

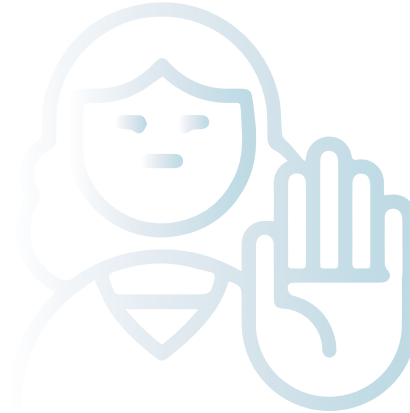
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi:
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması

Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu

CEİD YAYINLARI: 6

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması

ISBN: 978-605-64847-5-9

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

CEİD ADRES

Cinnah Caddesi, No:75/7 Çankaya, 06690

Ankara, Türkiye

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizleme.org

1. Basım:

Aralık 2018

Kapak/İç Tasarım/Baskı: Elma Teknik Basım Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi

1516/1 Sokak No:35

Yenimahalle/Ankara

Tel: 0 312 229 92 65

Düzelti: Nika Yayınevi

"Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı'nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."

DOÇ. DR. İLKNUR YÜKSEL KAPTANOĞLU, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nde, Sosyal Araştırma Yöntemleri Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. CEİD, Kadın Dayanışma Vakfı, Nüfusbilim Derneği, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Derneği, IUSSP ve EAPS üyesi olan Yüksel-Kaptanoğlu, kadınlara yönelik şiddet konusunda Dünya Sağlık Örgütü’nün Kadına Yönelik Şiddet Verisi ve Tahminleri Teknik Danışma Grubu üyesi olarak çalışmaktadır.

TEŞEKKÜR

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, farklı biçimlerde karşımıza çıkan bir sorun olarak, gündelik hayatımızı sarmalamaya devam ediyor. Türkiye’de kadın hareketinin sorunu gündeme getirmek ve gündemde tutmak için harcadığı çabanın sonuçlarını almaya başladığımız 2000’li yılların başından bugüne, kadınların maruz kaldıkları şiddette bir azalma söz konusu ol(a)madı. Bu çalışma, kadınların yaşam alanını temel olarak aile ile sınırlandıran bakış açısının yaygınlaştığı bir dönemde, kadınların maruz kaldıkları şiddete sadece üzülüp, şiddet uygulayana kızıp, ondan intikam almaya çalışmak sonra da ‘ailenin yıkılmaması’ uğruna her şeyi unutmayı tercih eden bir bakış açısının ötesine geçme çabası bir anlamda. Kadınların orantısız düzeyde maruz kaldıkları şiddetin temel nedeni olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine vurgu yapan, şiddeti kadınlara yönelik bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık olarak tanımlayan ve insan hakları belgelerini temel alan bir yaklaşımın ürünü.

“Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Geliştirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi” çerçevesinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin hak temelli bir yaklaşım ile haritalandığı bu çalışma benim için çok değerli. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin kurucu üyelerine toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirmek adına kurdukları bu düşün için çok teşekkür ediyorum. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki bilgi birikimime, hak temelli bir perspektiften bakma fırsatı veren ve önümde yeni bir öğrenme süreci açan bu çalışmanın bir parçası olmaktan çok memnunum.

Proje fikrini ortaya atan, gelişmesine katkıda bulunan kadınlara ve kuruluşlara, bu konunun peşine düşen CEİD kurucularına, çalışma fikrinin gelişmesine destek olanlar ile proje ekibine destekleri için teşekkür ediyorum.

Projenin süpervizörleri Doç. Dr. Ayça Kurtoğlu ve Prof. Dr. Yıldız Ecevit, titiz ve özverili değerlendirmeleri, önerileri ve eleştirileriyle çalışmaya önemli katkılarda bulundular. Her ikisine de teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışma sürecini keyifli hale getiren ve benimle birlikte gönlünü bu işe koyan Cansu Dayan’a yanımda olup verdiği destek için özel olarak teşekkür etmek istiyorum. Bu sürecin bir başlangıç olmasını, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve şiddetsizliği sağlandığı bir dünya kurma hayalimizin gerçeğe dönüşmesini diliyorum.

Çalışma sürecindeki sabır için aileme de çok teşekkürler.

İlknur Yüksel-Kaptanoğlu

ÖNSÖZ

Elinizdeki rapor *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi* kapsamında hazırlanan bir dizi tematik haritalama ve toplumsal cinsiyet eşitliğini (TCE) izleme göstergeleri geliştirme çalışmalarının sonucudur. Söz konusu proje 2013-2017 tarihleri arasında, çok sayıda kişi ve kurum ile yapılan yoğun toplantılar ve görüş alış verişi ile şekillendi. Bu görüşmelerde üzerinde birleşilen ortak görüş, TCE politikalarının Türkiye’de geldiği noktada bağımsız izleme ve değerlendirme mekanizmalarını geliştirmenin gerekliliği oldu. TCE’yi hayata geçirmeye yönelik bugüne kadar geliştirilmiş ulusal mevzuat ve eylem planları uygulamasının yerindeliğini ve etkinliğini ölçme ve değerlendirmeyi gerçekleştirecek bağımsız bir izleme mekanizmasının kurulması bu gereksinmeye karşılık geliyordu. TCE’yi gerçekleştirmeye ilişkin uygulamaların siyasi ve ideolojik polemiklerden uzak, bilimsel ve teknik gereklere uygun ve sistematik olarak izlenebilmesini kolaylaştıracak araçların geliştirilmesi gerekiyordu. Bu izleme çalışmalarının uluslararası normlarla uyumlu ve sürdürülebilir olması için önceden izleme göstergelerinin geliştirilmesini; bu göstergelerin haritalama ve periyodik raporlama yoluyla değerlendirmesini sağlama amacı, bu projenin yol haritası oldu. Bu çabaların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gerekli olan kurumsallaşmanın başlangıç adımlarının atılması da bu projenin amaçları içinde yer aldı.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi, kendi faaliyet alanını tanımlarken toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme yaklaşımını benimsedi. Proje, temel olarak, TCE için geliştirilmiş uluslararası norm ve standartların Türkiye’deki mevzuat, uygulama ve izleme politikalarına içerilmesini desteklemeyi; TCE ile ilgili sorun alanlarını haritalama çalışmaları ile raporlamayı; bu alanlara özgü izleme göstergeleri geliştirerek bağımsız, bilimsel ve ana-akımlaştırılmış bir izleme stratejisinin Türkiye’de kurumsallaşmasına katkıda bulunmayı; TCE’yi izleme alanında kamu-sivil işbirliğini ve bilimsel izleme kapasitesini geliştirmeyi hedefledi.

Proje Mart 2017 tarihinde uygulanmaya başlandı ve 24 aylık bir sürede tamamlanması planlandı. AB tarafından finanse edilen projenin yararlanıcı kurumu Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi ve uygulayıcı kurumu Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’dir. Projenin hedef grubunu cinsiyet odaklı sivil toplum örgütleri, hak temelli izleme yapan diğer sivil örgütler, ilgili diğer kamu kurumları, valilikler ve büyük şehir belediyeleri ve eşitlik birimi olan ilçe belediyeleri oluşturdu. Proje paydaşları ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Kamu Denetçiliği Kurumu’dur (KDK).

Projenin amacı doğrultusunda seçilen on tematik alanda (kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele, siyasal kararlara katılımı; eğitime, istihdama, din, spor, sağlık ve kentsel haklar/hizmetlere erişimde; medyada cinsiyetçilikle ve kadın/insan ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği) **haritalama raporları** ve **izleme göstergeleri** hazırlandı. Bunun yanı sıra, projenin çıktılarının ve ilgili alanlarda sayısız kaynak ve verinin kamu, sivil, bütün toplum kesimlerince ulaşılabilir olacağı **Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi** kuruldu ve e-kütüphanesi ile birlikte kullanıma hazır hale geldi. On tematik alanda hazırlanan Haritalama Raporları ve özetleri ilgili okurlara sunulmak üzere elektronik kullanıma açıldı; Türkçe olarak basıldı; geniş özetleri de İngilizce ve Türkçe olarak yayınlandı. Hazırlanan Haritalama Raporları kapsamında geliştirilen 515 adet hali hazırda verisi olan veya verisine ulaşılabilen gösterge, 822 adet ge-

liştirilmesi öngörülen gösterge olmak üzere toplam 1337 TCE izleme göstergesi, kullanılmak üzere kamuoyuna sunuldu.

Projenin önemli bir bileşeni de hazırlanan rapor verilerinin ve geliştirilen göstergelerin yerel düzeyde paylaşılabilmesi için seçilen pilot illerde yoğun bir çalışmayı gerçekleştirmesi oldu. Seçilen yedi pilot ilde toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme eğitimi, haritalama raporları ve izleme göstergeleri eğitimi ve yerel eşitlik izleme eylem planı hazırlık atölyesi gerçekleştirildi. **Yerel Eşitlik İzleme Platformları** oluşturma ve sürdürme çalışmaları yapıldı. Pilot iller olan Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Kars, Gaziantep ve Trabzon’da yerellerde sunulan hizmetlerin cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediğini ölçmek, değerlendirmek ve izlemek amacıyla **Yerel Eşitlik İzleme Planları** hazırlandı ve bu çalışmaların tüm Türkiye’ye yaygınlaşması, geleceğe taşınarak sürekliliğinin sağlanması amacıyla da **Ulusal Eşitlik İzleme Planı** oluşturuldu.

Proje sonuçlarının uzun dönemde kalıcı olması, sürdürülebilir desteklerin varlığı ile olacaktır. Bu desteklerin de, proje çıktılarının geniş toplumsal kesimlerce kullanılır ve geliştirilir olması ile oluşacağına inanıyoruz.

Projenin gerçekleşmesinde sayısız kişi ve kurumun emeği var, bu katkılar olmasaydı bu proje hayata geçemezdi. Bu süreçte yoğun bir özveriyle çalışan proje ekibine, haritalama raporlarını ve göstergelerini uzun yorucu çalışmalarla tamamlayan uzmanlara, süreci baştan sona uyum içinde çalışarak yönetilmesine destek veren CEİD üyelerine çok teşekkür ederiz. Projenin merkezde ve yerelde sayısız çalışmasını gerçekleştiren CEİD yerel koordinatörleri, eğitim uzmanları projenin hayata geçirilmesini kolaylaştırdılar. Yerel İzleme Platformları çalışmalarına katılarak Yerel Eşitlik İzleme Planlarını hazırlayan kamu görevlileri ve sivil örgütlerin temsilcileri bu çalışmayı yerellerde hayata geçirdiler. Bu projenin bir başarısı varsa burada sayabildiğimiz ve sayamadığımız sayısız kişinin emeği sayesinde. Hepsine *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi*’ne kattıkları değerler için içten teşekkürlerimizi sunarız.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği

Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	9
Kısaltmalar Tablosu	12
Yönetici Özeti	21
1. GİRİŞ	31
2. NORMLAR VE STANDARTLAR	35
2.1. Normlar	35
2.1.1. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanı ile İlgili İnsan Hakları Belgelerinin Listelenmesi	35
2.1.2. Normların Belirlenmesi	35
2.1.3. Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Kadınlara Yönelik Şiddet İle Mücadele İle İlgili Normlar Açısından Değerlendirilmesi	41
2.2. Standartlar, Ölçütler ve İyi Uygulamalar	57
2.2.1. Standartların Belirlenmesi	57
2.2.2. Ölçütlerin Belirlenmesi	63
2.2.3. İyi Uygulamalar	65
3. TÜRKİYE’DE MEVCUT DURUM ANALİZİ: NORMATİF-POLİTİK YAPI	67
3.1. Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)	69
3.2. İlgili Politikaların Haritalaması: Politika Belgelerinin İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)	78
3.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)	106
4. GÖSTERGE VE VERİ KAYNAKLARI	121
4.1. Gösterge Kaynaklarının Haritalaması	123
4.2. İlgili Verilerin Haritalaması	136
4.3. Niteliksel Veri ve Veri Kaynakları	139
5. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN HARİTALAMASI	141
5.1. Mevcut durum	141
5.2. Proje illerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele hakkında bilgi	145
5.2.1. Adana İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	145
5.2.2. Ankara İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	146

5.2.3. Gaziantep İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	149
5.2.4. İstanbul İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	150
5.2.5. İzmir İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	153
5.2.6. Kars İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	155
5.2.7. Trabzon İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele	155
6. GÖSTERGELER	157
6.1. Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan ve/veya Kullanılan Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet İle İlgili Göstergeler	157
6.2. Türkiye’de Kullanılması Önerilen Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Göstergeler	168
6.2.1. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplama	169
6.2.2. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlemesine Yönelik Önerilen Göstergeler	180
6.2.3. Koruma ve desteklemeye yönelik önerilen göstergeler	188
6.2.4. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Maddi Hukuka Yönelik Önerilen Göstergeler	195
6.2.5. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Kovuşturmaya Yönelik Önerilen Göstergeler	198
6.2.6. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Göç ve Sığınmaya Yönelik Önerilen Göstergeler	200
7. KAVRAMLAR VE TEKNİK TERİMLER LİSTESİ	203
KAYNAKÇA	205

EKLER

EK 1.	ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	219
EK 1A.	Uluslararası Sözleşmelerin Listesi (imzalanma ve yürürlük tarihleri ile birlikte)	219
EK 1B.	Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi	221
EK 2.	DİĞER ULUSLARARASI BELGELER	223
EK 3.	İLGİLİ MEVZUAT	225
Ek 3A.	İlgili Mevzuat Listesi	225
Ek 3B.	İlgili Mevzuatın Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi	226
Ek 4.	SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE DİĞER KAMUSAL AKTÖRLERİN LİSTESİ	229
EK 5.	PROJE İLLERİNDE KYTCTŞ ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN STK VE DİĞER KAMUSAL AKTÖRLERİN LİSTESİ (BARO, DERNEK, AĞ)	230
EK 5A.	Adana’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	232
Ek 5B.	Ankara’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	233
Ek 5C.	Gaziantep’te Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	234
Ek 5D.	İstanbul’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	235
Ek 5E.	İzmir’de Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	236
Ek 5F.	Kars’ta Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	237
EK 5G.	Trabzon’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi	238
EK 6.	ULUSLARARASI BELGELERİN KISALTMA VE ADLARI	239
EK 7.	CEİD ÇALIŞTAYI KATILIMCILARI LİSTESİ (25 Aralık 2017)	242

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:	Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanına İlişkin Standartları İçeren Belgeler Listesi	62
Tablo 2:	Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanına İlişkin Ölçütleri İçeren Belgeler Listesi	63
Tablo 3:	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve KSGM’nin Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	84
Tablo 4:	KSGM’nin 2008 Tarihinden İtibaren Yürüttüğü Projelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	86
Tablo 5:	Kalkınma Bakanlığı’nın Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	88
Tablo 6:	İlgili Bakanlıkların Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	92
Tablo 7:	Jandarma Genel Komutanlığı Belgelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	93
Tablo 8:	Bakanlıklara Bağlı Kuruluşların Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	95

Tablo 9: TBMM Komisyon Raporları ve KEFEK Belgelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi	97
Tablo 10: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde TCE Analizi - Adana	98
Tablo 11: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Ankara	99
Tablo 12: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Gaziantep	100
Tablo 13: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - İstanbul	101
Tablo 14: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - İzmir	102
Tablo 15: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Kars	104
Tablo 16: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Trabzon	105
Tablo 17: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanında İzleme Yapan Kadın Örgütlerinin Çoklu Ayrımcılık ve LGBTİ’yi İçerme Analizi	109
Tablo 18: LGBTİ Örgütlerinin Şiddet Alanındaki Raporlarının Çoklu Ayrımcılık Ve Kadın Duyarlılığı Analizi	112
Tablo 19: Hak Temelli İzleme Yapan STK’ların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Duyarlılığı Analizi	115
Tablo 20: Önemli Kamusal Aktörlerin ve Özel Sektörün Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Duyarlılığı Analizi	117
Tablo 21: Yönetim Yapılarının Kadın ve Erkek Sayılarının Dağılımı -2017-	119
Tablo 22: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete İlişkin Göstergelerin Veri Kaynaklarının Listesi	124
Tablo 23: Kadınlara Yönelik ev İçinde Gerçekleşen Fiziksel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler	128
Tablo 24: Cinsel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler	130
Tablo 25: Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler	132
Tablo 26: Psikolojik Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler	133
Tablo 27: Ekonomik Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler	133
Tablo 28: Zararlı Uygulamalara İlişkin Küresel Göstergeler	134
Tablo 29: Diğer Şiddet Biçimlerine İlişkin Küresel Göstergeler	134
Tablo 30: Suç İstatistikleri/Kadın Cinayetlerine İlişkin Küresel Göstergeler	135
Tablo 31: Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	136
Tablo 32: KYTCTŞ’e İlişkin Bazı Veri Kaynaklarının Listesi	137

Tablo 33: Veri Eksikliğine İlişkin Nicel Araştırma Konusu Önerileri	139
Tablo 34: Niteliksel Veri için Araştırma Konusu Önerileri	139
Tablo 35: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Şiddet İle İlgili Türkiye’de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler	158
Tablo 36: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler	173
Tablo 37: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler	183
Tablo 38: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler	190
Tablo 39: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Maddi Hukuka Yönelik Önerilen Göstergeler	196
Tablo 40: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Kovuşturmaya Yönelik Önerilen Göstergeler	199
Tablo 41: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Göç ve Sığınmaya Yönelik Önerilen Göstergeler	201

KUTULAR

Kutu 1: Avrupa Birliği 2012/29/EU Sayılı Yönergesinin içeriği	60
Kutu 2: Avrupa Komisyonu’nun KYŞ Hizmetlerine İlişkin Asgari Standartları	64
Kutu 3: Bağımsız/Birleştirilmiş Hizmetler için Asgari Standartlar	64
Kutu 4: Avrupa Konseyi Minimum Standartlarına Göre Türkiye’de Olması Gereken Minimum Merkez sayıları	142
Kutu 5: Kadınların Maruz Kaldıkları Farklı Şiddet Biçimlerine İlişkin Türkiye’nin Güncel Verisi (%)	144

KISALTMALAR TABLOSU

Kısaltma	Açılımı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKDAM	Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi Derneği
ASM	Aile Sağlığı Merkezi
ASO	Ankara Sanayi Odası
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ASPİM	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
ATCEE	Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi
AvKon	Avrupa Konseyi
AvKon-YEŞ	Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi- Kadın-Erkek Yerel Eşitlik Şartı
BKH	Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
BM	Birleşmiş Milletler
BMKP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BMMTCGS	Birleşmiş Milletler Minimum Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Seti
BMUGT	Birleşmiş Milletler Uzman Grup Toplantısı UNDAW, UNECE, UNSD
CEİD	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
CTS	Cinsel Taciz ve Saldırı
ÇEKEV	Çiğli Kadın Emegini Değerlendirme Dayanışma ve Kültür Evi Derneği

ÇKHD	Çocuk ve Kadın Hakları Derneği
DEVAW	Declaration on the Elimination of Violence Against Women
DG	Derinlemesine Görüşme
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECOSOC	United Nations Economic and Social Council
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EIGE	European Institute for Gender Equality- Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü
EKAM	Ege Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi
EKDAV	Ege Kadın Dayanışma Vakfı
EKOKAM	Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Sorunları ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
FGM	Female Genital Mutilation
FRA	Fundamental Rights Agency (Temel Haklar Ajansı)
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GEI	Gender Equity Index
GEM	Gender Empowerment Endeksi
GGGI	Global Gender Gap Index
GII	Gender Inequality Index
GREVIO	Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu
GÜKAMER	Gaziantep Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
HRC/Ertürk	Human Rights Commission/ Ertürk İnsan Hakları Komisyonu/ Yakın Ertürk (BM Şiddet Özel Raporu)
HÜKSAM	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi
HÜNEE	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

IMAGES	International Men and Gender Equality Survey
IPV	Intimate Partner Violence
İB	İçişleri Bakanlığı
İHD	İnsan Hakları Derneği
İHOP	İnsan Hakları Ortak Platformu
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KADAUM	Çukurova Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
KADAV	Kadınlara Dayanışma Vakfı
KADEM	Kadın ve Demokrasi Derneği
KADER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
KADUM	Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma Danışma ve Uygulama Merkezi
KAHDEM	Kadınlara Hukuki Destek Merkez Derneği
KAMER	Kadın Merkezi
KASAUM	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
KCDP	Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
KDK	Kamu Denetçileri Kurumu
KDV	Kadın Dayanışma Vakfı
KEFEK	Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİHEP	Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı
KİH-YÇ	Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü

KTUKAM	Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
KYŞ/KYAIŞ/ KYEİŞ/	Kadınlara yönelik şiddet/Kadınlara yönelik aile içi şiddet/Kadınlara yönelik ev içi şiddet/
KYTCTŞ	Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet
LGBTİ	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseksüel
LGBTT	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Travesti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MUKADDER	Muş Kadın Derneği
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OG	Odak Grup
OHAL	Olağanüstü Hal
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonu
RİP	Resmi İstatistik Programı
SAGE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Sistemik Eylem
SB	Sağlık Bakanlığı
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SIGI	Social Institutions and Gender Index
SKH	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SKS	Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı
SPOD	Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
STGM	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TAPV	Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği

TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TCK	Türk Ceza Kanunu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TİHK	Türkiye İnsan Hakları Kurumu
TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
TKDF	Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TOHAD	Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği
TSM	Toplum Sağlığı Merkezi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSELOG	Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UCLG	Birleşmiş Kentler ile Yerel Yönetimler
UCM	Uluslararası Ceza Mahkemesi
UNCSW	United Nations Commission on the Status of Women Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
UNDAW	United Nations Division for the Advancement of Women
UNDESA	United Nations Department of Economic and Social Affairs Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Birimi
UNECA	United Nations Economic Commissions for Africa Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Komisyonu
UNECLAC	United Nations Economic Commission for Latin America and Caribbean Birleşmiş Milletler Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu
UNECE	United Nations Economic Commission of Europe Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu

UNESCAP	United Nations Economic and Social Commission for Asia and Pacific Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
UNESCWA	United Nations Economic and Social Commission for Western Africa Birleşmiş Milletler Batı Afrika Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
UNFPA	United Nations Funds for Population Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNICEF	United Nations International Children’s Emergency Fund Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UNSC-FCG	Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü
UNSD	Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi
UNWOMEN	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
VAKAD	Van Kadın Derneği
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
WAVE	Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı
WHO	World Health Organization

Kurum İsimleri Konusunda Bilgilendirme

Bu raporun yazılması aşağıdaki kararnamelerden önce tamamlandığı için kurumların isimleri ve yapıları ile ilgili değişiklikleri yansıtmamaktadır. 703 Sayılı “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 9 Temmuz 2018 Tarihli ve 30473 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır. Kararname ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

10 Temmuz 2018 tarih 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 15 Temmuz 2018 tarih ve 4 Numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

Değişiklik yapılan bakanlık ve kurumlar aşağıda listelenmektedir:

- Avrupa Birliği Bakanlığı kapatılarak, Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Başkanlığı kurulmuştur.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Ticaret Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Tarım ve Orman Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Maliye Bakanlığı’nın ismi Hazine ve Maliye Bakanlığı şeklinde değiştirilmiş ve Başbakan Yardımcılığına bağlı Hazine Müsteşarlığı yeni yapılanmada Hazine ve Maliye Bakanlığı çatısı altına geçmiştir.
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının yeni adı ise Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmuştur.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi “Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

4 Ağustos 2018 Tarihli Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (no:15) ile Bakanlığın ismi “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması

Yönetici Özeti

1. Bu çalışmanın en temel amacı, kadınların yaşamın her alanına eşit oranda katılmalarının önündeki engellerden biri olan toplumsal cinsiyet temelli kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmaktır. Kadınlara yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biri olarak ele alan bu çalışma, şiddetin ortadan kalkmasında biçimsel eşitlik anlayışını temsil eden “yasa önünde eşitlik” kavramının ötesine geçerek fırsat eşitliğini tam bir eşitlik sağlanana kadar bir araç olarak algılayan ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dönüştürülmesinin gerekliliğine vurgu yapan bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. İncelenen belgelerde geçen **“kadına yönelik şiddet”** ifadesinin dışında, çalışma kapsamında **“kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet”** ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.
2. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusu, kadın hareketinin 1980’lerin sonlarından itibaren gündeme getirdiği alanlardan biri olarak 30 yıldan uzun bir mücadele geçmişine sahiptir. Bu mücadele sonucunda, kapsamlı bir bilgi birikiminin oluşması ve özellikle yasal mevzuat açısından önemli kazanımlar elde edilmiştir. Bu kazanımların korunmasında hak temelli izlemenin katkısından yola çıkan bu çalışma, insan haklarının tümüyle hayata geçirilmesi hedefine ulaşmak için olmazsa olmazları belgeler üzerinden göz önüne sermeyi amaçlamaktadır. Bu değerlendirme, şiddet ile mücadeleyi hak temelli bir izleme yapabilmeye katkı sunan niceliksel göstergeler önerilmesi biçiminde gerçekleştirilmiştir.
3. Çalışma kapsamında, soyuttan somuta doğru bir yol izlenerek uluslararası normlar, standartlar ve ölçütlere uygun biçimde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için göstergeler önerilmiştir. Gösterge düzeyinde somutlaşan bu bilgi, hak temelli izleme yapan tüm paydaşların savunuculuk faaliyetlerinde kullanabilecekleri oldukça işlevsel bir araç olmanın yanı sıra şiddetin ortadan kaldırılmasında, kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğine de gereksinimi hatırlatmaktadır.
4. Çalışma kapsamında öncelikle, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin hak temelli izlemesine ilişkin uluslararası alandaki gelişim süreci ve hak temelli izlemeye ilişkin dokümanlar incelenerek uluslararası normlar belirlenmiştir. Normlara ek olarak bu alandaki uluslararası standartlar, ölçütler, farklı ülkelerden iyi uygulamalar, veri kaynakları ve küresel göstergelere yer verilmiştir.
5. Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki mevcut durumun haritalamasında, yerel mevzuatın uluslararası alandaki sözleşmelere uygunluğu değerlendirilmiştir.

Uluslararası insan hakları belgeleri

6. **Uluslararası alanda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** (İHEB) ile başlayan hak temelli yaklaşımın, kadının insan hakları kavramına dönüşmesi zaman almıştır. Kadınların haklarına doğrudan vurgu yapmamakla birlikte insan hakları belgeleri bu yolun önünü açmıştır. Kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olmaları yolunda 1976 yılında yürürlüğe giren **Eko-**

nomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi önemli bir adım olmuş ve kadınların çalışma hakkı, eğitim hakkı gibi temel haklarını garanti altına almanın yanı sıra anneliğe ilişkin düzenlemeler ile özel alana ilişkin hakları gündeme getirmiştir.

7. Kadınlara yönelik ayrımcılıkların birçok alanda devam etmesini engellemek amacıyla 1979 yılında hazırlanan ve 1981 yılında yürürlüğe giren **Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW)** kadınlar açısından çok önemli bir dayanak noktasıdır. CEDAW’da kadınlara yönelik şiddet özel olarak belirtilmemekle birlikte, **CEDAW Komitesi**’nin kadınlara yönelik bazı ayrımcılıklara özel atıfta bulunduğu Genel Tavsiye Kararları aracılığıyla bu konuya ilişkin önemli önerilerde bulunmaktadır.
8. Pekin’de gerçekleştirilen **Dördüncü Dünya Kadın Konferansı**, 1970’li yıllardan itibaren birçok ülkede kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığa karşı mücadele ve kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşama eşit katılımları konusunda kadın örgütlerinin verdikleri mücadelelerin uluslararası alana en çok yansıdığı konferans olmuştur. Pekin Konferansı’na giden yolda, daha önce gerçekleştirilen uluslararası konferansların¹ önemli katkısı olmuştur. **Pekin Konferansı** sonrasında, devletlere, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması adına 12 temel alanda yapılması gerekenler konusunda bir **Eylem Planı** hazırlanmıştır. Kadınların güçlenmesinin önemine değinen ve toplumsal cinsiyet eşitliği için erkeklerin de bu alanda çaba harcamalarına vurgu yapan Eylem Planı’nın temel alanlarından biri de kadınlara yönelik şiddettir. **Pekin Eylem Platformu**’nun kadınlara yönelik şiddet bölümü (D) eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normlarını içermektedir.
9. Viyana’da 1993 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen **Dünya İnsan Hakları Konferansı** sonrası **Viyana Bildirisi ve Eylem Planı**, Aralık ayında ise **Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge** yayınlanmıştır. Bildiride, kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde siyasal, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımlarının sağlanması ve cinsiyet temeline dayanan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının uluslararası camianın öncelikli amaçlarından biri olması gerektiği belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kültürel önyargıların sonuçları olan her türlü cinsel taciz ve sömürü ve uluslararası kaçakçılığın insani değerler ve insanlık onuru ile bağdaşmadığı ve ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bildiride, kamusal ve özel alanda kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasının öneminden söz ederek, devletlerin her türlü şiddet biçiminin ortadan kaldırılması konusundaki sorumluluğu da vurgulanmıştır.
10. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren **Birleşmiş Milletler**’in küresel düzeyde yürüttüğü çaba, 2000 yılında **Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (BKH)** ile devam etmiştir. BKH, birçok uluslararası sözleşmede gündeme gelen konuları sekiz hedef altında toplayarak küresel düzeyde izlemeye yönelmiştir. Bu hedefler arasında kadınlara yönelik şiddete ilişkin herhangi bir gösterge yer almamıştır. BM, 17 hedef, 169 alt hedef biçiminde belirlenen **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)**’nin 2015-2030 tarihleri arasında gerçekleşmesine odaklanmıştır.

1 Birinci Dünya Kadın Konferansı (1975), İkinci Dünya Kadın Konferansı (1980), Üçüncü Dünya Kadın Konferansı (1985), Çocuk Hakları Konferansı (1990), Çevre ve Kalkınma (1992), Nüfus ve Kalkınma (1994)

İlk kez, beşinci hedefin altında kadınlara yönelik şiddet göstergelerine de yer verilmiştir.

11. Küresel çabanın yanı sıra bölgesel örgütlenmeler de uzun zamandır bu alana yönelik çalışmalar yürütmektedir. Örneğin, **Avrupa Birliği** ve **Avrupa Konseyi**’nde kadın-erkek eşitliğine yönelik çeşitli sözleşmeler ve eylem planları hazırlanmıştır. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, **Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi**, **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Topluluk Çerçeve Stratejileri 2001-2005**, **Kadın-Erkek Eşitliği Yol Haritası (2006-2010)**, **Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi (2010-2015)**, **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Yükümlülükleri (2016-2019)** isimli eylem planları eşitliğin sağlanmasına ilişkin önemli belgelerdir.
12. **Belém do Pará**, 1994 yılında Amerika kıtasında imzalanan **Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi** ile 2003 yılında Afrika kıtasında imzalanan İnsan ve Halkların Hakları Şartı’na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü- Maputo şiddet ile mücadele açısından önemli bölgesel sözleşmelerdir. Bu alandaki en güncel sözleşme ise 2011 yılında İstanbul’da imzalanan **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi**’dir. İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen sözleşme, kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleyi izleme mekanizması da içerecek biçimde ele alması nedeniyle önemlidir. Sözleşmenin amacı, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek, şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler alınmasını sağlamaktır. Sözleşmede, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik bir ayrımcılık biçimi olarak ele alınan şiddet, aile içi şiddet de dahil olmak üzere *kadınları orantısız şekilde etkileyen kadınlara yönelik her türlü şiddet biçimini* içermektedir.

Normların Belirlenmesi

13. Uluslararası insan hakları belgeleri ve bu belgelerde yer alan normlar, insan haklarına yönelik olarak farklı alanlardaki mücadeleleri içeren, dolayısıyla kadınların insan hakları mücadelesi açısından da önemli dayanak oluşturan belgelerdir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanına ilişkin olarak belirlenen normlar şunlardır:
14. **Eşitlik**: Tartışmalı bir kavram olan eşitlik, insan hakları belgelerinde oldukça uzun bir süre sadece “yasal eşitlik” olarak ele alınmıştır. Uluslararası sözleşmelerin yanı sıra ülkelerin ulusal mevzuatlarında da eşitlik ilkesi daha çok “dil, din, ırk, cinsiyet” gibi çeşitli ayrımcılıklar söz konusu olmadan herkesin haklardan eşit yararlanması olarak ifade edilse de her zaman tam olarak bugün kullanılan anlamda kullanılmamıştır. Burada ele alınan ‘eşitlik’ normu, kadınlar ile erkekler arasında bir ayrıma değinmeden, her iki cinsiyeti aynı gören ve kadınları erkekler ile eşit olarak kabul etmeye çalışan bir yaklaşımın normu olarak ele alınmıştır.
15. **İnsan onuruna saygı**: İnsan onuruna saygı, insanların doğuştan getirdikleri onur gereği eşit olmaları anlamında kullanılmaktadır. **İHEB**’in 1. maddesi “insanların onurlu olduklarına” vurgu yapılmaktadır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından ele alındığında, **CEDAW 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı**’nda belirtildiği gibi, devletlerin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ederken “*kadınların bütünlüğüne ve onuruna saygı*” gözetmesi vurgusu önemlidir. Örneğin, şiddete maruz kalmış bir kadının başvuru yaptığı karakolda

polislerin yaklaşımı, görüşme ortamı ve görüşme ortamında başkalarının bulunması ve kadının güvenliğinin sağlanması ve sağlığının korunması ‘insan onuruna saygı’ normu çerçevesinde ele alınabilir.

- 16. Şiddetsizlik:** Tarih boyunca hukuk yolu ile tüm toplumlarda şiddetsizliğin kabul edilmesi için harcanan çaba, uluslararası insan hakları belgeleri aracılığıyla daha da görünür olmuştur. Şiddetin tanımlanması ve mevcut şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla yürütülen bu çabalara, küresel kadın hareketinin, kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerine dikkat çekmesi, bu alandaki çalışmalara yönelik itirazları ve eleştirileri ile karşı olunan şiddet biçimleri çeşitlenmiş ve şiddetsizlik tanımları da genişlemiştir. İlk uluslararası belgelerde şiddetsizlik olarak tanımlanabilecek davranışlar genellikle “*işkence, kötü muamele, zalimane ve gayri insani ve küçültücü davranışlar*”a karşılık gelmektedir. Benzer biçimde, *kölelik ve zorla çalıştırma* gibi kamusal alan içinde değerlendirilen şiddet davranışlarına da referans verilmektedir.
- 17. Ayrımcılık yasağı:** Ayrımcılık yasağı, herkesin kanun önünde eşit olduğu ve hukuken herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan eşit olarak korunması temeline dayanan bir norm olarak İHEB’de ifade edilmiştir. ‘Herkesin eşitliği’ ve ‘ayrımcılığa maruz kalmaması’, farklı konuları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalanlara yönelik çalışmaların artmasını da beraberinde getirmiştir. Ayrımcılıklar 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ayrımcılığa maruz kalan dezavantajlı gruplar biçiminde tanımlanmışlar iken, içinde bulunduğumuz yüzyılda aynı anda sahip olunan kimliklerden dolayı çoklu ayrımcılıklara karşılık gelmeye başlamıştır. Özellikle kadınların farklı kimlikleri ve üreme rolleriyle ilişkili olarak maruz kaldıkları, çoklu ayrımcılıklar kavramına denk gelmektedir.
- 18. Toplumsal cinsiyet eşitliği:** Uluslararası insan hakları belgelerinde ifade edilen herkesin eşit olması durumu, kadınlar ve erkekler için eşitlik ya da zaman zaman cinsiyet eşitliği olarak tanımlanarak gelişmiştir. Özellikle CEDAW Komitesi’nin çalışmaları, gerçek eşitliğin sağlanabilmesi için kadınların maruz kaldıkları eşitsizliklerin altındaki nedenlere dikkat çekilmesini gündeme getirmiştir. Aynı hakların ve fırsatların verilmesi, her zaman kadınlar ve erkekler için yeterli değildir. Aynılık eşitliğinin ötesinde, devletin yükümlülüğü, kadınların güçlenmelerine uygun bir ortam yaratarak tüm alanlarda tam bir eşitliği sağlamasıdır. Ancak, bu şekilde ‘de facto’ eşitlik olarak tanımlanan tam bir eşitlik söz konusu olabilir. Bu nedenle, CEDAW hem aynılık eşitliğine (hukuki eşitlik) hem de farklılık eşitliğine yer vermektedir.
- 19. Güçlenme:** Kadınların kendileri hakkında karar vermelerini ellerinden alan, kadınların kendilerini gerçekleştirmeleri için olanak ve fırsatlardan yararlanmalarını engelleyen, dolayısıyla, kadınların kendilerini gerçekleştirmelerine fırsat tanımayan ataerkil toplum yapısına yönelik feminist eleştiriler kadınların güçlenmesi kavramının önemini ortaya koymuştur. Feminist kadın aktivistlerin, kadınların var olan güçlerinin ortaya çıkarılmasına verdiği önem, ‘güçlenme’ normunun uluslararası insan hakları belgelerine de girmesini sağlamıştır. Uluslararası sözleşmelerin devletlere getirdiği belirli yükümlülükler arasında kadınların güçlenmesine katkı vermek de yer almaktadır. Kadınların güçlenmesi süreci, hem özel hem de kamusal alanda kadınların fırsat ve kaynaklara erişimi, kendi hayatlarına ilişkin ev içinde

ve dışında karar alma özgürlüğü, kendi isteklerini gerçekleştirebilmelerine ilişkin bir süreç olarak tanımlanabilir.

20. Gerekli özeni gösterme: Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin tarihçesinde, özellikle **CEDAW Komitesi**’nin yayınladığı **19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı** ile devletlere, kadınlara yönelen şiddeti önleme ve şiddet ile mücadele için gerekli özeni gösterme çağrısında bulunulmuştur. **Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddet Özel Raportörleri**’nin üzerinde çalıştıkları ‘gerekli olan özeni gösterme’ normu, devletlere şiddetin faili kim olursa olsun engelleme, önleme ve bundan doğan zararı tazmin etme ve bu yükümlülüğü başka kurumlara devretmeme sorumluluğunu yüklemektedir. ‘Gerekli özeni gösterme normu’, bugüne kadar kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede başarılı ol(a)mamalarının ardında yatan nedenler arasında devletlerin tüm politika ve programlarını yaparken gerekli ve yeterli özeni göstermeleri, iyi niyetli olmaları ve ayrımcılık yapmamalarına işaret etmektedir.

Uluslararası Standartlar, Ölçütler ve İyi Uygulamalar

- 21.** Normlar, uluslararası alanda uzun süren mücadeleler sonucunda kabul edilen ve bu kabulün mevzuat ile güvence altına alındığı temel değerleri ifade etmektedir. Standartlar ise, bu normlara dayalı olarak geliştirilen, belirli kurallar çerçevesinde o işin yapılış biçimine karşılık gelir. Standartlar, eşit hakların hayata geçirilmesinin olmazsa olmazları normların, hangi çerçeve ile gündelik hayatta karşılığını bulduğunu açıklamaktadır.
- 22.** Bu çalışmada kullanılan standartlar, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunu da içine alan **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı** ile başlatılmıştır. Eylem Planı, kadınlara yönelik şiddeti oldukça kapsamlı biçimde tanımlayan, şiddetin nedenleri ve sonuçlarına vurgu yapan, şiddetin ortadan kaldırılması için izlenmesi gereken stratejilerin hangi kuruluşlar tarafından gerçekleştirileceğini belirten bir plan olarak önemli bir yol göstericidir. **Pekin Eylem Planı** sonrasında, kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması / önlenmesi için farklı alanlara ilişkin standartlar geliştirilmiştir. Eylem Planında, belirlenen 3 hedef sırasıyla şiddetin ortadan kaldırılması ve önlenmesi, şiddetin nedenleri ve sonuçları ile alınan önlemlerin verimliliğinin araştırılması ve insan ticareti ve *fuhuş nedeniyle şiddete maruz kalan kadınlara yardım edilmesi ve insan ticaretinin önlenmesidir*. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde hükümetler, yerel yönetimler, kurumlar, kadın ve gençlik örgütleri, STK’lar, işverenler, sendikalar gibi farklı kurum ve kuruluşlara düşen görevler belirtilmiştir.
- 23.** Küresel düzeyde birçok alana ilişkin standart getiren **Bin Yıl Kalkınma Hedefleri** arasında, kadınlara yönelik şiddete ilişkin herhangi bir hedef bulunmamaktadır. Kadınlara karşı şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal sağlığına yönelik etkilerinin vurgulanmasıyla, konuyu bir halk sağlığı sorunu olarak ele alan çalışmalar söz konusu olmuştur. Özellikle 2000’li yıllarda kadınlara yönelik şiddet ülke genelinde ölçen ve karşılaştırma imkânı sunan nicel araştırmaların sayısı artmıştır. **Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)**, 2001 yılında aile içi kadınlara yönelik şiddet araştırmalarında etik ve güvenlik önerileri başlıklı çalışma ile bu tür çalışmalarda dikkat edilmesi gereken konulara dikkat çekmiştir. Bu çalışmayı, 2003 yılında insan ticaretine maruz kalmış kadınlar ile görüşmeler için etik ve güvenlik önerileri izlemiştir. DSÖ’nün 2005

yılında 10 ülkede gerçekleştirdiği / desteklediği 15 araştırması, belirlenen etik ve güvenlik önerileri dikkate alarak yapılmıştır.

24. Küresel düzeydeki standartlığı sağlama çabası **Birleşmiş Milletler (BM)** kuruluşlarının yanı sıra 2000’li yıllardan itibaren özellikle bölgesel kuruluşlar tarafından da desteklenmiştir. **Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği** bünyesinde bu alandaki çalışmalar 2000’li yıllarla birlikte artmıştır. **Avrupa Parlamentosu**’nun 10 Mart 2004 tarihli önergesi, Avrupa Birliği politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliğinden sorumlu bir enstitü kurulmasını hızlandırmıştır. Aynı yıl Haziran ayında, Avrupa Konseyi özel bir amaç ile kurulması istenen enstitüyü Avrupa Komisyonu’na sormuş ve 2006 yılında **European Institute for Gender Equality - EIGE (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü)** kurulmuştur. Enstitü, kadın-erkek eşitliğine ilişkin tarafsız, güvenilir ve karşılaştırmalı veri toplanması, analiz edilmesi ve yaygınlaştırması, cinsiyet temelinde tüm ayrımcılıklara ilişkin uygun araçların geliştirilmesi gibi sorumluluklar üstlenmiş ve Avrupa genelinde araştırmalar yürütmeye başlamıştır.
25. 2000’li yılların ortalarından itibaren, kadınlara yönelik şiddet verisinin standartlaşmasına yönelik çalışmalar artmıştır. **Birleşmiş Milletler** kuruluşları bünyesinde düzenlenen, akademisyenlerin ve akademisyenlerin dahil olduğu bir uzmanlar grubu 2007 tarihinde toplanmıştır. Bu grup, kadınlara yönelik şiddeti ölçmeye ilişkin göstergelerin tanımları; uluslararası, bölgesel ve ulusal çerçeveler; istatistik ofislerinin ve resmi istatistiklerin rolü konularına değinen ve farklı şiddet biçimlerinin ölçülmesi ve uluslararası çerçeveye ilişkin önerilerde bulunmuştur. Bu toplantıların devamında, özellikle BM bünyesinde standartlaşmaya ilişkin çalışmalar artmış ve grup katılımcılarından Liz Kelly tarafından 2008 yılında hazırlanan ve **Avrupa Konseyi**’nin yayınladığı çalışmada kadınlara yönelik destek hizmetleri için minimum standartları geliştirmiştir.
26. Ayrıca, BM içinde birçok kuruluş kadınlara yönelik şiddet konusunda elde edilecek verilere yönelik belirli standartlar geliştirmektedir. Bunlar arasında, **BM Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri Uzman Grubu** tarafından minimum 52 gösterge yayınlanmıştır.
27. Ölçüt, belirlenen hedeflere ulaşmak için kısa vadede gerçekleştirilmesi planlanan ve ne kadar ulaşıldığını ölçmek amacıyla kullanılan kısa vadeli değerler olarak tanımlanabilir. Özellikle 2000’li yıllardan sonra, ölçütlerin küresel düzeyde daha da ön plana çıkması, Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ile birlikte netleşmiştir. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri’ndeki ölçütler çok net biçimde ifade edilmiştir. Örneğin, anne sağlığını iyileştirmek hedefinin ölçütü, 2015 yılına anne ölüm oranını dörtte üç oranında azaltmak biçimde ifade edilmiştir. **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri**’nin temel argümanlarından biri toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır; bu nedenle sadece toplumsal cinsiyet eşitliği ve tüm kadınların ve kız çocukların güçlenmesi olarak tanımlanan 5. Hedef ile sınırlı değildir. Örneğin, “Barış ve Adalet” başlığındaki 16. hedef “sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası” şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması hedefinin alt hedefleri içindeki göstergeler, çocuk istismarı, sömürüsü, ticareti ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin sona erdirilmesinden söz etmektedir.

28. SKH’deki hedeflerin büyük bir kısmında ölçütler yüzde yüz oranında gerçekleştirilmesi üzerine tasarlanmıştır. Örneğin, *kadınlara ve kız çocuklara yönelik ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi* hedefi, tamamen gerçekleştirilmesi istenen bir ölçüt olarak sunulmaktadır.

İyi Uygulamalar

29. Portekiz’de 2013 yılında başlayan “**Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Yaşam Döngüsü Üzerine Sağlık Eylem Projesi**” iyi uygulama örneklerinden biridir. Ev içi şiddet, ısrarlı takip, flört şiddeti, yaşlılara yönelik şiddet gibi kişiler arası şiddeti önlemek amacıyla **Sağlık Genel Müdürlüğü** tarafından hazırlanmıştır. Projede, yetişkinlere yönelik şiddeti önleme amacıyla multi-disipliner ekipler oluşturulmakta ve bu ekiplere, sağlık kurumlarına intikal eden şiddet vakalarının istatistiki verilerini toplama ve düzenleme de dahil olacak şekilde özel eğitimler düzenlenmektedir. İstanbul Sözleşmesi temel alınarak ve **Avrupa Birliği**’nde kadınlara yönelik şiddetle mücadele eylem politika çerçeveleriyle uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Sağlık personeli tarafından hem istatistiki veri üretim aracı hem de klinik şiddet kaydı olarak doldurulması gereken formlar vardır. Bu formlar, şiddet mağdurlarıyla derinlemesine görüşmeler gerektirmeleri ve psikososyal değerlendirme, mağduriyet değerlendirmesi, fiziksel muayene, duygusal durum değerlendirmesi, mağdurun değişim süreci değerlendirmesi ve risk değerlendirmesi gibi noktaları içermeleri açısından önemlidir. Sağlık personeli için hazırlanan kılavuzda yalnızca sağlık personellerinin konu hakkındaki farkındalık ve bilgilerini artıracak şekilde değil, aynı zamanda risk bağlam ve faktörlerini fark etmeyi, duruma müdahale etmeyi ve şiddeti önlemek için çalışmalar yapmalarını destekleyecek araçlar da yer almaktadır. Proje değerlendirildiğinde, sistemin olumlu sonuçlar ürettiği ve kişiler arası şiddet vakalarının erken tespiti, özel bakım, destek ağları girişimleri ve disiplinlerarasılık / çok-disiplinlilik konularında güçlendirici etkilerinin fark edildiği belirtilmektedir.

Veri Kaynakları, Niceliksel ve Niteliksel Veri

30. Toplumsal cinsiyet temelli kadınlara yönelik şiddete ilişkin niceliksel ve niteliksel veri farklı paradigmanın ürünü olarak değişik süreçlerden geçerek üretilmektedir. Yöntembilimsel olarak kadınların deneyimlerinin, bilgisinin uzun yıllar araştırılmamış olması, beyaz, orta sınıf ve erkekler tarafından üretilen bilimsel verinin pozitivist bir bakış açısıyla objektif olduğu iddiasını taşımasına rağmen yanlı olması feministler tarafından eleştirilmiştir. Bunun sonucunda, kadınların deneyimlerini ortaya çıkarmaya yardımcı olan nitel araştırma yöntemleri daha fazla kullanılmıştır.
31. Ulusal düzeyde veriye/bulguya dayalı politika üretilmesinin ön planda olduğu bu yüzyılda, şiddet alanında da niceliksel veri üzerinden konuşulması giderek daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Konunun hassasiyeti nedeniyle veri oluşturma aşamasında etik kurallar ve güvenlik konusuna özen gösterilmesi ön planda olmalıdır. Araştırmalar aracılığıyla niteliksel ve niceliksel verinin üretilme sürecinde dikkatli ve özenli olmak gerekir. Öte yandan, idari kayıt sistemi açısından halen bu alanda doğru ve güvenilir veriye ulaşılması, daha iyi hizmet götürülmesi ile ilgili olarak oldukça önemlidir. Niceliksel veri kaynakları da büyük oranda standartları geliştiren **BM kuruluşları**, bu konuda yapılan araştırmalar, **Avrupa Birliği** ve **Avrupa Konseyi**, **EIGE** ve gelişmiş birçok ülkede yürütülmekte olan hanehalkı temelli araş-

tırmalara eklenen modüller aracılığıyla gene bu kurumlarda birikmektedir. Bu çalışmada ayrıca niteliksel veri üretilmesi için önerilen konu başlıklarına da yer verilmiştir.

Türkiye’de Mevcut Durum

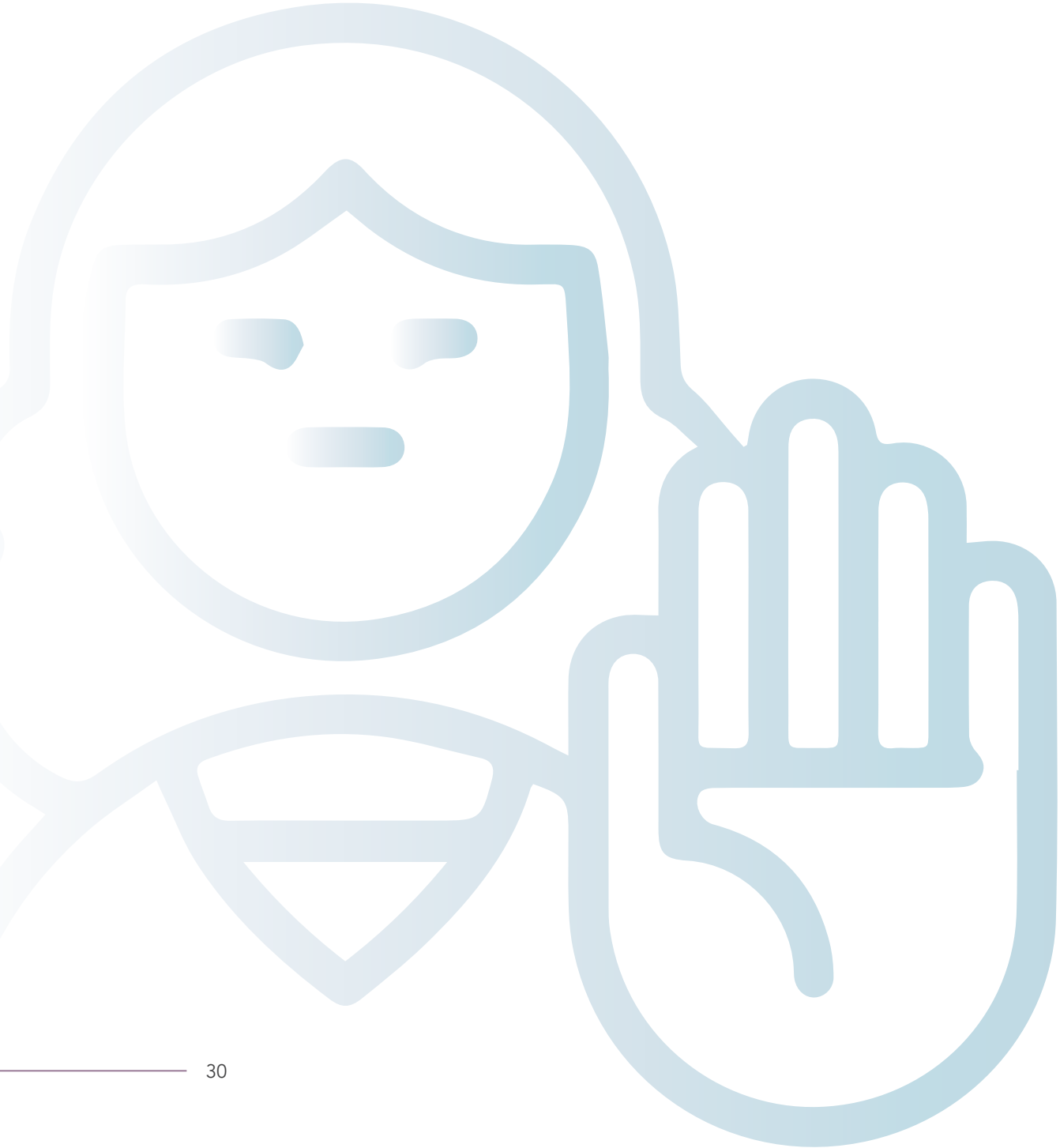
- 32.** Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından mevcut duruma ilişkin bilgi yer almaktadır. Kadın hareketinin ivmesiyle gündeme gelen şiddet konusunda, ülke genelinde kamu kurumları ve sivil toplum açısından yaşanan gelişmeler özetlenmiştir. Yerel mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumunun tespit edilmesini içeren yapısal izlemede, uluslararası insan hakları belgeleri ve standartların incelenmesi ve normların belirlenmesinin ardından, ulusal mevzuat kapsamında yer alan kanun, genelge, yönetmelik, tüzük ve yönergeler ile belirlenen normların uyumu analiz edilmiştir. Bu analiz, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna ilişkin kamu kurumlarının kuruluş kanunları, bu konuyla ilişkili olarak yayınlanan genelgeler, yönetmelikler, kurumlar arasında imzalanan protokoller, eylem planları, stratejik planlar ve ilgili kurumların misyonları ve vizyonlarına ilişkin bir değerlendirme içermektedir.
- 33.** Sivil toplum kuruluşlarının ve diğer kamusal aktörlerin kapasitelerinin haritalaması da yapısal izlemenin bir diğer bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye genelinde sivil toplumun kapasitesi kadınlara yönelik şiddet ile mücadele çerçevesinde ele alınmıştır. Şiddet alanında izleme yapan kadın örgütlerinin izleme-değerlendirme raporlarının içeriği, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hak temelli izleme yapması açısından incelenmiştir. LGBTİ örgütlerinin şiddet alanındaki raporları, çoklu ayrımcılık ve kadın haklarına duyarlılıkları açısından değerlendirilmiştir.
- 34.** Kadınlara yönelik şiddetle mücadelenin çok sektörlü olmasından hareket ile, hak temelli izleme yapan STK’ların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılıkları, (varsa) raporları ve raporların içeriği ile toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılıkları açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, özel sektörde de içerecek biçimde diğer kamusal aktörlerin çalışmaları da kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ele alınmıştır. Bunlara ek olarak proje illerinde (Adana, Ankara, Gaziantep, Kars, İstanbul, İzmir) faaliyet gösteren kadın örgütlerinin faaliyet alanlarına ilişkin bilgiye de çalışma kapsamında yer verilmiştir.
- 35.** Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından haritalamasına ilişkin çalışmada, halen ülke genelinde niceliksel verisi eksik olan konu başlıkları belirtilmiştir. Bu konular, ısrarlı takip, genç kadınlara yönelik siber zorbalık/siber taciz, kadın cinayetleri, kadın ticareti, çatışma ortamında kadınlara yönelik şiddet/te-cavüz, yaşlı kadınlara yönelik şiddet/istismar, işyerinde kadınlara yönelik psikolojik taciz², şiddet ve taciz, flört şiddeti ve çocukların fahişeliği zorlanması, çocuk satışı, çocuk pornografisi, kız çocukların eğitimlerinin engellenmesi olarak sıralanmıştır. Ayrıca, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda tutumları ölçen nicel araştırma ile ülke genelini temsil eden ve erkeklerden bu konuda bilgi elde etmeyi hedefleyen araştırma yürütülmesi de gelecekte yapılması önerilen nicel araştırmalar arasındadır. Eksik verinin nicel araştırma yöntemleriyle her zaman elde edilemeyeceği vurgusu da yapılarak, şiddetin

2 İngilizce *mobbing* kelimesinin çevirisinde psikolojik taciz, bezdiri ya da bildiri kullanılmaktadır.

ortadan kaldırılması için anlaşılmasına ihtiyaç duyulan konulara ilişkin nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması önerilmiştir.

Göstergeler

- 36.** Göstergeler, belirli bir alana ilişkin hedeflere ulaşılabilmesinin nasıl takip edileceğini gösteren sayısal araçlardır. Bütün istatistikler gösterge olarak kullanılamaz, bir istatistiğin gösterge olabilmesi için öncelikle bir norm ile ilişkilmesi ve zaman içindeki değişimi gösterebilmesi gerekir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki göstergeler, şiddetin ortadan kaldırılmasını hedefleyen ve politikacılara rehberlik eden, ilerlemeyi ölçen ve izleyen sistematik ve düzenli veri toplamayı sağlamaktadır (HRC/Ertürk, 2008). Hangi göstergelerin hangi yöntemler kullanılarak üretileceği, özellikleri gibi konular **Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (2009), DSÖ (2005), SKH (2015)** gibi birçok kurum tarafından önerilmektedir.
- 37.** Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin kullanılmakta olan göstergelerin yanı sıra, bu çalışma kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile STK’ların işbirliğiyle üretilmesine ihtiyaç duyulan ve yoğunlukla ev içi şiddete ilişkin bir gösterge seti önerilmiştir. Önerilen göstergeler, İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan konu başlıklarına uygun biçimde gruplandırılarak, aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.
1. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için bütünlüklü politikalar ve veri toplama
 2. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi
 3. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede koruma ve destek hizmetleri
 4. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede maddi hukuk
 5. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede kovuşturma
 6. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede göç ve sığınma

Giriş

Bu çalışmanın en temel amacı, kadınların yaşamın her alanına eşit oranda katılmalarının önündeki engellerden biri olan toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmaktır. Bu katkı, Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin yürüttüğü “Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi” projesinin belirlediği alanlardan biri olan kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında hak temelli izlemeye çerçeve sunan bir haritalama çalışması aracılığıyla verilmektedir.

Kadınların 19. yüzyıldan itibaren görünür olmaya başlayan hak mücadelesi, öncelikle kamusal alanda erkeklerin sahip oldukları hakların elde edilmesine yönelik olarak başlamıştır. Özellikle İngiltere’de oldukça yoğun olarak gündeme gelen oy hakkı mücadelesi, kadınların iş hayatına katılma talepleri, kadınların insan hakları mücadelesindeki ilk talepler olarak gündeme gelmiştir. Ancak, kadınların özellikle ev içinde maruz kaldıkları şiddet ile mücadelelerinin görünür olması biraz daha ileri tarihlerde gerçekleşmiştir. Şiddete maruz kalan kadınların destek alabilecekleri kurumlar 1960 ve 1970’li yıllarda İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk kez açılmışlardır. İngiltere’nin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin çoğunda gündeme gelen sığınmaevi hizmetleri 1970’li yıllardan itibaren yaygınlaşmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde artan bu hizmetler, 1980’lerin sonlarından başlayarak 1990’lara evrilen yıllar içinde kadınların hak arama mücadeleleri arasında önemli konulardan biri haline gelmiştir.

Kadınların hak arayışlarının uzun tarihçesine rağmen, kadınların insan haklarının uluslararası boyutta kabul edilmesi yenidir ve ancak 20. yüzyılın ortalarından itibaren uluslararası hukuk alanında kendine yer bulabilmiştir. Birleşmiş Milletler’in İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile gündeme gelen ‘eşitlik’ kavramının, kadınlar için tam bir eşitliğe dönüşmesi halen üzerinde emek harcanması gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır ve tam anlamıyla sağlanamamıştır. İnsan hakları kavramının gelişiminde, kadınların hak taleplerinin farklı olmasının önemli bir etkisi olmuştur. Uluslararası hukukta “ikiz sözleşmeler” olarak tanımlanan “*Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi*” ile “*Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi*” oldukça belirleyici sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, 1966 yılında kabul edilmelerine rağmen, 1976 yılında yürürlüğe girmişlerdir. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nde yer alan haklar, devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiyi düzenlemeyi amaçlayan “birinci kuşak” veya “negatif” haklar olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, devletlerin zorunlu olarak sağlaması gereken “yaşam hakkı”, “kötü muamele görmeme hakkı” gibi hakları sağlaması anlamına gelmektedir. Kamusal alana ilişkin düzenlemelere yönelik olması nedeniyle, erkeklerin daha çok yararlandıkları haklar olarak da değerlendirilmektedir. Öte yandan, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’ndeki haklar, kamusal alan ile birlikte özel alanı da içeren haklara karşılık gelmektedir. Bu haklar “ikinci kuşak” veya “pozitif” haklar olarak da tanımlanan, “eğitim hakkı”, “sağlık hakkı” gibi devletin zaman içinde hayata geçirmesi gereken haklardır. Uluslararası hukuk alanında, pozitif haklara ilişkin gelişme negatif hakların gerisinde kalmaktadır (Acar ve Ertürk, 2010; Kurtoğlu, 2010).

Uluslararası alanda kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğe vurgu yapan sözleşmelere devletlerin taraf olması, devletlere bunu sağlayacak düzenlemeleri yapma yükümlülükleri getirmek-

tedir. Cinsiyetler arasındaki eşitlik kavramının, uluslararası alandaki gelişimine paralel olarak devletlerin yükümlülükleri de değişmek ve gelişmek zorunda kalmıştır. Kadınlar ile erkeklerin farklılıklarına vurgu yapmayan, aynılık varsayımına dayanan “yasal eşitlik”, mevcut eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları pekiştirmesi nedeniyle eleştirilmiştir. Kadınlar ve erkeklerin farklılıkları olduğunu ve bunun nedenlerini dikkate alan bir eşitlik anlayışı fırsat eşitliğini önemseyen ancak yeterli bulmayan bir yaklaşımdır. Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklerin kökenlerine inen ve bunun toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki eşitsizliklerden kaynaklı olduğuna değinen, daha dönüştürücü bir eşitlik anlayışı ise çok daha kapsamlı bir eşitlik anlayışı olarak değerlendirilmektedir (Sayın, 2008; Acuner ve İşad, 2008).

Kadınlara yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biri olarak ele alan bu çalışma, şiddetin ortadan kalkmasında biçimsel eşitlik anlayışını temsil eden “yasa önünde eşitlik” kavramının ötesine geçen, fırsat eşitliğini tam bir eşitlik sağlanana kadar bir araç olarak algılayan ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dönüştürülmesinin gerekliliğine vurgu yapan bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. Bu alanda önemli etkisi olan Birleşmiş Milletler’in uluslararası hukuk belgelerindeki eşitlik kavramının gelişiminde, kadınlara yönelik şiddet tanımı, zaman içinde şiddetin nedenlerini de ele alan daha kapsayıcı bir tanıma dönüştürülerek toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramına evrilmiştir. Bu kavramın kullanıldığı ilk belgelerde, toplumsal cinsiyet eşitliği dar anlamıyla sadece kadın-erkek eşitliğine karşılık gelecek biçimde ele alınmıştır.

Bu çalışmanın odağında, bugüne kadar kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında yapılan yasal düzenlemeler başta olmak üzere birçok kazanıma yönelik yaklaşımların gözden geçirilmesi, ülke içindeki uygulamaların uluslararası sözleşmeler ve yasaların oluşturulma anlayışları ile uyumunun değerlendirilmesi yer almaktadır. Bu değerlendirmenin, toplumsal cinsiyet alanında ortak anlayış geliştirilmesine destek olması beklenmektedir.

Kadınların maruz kaldıkları şiddeti konu alan bu raporda, kadınların sadece biyolojik olarak kadın olmaları ile sınırlı olmayan, aynı zamanda toplumsal olarak kadınlara yüklenen sorumluluklara da referans veren kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Kadınlar kelimesi, kız çocuklarını da kapsamaktadır.

Uluslararası hukuk alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlayan birçok sözleşmeyi imzalayan Türkiye’de, toplumsal cinsiyet eşitliği, uzun bir süredir ülke gündeminde yer almaktadır. Kadın hareketi başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, kamusal aktörler ve kamu kurumlarının çaba harcadığı konulardan biri olmasına ve bu konuda önemli yasal düzenlemelerin gerçekleşmesine rağmen, halen eksiklikler devam etmekte ve tam bir eşitlikten söz etmek mümkün görünmemektedir. Dünya Bankası tarafından yayınlanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uçurum Raporu’nun 2017 sonuçlarına göre, toplumsal cinsiyet eşitliği sıralamasında 144 ülke arasında Türkiye 131. sıradadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında kamu kurumları ile sivil toplum arasındaki işbirliği özellikle 1995 Dördüncü Dünya Kadın Konferansı / Pekin Eylem Planı sonrasında gündeme getirilmiştir. Bu işbirliğinin sonuçlarından biri olarak kadın hareketinin baskısı, uluslararası sözleşmelere atılan imzalar sonucunda oluşan taahhütler ve Türkiye’nin Avrupa Birliği adaylığı için yapılan düzenlemeler, 2000’li yıllarda “yasal eşitlik” sağlanması konusunda önemli adımların

atılmasını tetiklemiştir. Özellikle, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu tasarılarının hazırlanması aşamasında sivil toplum ile işbirliği etkili olmuştur. Kanun maddelerinin tamamına ilişkin bir uzlaşma söz konusu olmasa da, bu dönem içinde kamu ile sivil toplum kuruluşları arasında tartışma ortamının yaratılması toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Bu sürecin çıktılarında biri, ilk kez Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (2008-2013) hazırlanarak hedeflerin somutlaştırılmasıdır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, Türkiye’de kadın hareketinin 1980’lerin sonlarından itibaren en fazla gündeminde olan ve daha çok kazanım sağlanan alanlardan biri olarak 30 yıldan uzun bir mücadele geçmişine sahiptir. Kamu kurumları açısından ise, bu alandaki çalışmalar, kamu kurumlarının şiddet ile mücadelesine yönelik bir yol çizen 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile farklı bakanlıklar ile KSGM arasında imzalanan protokoller ile hız kazanmıştır. Birçok bakanlık bu konuda projeler geliştirmiş ve stratejik planları arasına kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadeleyi de eklemiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından Türkiye’nin en önemli güncel kazanımlarından biri, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilişkili olarak Avrupa Konseyi sözleşmesinin -İstanbul Sözleşmesi- yürürlüğe girmesidir. Türkiye’nin ilk olarak imzaladığı bu sözleşmeyi referans alarak hazırlandığı belirtilen 6284 Sayılı Ailenin ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un 2012 yılında çıkarılması hem şiddet ile mücadele hem de toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli bir adımdır. Ancak, kanunun uygulamasına ilişkin sorunlar ve İstanbul Sözleşmesi’yle uyumlaştırılmasına ihtiyaç duyulan bazı noktaların varlığı da dikkat çekmektedir. Öte yandan, ulusal mekanizma olarak 1990’lı yıllardan itibaren bakanlıklara ve başbakanlığa bağlı olarak çalışan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında bir genel müdürlüğe dönüştürülmesi, kadın haklarının kurumsal düzeyde ele alınmasını güçlendirmiş, kadın örgütleri ile daha önce kurulmuş olan iletişimin yönünü de önemli oranda değiştirmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli kazanımlar elde edilmesine rağmen, hala atılması gereken adımlar bulunmaktadır. Bu alanda yapılması gerekenlere ilişkin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013 yayınlanmıştır; ancak paydaşların katılımlarıyla hazırlanan 2015-2020 yıllarını kapsayan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı halen basılmamıştır. Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’ hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

Bu çalışma, özellikle yasal mevzuat açısından kadın hareketinin de emeğiyle elde edilen kazanımların korunmasında hak temelli izlemenin öneminden yola çıkarak, insan haklarının tümüyle hayata geçirilmesi hedefine ulaşmak için olmazsa olmazları, belgeler üzerinden göz önüne sermeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin olmadığı bir topluma ulaşılabilmesi için insan haklarını tümüyle hayata geçirme hedefi ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, soyuttan somuta doğru bir yol izlenerek, uluslararası normlar, standartlar ve ölçütlere uygun biçimde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ortadan kaldırılması için göstergeler gözden geçirilmiştir. Gösterge düzeyinde somutlaşan bu bilgi, hak temelli izleme yapan tüm paydaşların savunuculuk faaliyetlerinde kullanabilecekleri oldukça işlevsel bir araç olarak önerilmektedir. Bu çalışmada, toplumsal cinsiyete

duyarlı hak temelli bir bakış açısıyla izleme yapması beklenen kamu kurumları ve sivil toplumun bu alandaki mevcut kapasitesinin gelişmesine ve izlemenin kolaylaşmasına katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

Çalışma kapsamında, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin hak temelli izlemesine ilişkin uluslararası insan hakları belgeleri ele alınmıştır. Hak temelli izlemenin temel dayanağı olan insan hakları belgeleri ve diğer uluslararası sözleşmeler ışığında, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanının izlenmesinde kullanılacak normlar, standartlar, ölçütler, veri kaynakları ve göstergeler belirlenmiştir. Şiddetle mücadelenin önemli kilometre taşları olan uluslararası doküman, belge ve sözleşmeler tarih sırasına uygun olarak açıklanmış ve bu alandaki izlemenin yapılmasında yol gösterici olacak temel normlar netleştirilmiştir.

Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki mevcut durumun haritalamasının yapıldığı bölümde ise, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin yerel mevzuat (kanun, genelge, yönetmelik, politika belgesi, protokol) incelenmiştir. Ulusal mevzuatın uluslararası alandaki sözleşmelere uygunluğu açısından değerlendirilmesinin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve diğer kamusal aktörlerin çalışmaları da gözden geçirilmiştir. Hak temelli izleme yapan kadın örgütlerinin çalışmalarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılıkları, LGBTİ örgütlerinin kadın haklarına duyarlılıkları, hak temelli izleme yapan sivil toplum kuruluşlarının ve önemli kamusal aktörlerin toplumsal cinsiyete duyarlılıklarına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Raporun son bölümünde, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli ev içi şiddet yoğunluklu olmak üzere İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan başlıklara uygun biçimde ülke genelinin yanı sıra il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergelere ilişkin öneriler sunulmuştur.

2. Normlar ve Standartlar

2.1. Normlar

Bu bölümde, konunun insan hakları bağlamında ele alınmasının nasıl başladığı ve nasıl bir gelişim gösterdiği, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin insan hakları bağlamında ne tür normları dikkate alması gerektiği ve öncelikli olarak bu alanda yürütülecek hizmetlere ilişkin hangi standartların gündeme getirildiği ele alınmıştır. Bölümün amacı, uluslararası alanda kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele açısından geliştirilen normlar ve standartların neler olduğunu ortaya koymanın yanı sıra, Türkiye’de kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleyi değerlendirecek norm ve standartlar için bir altyapı oluşturmaktır.

Tüm bireyleri toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden korumak, ayırım yapmadan herkes için insan haklarının hayata geçirilmesine yönelik planlar ve programlar geliştirmek, herkesin insan haklarına saygı göstermesini sağlamak, burada ele alınan sözleşmeleri imzalayan devletlerin en önemli taahhütleri arasındadır. Bu kapsamda, normların ve standartların belirlenmesinde öncelik, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği’ndeki ilgili mevzuata verilmiştir. Uluslararası insan hakları belgeleri listelendikten sonra, şiddetle mücadelenin izlenmesinde yararlanılacak normlar belirlenmiş ve bu normlar, standartlar ve ölçütler açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

2.1.1. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanı ile İlgili İnsan Hakları Belgelerinin Listelenmesi

Uluslararası insan hakları belgeleri arasından kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusu ile ilişkili olanlar ortaya çıktıkları tarih itibarıyla ele alınmıştır. Uluslararası insan hakları belgeleri, beyanname, sözleşme ve protokollerin yanı sıra şiddet özel raportörlerinin raporları, ilgili komisyonların kurulma kararları ile konferansların sonuç bildirgeleri yer almaktadır. Belgelerin imza tarihleri ve yürürlüğe giriş tarihleri farklı olabilmektedir. Bu çalışma kapsamında uluslararası normların hazırlanmasında kullanılan insan hakları belgeleri, kadınlara yönelik şiddet ile mücadelede kilometre taşları başlığı altında açıklanmakta ve EK 1’de verilmektedir.

2.1.2. Normların Belirlenmesi

Uluslararası insan hakları belgeleri ve bu belgelerde yer alan normlar, insan haklarına yönelik olarak farklı alanlardaki mücadeleleri içeren, dolayısıyla kadınların insan hakları mücadelesi açısından da önemli dayanak oluşturan belgelerdir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanına ilişkin normların belirlenmesi, doğrudan bu alana ilişkin sözleşmeler ile sınırlı tutulmayıp tarihsel olarak kadınların haklarını savunmaları için kullanabilecekleri uluslararası belgeler ölçüsünde genişletilmiştir. Uluslararası sözleşmelerin birçoğu, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nin temel amaçları arasında yer alan eşitlik, ayrımcılık yasağı ve dayanışma kriterlerine referans vermeleriyle, bu çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

İnsan hakları belgelerinde yer alan normlar, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele ile ilişkisi bağlamında değerlendirmiştir. Kadınların insan hakları kavramının bu belgelere girmesinde etkisi olan feminist hareket başta olmak üzere kadın örgütlerinin uzun bir döneme yayılan çabaları da dikkate alınmıştır. Normların belirlenmesinde kullanılan insan hakları belgeleri kronolojik sıralamaya uygun olarak yer almıştır. Kronolojik sıralama, hangi normların daha çok kullanıldığını ve hangilerinin zaman içinde değiştiğini göstermek açısından tercih edilmiştir. Bu çalışma kapsamında belirlenen normlar:

1. Eşitlik (equality)
2. İnsan onuruna saygı (human dignity)
3. Şiddetsizlik (non-violence)
4. Ayrımcılık yasağı (non-discrimination)
5. Toplumsal cinsiyet eşitliği (gender equality)
6. Güçlenme (empowerment)
7. Özen gösterme / titizlikle yapma (due diligence)

İnsan hakları belgelerindeki normlar genel olarak birbirinin içine geçen, birbirini destekleyen, pekiştiren ve bazen de birbirini önceleyen normlardır. Bu nedenle, normların tanımlanması, tarihsel süreç içinde bu alanda yaşanan tartışmaların ve gelişmelerin aktarılması bu raporun kapsamında değildir. Ertürk’ün belirttiği gibi *“evrensel insan hakları paradigmasının, küresel bir güce dönüşen hak mücadeleleri sayesinde yeniden yorumlanmasıyla, kadın haklarına ilişkin kapsamlı bir uluslararası rejimin geliştirilmesi mümkün olmuştur. Böylece kadınların devlet dışı aktörlerin elinde, kapalı kapılar ardında gördükleri pek çok kötü muamelenin de bir insan hakkı ihlali olduğu artık kabul edilmiş ve özel yaşamın gizliliği zırhı altında meydana gelen hak ihlalleri sorgulanır hale gelmiştir”* (Ertürk, 2015).

Bu çalışmada kullanılan yedi normdan ilk üçü, Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin (CEİD) Türkiye’de bu alandaki ilk izleme çalışmaları arasına giren çalışmasında kullanılan normlardır. CEİD’in Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli adıyla 2014 yılında yayınladığı çalışmasında eşitlik, şiddetsizlik ve insan onuruna saygı normları çerçevesinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) özelinde hak temelli bir izleme yapılmıştır (Kurtoğlu, Bayrakçeken, Ülker, 2014).

Eşitlik: ‘Eşitlik’ kavramı oldukça karmaşık ve çeşitli disiplinlerin kendi felsefeleri doğrultusunda farklı biçimlerde tanımladıkları bir kavramdır. Tartışmalı bir kavram olan eşitlik, insan hakları belgelerinde oldukça uzun bir süre sadece “yasal eşitlik” olarak ele alınmıştır. Uluslararası sözleşmelerin yanı sıra ülkelerin ulusal mevzuatlarında da eşitlik ilkesi daha çok “dil, din, ırk, cinsiyet” gibi çeşitli ayrımcılıklar söz konusu olmadan herkesin haklardan eşit yararlanması olarak ifade edilse de her zaman tam olarak bugün kullanılan anlamda kullanılmamıştır. Hukuk alanında da eşitliğin farklı boyutlarının vurgulanması nedeniyle tartışılan hukuksal eşitlik kavramı, bu alanın erkek egemen bakış açısıyla geliştiği de düşünüldüğünde hukuk metinleri daha da tartışılır hale gelmektedir. Özellikle cinsiyetler arasında eşitlik normu düşünüldüğünde, farklı kavram-sallaştırmalar söz konusudur ve insan hakları belgelerinde belirtilen eşitlik kadınlar için tam

bir eşitlik anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, ayrı bir norm olarak toplumsal cinsiyet eşitliği normu eklenmiştir. Burada ele alınan ‘eşitlik’ normu, kadınlar ile erkekler arasında bir ayrıma değinmeden, her iki cinsiyeti aynı gören ve kadınları erkekler ile eşit olarak kabul etmeye çalışan bir yaklaşımın normu olarak ele alınmıştır.

İnsan onuruna saygı: İnsan onuruna saygı, insanların doğuştan getirdikleri onur gereği eşit olmaları anlamında kullanılmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 1. maddesinde “*Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.*” açıklamasıyla insanların onurlu doğduklarına vurgu yapılmaktadır. Kuçuradi, ‘*insanın değeri*’ ile ‘*insanın onuru*’ kavramlarını eşanlamlı olarak kullanmakta ve “*İnsanın değeri derken, bundan insanın diğer canlılar arasındaki özel yerini anlıyorum. İnsana bu özel yeri sağlayan, onun özelliklerinin bütünüdür, onu diğer canlılardan ayıran olanaklarıdır. Bu olanaklar, insana özgü etkinlikler ve ürünler olarak görünür. Bu özellikler ise, insanın diğer canlılarla ortaklaşa özelliklere ek özelliklerdir. İşte bu özellikler ya da olanaklar insanın değerini ya da onurunu oluşturur*” biçiminde açıklamaktadır (Kuçuradi, 1982; Öndül, 1998). Uluslararası insan hakları belgelerinin ilk dönemlerinde daha sık kullanıldığı haliyle ‘insan onuruna saygı’ normu, uluslararası hukuk ilkelerinin dünya çapında kabul ettiği normlar arasındadır. Bu belgelerde, onur kavramı kadınlar ve erkekler için ayrıştırılmadan kullanılmıştır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından ele alındığında, CEDAW 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı’nda belirtildiği gibi, devletlerin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ederken “*kadınların bütünlüğüne ve onuruna saygı*” gözetmesi vurgusu önemlidir. Örneğin, şiddete maruz kalmış bir kadının başvuru yaptığı karakolda polislerin yaklaşımı, görüşme ortamı ve görüşme ortamında başkalarının bulunması ve kadının güvenliğinin sağlanması ve sağlığının korunması ‘insan onuruna saygı’ normu çerçevesinde ele alınabilir.

‘İnsan onuruna saygı’ normu, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalan tüm bireylere yönelik hizmetlerinde yargılamadan, suçlamadan ve insana yakışır düzeyde hizmet sunması anlamına gelmektedir. Sığınmaevleri özelinde düşünüldüğünde, sığınmaevi kapasitelerinin belirli bir sınırdan tutulması, 50-100 kişilik sığınmaevlerinin düşünülmemesi de başka bir örnek olarak düşünülebilir. Sığınmaevine erişim, sığınmaevinde özgür bir ortamın varlığı, sığınmaevinde kalan kadınlar ve çocuklar için eşit hizmet sunumu, kararlara katılım açısından sığınmaevinde kalan kadınların eşit söz hakkının olmasının yanı sıra kadınlar ile çocukların kendilerini fiziksel ve duygusal olarak güvende hissetmeleri gibi kriterler insan onuruna saygılı bir hizmet olarak anlaşılmalıdır.

Şiddetsizlik: Tarih boyunca hukuk yolu ile tüm toplumlarda şiddetsizliğin kabul edilmesi için harcanan çaba, uluslararası insan hakları belgeleri aracılığıyla daha da görünür olmuştur. Şiddetin tanımlanması ve mevcut şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla yürütülen bu çabalara, küresel kadın hareketinin, kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerine dikkat çekmesi, bu alandaki çalışmalara yönelik itirazları ve eleştirileri ile karşı olunan şiddet biçimleri çeşitlenmiş ve şiddetsizlik tanımları da genişlemiştir. Uluslararası insan hakları belgelerinin ilk yıllarında şiddet karşıtlığını vurgulayan, şiddetsizlik olarak tanımlanabilecek davranışlar genellikle “*işkence, kötü muamele, zalimane ve gayri insani ve küçültücü davranışlar*”a karşılık gelmektedir. Benzer

biçimde, *kölelik ve zorla çalıştırma* gibi kamusal alan içinde değerlendirilen şiddet davranışlarına da referans verilmektedir. Örneğin, Cenevre Sözleşmesi’nin Ek Protokol l’deki şiddet tanımında *“kişilerin yaşamına, sağlığına ya da fiziksel veya zihinsel sağlığına yönelik şiddet özellikle adam öldürme, fiziksel veya zihinsel her tür işkence, bedeni cezalar ve sakatlamalar, başta küçük düşürücü ve aşağılayıcı muamele, zorla fuhuş ve her tür ahlaksız saldırı olmak üzere kişiler onuruna yönelik her türlü zulüm, rehin alınması ve toplu infaz”* ifadeleri yer almaktadır. Sözleşmelerde söz edilen kadınların korunması, ailenin onurunu zedeleyecek ahlaksız saldırılar biçiminde tanımlanarak toplumsal düzene karşı yapılan olumsuz davranışlar biçiminde tanımlanmıştır. Savaş esirleri hakkında oldukça detaylı düzenlemeler yapan bu sözleşmelerde, kadınlara yönelik şiddet eylemlerinin doğrudan düzenlenmemesi eleştirilmiştir (Değirmenci, 2010).

‘Kadınlara yönelik şiddet’ kavramı, kadınların kamusal ve özel alandaki rolleri ile ilişkili biçimde maruz kaldıkları ve kadın olmalarından kaynaklı şiddet olarak tanımlanabilir, ancak kadınlara yönelik şiddet, sadece kadınlara yönelen fiziksel, cinsel, psikolojik olarak zarar veren eylemler ile sınırlı olmayıp bunların ötesinde amaçlar da taşımaktadır. BM Şiddet Özel Raportörlüğü yapan Yakın Ertürk, şiddet ile insan hakları arasındaki diyalektik ilişkide, şiddetin *“iktidar / güç”*, insan haklarının ise *“baskı ve zulme karşı isyan kültürü”*nü ifade ederek, bu kavramların karmaşıklığına dikkat çekmiştir.

20. yüzyılda kadınlara yönelik şiddet, çeşitli kavramlar ile ifade edilmektedir. Kadınlara yönelik şiddet, ev içi şiddet, aile içi şiddet, namus cinayetleri, eril şiddet, erkek şiddeti ya da son dönemde daha sık kullanılan toplumsal cinsiyet temelli şiddet birbirinin yerine geçecek biçimde kadınların maruz kaldıkları şiddeti anlatmak için kullanılmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin görünürlüğünün sonuçlarından biri olarak da değerlendirebileceğimiz bu kavram kargaşası, kadınlara yönelik şiddetin çeşitli ve karmaşık olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Ertürk’ün dikkat çektiği gibi, kavramların her zaman doğru yerde kullanılmasının önemine dikkat ederek, bu çalışmada söz edilen şiddetsizlik normu her zaman kadınlara yönelik şiddetsizlik normuna karşılık gelecek biçimde kurgulanmamıştır (Ertürk, 2015).

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, bu raporda kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramının kullanılması tercih edilmiş ve metin içinde kullanılan kadınlara yönelik şiddet (KYŞ) kavramı ile dönüşümlü olarak kullanılmıştır. Özellikle ev içi şiddet ile ilgili araştırmaların sonuçlarının değerlendirilmesi aşamasında, birçok ülkede erkeklerin de kadınlar tarafından maruz kaldıkları şiddete dikkat çeken toplumsal cinsiyet simetrisi (gender symmetry) tartışmaları söz konusudur. Aile sosyologları ve feminist sosyologlar / araştırmacılar açısından farklı biçimde yorumlanan bu tartışmalarda, kadınların maruz kaldığı şiddetin baskı ve kontrol amacını gerçekleştirmeye yönelik olduğuna ve sürekliliğine değinilmektedir. Şiddetsizlik normu, doğrudan kadınlara yönelik şiddete karşılık olarak kullanılmasa da, şiddetsizliğe vurgu yapılması anlamında şiddet uygulayan erkekler de dahil olmak üzere şiddet uygulanmaması anlamına gelmektedir. Örneğin, hakkında uzaklaştırma tedbir kararı verilen şiddet uygulanmış bir erkeğin kalacak yerinin olmaması durumunda devletin bunu sağlaması şiddetsizlik normu kapsamındadır.

Ayrımcılık yasağı: ‘Ayrımcılık yasağı’ normu, uluslararası belgelerde ilk olarak insan haklarının

ulusal azınlıkları koruma konusunda yeterli olup olmadığı tartışmalarında geçmekte, ancak ulusal azınlıklara ait kişilerin haklarının korunmasına karşılık gelmektedir (Henrard, 2006). Herkesin kanun önünde eşit olduğu ve hukuken herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan eşit olarak korunması temeline dayanan bir norm olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde ifade edilmiştir. “Herkesin eşitliği” ve “ayrımcılığa maruz kalmaması”, farklı konumları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalanlara yönelik çalışmaların artmasını da beraberinde getirmiştir.

Ayrımcılıklar 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ayrımcılığa maruz kalan dezavantajlı gruplar biçiminde tanımlanmış iken, içinde bulunduğumuz yüzyılda, aynı anda sahip olunan kimliklerden dolayı çoklu ayrımcılıklara karşılık gelmeye başlamıştır. Özellikle kadınların farklı kimlikleri ve üreme rolleriyle ilişkili olarak maruz kaldıkları, çoklu ayrımcılıklar kavramına denk gelmektedir. Şiddetsizlik normuna benzer biçimde, ayrımcılık yasağı normu da sadece kadınlara yönelik ayrımcılıklar olarak değil, tüm ayrımcılıklara karşılık gelecek biçimde tanımlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği: Uluslararası insan hakları belgelerinde 1950’li yıllardan itibaren var olan eşitlik normunun, kadınlar ve erkekler için tam bir eşitliğe karşılık gelmediğine ilişkin tartışmalar, 1990’lı yıllardan itibaren eşitlik kavramının sorgulanmasını sağlamıştır. Belgelerde ifade edilen herkesin eşit olması ifadesi, kadınlar ve erkekler için eşitlik ya da cinsiyet eşitliği olarak da tanımlanmaya başlamıştır. Özellikle CEDAW Komitesi’nin çalışmaları, gerçek eşitliğin sağlanabilmesi için kadınların maruz kaldıkları eşitsizliklerin altındaki nedenlere dikkat çekilmesini gündeme getirmiştir. Aynı hakların ve fırsatların verilmesi, her zaman kadınlar ve erkekler için yeterli değildir. Aynılık eşitliğinin ötesinde, devletin yükümlülüğü, kadınların güçlenmelerine uygun bir ortam yaratarak tüm alanlarda tam bir eşitliğin sağlanmasıdır. Ancak, bu şekilde “de facto” eşitlik olarak tanımlanan tam bir eşitlik söz konusu olabilir. Bu nedenle, CEDAW hem aynılık eşitliğine (hukuki eşitlik) hem de farklılık eşitliğine yer vermektedir.

Biyolojik özelliklerin ötesinde, toplum tarafından bireylere yüklenen rolleri, uygun görülen davranış biçimlerini içeren toplumsal cinsiyet kavramı belgelerde çoğunlukla kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklara karşılık gelecek biçimde kullanılmıştır. ‘Toplumsal cinsiyet eşitliği’ normu, özellikle CEDAW Genel Tavsiye Kararları başta olmak üzere doğrudan kadınların haklarını korumaya ilişkin sözleşme ve belgelerde daha fazla yer almaktadır. Bu çalışmada, uluslararası belgelerde net olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı sadece kadınlar ile sınırlı olarak değerlendirilmemiştir.

Güçlenme: Klasik ataerkillik tanımı, kadınların tarihsel olarak erkeklerin hakimiyeti ve baskısı altında olması ve kadınların emeklerinin erkekler tarafından sömürülmesini içermektedir. Kadınların kendileri hakkında karar vermelerini ellerinden alan, kadınların kendilerini gerçekleştirmeleri için olanak ve fırsatlardan yararlanmalarını engelleyen dolayısıyla kadınların kendilerini gerçekleştirmelerine fırsat tanımayan ataerkilli toplum yapısına yönelik feminist eleştiriler, kadınların güçlenmesi kavramının önemini ortaya koymuştur. Feministlerin, kadınların var olan güçlerinin ortaya çıkarılmasına verdiği önem, ‘güçlenme’ normunun uluslararası insan hakları belgelerine de girmesini sağlamıştır.

İnsan hakları bakış açısından ele alındığında da, küresel kadın hareketinin katkısıyla birlikte kadınların insan hakları ve bu hakların kamusal alanın yanı sıra özel alanda ihlal edilmesinin

önlenmesine vurgu yapılmaktadır. Uluslararası sözleşmelerin devletlere getirdiği belirli yükümlülükler arasında kadınların güçlenmesine sağlamak da yer almaktadır. Kadınların güçlenmesi süreci, hem özel hem de kamusal alanda kadınların fırsat ve kaynaklara erişimi, kendi hayatlarına ilişkin ev içinde ve dışında karar alma özgürlüğü, kendi isteklerini gerçekleştirebilmelerine ilişkin bir süreç olarak tanımlanabilir.

Gerekli özeni gösterme: Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin tarihçesinde, özellikle CEDAW Komitesi’nin yayınladığı 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı ile devletlere, kadınlara yönelen şiddeti önleme ve şiddet ile mücadele için gerekli özeni gösterme çağrısında bulunulmuştur. BM Kadınlara Yönelik Şiddet Özel Raportörleri’nin üzerinde çalıştıkları ‘gerekli olan özeni gösterme’ normu, devletlere şiddetin faili kim olursa olsun engelleme, önleme ve bundan doğan zararı tazmin etme ve bu yükümlülüğü başka kurumlara devretmeme sorumluluğunu yüklemektedir. İlk şiddet raportörü olan Radhika Coomaraswamy (1999), özen yükümlülüğü ile ilgili bazı fiiller önermiştir. Yakın Ertürk de, bu konunun temel ilkelerini tanımlayarak, devletlerin kadınlara şiddetin bertaraf edilmesiyle ilgili yükümlülüğüne dair göstergeleri özetlemiştir (Coomaraswamy, 1999; Ertürk, 2006, 2015). ‘Gerekli özeni gösterme’ normu, İstanbul Sözleşmesi’nde “titizlikle yapma” olarak ifade edilmektedir. İngilizce “due diligence” olarak ifade edilen bu kavram, bu raporda “gerekli özeni gösterme” olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada, şiddet özel raportörlerinin tanımlarına bağlı kalınarak, ‘gerekli özeni gösterme’³ normunun kapsamına “uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanması, kadınlar için eşitliğe ilişkin anayasal güvenceler, kadın şiddet mağdurlarına yeterli telafi sağlayan ulusal yasa hükümlerinin ve/veya idari yaptırımların mevcudiyeti, kadına şiddetle ilgili politika ve eylem planları, ceza ve adalet sisteminin ve polisin cinsiyet yapısı ve değerleri konusunda duyarlılığı, destek hizmetlerinin erişilebilirliği ve kullanılabilirliği, farkındalık yaratıcı önlemlerin mevcudiyeti, eğitim ve medya sektörlerindeki ayrımcı politikaları değiştirmeye yönelik politika ve programlara kalıcılık kazandırıcı kurumsal dönüşümün sağlanması ve kadına şiddete ilişkin olarak veri ve istatistik toplanması” (akt. Ertürk, 2015: s.97) dahil edilmiştir.

‘Gerekli özeni gösterme’ normu, devletlerin bugüne kadar kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede başarılı ol(a)mamalarının ardında yatan önemli nedenlerden biri olarak gösterilebilir. Tüm politika ve programlar tasarlanırken gerekli ve yeterli özenin gösterilmemesi, iyi niyet kuralları çerçevesinde hareket edilmemesi ve ayrımcılık yasağı ilkesine karşı uygulamalar en temel örneklerdir. Ertürk, bu konuda yapılması gerekenlerin başında, şiddet ile mücadele için önleme, koruma, kovuşturma ve cezalandırma açısından bundan sonra yapılacak çalışmaların ‘gerekli özeni gösterme’ normu ile değerlendirilmesinin önemini vurgulamıştır (Ertürk, 2015). Gündelik hayat içinde yıllardır normalleştirilmiş olan kadınlara yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden doğan nedenlerinin ortaya çıkarılması ve kadınların güçlenmelerine katkıda bulunacak bir yaklaşımın yerleşmesinde bu normun önemli bir etkisi olacağı açıktır.

3 Radhika Coomaraswamy’nin raporundan yapılan alıntının Türkçesi, Yakın Ertürk’ün kitabından alındığı için referans kitaba verilmiştir.

2.1.3. Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Kadınlara Yönelik Şiddet ile Mücadele ile İlgili Normlar Açısından Değerlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin en somut sonuçlarından biri olan kadınlara yönelik şiddet ile mücadele, 20. yüzyılda kadın hareketinin güçlenmesi ve Birleşmiş Milletler’in bu güçlenmeye verdiği destek sonucu sorunun uluslararası alanda görünür olmasına neden olması ile başlamıştır. 1945 yılından sonra, insan hakları alanında atılan adımlar kadar büyük olmasa da, kadınların insan hakları açısından kazanımlar elde edilmesinin önü açılmıştır. 1946 yılının 13 Haziran’ında Birleşmiş Milletler çatısı altında **Ekonomik ve Sosyal Konsey** kurulmuştur. Bu konseye bağlı olarak Ekonomi ve İş Komisyonu, İnsan Hakları Komisyonu, İstatistik Komisyonu gibi alt komisyonlar ile geçici alt komisyonlar oluşturulmuştur. Bu komisyonlar arasında 21 Haziran 1946 tarihinde kurulan Kadının Statüsü Komisyonu da yer almaktadır. Bu komisyonun kuruluşunda, kadın-erkek eşitliği somut olarak ifade edilmemekle birlikte, kadınların siyaset, ekonomi, eğitim ve sosyal alanlara katılımlarını teşvik edici öneriler ve üye ülkelerde kadınların durumlarının raporlanması konuları yer almaktadır. Kadının Statüsü Komisyonu, kadın hakları alanında Birleşmiş Milletler bünyesinde yapılacak çalışmalar için oldukça önemli bir görev üstlenmiştir ve üstlenmeye devam etmektedir.

Kadınların insan hakları söyleminin henüz gündemde olmadığı yıllar boyunca, kadınların haklarını savunmak için başvurabilecekleri en önemli belge **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** olmuştur. İnsan hakları kavramı, evrenselliği öne çıkarıp yerelliğin önemini vurgulamaması nedeniyle tartışılmasına rağmen, insan hakları norm ve değerlerinden kolay kolay vazgeçilmesi de pek mümkün görünmemektedir (Ertürk, 2015). Beyanname’nin 1., 7., 10., 21., 23. ve 26. maddelerinde herkes için eşitlik vurgusu yapılmaktadır. Herkesin kanunlar karşısında eşitliği, dava açma, kamu hizmetlerinden yararlanma, çalışma ve eğitim alma açısından eşit haklara sahip olduğu vurgulanmaktadır. İnsanların haysiyetinin/onurunun korunması (madde 1, 5, 22 ve 23) herkesin haysiyet açısından eşit doğduğu, haysiyet kırıcı ceza ve muamelelere maruz bırakılmaması, haysiyetini koruyacak şekilde sosyal güvenlik hakkının herkes için sağlanması gerektiği ve çalışanların haysiyetli bir yaşam sürebilecekleri düzeyde bir ücrete hakkı olduğu dile getirilmiştir. Beyannamenin 4. ve 5. maddeleri herkesin işkence ve kötü muameleden korunmasını, 2., 7. ve 23. maddeleri ise hiç kimsenin ayrımcılığa uğramamasını vurgulamaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin önsözünde “erkek ve kadınların” eşitliğine inanıldığı yazılmakla birlikte, maddeler arasında kadınlar ve erkeklerin eşit olduğunun vurgulandığı tek konu evlilik kararı ile ilişkilidir. Dolayısıyla, insan hakları değerleri ve normlarının 20. yüzyıl sonuna doğru küresel anlamda olumlu kazanımlarından söz edilse de, tüm ülkelerde aynı düzeyde uygulanmadığı, kadınların da erkekler ile aynı haklara gündelik yaşam içinde halen sahip olamadıkları açıktır.

İnsan haklarının yerleşmesi adına uluslararası bir kuruluş olarak hizmet veren Birleşmiş Milletler’in çabalarına 1950’li yıllardan itibaren bölgesel örgütlenmeler de katılmışlardır. Örneğin, 3 Haziran 1949 tarihinde, merkezi Strasburg’da bulunan **Avrupa Konseyi** kurulmuştur. Bakanlar Komitesi ve Danışma Meclisi’nden oluşan Avrupa Konseyi’nin kuruluş amacı, savunma amacı dışında, üye ülkelerin sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel, yasal ve idari alanlarda ortak hareket etmeleri, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasıdır. Bölgesel düzeydeki işbirliği kurallarını tanımlamayı hedefleyen bu antlaşmada, bireylerin haklarına ilişkin maddeler yer

almamakla birlikte, kuruluşundan sonraki yıllarda kadınlara yönelik sözleşmelerin adresi olması açısından önemli bir adımdır.

Avrupa Konseyi’nin kuruluşu ile eşzamanlı olarak, hukuk alanında, savaş halinde silahlı kuvvetlerin haklarının korunmasına ilişkin sözleşmeleri içeren **Cenevre Sözleşmeleri** hazırlanmıştır. İnsancıl hukukun temeli olarak bilinen ve 1949 yılında imzalanan bu dört sözleşme, harp halindeki silahlı kuvvetlerin hasta ve yaralılarının vaziyetlerinin ıslahı, silahlı kuvvetlerin denizdeki hasta, yaralı ve kazazedelerinin vaziyetlerinin ıslahı, harp esirlerine yapılacak muamele ve harp zamanında sivillerin korunmasına yöneliktir. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi’nde “kadınların namuslarına taarruz ve bilhassa ırzlarına tecavüz, fuhşa icbar ve her türlü müstehcen hareketlere maruz kalmaktan vikaye olunacaklardır” (Bap III, Kısım I, md. 27) ile kadınlara yönelik davranışlar daha çok kadınların korunmaları ile ifade edilmiştir. Aynı yıl içinde Cenevre Sözleşmeleri’ni tamamlamak amacıyla, **Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Protokol (Ek Protokol I)** hazırlanarak, çatışma mağdurlarının korunmasına yönelik önlemler dile getirilmiştir. Ek Protokol I’in 76. ve 77. maddeleri, kadınların ve çocukların korunması başlıklarına ayrılmış olup, “her şart altında, renk, ırk, cinsiyet, dil, din veya inanç veya diğer görüşler, ulusal ya da sosyal köken, varlık, doğum veya diğer statüler ya da başka benzer kriterler” ayrılmadan herkesin korunması garanti altına alınmaya çalışılmıştır (Yamaner vd, 2009). Cenevre Sözleşmeleri 1977 ve 2005 yıllarında 2. ve 3. Ek Protokoller ile desteklenmiştir.

Cenevre Sözleşmeleri’nin ardından, 1950 yılında Avrupa Konseyi Hükümetleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne atıfta bulunarak, insan haklarının güvenceye alınması amacıyla **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**’ni hazırlamışlardır. Bu sözleşme, insan haklarının bölgesel düzeyde korunmasına katkıda bulunan bir sözleşme olarak, insan hak ve özgürlüklerine ilişkin ihlalleri detaylı biçimde tanımlayan ve koruma mekanizması geliştirmeye çalışan oldukça önemli bir adım olmuştur. Sözleşmede, insan haklarına saygı, şiddetsizlik ve eşitlik normları kadınlar ve erkekler ayırt edilmeksizin ifade edilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950 yılından sonra, insan haklarının geliştirilmesine yönelik farklı konulara vurgu yapan 13 ek protokol yayınlamıştır.

Kadınların ev içinde ve evlilik ilişkisi içinde daha fazla şiddete maruz kaldıkları düşünüldüğünde, bu konuyla ilgili uluslararası sözleşmelerin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından çok önemli olduğu açıktır. Bu konuda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 1962 yılında hazırladığı **Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme**, 1964 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, kadınların ve erkeklerin evlenecekleri kişiyi kendilerinin seçme hakkına ve ayrımcılık olmadan aile kurma, evliliğin sona erdirilmesi konusunda eşit haklara sahip olmaları, çocuk yaşta evliliklerin ve nişanlılıkların önlenmesi ve aksi durumlarda gerekli cezaların tanımlanması ile evliliklerin resmi bir sisteme kaydedilmesinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Sözleşme tarafı hükümetlerin, belirtilen hakların korunmasını engelleyen tüm geleneksel uygulamalar ile eski yasaları uygulamadan kaldırmaları tavsiye edilmiştir. Kadınların ve erkeklerin evliliğin tarafları olarak ayrı ayrı dile getirildiği bu sözleşmede, haklara saygı ve ayrımcılıktan söz edilmiş, eşitlik normu vurgulanmıştır.

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1965 yılında imzalanmış ve 1969 yılında yürürlüğe girmiştir. Daha önce kabul edilen insan hakları belgelerinde dile getirilen hakları destekleyecek biçimde, ırk ayrımcılığının kınanması amacını taşımaktadır. Sözleşme, eşitlik, insan onuruna saygı ve ayrımcılık yasağı normlarını kapsamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, sözleşme hükümlerinin sadece diplomatik ilişkisi bulunan taraf devletlere karşı uygulanacağı ve T.C. Anayasası’nın ve T.C.’nin yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırlar itibariyle onayladığını beyan etmiştir. Sözleşmenin 22. maddesine çekince koyarak, “taraf devletler arasında sözleşmenin yorumlanması ya da uygulanması ile ilgili ortaya çıkabilecek ve T.C.’nin taraf olduğu bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na intikal ettirilebilmesinden önce her durumda T.C.’nin açık biçimde muvaffakatının sağlanması gerektiği” dile getirilmiştir.

“İkiz sözleşmeler” olarak bilinen Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri kadınların erkekler ile eşit haklara sahip olmaları yolunda önemli adımlardır. Bu sözleşmelerin her ikisi de 1966 yılında imzaya açılmış, ancak 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, daha çok devlet ile birey arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik olarak uygulanmıştır, ancak sözleşmenin işkence ve kötü muameleyi ve ayrımcılığı yasaklaması önemli kararlardır. **Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi** ise, kadınların çalışma hakkı, eğitim hakkı gibi temel haklarını garanti altına almanın yanı sıra anneliğe ilişkin düzenlemeler ile özel alana ilişkin hakları gündeme getirmiştir.

Birleşmiş Milletler’in 7 Kasım 1967 tarihli, 23. Genel Kurulu Kararı (2263), **Kadına Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesine** ilişkindir. Temel insan haklarının, insanların onur ve değerlerinin erkekler ile kadınlar için eşit olması gerektiğine dayanan karar, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak tüm önlemlerin alınmasını önermiştir. Şiddet konusuna özel olarak değinmeyen bu 11 maddelik kararın maddelerinde eşitlik, insan onuruna saygı ve ayrımcılık yasağı, kadınlar ve erkekler için ayrıca dile getirilmiştir.

Temel insan haklarına vurgu yapan birçok sözleşmeye rağmen, kadınlara yönelik ayrımcılıkların birçok alanda devam etmesini engellemek amacıyla 1979 yılında **Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW)** hazırlanmış ve 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. CEDAW Sözleşmesi, somut olarak kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetten söz etmemekle birlikte, şiddet ile mücadele bağlamında hukuksal açıdan oldukça önemli katkısı olan bir sözleşmedir. Sözleşmeyi imzalayan ülkeler, kadınlara yönelik ayrımcılıkları ortadan kaldıracak somut adımlar atmak ve yaptıklarını raporlamak ile yükümlüdürler. 1982 yılında uzman bir komite olarak kurulan CEDAW Komitesi, gelen raporları inceleyip gerekli tavsiyelerde bulunmaktadır. Komite, kadınlara yönelik bazı ayrımcılıklara özel atıfta bulunan Genel Tavsiye Kararları çıkarmaktadır. Kadınların yaşamın her alanına katılımının önündeki engelleri kaldırma konusunda yasal ve bağlayıcı uluslararası belge olma özelliği, sözleşmenin niteliğini korumasına katkıda bulunmaktadır. Bugüne kadar 35 Genel Tavsiye Kararı yayınlamış olan CEDAW Komitesi’ne her ülke imzayı takip eden bir yıl sonra ilk raporunu, takip eden her dört yılda bir ise raporunu sunmak durumundadır.

İnsan haklarının belirlenmesi ve korunması konusunda önemli bir yere sahip olan bir diğer sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 10 Aralık 1984 tarihinde kabul ettiği ve Haziran

1987 tarihinde yürürlüğe giren İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsanı veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme’dir. İşkence teriminin detaylı biçimde tanımlandığı sözleşmede, işkence fiziksel acının yanı sıra manevi ağır acıyı da kapsamaktadır. İşkence yapanların yanı sıra işkenceye teşebbüs eden kişilerin de cezalandırılması öngörülmüştür.

İnsan hakları alanındaki bu çalışmalara ek olarak, 1975 yılında Meksika’da, **1. Dünya Kadın Konferansı** yapılmıştır. Dünya ülkelerinden kadınların katılımının sağlandığı bu konferans sonucunda, 1975-1985 yılları eşitlik, kalkınma ve barış temalı “Kadın On Yılı” ilan edilmiştir. **2. Dünya Kadın Konferansı**, 1980 yılında Kopenhag’da yapılmıştır. Özellikle 1970’li yıllarda birçok ülkede kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığa karşı mücadele ve kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşama eşit katılımları konusunda kadın örgütleri tarafından verilen mücadelelerin uluslararası alandaki sözleşmelere altyapı oluşturmak açısından ciddi katkısı olmuştur. 15-26 Temmuz 1985 yılında **Nairobi’de** gerçekleştirilen **Birleşmiş Milletler - Kadın On Yılı: Eşitlik, Kalkınma ve Barışın Kazanımlarını Gözden Geçirmek ve Değerlendirmek için Düzenlenen 3. Dünya Konferansı’nın** raporunda, kadınlara yönelik şiddet ilk kez bir alan olarak tanımlanmıştır. Raporda, toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmış, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak şiddete maruz kaldıkları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin giderek arttığı vurgulanmıştır. Bu alanda devletlerin sorumluluğuna dikkat çekilmiş, toplumsal cinsiyete dayalı önyargıların ve ayrımcılıkların ortadan kaldırılması ve bunun görünür olması için de toplumsal cinsiyete dayalı veri toplanmasının önemi ve gerekliliğine yer verilmiştir. Kadın On Yılı’nın temaları arasındaki eşitlik vurgusunun yanı sıra Nairobi Raporu’nda, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğe işaret eden toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden söz edilmiştir. Şiddetsizlik ve ayrımcılık yasağı normlarına yer verilen bu raporda, insan onuruna saygı normunun kullanılmaması, kadınlar ve erkeklerden ayrı ayrı söz edilen yeni bir döneme geçildiğinin işareti olarak yorumlanabilir.

CEDAW Komitesi’nin ilk yıllarında yayınladığı Tavsiye Kararları, daha çok sözleşme maddelerindeki bazı çekincelere ilişkin kısa ve sade tavsiye kararları iken, komite, daha sonraki yıllarda kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi konusunda belirli konulara ilişkin tavsiye kararları yayınlamaya başlamıştır. Örneğin, kadınlara yönelik şiddet konusunun CEDAW’da yer almaması 1989 yılında **CEDAW 12 Sayılı Tavsiye Kararı** ile giderilmiştir. Bu tavsiye kararı ile kadınların aile içinde, işyerinde ve toplumsal hayatın herhangi bir alanında karşılaştıkları her türlü şiddetten (cinsel şiddet, iş yerinde cinsel taciz ve aile içi istismar vb.) korunması ve devletlerin bunun için gerekli tedbirleri almaları tavsiye edilmiştir. Ayrıca, şiddete maruz kalan kadınlara verilecek destek hizmetleri ile şiddet mağduru kadınlara ilişkin istatistiki verilerin bilinmesinin önemi de tavsiyeler arasındadır. Devletlerin hazırladıkları raporlarda alınan tedbirleri belirtmeleri de önemli bir konu olarak dile getirilmiştir.

Kadınlara yönelik ayrımcılıklara dikkat çeken çalışmalara ek olarak, çocuklara da özel bir ilgi gösterilmesinin gerekliliği, 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve 1959 tarihli BM Çocuk Hakları Bildirisi başta olmak üzere birçok uluslararası sözleşmede belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 20 Kasım 1989 tarihinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi kabul ederek, on sekiz yaşına kadar her bireyi çocuk olarak tanımlamış ve çocuk haklarını güvence altına almıştır. Sözleşmede, çocuklara yönelik şiddet ifadesi kullanılmamakla birlikte, çocukların kötü muameleye,

cinsel istismara ve ihmale uğraması durumunda korunmalarının devletlerin sorumluluğunda olduğu vurgulanmıştır.

1990 yılında hazırlanan **Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşmesi**, daha önceki insan hakları belgelerine referans vererek “göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarının korunması” amacıyla hazırlanmıştır. Sözleşmede, eşitlik ve ayrımcılık karşıtlığı (md. 1(1), 25), şiddetsizlik (md. 13(d) fıkrası), insan onuruna saygı (md. 70) normlarını içermektedir. Sözleşmede toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme normlarına değinilmemiştir.

CEDAW Komitesi’nin iki yıl sonra yayınladığı **CEDAW 19 Sayılı Tavsiye Kararı**, kadınlara yönelik şiddet konusunu kapsamlı olarak ele alan ilk karardır. CEDAW Komitesi, 1991 yılında gerçekleştirdiği 10. ve 11. oturumlarda, kadınlara yönelik şiddet, cinsel taciz ve istismar biçimlerine yönelik çalışılması ve tartışılması kararını vermesinin yanı sıra taraf devletlerin sundukları raporlara yönelik incelemelerindeki aksaklıklara dayanarak 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı’nı çıkarmıştır. Sözleşmenin tam olarak uygulanabilmesi için kadınlara yönelik her türlü şiddet biçiminin ortadan kaldırılması gerektiğine vurgu yapan 19 Sayılı Tavsiye Kararı, sözleşme ile kadınlara yönelik şiddet arasında doğrudan güçlü bir ilişki kurulması anlamına gelmektedir. Şiddetin ortadan kalkması için olumlu tedbirlerin alınmasına vurgu yapan tavsiye kararında, kadınlara yönelik ayrımcılık tanımı toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti de içermiştir. Ayrıca, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, sırf kadın olmaları nedeniyle kadınların maruz kaldıkları şiddet olarak ele alınmıştır. Bedensel, zihinsel ve cinsel açıdan zarar veren eylemler ile bu tür eylemlere ilişkin tehdit, zorlama ve özgürlüklerin kısıtlanması da şiddet kapsamına dahildir. Ayrımcılık tanımının detaylı biçimde yer aldığı tavsiye kararında, aile içi şiddet, sinsi bir şiddet biçimi olarak tanımlanmış, sözleşmede kamu otoriteleri tarafından gerçekleştirilen şiddete de vurgu yapılmıştır. Kadınların ikincilleştirilmesinde geleneksel tutumlar, kalıp yargılar, zorla evlendirme, çeyiz cinayeti, asit saldırısı ve kadın sünneti gibi geleneksel uygulamaları da toplumsal cinsiyet temelli şiddet kapsamında ele alan bu tavsiye kararı, kadınların eğitim yaşamına, iş yaşamına ve siyasal hayata katılımlarının düşük düzeyde olması ile ilişkisini vurgulamıştır. Tüm bu uygulamaların pornografi, fuhuş, fahişelik, kısırlaştırma, kürtaj gibi kadınların sağlıklarının bozulması, kadınların üreme ve yeniden üreme faaliyetleri, yoksulluğun kadınlar arasında artması, iş yerinde cinsel taciz, savaş ve iç çatışmalarda cinsel saldırı ile bağlantılarına dikkat çekilmiştir. Tavsiye kararında, taraf devletlerin tanımlanan şiddet biçimlerinin önlenmesi için gerekli tedbirleri alması, şiddet mağduru kadınların korunması, bu alanda hizmet veren personel ile kanun uygulayıcılarına yönelik gerekli eğitimlerin düzenlenmesi, konuyla ilgili istatistiklerin derlenmesi ve araştırmaların yapılması dile getirilmiştir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların maruz kaldıkları şiddete ilişkin bilginin önemli olduğuna, aile içi şiddeti ortadan kaldırmak için alınması gereken koruyucu, önleyici ve cezalandırıcı tedbirleri ve bu tedbirlerin etkilerinin belirtilmesine vurgu yapılmaktadır.

1993 yılının Haziran ayında Viyana’da Dünya İnsan Hakları Konferansı sonrası Viyana Bildirisi ve Eylem Planı, Aralık ayında ise **Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge** yayınlanmıştır. İnsan Hakları Konferansı’nda, şiddetin devamlılığı barışın önünde önemli bir engel olarak tanımlanmıştır. Viyana Bildirisi ile kadınlar ve kız çocuklar için insan hakları

tanımının yapılması önemli bir aşamadır; “Kadınların ve kız çocukların insan hakları, evrensel insan haklarının vazgeçilemez, ayrılamaz ve bölünemez bir parçasıdır.” biçiminde ifade edilmiştir. Bildiride, kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde siyasal, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımlarının sağlanması ve cinsiyet temeline dayanan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının uluslararası camianın öncelikli amaçlarından biri olması gerektiği belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kültürel önyargıların sonuçları olan her türlü cinsel taciz ve sömürü ve uluslararası kaçakçılığın insani değerler ve insanlık onuru ile bağdaşmadığı ve ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bildirinin 38. maddesi, kamusal ve özel alanda kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasının öneminden söz ederek, devletlerin her türlü şiddet biçiminin ortadan kaldırılması konusundaki sorumluluğunu vurgulamıştır. Dünya İnsan Hakları Konferansı, İnsan Hakları Komisyonu’nun kadınlara yönelik şiddet özel raporlarının gerekliliği kararını onaylaması da şiddetle mücadelenin önemli aşamalarından biridir. Bildirinin 48. maddesinde, kız çocukların öldürülmesi (infanticide), çocukların emeğinin sömürülmesinin çocuklar üzerindeki zarar verici etkileri, çocukların ve organlarının satılması, çocukların fahişeliği zorlanması, çocuk pornografisi ve her türlü cinsel istismarın önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması belirtilmiştir. Viyana Bildirisi’ne göre, özellikle kız çocuklarına yönelik ayrımcılığa neden olan kanun ve yasal düzenlemeler ile ilgili adet ve uygulamaların ortadan kaldırılması da devletlerin sorumluluğundadır.

Aynı yılın Aralık ayında ise **Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge** ile daha önce yapılan sözleşmelere, Ekonomik ve Sosyal Konsey Kararları’na referans verilerek ve kadın hareketinin, kadınlara yönelik şiddet sorununa dikkat çekmek için harcadığı çabaya değinerek, kadınlara yönelik şiddetin açık ve kapsayıcı bir tanımının yapılmasına ihtiyaç duyulmasından hareket edilmiştir. Kadınlara yönelik şiddet, “Kadınlara yönelik şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir.” biçiminde tanımlanmıştır. İkinci maddede ise, biraz daha detaylandırılmış eylemler sıralanmış, ancak kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin bu eylemler ile sınırlı olmadığına dikkat çekilmiştir. İkinci maddede farklı şiddet biçimleri, şiddet uygulayanlar ve ilişki açısından gruplanarak açıklanmıştır: “(a) Dayak ve hırpalama, ev halkına dahil olan kız çocukların cinsel suistimali, drahoma bağlantılı şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın cinsel organını sakatlama veya kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eş haricinde (ev halkına dahil) kişilerce uygulanan şiddet, sömürüyle bağlantılı şiddet dahil olmak üzere aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet; (b) Tecavüz, cinsel suistimal, iş yerinde, eğitim kurumlarında veya diğer yerlerde meydana gelen cinsel taciz ve sindirme, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlama dahil olmak üzere genel olarak toplum içinde meydana gelen şiddet; (c) Nerede olursa olsun devlet tarafından işlenen veya göz yumulan fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet.”. Üçüncü maddede, kadınların insan hakları tanımlanırken, **dördüncü maddede** devletlerin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele için izlemesi öngörülen politikaların neler olması gerektiği ve adet, gelenek ve dinsel düşünce gibi herhangi bir dayatmanın devletlerin şiddeti kınama ve önleme yükümlülüğünden kaçınmasına engel olamayacağı açıklanmıştır. Dördüncü maddede, ayrıca, konunun önemini vurgulayacak araştırmaların yapılması ve verinin kamuoyuyla paylaşılması gerekliliğinin altı çizilmiştir; ve **beşinci madde** ile de BM sistemi içindeki örgütler ve bu alan-

da çalışan sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin önemine dikkat çekilmiştir. Gerekli özenin gösterilmesi yoluyla, önleme, soruşturma ve cezalandırma konusu gündeme getirilmiştir.

CEDAW Komitesi’nin 21 Sayılı Tavsiye Kararı, 1994 yılının Aile Yılı olması nedeniyle evlilik ve aile içi ilişkiler konusuna ilişkin tavsiyeleri içermektedir. CEDAW Komitesi, öncelikle yasal olarak evlilik içinde kadınlar ile erkeklerin eşit haklara yasa önünde sahip olmalarına değinmiş, ancak birçok ülkedeki uygulamalara referans vererek bu konuda kadınlar açısından olumsuz sonuçlar doğuran gelenek, adet ve uygulamalara özel önem verilmesinin önemini belirtmiştir. Evlilik, boşanma, ikametgâh, çocuklara ilişkin yasal hakların kullanımı, evlilikte mal rejimi, miras konularında kadınların birer birey olarak algılanmasına ilişkin tespitlerin ardından, kadınların bu haklarını kullanmalarında devletlerin sorumlulukları vurgulanmıştır. Çok eşli evlilikler gibi kadınların yasal haklarına ulaşmalarını engelleyen durumların ortadan kaldırılması gerektiği dile getirilen sözleşmede, evlilik içinde kadınların üreme haklarını kullanmalarından da söz edilmiştir. CEDAW Komitesi’nin 19 Sayılı Tavsiye Kararı’nda belirtilen kadınlara yönelik şiddete ilişkin hükümlerinin altını tekrar çizerek, kamusal ve özel alanda cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmanın engellenmesine ilişkin karara uyulması belirtilmiştir. Kadınların çocuk yaşlarda evlenmelerinin yaratacağı olumsuz sonuçlar da bu tavsiye kararı arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği normu ifade edilmemekle birlikte, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik kavramından söz edilen tavsiye kararında eşitlik, insanlık onuruna saygı, ayrımcılığın önlenmesi ve şiddetsizlik normları temel alınmıştır.

Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi (Belém do Pará), kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin bölgesel düzeydeki ilk sözleşmedir. 1994 yılının Haziran ayında imzalanmıştır. Amerikan Devletleri Örgütü’ne üye ülkelerin öncelikli imzalamasına açık olan sözleşme, 1995 yılına kadar 25 ülke tarafından imzalanmıştır. Belem do Para, uluslararası sözleşmelere referans vererek, devletin sorumluluklarını tanımlamış, şiddetin önlenmesi ve kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklanan şiddeti suç olarak tanımlamıştır. Sözleşmede, kadınlara yönelik şiddet “Kamusal veya özel alanda, kadınların ölümüne ya da fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak zarar görmesine veya ıstırap çekmesine neden olan, cinsiyete dayalı her türlü eylem veya davranış.” olarak tanımlanmıştır. Sözleşmenin ikinci maddesinde, şiddet eylemlerine dair açıklamalar detaylandırılmıştır. Madde 2(a)’da, tecavüz, dayak, cinsel istismar aynı evi paylaşmaktan bağımsız olarak aile ya da başka bir ilişki çerçevesinde gerçekleşen olaylar, 2(b)’de ise tecavüz, cinsel istismar, işkence, insan ticareti, fuhuşa zorlamak, çocuk kaçırma, işyerinde ve ayrıca eğitim, sağlık gibi kurumlarda gerçekleşen olaylar kamusal alanda gerçekleşen şiddete karşılık olarak açıklanmıştır. Madde 2(c) ise, olayların nerede gerçekleştiğinden bağımsız olarak devletin yaptığı ya da devlet tarafından göz yumulan ya da işlenen olaylar olarak tanımlanmıştır. Sözleşmenin madde 7(b) fıkrasında gerekli cezaların verilmesinde gerekli özenin gösterilmesinin devletin sorumluluğuna dikkat çekilmiştir.

Birleşmiş Milletler çatısı altında 1954 yılından itibaren Nüfus Konferansları yürütülmesine rağmen, 1994 yılında Kahire’de gerçekleştirilen **Nüfus ve Kalkınma Konferansı**, özellikle kadınlar açısından diğer konferanslardan farklıdır. Geleneksel nüfus politikasını geride bırakan bu konferansta, kadınların güçlendirilmesine vurgu yapan, bireylerin üreme sağlığı ve üreme haklarını

öncelikler arasına alan ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının öneminden söz eden yeni bir nüfus politikası gündeme gelmiştir. Özellikle üreme sağlığı konularında erkeklerin katılımına da değinen konferans sonunda bir Eylem Programı hazırlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı: eşitlik, kalkınma ve barış temasından yola çıkan Birleşmiş Milletler’in 1985 yılında Nairobi’de kadınlara yönelik şiddet, 1990’da çocuklar, 1992’de Rio’da çevre ve kalkınma, 1993’te Viyana’da İnsan Hakları, 1994’te Kahire’de nüfus ve kalkınma alanında yapılan sözleşmelerin ardından, 1995 yılında Pekin’de gerçekleşen **4. Dünya Kadın Konferansı** ile kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik açısından oldukça olumlu adımlar atılmıştır. Pekin Konferansı sonrasında, devletlere kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması adına 12 kritik alanda yapılması gerekenler konusunda bir Eylem Planı hazırlanmıştır. Kadınların güçlenmesinin önemine değinen ve toplumsal cinsiyet eşitliği için erkeklerin de bu alanda çaba harcamalarına vurgu yapan Eylem Planı’nın temel alanlarından biri de kadınlara yönelik şiddettir. Pekin Eylem Platformu’nun kadınlara yönelik şiddet bölümü (D) eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normlarını içermektedir.

Pekin Konferansı’ndan bir yıl sonra, 1996 yılında, İstanbul’da düzenlenen **Habitat Konferansı** ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki gelişmelerin mekânlara yansması hedeflenmiştir. Herkes için daha sağlıklı, daha güvenli, daha yaşanabilir ve sürdürülebilir yerleşim alanlarının oluşturulması amacıyla devletlere düşen sorumluluklar tartışılmıştır. Konferans sonrasında İstanbul Deklarasyonu adıyla yayınlanan bildiri ile tüm vatandaşlara uygun iskân olanaklarının sağlanması ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin geliştirilmesi taahhüt edilmiştir.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin çalışma yaşamı (adil çalışma hakkı, adil ücret hakkı); çocukların ve gençlerin korunması; çalışan kadınların analığının korunması hakkı; mesleğin korunması, mesleki eğitim; sağlığın korunması, sosyal güvenlik, sosyal refah hizmetleri, sosyal ve tıbbi yardım; engellilerin sosyal bütünleşme ve katılma hakkı; ailelerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı; yaşlıların, engellilerin, göçmenlerin, çocukların ve gençlerin korunma hakları ile diğer ülkelerde çalışma, onurlu çalışma hakkı gibi daha çok çalışma yaşamı ve sosyal yaşama katılım haklarını düzenlemeye yöneliktir. 1961 yılında onaylanan Avrupa Sosyal Şartı’nda kadınlara yönelik şiddet konusuna değinilmemiş, toplumsal cinsiyet eşitliği ve özen normlarına da yer verilmemiştir. 1996 yılında imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nda kadınlardan sadece analık haklarının korunması bağlamında söz edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten söz edilmemesi ilginçtir. Şiddet konusu sadece gençlerin ihmal ve şiddetten korunması biçiminde bir maddede yer almıştır.

Roma’da 1998 yılında **Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)**’nin Kurulmasına Dair Birleşmiş Milletler Roma Diplomatik Konferansı’nın ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü kabul edilmiştir. UCM’nin yargı kapsamına soykırım suçları, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı savaşı suçları olmak üzere dört suç biçimi dahildir. Kadınlara yönelik şiddet suçları, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları altında ele alınmıştır. CEDAW Sözleşmesi’nin 12. maddesinde yer alan kadınlar ve erkekler için sağlık hizmetlerine eşit erişim sağlanmasına ilişkin tavsiyelere gerek duyan CEDAW Komitesi, 1999 yılında **CEDAW 24 Sayılı Tavsiye Kararı**’nda Kadınlar ve

Sağlık konusuna yer vermiştir. Tavsiye kararında, üreme sağlığına yönelik sağlık hizmetlerinin yasal olarak sunulmamasının kadınlara yönelik bir ayrımcılık olduğu dile getirilmiş; kadınların ve erkeklerin sağlık hizmetlerinden eşit düzeyde yararlanabilmesi adına, sağlık alanında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması için gerekli bütün tedbirlerin alınması, bu tedbirlerin uygulanması aşamasında kadınların mahremiyeti ve gizliliğinin dikkate alınarak kadınların ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine ulaşmalarının kolaylaştırılması belirtilmiştir. Hizmetlere ulaşımında kadınların toplum içindeki rolleri nedeniyle maruz kaldıkları şiddeti açıklamaları konusunda çekinebileceklerini dikkate alan prosedürlerin geliştirilmesi ve uygulanması vurgulanmıştır. Kadınlara yönelik şiddet, kız çocuklara yönelik cinsel istismar ve kız çocukların evlendirilmesine özel olarak yer vererek, kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesine bu açılardan dikkat çekmiştir. Buna göre, sağlık hizmeti sağlayıcılara yönelik eğitimlerin verilmesi, sağlık çalışanlarının şiddet uygulamaları durumunda ne tür yaptırımlar uygulanacağını belirlenmesi, sağlık hizmeti sunan kişilerin üreme sağlığı konusundaki hizmetleri vicdani ret gerekçesiyle reddetmeleri durumunda alternatif hizmet sağlayıcılara yönlendirilmesine yönelik tedbirler alınması gerekmektedir.

20. yüzyılın son on yılı, farklı alanlarda insan hakları perspektifinin yerleştirilmeye çalışıldığı ve kalkınmanın teşvik edildiği bir dönem olmuş iken, Birleşmiş Milletler 21. yüzyıla tüm uluslararası sözleşmeleri bir araya getiren bir yaklaşım ile girmiştir. Küreselleşmenin olumlu etkilerine değinen **Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Bildirisi** başlığı altında küresel düzeyde kadınlar ve erkeklerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri özgürlüğe sahip olması, her bireyin ayrımcılık olmaksızın eşit olması, dayanışma ve tolerans, doğaya saygı ve paylaşılan sorumluluklar ilkelere hareket ederek hedefler belirlemiştir. 2015 yılına kadar başarılması belirlenen sekiz hedefin üçüncüsü, kadınların konumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek konusundadır. Bu hedefe ilişkin göstergeler, ilk, orta ve yükseköğretimde cinsiyet oranları, tarım dışı sektörlerde ücretli olarak çalışma oranı, parlamentoda kadın milletvekili oranı olmak üzere eğitim, çalışma yaşamı ve siyasete odaklanmıştır.

CEDAW İhtiyari Protokolü, 1999 yılında hazırlanarak, 2000 yılında yürürlüğe giren, kadınların bireysel ve grup olarak ülkelerinde yaşadıkları ayrımcılıklara ilişkin başvuru yapmalarına olanak tanıyan önemli bir protokoldür. Protokole başvuru yapılabilmesi için üye devletlerin hem CEDAW’ı hem de protokolü onaylamış olmaları gerekmektedir. CEDAW İhtiyari Protokolü, sözleşme ve diğer protokoller gibi eşitlik, şiddetsizlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özen gösterme ve toplumsal cinsiyet eşitliği normlarını içermektedir. Herhangi bir maddesine çekince konulmasına açık olmayan protokolü, Türkiye 2003 tarihinde onaylamıştır.

21. yüzyıl, kadınların birçok alanda eşit katılımlarının ve temsil edilmelerinin öneminin anlaşıldığı bir dönemin başlangıcı olmuştur. 2000 yılında **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 1325 sayılı Kadınlar, Barış ve Güvenlik Kararı**’nda, silahlı çatışma tarafları için savaşlardan en çok etkilenen grup olarak kadınları ve kız çocukları cinsiyete dayalı şiddete karşı koruma kararı alınmıştır. Barışın inşa edilmesi süreçlerine kadınların katılımının sağlanması ve barış koruma operasyonlarına cinsiyet bazlı eğitimlerin dahil edilmesi, BM raporlama ve uygulama sistemlerinin cinsiyet bazlı yapılandırılması bu karar kapsamında ele alınan konulardandır (Değirmenci, 2010). Ayrıca, bu konuda uluslararası sözleşmelere de referans verilmiştir. 1990’lı yıllarda kabul

edilen sözleşmeler ve antlaşmaların takip edilmesini sağlamak amacıyla genellikle 5’er yıllık aralıklar ile aynı isimler +5, +10 biçiminde tekrarlanarak gelişmeler değerlendirilmiştir. 2001 yılında Habitat +5, yerleşim yerlerinin sürdürülebilirliğinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin dikkate alınmasını tekrar gündeme getirmiştir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, üye ülkelerde insan hakları, özgürlükler ve ilkeleri tanımlamak amacıyla 2001 yılında imzalanmış bir bildirgedir. Bildirgede, onur, özgürlükler, eşitlik, dayanışma, vatandaşlık hakları, adalet ve genel hükümler başlıkları altında elli dört madde bulunmaktadır. Oldukça kapsamlı olan bildirgede, insan onuruna saygı, yasa önündeki eşitliğin yanı sıra kadınlar ve erkekler arasında farklı istihdam, çalışma ve ücret başta olmak üzere her alanda eşitlik vurgusu yapılmaktadır. Şiddetsizlik normu ise, işkence ve insanlık dışı muamele olarak tanımlanmıştır. Kadın-erkek eşitliğinden bahsedilmesi, dar anlamda bir toplumsal cinsiyet eşitliğine karşılık gelmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 30 Nisan 2002 yılında **Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı**’nı yayınlamıştır. Avrupa Konseyi, üye ülkelerin karşı karşıya kaldığı siyasi, toplumsal, kültürel ve yasal sorunlara ortak yanıt geliştirebilmeyi ve demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü desteklemek amacıyla kurulmuştur. Avrupa Konseyi’nde, kadın-erkek eşitliği konusundan Kadın-Erkek Eşitliğini İzleme Komitesi sorumludur. Konsey, devletleri kadınların şiddetten korunması hedefini gerçekleştirebilmeleri adına mevzuat ve politikalarını gözden geçirmeye teşvik etme, şiddet fiillerini engelleme, soruşturma ve cezalandırma konusunda ihtimam gösterme, erkekleri kadınlara yönelik şiddeti engellemeye yönelik eğitimlere katılmaya teşvik etme, bu alanda çalışan kurumları eylem planları oluşturmaya teşvik etme ve konuyla ilgili araştırmaların yapılmasını ve veri elde edilmesini teşvik etme ve bu alanda çalışan tüm program ve merkezleri destekleme yükümlülüğü getirmiştir.

1990 yılında yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne ek protokoller hazırlanmıştır. 2002 yılında Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek ‘Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol’ imzaya açılmıştır. Üye devletlerin isteğe bağlı olarak imzalayacakları bu ek protokol ile çocukların ekonomik istismar, fahişelik ve çocuk ticaretinden, cinsel istismardan korunmaları amaçlanmış, kız çocukların bu muamelelere daha fazla maruz kaldıkları da özel olarak vurgulanmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 2002 yılında 57/176 oturumunda, **Kadın ve Kız Çocuk Ticareti** konusuna ilişkin karar, öncelikle bu alanda yapılan BM sözleşmelerine atıfta bulunmaktadır. Özellikle küreselleşmenin etkisiyle bu konudaki ihlallerin arttığına dikkat çeken karar, bu konuda hükümetleri önlem almaya ve insan hakları ihlalleri konusundaki sözleşmelere uymaya davet etmektedir. Eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı ve toplumsal cinsiyet eşitliği kararın vurguladığı normlar arasındadır.

Aynı yıl içinde, genel kurulun 57/179. oturumunda, **Namus Adına Kadınlara Karşı İşlenen Suçların Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Çalışma**, namus adına işlenen suçların insan hakları sorununu olduğu ve önleme, kovuşturma ve suçluları cezalandırma konusunda devletlerin gerekli özeni göstererek bu yükümlülüklerini yerine getirmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Namus adı altında işlenen hiçbir suçun kültürel ya da dini değer ile bağdaşmayacağı vurgusu yaparak,

devletleri namus adına kadınlara karşı işlenen suçların ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler almaları konusuna dikkat çekmektedir. Karar, devletlere imzalamış oldukları uluslararası sözleşmeleri uygulama, gerekli önlemleri alma, namus adına işlenen suçlara yönelik araştırmalar yapma, sivil toplum ile işbirliği içinde çalışmalarını konularında hatırlatmada bulunmaktadır. Eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme, toplumsal cinsiyet eşitliği kararında vurgulanan normlardır.

Birleşmiş Milletler’in **58/147 Sayılı Genel Kurul Kararı**, 2002-2003 yılında kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması konusundaki kararlardan oluşmaktadır. Genel kurul kararı, kadınlara yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonucu ve ayrımcılığın nedenlerinden biri olarak ele alan uluslararası sözleşmelere referans vererek, şiddetin ortadan kaldırılmasını vurgulamaktadır. Raporda, ev içi şiddet en yaygın şiddet biçimi olarak mağdurların yaşamlarının birçok alanını etkileyen bir şiddet biçimi olarak tanımlanmış ve fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet biçimleri referans verilerek açıklanmıştır. Ev içi şiddetin ekonomik bunalma ve tecrit gibi sonuçlarının yanı sıra kadınların sağlığı ve iyilik hallerini olumsuz biçimde etkileyeceği de vurgulanmıştır. Devletin kadınlara yönelik şiddeti önlerken özenli davranması da kararda belirtilen normlardan biridir.

Amerika kıtasında 1994 yılında imzalanan Belem do Para Sözleşmesi’nden sonra bölgesel düzeydeki protokol 2003 yılında imzalanmıştır. **Afrika Kadınların Hakları Protokolü** (Maputo Protokolü), Afrika kıtasında kadınlara karşı şiddetin bir ayrımcılık biçimi olduğunu belirtmektedir.

İnsan Kaçakçılığı **Özel Raportörü Sigma Huda’nın özellikle kadınlar ve kız çocukları** için 2003 yılında yazdığı rapor, toplumsal cinsiyet perspektifinin ve kadınların insan hakları konusunun insan ticareti konusuna entegrasyonunu sağlamaya yöneliktir. Raporda, kadınlara yönelik şiddet konusunda yazılan özel rapora ve insan kaçakçılığı konusundaki 3 sayılı protokole referans verilerek, kadınlar ve kız çocukların büyük oranda cinsel sömürü amacıyla kaçırılmalarına rağmen, ev içi işçiliği, tarım, inşaat ve enformel sektörde çalıştırılmak üzere emek sömürsü nedeniyle kaçırıldığı da belirtilmektedir. Sigma Huda, bu konudaki özel raporunda, insan kaçakçılığı konusunun bir insan hakları sorunu kadar, hukuk ve düzen ile ilgili olduğunu da vurgulamıştır. CEDAW dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler’in sözleşmelerine gönderme yapılmasına rağmen, raporda, toplumsal cinsiyet eşitliği, özen gösterilmesi ve eşitlik normlarına ayrıca yer verilmemiştir.

CEDAW Komitesi’nin 25 Sayılı Tavsiye Kararı, kadın-erkek eşitliğinin de facto olarak sağlanabilmesi için sadece yasal çerçevenin yeterli olmadığını belirterek, biyolojik, sosyal ve kültürel farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekliliğine değinmiştir. Kadınların, kadın olmalarından kaynaklı olarak maruz kaldıkları ayrımcılıkların yanı sıra ırk, etnik köken, dini kimlik, sınıf, yaş, kast ve diğer özellikleri nedeniyle de çoklu ayrımcılıklara maruz kaldığına özel olarak dikkat çeken tavsiye kararı, her türlü ayrımcılığın önlenmesi konusunda devletlerin geçici özel önlemler almalarını tavsiye etmektedir. Geçici özel önlem ifadesinin detaylı bir şekilde açıklandığı tavsiye kararında, geçici özel önlemlerin genel politikalardan ayrı olarak mutlaka belirtilmesi, alınan önlemlere gerek kalmadığı durumda geçici özel önlemlerin kaldırılabilmesi dile getirilmiştir. Özellikle eğitim, istihdam ve siyaset alanında bu geçici özel önlemlerin liyakat ilkesi ile çıkışma ihtimaline yer verilen kararda, bu nedenle çok dikkatli, bilimsel ve ayrıntılı bir inceleme gerek-

tiği vurgusu yapılmıştır. CEDAW 25 Sayılı Tavsiye Kararı, kadınlar ile erkeklerin fiili eşitliğinin sağlanmasında, gelenekler, adetler ve kabul edilmiş uygulamalar konusunda devletlerin uyanık olması gerektiğinin altını çizmesi açısından oldukça önemli bir karardır.

Avrupa Bakanlar Konseyi’nin **Güvenlik ve 15/05 Sayılı Bakanlar Konseyi Kararı**, Birleşmiş Milletler’in kadınlara yönelik şiddet konusunda çıkardığı tüm sözleşmelere referans veren ve kadınlara yönelik şiddetin güvenliği engelleyen önemli bir sorun olduğuna dikkat çeken, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve onunla mücadele edilmesi konusunda önemli bir karardır. Bu kararda, kadınlara yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biri olarak kadınlara karşı ayrımcılık olarak tanımlanmış ve şiddetsizlik, ayrımcılık yasağı, insan onuruna saygı ve özen gösterilerek alınması gereken tedbirler daha önceki sözleşmeler temelinde önerilmiştir. Kararda, korunmaya muhtaç gruplara mensup olan, sığınmacı ve göçmen kadınlar, kırsal alanda yaşayan kadınlar, engelli ve yaşlı kadınlar gibi kadınların farklı statüleri nedeniyle maruz kalacakları çoklu ayrımcılıklar da gündeme getirilmiştir. Avrupa İşbirliği ve Güvenlik Kurulu’sunun toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi konusunda 2004 yılında çıkardığı Eylem Planı ile, katılımcı ülkelerde kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin alınması gereken tedbirler belirtilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddet ile Mücadele Özel Raportörü olan Yakın Ertürk, Ocak 2006 yılında hazırladığı 3. Şiddet Özel Raporu’nda, kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından önemli normlardan biri olan gerekli özeni gösterme (due diligence) normuna ilişkin açıklamalar getirmiştir. 1993 yılında Viyana Bildirisi’nden sonra birçok uluslararası sözleşmede önemli bir norm olarak gündeme gelen gerekli özeni gösterme normuna göre, devletlere kadınları şiddetten korumak ve şiddeti önlemek, şiddet uygulayanları şiddet eylemleri nedeniyle cezalandırmak ve şiddete maruz kalanların zararlarını telafi etmek için olumlu tedbirler alma yükümlülüğü getirilmiştir.

Yakın Ertürk, **Mayıs 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddet Raportörü** görevi gereği Türkiye için hazırladığı raporda, kadınlara yönelik şiddet biçimleri ve şiddetin nedenlerine yönelik açıklamaların ardından devlete, sivil toplum kuruluşlarına ve uluslararası camiaya yönelik önerilerde bulunmuştur. Doğu ve güneydoğu bölgelerinde kadın intiharlarına yönelik incelemelerde bulunmak amacıyla bazı illere yaptığı ziyaretleri, kadınların maruz kaldıkları namus cinayetleri ve zorla evlendirme gibi ataerkil baskının kadınların hayatına yansımalarından örnekler ile detaylandırmıştır. Kadınlara yönelik şiddete sıfır toleransın gösterilmesi, bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının ve kadın örgütlerinin desteklenmesi, kadınların acil durumlarda ulaşabilecekleri yeterli sayıda kriz merkezi bulunması ve belediyelerin bu konuda üstlenmesi gereken rolü de tartışmıştır. Yasal düzenlemelerin kadınların lehine olmasına rağmen, uygulamada yaşanan sorunlara dikkat çeken raporda, meclis bünyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini izleyecek bir mekanizmanın oluşturulması, yeterli bütçenin ayrılması ve farklı kamu kurumlarının konularıyla ilgili alanlarda yapmaları gerekenler üzerine de önerilerde bulunulmuştur. Cinsiyet ayrımcılığı ile kadınlara yönelik şiddet arasındaki bağlantının kurulmasına ve politikaların toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmeyi hedefleyecek biçimde gözden geçirilmesine de vurgu yapılan raporda, gerekli özeni gösterme normu ile ilişkili olarak yasa uygulayıcılarına kadınlara yönelik şiddet konusunda tüm davranışları özenle kaydetme, araştırma

ve soruşturma yetkisi verilmesi, medyada yer alacak haberlerde de kadınlara ve ailelerine saygı gösterilmesi dile getirilmiştir.

Kişilerin Zorla Kaybedilmelerine Karşı Korunmalarına Dair Uluslararası Sözleşmesi, 1992 yılında BM kararına dayanarak, insan hakları ve temel özgürlükleri gözetme ve kollama yükümlülüğünü göz önünde bulundurarak zorla kaybetmenin önlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bildirinin ilk maddesinde “Zorlanmış ortadan kaybolma insanlığa karşı bir suçtur. BM şartı amaçlarının inkârıdır ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nde yer alan insan hakları ve temel özgürlükleri ağır ve açık bir ihlali olarak kınanmalıdır ve bu alandaki uluslararası belgeler pekiştirmeli ve daha ileri götürülmelidir.” tanımı yer almaktadır. Bildiri sonrasında hazırlanan sözleşme, 2006 tarihinde BM tarafından kabul edilmiş, 2010’da yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 25. maddesinin 5. fıkrasında insan onuruna aykırı bir uygulama olarak tanımlanmış, şiddetsizlik daha çok kötü muamele biçiminde tanımlanmış (md. 12,18,23), ayrımcılık cinsiyet, ırk, din gibi kategoriler altında ifade edilmiştir.

Birleşmiş Milletler, engellilerin haklarını tanımlamak amacıyla **Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi**’ni 2006 yılında kabul etmiş ve 2007 yılında sözleşme imzalanmıştır. Engellilikten kaynaklanan ayrımcılıklara dikkat çeken sözleşmede, engellilerin eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal yaşam başta olmak üzere birçok alana tam ve etkin katılımları, ayrımcılık yapılmaması, kadın-erkek eşitliği, fırsat eşitliği ve farklılıklara erişim ilkeleri temel alınmıştır. Engelli kadınlar ve kız çocukların ev içinde ve ev dışında maruz kaldıkları şiddet, istismar, ihmal ve kötü muamelenin önemine de dikkat çeken sözleşmede, engelli çocuklara da ayrıca yer verilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne karşı açılan önemli davalardan biri olan **Opuz davası**, kadınlara yönelik şiddet konusunda verilen önemli kararlardan biridir. 2009 yılında sonuçlanan davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin yaşama hakkı, kötü muamelenin önlenmesi ve ayrımcılıkla ilgili maddelerinin ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. Bu karar, Avrupa ülkeleri için de oldukça tarihi bir karar olarak nitelendirilmektedir. Opuz Kararı, sonrasında kadınlara yönelik şiddet konusunda ilk kez yaptırım gücü olan bir sözleşme hazırlanmasına vesile olmuştur.

Avrupa bölgesinde yerel düzeyde kadın-erkek eşitliğini desteklemek amacıyla Avrupa Konseyi’nin desteklediği projelerden biri (**Yerel Yaşamda) Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartı**’dır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda⁴ belirtilen yerindelik ilkesini imzalayan birçok Avrupa devletinden bu şartı imzalamalarından sonra en geç 2 yıl içinde bir eylem planı hazırlamaları beklenmiştir. Yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacını vurgulayan şartta, demokratik hesap verebilirlik, eşitlik için genel çerçeve, işveren rolü, kamu ihaleleri, hizmet sunum rolü, planlama ve sürdürülebilir kalkınma, düzenleme rolü başlıkları altında toplam 30 madde ile imzacı belediyelerin hangi taahhütlerde bulunacakları belirtilmiştir. Şartın 22. maddesinde, “toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir cinsiyetin diğerine üstünlüğü fikrinden ve eşitsiz iktidar ilişkileri bağlamında ortaya çıktığını” ve “kadınların maruz kaldıkları orantısız toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin temel insan haklarının ihlali ve insanların onuruna ve fiziksel ve ruhsal bütünlüklerine bir saldırı niteliği taşıdığını tanır ve kabul eder” denmiştir. Şartı imzalayan belediyeler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı politika ve eylem tesis et-

4 1985 yılında imzaya açılmıştır.

mek için bazı tedbirleri almayı taahhüt etmişlerdir. 2010 yılında imzaya açılan şartı, 2015 yılında toplam 29 ülkeden 1409 belediye imzalamıştır.

İnsan Hakları Konseyi’ne, özel raportör Manfred Nowak’ın hazırladığı İşkence ve Diğer Acımasız, İnsancıl olmayan, **Aşağılayıcı Davranışlar ve Cezalara İlişkin Özel Rapor**’da, ev içi şiddet konusu ele alınmıştır. İşkence ile ilgili bu raporda özel olarak kadınlara yer ayrılması, ev içi şiddet, geleneksel pratikler ve insan ticareti açısından ele alınmıştır. Nowak, devletlerin şiddet ve insan ticareti mağduru olan kadınlara yönelik hizmetlerin başında sığınmaevlerinin sağlanması sorumluluğu olduğunu belirtmiştir.

CEDAW Komitesi, kadınlara yönelik ayrımcılık konusunda 2008 yılında göçmen kadınlar ile ilgili, 2010 yılında da yaşlı kadınlar ile ilgili tavsiye kararları almıştır. **Kadın Göçmen İşçilerle İlgili 26 Sayılı Genel Tavsiye Kararı**’nda, kadın göçmenlerin geldikleri ülkede, geçiş ülkesinde ve gittikleri ülkede kendilerini hedef alan istismar ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı kötü uygulamalara, buna göre şekillenen emek piyasası ile toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusuna duyarlı olmak ve yoksulluk gibi işgücü göçünün de kadınlaşmasına dikkat etmek gerekliliği vurgulanmıştır. **Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin 27 Sayılı Genel Tavsiye Kararı** ise, yaşlı kadınları hedef alan ev içi şiddet, cinsel şiddet ve kurumsal şiddet dahil her türlü şiddetin önlenmesi ile taraf devletleri yükümlü kılmıştır. Yaşlı kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi, bununla ilgili kalıp-yargıların değiştirilmesi, şiddet suçlarının soruşturulması, kovuşturulması ve cezalandırılması da tavsiyeler arasındadır.

CEDAW Komitesi’nin 2010 yılında yayınladığı **28 Sayılı Genel Tavsiye Kararı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**’nin 2. maddesi uyarınca taraf devletlerin en temel yükümlülüklerine ilişkindir. CEDAW Sözleşmesi’nin 2. maddesinde “Taraf devletler kadınlara karşı her tür ayrımcılığı kınamak ve kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için en uygun araçlar yoluyla ve gecikmeksizin bir politika benimsemekle yükümlüdürler.” şeklinde tanımlanan her türlü ayrımcılık bu tavsiye kararı ile açıklanmıştır. Taraf devletlerin bu kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı kınama, kadınların ayrımcılığa maruz kalmama haklarını kullanma hakkını sağlama, dolaylı ve doğrudan ayrımcılıkları önleme ve kadınların ilerleme ve gelişmelerini sağlamak ile yükümlüdür. Bu tavsiye kararında, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet veya kadınlara yönelik şiddet kavramı “fiziksel, ruhsal ya da cinsel açıdan kadına zarar veren veya acı çekmesine neden olan, zarar vermeye yönelik tehditler, zorlama ve özgürlükten mahrum bırakma gibi eylemleri ve aile içerisinde veya kişiler arası ilişkilerde yaşanan veya devlet ya da devlet organları tarafından uygulanan ya da göz yumulan şiddet” biçiminde tanımlanmıştır.

Avrupa Birliği, üye ülkeler arasında özgürlük, güvenlik ve adalet konusunda 2010-2014 yılları için politik öncelikler konusuna yönelik bir program hazırlanmıştır. **Stockholm Programı**, Avrupa Birliği’nde vatandaşlık ve temel hakların teşvik edilmesi, hukuk ve adaletin olduğu bir Avrupa, koruyan bir Avrupa, küreselleşen dünyada Avrupa’ya güvenli geçiş, sorumluluk sahibi, dayanışmacı, göçmenler ve sığınmacılar ile ortaklık içinde bir Avrupa önceliklerinin gerçekleştirilmesi için işbirliği ve küreselleşen dünyada Avrupa’nın rolü -dışarıdan boyut- olarak ifade edilmiştir. Program içinde, ortak anlayış, yasalar, eğitim, değerlendirme, finans, iletişim, sivil toplum ile işbirliği araçları kullanılarak bu hedeflere ulaşılması planlanmıştır. Farklı gruplardan

insanların bir arada yaşamalarında özellikle kırılğan gruplar olarak kadınlar ve çocukların daha fazla ayrımcılığa maruz kaldıkları vurgulanmıştır. Yakın ilişki içinde tekrarlanan şiddet mağduru kadınlar, cinsel sömürüye maruz kalan kadınlar ve çocuklar en kırılğan gruplar olarak tanımlanmıştır. Ceza yasalarında kadınların ve çocukların maruz kaldıkları cinsel sömürü, çocuk pornografisi ve bilgisayar suçları önceliklidir. Programda, eşitliğin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, şiddetsizlik ve ayrımcılık yasağı normlarını esas almaktadır.

Avrupa Konseyi, 2010 yılı Kadınlar Günü’nde **Kadınlar Bildirgesi** yayınlayarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olumlu gelişmelere rağmen, halen gerçek eşitliğin sağlanamadığını gündeme getirmiştir. Bildirgede, eşitliğin sağlanabilmesi için temel haklar olarak Konsey’in göz önüne alacağı beş konu özetlenmiştir: eşit ekonomik bağımsızlık, eşit işe eşit ücret ve eşit değerde çalışma, karar alma mekanizmalarına katılım, saygı, bütünlük ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin sonlanması ile Avrupa Birliği dışında da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır.

Bu alanda çalışmaya özen gösteren Avrupa Konseyi, bir yıl sonra, Opuz Kararı ile Avrupa Konseyi’nin kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleyi daha kapsamlı bir şekilde ele alan bir sözleşme hazırlamasına ön ayak olmuştur. 2011 yılında **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi** adıyla imzaya açılan sözleşme, kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleyi izleme mekanizması da içerecek biçimde ele alması nedeniyle önemlidir. Koruma, önleme, kovuşturma ve cezalandırma prensiplerini temel alan sözleşmenin amacı, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek, şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler alınmasını sağlamaktır. Sözleşmede, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik bir ayrımcılık biçimi olarak ele alınan şiddet, aile içi şiddet de dahil olmak üzere kadınları orantısız şekilde etkileyen kadınlara yönelik her türlü şiddet biçimini içermektedir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, aynı evi paylaşsın ya da paylaşmasın kadınların eşleri, eski eşleri veya partnerleri tarafından maruz kaldıkları şiddet için geçerlidir. Kadınlar tanımının, 18 yaş altındaki kız çocukları da kapsadığı sözleşme, fiziksel, cinsel, duygusal şiddetin yanı sıra ekonomik şiddete de yer vermiştir. Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkeden 17’sinin imzaladığı İstanbul Sözleşmesi, Kasım 2017 tarihi itibarıyla 27 ülke tarafından onaylanmıştır. Avrupa Konseyi dışındaki ülkeler tarafından henüz imzalanmayan sözleşmenin, Avrupa Birliği tarafından imzalanması ise Haziran 2017 içinde gerçekleşmiştir. Sözleşmenin onaylanmasına yönelik çalışmalar sürmektedir.

Avrupa Birliği Konseyi’nin 7 Mart 2011 tarihinde yayınladığı **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Avrupa Paketi** (2011-2020), Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında kadın ve erkek arasındaki eşitlik açısından ilerlemenin çok yavaş olduğu ve halen gerçek anlamda sağlanamadığı belirtilmiştir. Avrupa Birliği görev ve sorumluluklarından birinin kadınlar ve erkekler arasında eşitliğin sağlanması olduğuna dikkat çekmektedir. 2020 Stratejisi’nde kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik somut stratejiler yer almaktadır. Eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddetsizlik, insan onuruna saygı, kadınların güçlenmesi ve ayrımcılık yasağına vurgu yapılmıştır. Tüm bunların yapılması aşamasında gerekli özenin gösterilmesi konusu ise gündeme getirilmemiştir.

Kadınların özel alanda yaşadıkları ayrımcılıkların ekonomik sonuçları ve bunların çözümlerine yönelik olarak CEDAW Komitesi 2013 yılında **29 Sayılı Genel Tavsiye Kararı** yayınlamıştır. Bu

tavsiye kararında, evliliğin kuruluşunda, evlilik süresince, evliliğin boşanma ya da ölüm ile sonlanmasında kadınların ekonomik olarak uğradıkları ayrımcılıkların ortadan kaldırılmasına odaklanılmıştır. Kadınların ekonomik güçlerinin genel olarak erkeklerden daha az olmasına vurgu yapan karar, yasal mevzuatın farklı aile tiplerini de içeren ve kadınların mülk edinmeleri engelleyen gelenek, örf ve adetler ile ilgili düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. İstanbul Sözleşmesi ile **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Konusunda Uzmanlar Grubu** (GREVIO) oluşturulması ve taraf ülkelerin sözleşmenin hükümlerinin uygulanabilmesini sağlayacak yasama tedbirleri ve diğer tedbirler hakkında bir rapor sunulması kararlaştırılmıştır.

Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliği küresel düzeyde izleme hedefini 2000 yılında Bin Yıl Kalkınma Hedefleri aracılığıyla yapmaya çalışan uluslararası kuruluşlar, 2015 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Zirvesi’nde, 2030 yılına kadar **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** başlığı altında 17 hedef, 169 alt hedefe ilişkin göstergeler belirlemiştir. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri içinde yer almayan kadınlara yönelik şiddet konusu, 2030 SKH çerçevesine dahil edilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nin temel odak noktaları, aşırı yoksulluğun sona erdirilmesi, eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele edilmesi ve iklim değişikliklerinin düzenlenmesidir. ‘Kimseyi dışarıda bırakma’ temasından yola çıkarak hazırlanan hedefler arasında, 5 sayılı hedef, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınlar ile kız çocukların güçlenmesini sağlamaktır. Bu hedefin kadınlara ve kız çocuklara yönelik “her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi, şiddetin her türünün ortadan kaldırılması, erken yaşta evlilik, zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi her türlü zararlı uygulamanın ortadan kaldırılmasına” ilişkin ilk üç alt hedefi kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin izlenmesi amacını taşımaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacının sadece özel olarak bu konuya yönelik hedefleri içeren hedef 5 ile sınırlı bırakılmayıp ilgili olan diğer hedeflerde de vurgulanmış olması toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından önemli bir adımdır.

Birleşmiş Milletler, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin 19 Sayılı Tavsiye Kararları’nı 2017 yılının Temmuz ayında yayınladığı **CEDAW 35 Sayılı Tavsiye Kararı** ile güncellemiştir. 19 Sayılı Tavsiye Kararı’nda vurgulanan konuları benimseyen bu 35 Sayılı Karar, kadınlara karşı şiddetin temelinde yatan nedenler ve alınacak tedbirler konusunda çok daha ayrıntılı açıklama ve önerilere yer vermiştir. Komitenin bu kararı, kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin artık olmazsa olmazlar arasına girmesi anlamına gelmiştir. Şiddetin hâlâ devam ettiğine, şiddet konusunda bir cezasızlık kültürünün var olduğuna dikkat çeken kararda, bunun nedenleri arasında gerekli yasal düzenlemelerin olmamasının yanı sıra yasal düzenlemelerin uygulanmasına ilişkin sorunlardan da söz etmiştir. Geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rollerinin şiddeti besleme konusundaki rolüne değinilen tavsiye kararında, kullanılan kavramların önemli olduğu vurgulanarak, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ifadesinin kullanılması önerilmiştir. Bu alandaki mücadele için alınacak tüm önlemlerin belirlenmesinde, kadınların katılımının gerekliliği de kararda yer almaktadır. Komite, devletlere önleme, koruma, kovuşturma ve cezalandırma tedbirleri alması gerektiğini ve bu tedbirleri alırken kadınların tüm zararlarının tazmin edileceği, alternatif yolların bulunacağı bir mekanizmanın oluşturulmasına özenmesini dile getirmiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için veri toplanması ve yapılan çalışmaların izlenmesi karar içinde yer almaktadır. Belirtilen normların hepsini

içeren uluslararası sözleşmeler; Viyana Bildirgesi, Pekin Eylem Planı, CEDAW 19 Sayılı Tavsiye Kararı, CEDAW 35 Sayılı Tavsiye Kararı ve İstanbul Sözleşmesi’dir.

2.2. Standartlar, Ölçütler ve İyi Uygulamalar

2.2.1. Standartların Belirlenmesi

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna yönelik hak temelli izlemede, uluslararası insan hakları belgelerini referans alan normlar ve standartlar kullanılacağı önceki bölümlerde belirtildi. Normlar, uluslararası alanda uzun süren mücadeleler sonucunda kabul edilen ve bu kabulün mevzuat ile güvence altına alındığı temel değerleri ifade etmektedir. Standartlar ise bu normlara dayalı olarak geliştirilen, belirli kurallar çerçevesinde o işin yapılış biçimine karşılık gelmektedir. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması konulu çalışmasında standartların, somutlaşmaya katkısından söz edilmektedir; “standartlar uygulamanın içeriğini, kapsamını, biçimini, işlevini belirleyen ulusal ve uluslararası kabullerdir ve uygulamaya dair somut kriterleri şekillendirirken, bu normlara dayalı olarak belirlenirler” (Bayrakçeken, 2015; Guzman ve Verstappen, 2003). Standartlar, eşit hakların hayata geçirilmesinin olmazsa olmazları normların, hangi çerçeve ile gündelik hayatta karşılığını bulduğunu açıklamaktadır (Tablo 1).

Bu çalışmada kullanılan standartlar, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunu da içine alan, 189 ülkeden temsilcilerin katılımıyla hazırlanan **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı** ile başlatılmıştır. Eylem Planı, kadınlara yönelik şiddeti oldukça kapsamlı biçimde tanımlayan, şiddetin nedenleri ve sonuçlarına vurgu yapan, şiddetin ortadan kaldırılması için izlenmesi gereken stratejilerin hangi kuruluşlar tarafından gerçekleştirileceğini belirten bir plan olarak önemli bir yol göstericidir. Pekin Eylem Planı sonrasında, kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması / önlenmesi için farklı alanlara ilişkin standartlar geliştirilmiştir. Kadınlara yönelik şiddet biçimleri olan psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddet tanımlarının yanı sıra çatışmalı koşullarda yaşanan şiddet, cinayetler, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ya da zorunlu hamileliğin de kadınların insan haklarının ihlali olduğunun, zorunlu kürtaj ya da kısırlaştırma, gebeliği önleyici yöntem kullanımına zorlanma / baskı, kız çocukların öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi de dahil olacak biçimde şiddetin farklı tanımlarına da yer verilmiştir. Eylem Planı’nda, belirlenen 3 hedef sırasıyla şiddetin ortadan kaldırılması ve önlenmesi; şiddetin nedenleri ve sonuçları ile alınan önlemlerin verimliliğinin araştırılması; insan ticareti ve fuhuş nedeniyle şiddete maruz kalan kadınlara yardım edilmesi ve insan ticaretinin önlenmesidir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde hükümetler, yerel yönetimler, kurumlar, kadın ve gençlik örgütleri, STK’lar, işverenler, sendikalar gibi farklı kurum ve kuruluşlara düşen görevler belirtilmiştir.

Pekin Eylem Platformu, tarihsel olarak kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin şiddetin nedeni olduğunu vurgulamakta ve bazı azınlık gruplar içindeki kadınların (göçmen, işçi kadınlar, kırsal alanda yoksul kadınlar gibi) birden fazla ayrımcılığa maruz kalmalarının daha fazla riski olduğuna da değinmiştir.

Eylem planında, özellikle hükümetlere düşen sorumluluklar kapsamına fazla sayıda eylem karşılık

gelmektedir. Örneğin, kadınlara yönelik şiddet konusunda uluslararası sözleşmeleri onaylama, CEDAW’a konan çekinceleri kaldırma, şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik yaptığı tüm eylemlerde özen gösterme normunun vurgulanması daha çok mevzuat alanına ilişkindir. Böylece, Pekin Eylem Planı, hukuk alanına ilişkin standartların geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Benzer biçimde, şiddet mağduru olan kadınlara sunulacak hizmet konusuna yönelik standartlar, kadınlara yönelik şiddetin görünür olmasına katkı sunan istatistikler ve verinin güvenli, zamanında ve yaygınlaştırılmış olmasına göre standartların ve karşılaştırmaların önünü açmıştır. İdari kayıtların yanı sıra güvenilir araştırmalardan elde edilecek olan bilginin kullanımına da dikkat çekilmiştir.

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nın ve eylem planının ortaya çıktığı 1990’lı yıllar kadın hakları, çocuk hakları, engelli hakları gibi farklı alanlarda hak temelli örgütlenmelerin olduğu bir dönemdir. Sayıları artan bu sözleşme ve konferansların önerilerinin ne düzeyde gerçekleştirildiğini değerlendirmek amacıyla belirli sınırlara ulaşma hedefleri konmuş ve küresel düzeyde ölçmeye dayalı **Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (BKH)**’nin geliştirilmesine yöneltmiştir. BKH, bir yandan çok sayıda konuyu özet biçimde ele almayı hedeflemiştir. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, evrensel temel eğitim, çocuk ölümlülüğünün azaltılması, HIV/AIDS gibi hastalıklar ile mücadele, çevresel sürdürülebilirlik, kalkınma için küresel işbirliği başlıklarının yanı sıra doğrudan kadınlara yönelen toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesinin sağlanması ile anne sağlığının iyileştirilmesi konularıyla birlikte sekiz hedeften oluşmaktadır. BKH arasında kadınlara yönelik şiddete ilişkin herhangi bir hedef bulunmamaktadır.

Küresel düzeyde verilerin karşılaştırılmasına dayalı olan küresel hedefler, birçok alanda veriyen ihtiyacı gündeme getirmiştir. Kadınlara karşı şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal sağlığına yönelik etkilerinin vurgulanmasıyla, konuyu bir halk sağlığı sorunu olarak ele alan çalışmalar söz konusu olmuş ve özellikle 2000’li yıllarda kadınlara yönelik şiddet ülke genelinde ölçen ve karşılaştırma imkânı sunan nicel araştırmaların sayısı artmıştır. **Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)**, 2001 yılında aile içi kadınlara yönelik şiddet araştırmalarında etik ve güvenlik önerileri başlıklı çalışma ile, bu tür çalışmalarda dikkat edilmesi gereken konulara dikkat çekmiştir. Bu çalışmayı, 2003 yılında İnsan ticaretine maruz kalmış kadınlar ile görüşmeler için etik ve güvenlik önerileri izlemiştir. DSÖ’nün 2005 yılında 10 ülkede gerçekleştirilen 15 araştırma etik kaygılar açısından da aynı kaygılar ile yürütülmüş olan nicel araştırmalar olmuştur. Kadın deneyimlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırmaların daha çok niteliksel yöntemleri kullanan araştırmalar olmasına rağmen, karşılaştırma için niceliksel yöntemin kullanıldığı standart araştırmalarda kadınlara zarar vermemeyi hedefleyen araştırmalar için etik ve güvenlik konularının öne çıkarılması önemli bir adımdır.

Küresel düzeydeki standartlığı sağlamaya çabalayan Birleşmiş Milletler kuruluşlarının yanı sıra bölgesel düzeyde de farkındalık 2000’li yıllardan sonra artmıştır. Örneğin, Avrupa Komisyonu’nun kadın-erkek eşitliği konusuna ilişkin komisyon yönergelerinde, 1978 yılında sosyal güvenlik açısından erkek ve kadınlara eşit uygulamaların yürütülmesinden, 1992 yılında hamile, doğum yapmış ve emziren kadın işçilerin sağlığına yönelik iyileştirmelerin teşvik edildiği ve daha çok kamusal alanda eşitliği ön plana çıkaran bir yaklaşım söz konusudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği bünyesinde bu alandaki çalışmalar 2000’li yıllarla birlikte artış göstermiştir. Avrupa Parlamentosu’nun 10 Mart 2004 tarihli önergesi Avrupa Birliği politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliğinden sorumlu bir enstitü kurulmasını hızlandırmıştır. Aynı yıl Haziran ayında, Avrupa

Konseyi özel bir amaç ile kurulması istenen enstitüyü Avrupa Komisyonu’na sormuş ve 2006 yılında **Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (European Institute for Gender Equality-EIGE)** kurulmuştur. Enstitü, kadın-erkek eşitliğine ilişkin tarafsız, güvenilir ve karşılaştırmalı veri toplanması, analiz edilmesi ve yaygınlaştırılması, cinsiyet temelinde tüm ayrımcılıklara ilişkin uygun araçların geliştirilmesi gibi sorumluluklar üstlenmiştir ve Avrupa genelinde araştırmalar yürütmeye başlamıştır.

2000’li yılların ortalarından itibaren, kadınlara yönelik şiddet verisinin standartlaşmasına yönelik çalışmalar çoğalmıştır. Birleşmiş Milletler bünyesinde UNDAW, UNECE ve UNSD tarafından düzenlenen,⁵ akademisyenler ve akademisyenlerin dahil olduğu bir uzmanlar grubu 2007’de toplanmıştır. Bu grup, kadınlara yönelik şiddeti ölçmeye ilişkin göstergelerin tanımları, uluslararası, bölgesel ve ulusal çerçeveler, istatistik ofislerinin ve resmi istatistiklerin rolü konularına değinen ve farklı şiddet biçimlerinin ölçülmesi ve uluslararası çerçeveye ilişkin önerilerde bulunmuştur. Bu toplantıların devamında, özellikle BM bünyesinde standartlaşmaya ilişkin çalışmalar artmış ve grup katılımcılarından Liz Kelly, 2008 yılında Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan çalışmada kadınlara yönelik destek hizmetleri için asgari standartları geliştirmiştir.

Asgari standartların gelişmesine katkı amacıyla Avrupa bünyesinde de saha çalışmaları yapılmıştır. Kadınlara yönelik şiddet konusuna ilişkin verinin kullanımıyla veri temelli politika üretilmesi yolunda daha sağlam adımlar atılmaya başlanmış, saha çalışması verilerinden yararlanarak standartların, yapılacak eylemlerin ve kampanyaların neler olacağına ilişkin çalışmaların önemli çıktıları olmuştur. Bunlar arasında Eurobarometer Araştırması’nın, Avrupa kamuoyunun ev içi kadınlara yönelik şiddete ilişkin tutumları ölçmeyi amaçlayan çalışması baz alınarak, Avrupa Komisyonu’nun kadınlara yönelik şiddetle mücadelede Avrupa genelinde bir strateji belirlenmesi, Avrupa göçmen politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alması ve buralarda görev yapanlara eğitimler verilmesi, Avrupa genelinde kadın sünnetinin ortadan kaldırılması gibi çalışma önerilerinin olduğu Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi 2010-2015 Belgesi 2010 yılında yayınlanmıştır.

Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği 2008 yılında UNITE-to End Violence Against Women kampanyasını başlatmıştır. Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında Say No-UniTE (UNIFEM), Stop Rape Now, UN Action against Sexual Violence in Conflict, The 16 Days of Activism Against Gender Violence, The White Ribbon Campaign, End HIV and Violence against Women, Women Wont Wait, Blue Heart Campaign Against Human Trafficking, VDAy gibi çeşitli kampanyalar aracılığıyla kadınlara yönelik şiddet konusu ile mücadele edilmesine yönelik adımlar atıldı. BM bünyesinde 2010 yılında kurulan BM Kadın Birimi, bu konuda özel olarak çalışan bir birim olarak daha sonra He-For-She gibi kampanyalar yürütmüştür.

Kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin vazgeçilmez dayanaklarından olan yasal mevzuat konusuna yönelik çalışmalar da 2010’dan sonra daha çok gündeme gelmiştir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşleri Birimi, **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Mevzuat El Kitabı** ile

5 Bu toplantılara UNECA, UNECLAC, UNESCAP ve UNESCWA da katkıda bulunmuştur.

ulusal ve bölgesel düzeyde yasal çerçevenin insan hakları temelli kapsayıcı bir bakış açısı ile uygulama, izleme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına ilişkin öneriler geliştirmiştir.

Kutu 1: Avrupa Birliği 2012/29/EU Sayılı Yönergesinin içeriği

Bilgi ve destek koşulları	Suçla ilgili süreçlere katılım
<ul style="list-style-type: none">■ Anlama ve anlaşılma hakkı■ İlk temastan başlayarak bilgiyi yetkili kişilerden alma hakkı■ Şikâyetle bulunduğu mağdur hakkı■ Kendi durumuna ilişkin bilgi alma hakkı■ Tercüme ve çeviri hakkı■ Mağdur destek servislerine erişim hakkı■ Mağdur destek servislerinden alınan destek	<ul style="list-style-type: none">■ Söylediklerinin dinlenmesi hakkı■ Dava açmamaya ilişkin olaylara karar verme hakkı■ Güçlendirici adalet sistemi bağlamında korunma tedbiri hakkı■ Yasal yardım hakkı■ Masrafların geri ödenmesi hakkı■ Mülk edinme hakkı■ Suça ilişkin süreçte suç işleyenden tazminat isteme kararı hakkı
Şiddet mağdurunun özel koruma ihtiyaçlarının tanınması ve mağdurların korunması	Diğer koşullar
<ul style="list-style-type: none">■ Korunma hakkı■ Mağdur ile suçlu arasındaki temasın önlenmesi hakkı■ Suç incelenmesi sırasında mağdurun korunma hakkı■ Mahremiyetin korunma hakkı■ Özel koruma ihtiyaçlarının belirlenmesinde mağdurların bireysel değerlendirilmesi■ Cezaî kovuşturma sırasında özel koruma ihtiyacı olan mağdurların korunma hakkı■ Cezaî kovuşturma sırasında çocuk mağdurların korunma hakkı	<ul style="list-style-type: none">■ Uygulayıcıların eğitimi■ Cooperation and coordination of services■ Yer değişikliği■ Veri ve istatistik koşulları■ 2001/220/JHA çerçeve kararı ile değişiklik■ Raporlama■ Yürürlük tarihi■ Adres

Avrupa Birliği’nin 2012/29 Sayılı Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin Asgari Standartlar Yönergesi ile şiddete maruz kalan kişilerin uygun bilgilendirme, destek ve koruma almalarını ve cezalandırma sürecine katılabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Dört bölümden oluşan yönergede, her bölümün alt başlıklarına detaylı şekilde sunulan hizmetlere yönelik asgari standartlar belirtilmektedir. CEİD’in daha önce ŞÖNİM özelinde yapmış olduğu izleme çalışmasında Kutu 1’de verilen standartlar çerçevesinde hak temelli izlemede kullanılmıştır (Kurtoğlu, Bayrakçeken, Ülker; 2014).

BM Kadın Birimi’nin *Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddetin Sonlanması: Program Ana Hatları* isimli yayını, bu alana ilişkin tanımlar, istatistikler, koruyucu ve risk faktörleri, şiddetin sonuçları ve maliyeti, uluslararası uzlaşmalar ve politikalar konusunda mevcut durumu özetlemiştir. Bu yayın fiziksel ve cinsel şiddet dışında kadın katliamı, kadın cinayetleri, zararlı geleneksel pratikler gibi farklı şiddet biçimlerine de önem verilmesine dikkat çekmiş ve alanda en önemli sorunlara ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Kadınlara yönelik toplumsal temelli şiddetin sonlanması için takip edilmesi gereken temel prensiplere dikkat çeken bu yayın, insan hakları temelli yaklaşımın adapte edilmesinden, etik kurallara, toplumsal cinsiyet sorumluluğunun sağlanmasını da içeren oldukça geniş kapsamlı biçimde prensipler sunmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin kadınlara zarar vermemesine yönelik temel stratejileri de yasal düzenlemeler, toplumsal cinsiyet temelli bütçeleme, bütüncül bir bakış açısına sahip olma, kadınların güçlenmesi ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yatırım yapılmasına vurgu yapmaktadır.

EIGE, 2014 yılında Avrupa Birliği’nde, **Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete İlişkin İdari Kayıt Kaynakları** yayınında, mevcut durum ve karşılaştırılabilir veri toplama potansiyeline ilişkin rapor yayınladı. Bu yayının önemi, sadece araştırmalardan elde edilen veri ile sınırlı kalmamak gerektiğine dikkat çekmesi anlamında, idari kayıtların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle, 21. yüzyılın başından itibaren veri temelli politika yürütülmesinin daha fazla vurgulanmaya başlandığı bir dönemde, idari kayıt sistemi aracılığıyla kadınlara yönelik şiddet konusunda veri üretmesi sorunun görünür olmasına büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

Avrupa Birliği içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önündeki önemli engellerden biri de sorunun bulgu temelinde ortaya konmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle, AB içinde aynı soru kağıdının uygulandığı, ülkeler arası karşılaştırma imkanı veren bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, 28 AB ülkesinde 2014 yılında uygulanmıştır.

Araştırmaların sayısının artması, araştırmalardan elde edilecek verinin de standartlaştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. BM Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü, **Kadınlara Yönelik Şiddet Verisinin Üretilmesine İlişkin Rehber- İstatistiksel Araştırmalar** başlıklı yayını ile 2014 yılında bu alanda elde edilecek istatistiklere ilişkin araştırma örnekleminde, soru kağıdına kadar uyulması gereken standartlara ilişkin önemli bir çalışma yapmıştır.

Bölge düzeyindeki karşılaştırmaların yanı sıra küresel ölçekte karşılaştırmaların yapılabilmesi ise, Bin Yıl Kalkınma Hedefleri’i’nin değerlendirildiği BKH+15 sonrasında Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri biçimine dönüşmüştür. BKH’nin en önemli eksiği olan kadınlara yönelik şiddete ilişkin göstergelerin 2015-2030 dönemi içinde gerçekleştirilmesi hedefler arasında yer almıştır. SKH, 17 temel alanda 169 alt hedef ve bunların altındaki göstergelerden oluşmaktadır. Kalkınmanın, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri de gözetererek yapılmasının önemi ve birden fazla eşitsizliğin kesiştiğine vurgu yapan bu hedefler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği sadece hedef 5 ile sınırlı tutulmamış, ilgili diğer hedeflerin altında yer alan göstergeler ile daha kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır.

EIGE’nin diğer yayınlarında olduğu gibi, 2017 yılında yaptığı **Tecavüz, Kadın Katliamı ve Yakın İlişki Şiddetine İlişkin Tanımlar ve Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Siber Şiddet** konularındaki yayınları da, yeni şiddet biçiminin tanımlanması ve Avrupa Birliği bünyesinde kabul edilerek mücadele edilmesine katkı sunmaktadır.

Tablo 1: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanına İlişkin Standartları İçeren Belgeler Listesi

Belge Adı	Yıl	Kaynak
Pekin Eylem Planı	1995	BM
Bin Yıl Kalkınma Hedefleri	2000	BM
DSÖ - Kadınları Ön Planda Tutmak: Araştırma ve Kadınlara Yönelik Ev İçi Şiddet için Etik ve Güvenlik Tavsiyeleri WHO - Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence Against Women.	2001	DSÖ
DSÖ - Acil Durumlarda Cinsel Şiddeti Araştırma, Belgeleme ve İzleme için Etik ve Güvenlik Tavsiyeleri WHO - Ethical and Safety Recommendations for Researching, Documenting and Monitoring Sexual Violence in Emergencies (2007).	2007	DSÖ
Birleşmiş Milletler Uzman Grup Toplantısı UNDAW, UNECE, UNSD	2007	BM
Liz Kelly - KYŞ ile Mücadele: Destek Hizmetlerinin Asgari Standartları Liz Kelly - Combatting VAW: Minimum Standards for Support Services	2008	AvKon
Kadın ve Erkek Eşitliği Stratejisi 2010-2015 Strategy for Equality for Women and Men 2010-2015	2010	AvKon
Kadınlara Yönelik Şiddet Yasası El Kitabı Handbook for Legislation on Violence Against Women	2010	BM
Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmesi ve Korunması Hakkında Asgari Standartların Oluşturulması Yönergesi (Direktif 2012/29 EU)	2012	AB
Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddetin Sonlandırılması Ending Violence against Women and Girls Programming Essentials	2013	BM Kadın Birimi
AB'nin Mevcut Durumunda Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddette İdari Veri Kaynakları ve Karşılaştırılabilir Veri Toplama Potansiyeli Administrative Data Sources on Gender-based Violence against Women in the EU Current Status and Potential for the Collection of Comparable Data	2014	EIGE
Kadınlara Yönelik Şiddet İstatistikleri Üretim Kılavuzu Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women	2014	BM
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Stratejik Birliktelik 2016-2019 Strategic Engagement for Gender Equality 2016-2019	2014	AvKon
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	2015	BM
Tecavüz, Kadın Cinayeti ve Partner Şiddeti Terimleri Sözlüğü Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate Partner Violence	2017	EIGE
Şiddeti Sonlandırmak için Şiddeti Ölçme: Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırması - Measuring Violence to End Violence: Mainstreaming Gender (S.Walby ve J.Towers)	2017	Journal of Gender Based Violence
Kadınlara ve kız çocuklara yönelik siber şiddet Cyber Violence against Women and Girls	2017	EIGE

Bugün, kadınlara yönelik şiddet konusuna ilişkin uluslararası göstergelerin standartları büyük oranda oluşturulmuş olmakla birlikte, bu standartların ülke, bölge ve küresel boyutta da eşleştirilebilmeleri gerekmektedir. Bu amaca yönelik hem metodolojik çalışmalar, hem de standart göstergelerde ortaklaşılması amacıyla her düzeyde çalışmalar devam etmektedir. Özellikle, Birleşmiş Milletler kuruluşları, belirlenen göstergelerin veri kaynakları, nasıl elde edileceği ve nasıl izleneceği konusunda uzman grupları ile çalışmaktadır. Örneğin, DSÖ, 2018 yılının başından itibaren kadınlara yönelik şiddete ilişkin göstergelere dair teknik bir grup olarak çalışmalarına başlamıştır.

Liz Kelly’nin Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü için hazırladığı **Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele: Destek Hizmetleri İçin Asgari Standartlar** (2008) çalışması yerleşim yeri nüfusları ile orantılı biçimde sunulması gereken hizmetler üzerine oldukça somut öneriler getirmektedir. Bu çalışmada, farklı şiddet biçimlerine maruz kalmış bütün kadınların yararlanabileceği yardım hatları, danışma merkezleri, destek programları, mücadele projeleri, sığınmaevleri / kamplar, tecavüz kriz merkezleri, cinsel saldırıyla mücadele merkezlerine ilişkin minimum sayılar ve asgari özellikler başta olmak üzere olması gerekenler belirtilmiştir. Bu bağlamda, kadınlara yönelik şiddet, ev içi şiddet ve cinsel şiddet konularıyla ilgili hizmet sunan yardım hatlarının ülkelerin nüfus büyüklüklerine göre belirlenmesi; nüfusu az olan ülkelerde bir hattın yeterli olabileceği ancak daha kalabalık nüfuslu ülkelerde her bölgenin en az bir yardım hattı olması minimum bir standart olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, yardım hattını yanıtlayanların kayıt değil de gerçek kişiler olması ve cevapsız aramaları kaydedecek bir sistem oluşturulması gerekmektedir.

2.2.2. Ölçütlerin Belirlenmesi

Ölçüt, belirlenen hedeflere ulaşmak için kısa vadede gerçekleştirilmesi planlanan ve ne kadar ulaşıldığını ölçmek amacıyla kullanılan kısa vadeli değerler olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, belirlenen hedeflere ne kadar ulaşıldığını göstermek amacıyla izlemeyi kolaylaştıran araçlardır. Özellikle 2000’li yıllardan sonra, ölçütlerin küresel düzeyde daha da ön plana çıkması, Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ile birlikte netleşmiştir. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri’ndeki ölçütler çok net biçimde ifade edilmiştir. Örneğin, anne sağlığını iyileştirmek hedefinin ölçütü, 2015 yılına kadar anne ölüm oranını dörtte üç oranında azaltmak biçiminde ifade edilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nin temel savlarından biri toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır, bu nedenle sadece toplumsal cinsiyet eşitliği ve tüm kadınların ve kız çocukların güçlenmesi olarak tanımlanan 5. Hedef ile sınırlı değildir. Örneğin, “Barış ve Adalet” başlığındaki 16. Hedef, “sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası”ndan, şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması hedefinin alt hedefleri içindeki göstergeler, çocuk istismarı, sömürsü, ticareti ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin sona erdirilmesinden söz etmektedir. SKH’deki hedeflerin büyük bir kısmında ölçütler yüzde yüz oranında gerçekleştirilmesi üzerine tasarlanmıştır. Örneğin, kadınlara ve kız çocuklara yönelik ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi hedefi tamamen gerçekleştirilmesi istenen bir ölçüt olarak sunulmaktadır. Tablo 2’de çalışma kapsamında kullanılan ölçütleri içeren belgeler yer almaktadır.

Tablo 2: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanına İlişkin Ölçütleri İçeren Belgeler Listesi

Belge adı	Yıl	Kaynak
Bin Yıl Kalkınma Hedefleri	2000	BM
Liz Kelly, Combatting VAW: Minimum Standards for Support Services (Avrupa Konseyi Kadınlara Yönelik Şiddeti Alt Etme: Destek Hizmetlerinin Asgari Standartları)	2008	AvKon
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	2015	BM

Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele: Destek Hizmetleri İçin Asgari Standartlar yayınında hizmetlere ilişkin ölçütlere yer verilmiştir. Şiddete maruz kalan azınlık gruplarından kadınlar ile engelli kadınların sosyal yardımlara ulaşımının sağlanması da minimum standartlar arasında belirlenmiştir. Yardım hattı, sığınma evi, tecavüz kriz merkezi ve cinsel taciz ile mücadele merkezi açısından Kutu 2'de gösterilen ölçütler söz konusudur. Bu merkezlerin içinde ya da merkezlerden bağımsız olarak hizmet vermesi gereken hizmetlerin asgari ölçütleri de Kutu 3 kısmında gösterilmektedir. Bu merkezlerde hizmet veren görevlilerin hizmet verdikleri alanla ilgili uzman olmaları gerekmektedir.

Kutu 2: Avrupa Komisyonu'nun KYŞ Hizmetlerine İlişkin Asgari Standartları

Yardım hattı	Aile içi şiddete veya ev içi şiddete maruz kalmış kadınlara yönelik bir ulusal telefon hattı ve cinsel şiddet mağduru kadınlar için bir ulusal hat
Sığınma	10.000 nüfusa karşılık 1 sığınma yeri Bir sığınma yeri bir kadın ve ülkede kadın başına düşen ortalama çocuk sayısına uygun biçimde çocuğa barınma olanağı (ortalama iki çocuk) Her bölgedeki / ildeki sığınmaevinde, en az bir kadınlara yönelik şiddet konusunda uzmanlaşmış bir sığınmaevi olmalıdır. Verilen hizmetlerin sınırı, göçmen ve azınlık gruplarından kadınlar, engelli kadınlar, ruh sağlığı sorunu ya da madde bağımlılığı olan kadınlar, FGM'den, zorla ve çocuk yaşta evlilikten ve namus cinayetlerinden korunması gereken genç kadınlar gibi farklı ihtiyaçlara yönelik hizmetleri kapsayacak düzeyde olmalıdır.
Tecavüz kriz merkezleri	200.000 kadına karşılık bir tecavüz kriz merkezi. Her bölgede en az bir merkez olmalıdır. Tecavüz kriz merkezlerinden destek alan kadınlar, yakın zamanda ya da geçmişlerinde taciz konusunda bildirimde bulunmasalar da cinsel saldırı yaşanması nedeniyle, birden fazla cinsel saldırı merkezine ihtiyaç vardır.
Cinsel saldırı ile mücadele merkezi	400.000 kadına karşılık da bir cinsel saldırı ile mücadele merkezi, yakın dönemde yaşanan saldırıların bildirimini ve yüksek kalitede adli tıp ve medikal tıp servislerinin sağlanması.

Kutu 3: Bağımsız/Birleştirilmiş Hizmetler için Asgari Standartlar

Öneri/Savunuculuk	50.000 kadına bir servis; erken müdahale, yasal ve diğer desteklerin sunulması
Danışmanlık	50.000 kadına bir merkez; kadınların maruz kaldıkları şiddetin sonuçlarına yönelik uzun süreli destek sunmayı sağlanması. Her bölgede kadınlara yönelik şiddet danışmanlığı konusunda bir uzman olmalıdır.
Sosyal yardım programı	Korunmaya muhtaç grupları, engelli kadınlar ve diğer hizmet dışında kalan gruplara yönelik yerel düzenlemeler yapılması

Kaynak: Kelly, Liz, Combatting VAW: Minimum Standards for Support Services, 2008

2.2.3. İyi Uygulamalar

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında Avrupa geneline ilişkin bilgi üreten EIGE, bu alandaki iyi uygulamalara ilişkin bilgiye de web sayfasında yer vermektedir. Bu bölümde Avrupa ülkelerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele alanında farklı açılardan iki örneğe yer verilmektedir. Portekiz’de 2013 yılında başlayan “Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Yaşam Döngüsü Üzerine Sağlık Eylem Projesi”⁶ halen devam etmektedir. Proje, özellikle ev içi şiddet, ısrarlı takip, flört şiddeti, yaşlılara yönelik şiddet gibi kişiler arası şiddeti önlemek amacıyla sağlık genel müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Projenin uygulanması kapsamında, yetişkinlere yönelik şiddeti önleme amacıyla multidisipliner ekipler oluşturulmakta ve bu ekiplere, sağlık kurumlarına intikal eden şiddet vakalarının istatistiki verilerini toplama ve düzenleme de dahil olacak şekilde özel eğitimler düzenlenmektedir.

İstanbul Sözleşmesi temel alınarak ve AB kadınlara yönelik şiddetle mücadele eylem politika çerçeveleriyle uyumlu olacak şekilde hazırlanmış proje, istatistiki veri toplama ve işlemeyi, ev içi şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet konularındaki bilgi açığını kapatacak çalışmaları teşvik etmeyi ve bu konularda izleme araçlarını ve şiddet mağdurları için destek ağlarını oluşturmayı ve geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, sağlık personeli tarafından hem istatistiki veri üretim aracı hem de klinik şiddet kaydı olarak doldurulması gereken formlar vardır. Bu formlar, şiddet mağdurlarıyla derinlemesine görüşmeler gerektirmeleri ve psikososyal değerlendirme, mağduriyet değerlendirmesi, fiziksel muayene, duygusal durum değerlendirmesi, mağdurun değişim süreci değerlendirmesi ve risk değerlendirmesi gibi noktaları içermeleri açısından önemlidir. Bu sebeple sağlık personelleri için bir kılavuz hazırlanmış ve dağıtılmıştır. Kılavuz, yalnızca sağlık personellerinin konu hakkındaki farkındalık ve bilgilerini artıracak şekilde değil, aynı zamanda risk bağlam ve faktörlerini fark etmeyi, duruma müdahale etmeyi ve şiddeti önlemek için çalışmalar yapmalarını destekleyecek araçları da içermektedir. Son zamanlardaki veriler dikkate alındığında, bu proje sisteminin pozitif sonuçlar ürettiği ve kişilerarası şiddet vakalarının erken tespiti, özel bakım, destek ağları girişimleri ve disiplinlerarasılık / çokdisiplinlilik konularında güçlendirici etkilerinin fark edildiği belirtilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların ilk başvuruda bulunduğu kurumlardan biri olarak sağlık personeline yönelik eğitimler aracılığıyla farkındalığın ve verinin öneminin anlatıldığı bilgilendirme çalışmaları, şiddet ile mücadelenin izlenmesi açısından göstergelere eklenmesi gereken önemli konu başlıkları arasındadır.

Bir diğer iyi uygulama örneği, *Danimarka Polisinin Kapsamlı Veri Kaydı*’na ilişkin projesi, ülke genelinde polis merkezine bildirilen insan hakları ihlalleri, olaylara özgü numaralarla kaydeden bir takip sistemi üzerinde 2001 yılından itibaren yürütülmektedir.⁷ Veri kaydı hem hak ihlalinin gerçekleştiren hem de hakkı ihlal edilen kişilerin bilgilerini ihlalin ilgili yasal hak bilgisiyle birlikte tutmaktadır. Sistem, Danimarka İstatistik Ofisi’ndeki veri kaydı ve merkezî suç istatistiklerini de düzenlemektedir ve özet tablolar halkın erişimine açıktır. Bu sistemin önemi, kadınlara yönelik şiddet, ısrarlı takip, cinsel taciz ve saldırı vakalarını da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı’nın düzenli raporları üzerinden kayıtlarında güncelliyor olmasıdır. Böylelikle, ülke genelinde, şiddet vakaları ve şiddet dolayısıyla hastanelere yapılan başvurular konusunda kapsamlı bil-

6 <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/portugal/health-action-gender-violence-and-life-cycle-hagvlc>

7 <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/denmark/police-report-cases>

giye ulaşılabilmektedir. Veri kaydı, ihlâlin ilgili yasal hak bilgisiyle birlikte tutulduğu için cinayet, ölümcül şiddet, şiddet tehdidi gibi şiddet türleri ve boyutlarını da anlamayı sağlamaktadır. Kayıtlar, hem failin hem de mağdurun cinsiyet, yaş, adres, gelir düzeyi, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, vatandaşlık bilgileri, aile bilgileri gibi demografik verileri de içerdiğinden kadınlara yönelik şiddet, ev içi şiddet, yaşlılara yönelik şiddet gibi bilgileri veri setinden çekmek de mümkün olabilmektedir. Veri kaydının polis tarafından önemsenmesi, polisin bu konuya yaklaşımını doğrudan ortaya koyması açısından önemlidir. Polise yönelik yapılacak eğitimleri içeren göstergeler arasında mutlaka yer almalıdır.

Normlar, standartlar, ölçütler ve iyi uygulamaların aktarıldığı bu bölümde, uluslararası insan hakları belgelerinin, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin uluslararası alanda da çok kolay olmadığını açıkça göstermiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından belirlenen eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme normlarının hepsini kapsayan sözleşmeler, büyük oranda özel olarak doğrudan kadınlar ile ilgili sözleşmelerdir; Viyana Bildirgesi, Pekin Eylem Planı, CEDAW Tavsiye Kararları, İstanbul Sözleşmesi. Uluslararası sözleşmelerin yanı sıra bölgesel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğini gündeme getiren sözleşmelerde de belirlenen normların hepsinin sağlanması söz konusu değildir. Özellikle Avrupa Birliği çerçevesinde, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik sözleşmelerin çoğu, tarihsel olarak kadınların iş yaşamına katılımlarına odaklanan, çalışma yaşamında kadınların annelik haklarını güvence altına almayı öne çıkaran maddeler içermektedir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında en kapsamlı sözleşme İstanbul Sözleşmesi’dir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından ise, halen Birleşmiş Milletler bünyesinde bir sözleşme bulunmamaktadır.

3. Türkiye’de Mevcut Durum Analizi: Normatif-Politik Yapı

Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele konusunda ülke genelinde yapılan çalışmaların analizinin yapıldığı bu bölüme, konu ile mücadelenin nasıl bir süreçten geçtiğine dair kısa bir bilgilendirme ile başlanmıştır. Bu alanla ilgili yerel mevzuat uluslararası normlar ile uyumu açısından analiz edilmiştir. Ardından, kamu kurum ve kuruluşları, STK’lar ve diğer kamusal aktörlerin kapasiteleri yürüttükleri projeler, faaliyetler, belge ve yayınlar temelinde incelenmiştir.

Türkiye’de kadın hareketinin ve akademik çalışmaların en fazla ortaklaştığı ve yoğun olarak çalıştığı konuların başında “kadına yönelik şiddet” konusu gelmektedir. Bu alandaki mücadele, 1980’li yıllarda feminist kadınların kendi kadınlık kimliklerini sorguladıkları döneme kadar uzanmaktadır. CEDAW Sözleşmesi’nin uygulanması için 1986 yılında imza kampanyası başlatılmış ve bu dönemi şiddet ile mücadeleyi gündeme getiren kampanyalar izlemiştir. Kadınların ilk kitlesel eylemi olan “Bağır Herkes Duysun: Dayağa Karşı Kadın Yürüyüşü” kampanyası 1987 yılında, kadına yönelik şiddet ve doğurganlık konusuna vurgu yapan Çankırı’da görev yapan bir hakimin verdiği karara referans vererek başlatılmıştır.

Bunun ardından, 1989 yılında örgütlenen “Bedenimiz Bizimdir Cinsel Tacize Hayır” ve Mor İğne kampanyaları, kadınların fiziksel şiddet ile başlayan bu alandaki mücadelelerini kısa süre içinde cinsel şiddeti de kamusal alanda görünür kılacak düzeye getirebilmelerini sağlamıştır. Mor İğne kampanyası, kadınların sokakta maruz kaldıkları taciz ve istismarı gündeme getirmek açısından oldukça önemlidir.

1990 yılında kadın hareketinin gündeminde Medeni Kanun’da⁸ ve Türk Ceza Kanunu’nda ayrımcılık içeren maddelerin değişmesine yönelik eylemler yer almıştır. Kadın örgütlenmesi belirli alanlarda faaliyet gösteren kurumlara evrilmeye bu zamanlarda başlamış; İstanbul’da Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1990), Ankara’da Kadın Dayanışma Vakfı (1993) kadınlara yönelik şiddet alanında faaliyet gösteren kadın örgütleri olarak kurulmuştur. 1993 yılında Kadın Dayanışma Vakfı (KDV), 1995 yılında da Mor Çatı bağımsız sığınmaevleri açmışlar; Diyarbakır’da KAMER, İzmir’de Ege Kadın Dayanışma Vakfı, Mersin’de Bağımsız Kadın Derneği, Adana’da Kadın Sığınma Evi Koruma Derneği, Edirne’de Aktif Kadınlar Derneği, İstanbul’da Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği aynı dönemlerde kurulmuşlardır. Kadınlara yönelik şiddet alanında çalışan kadın örgütleri 1998 yılından itibaren Kadın Sığınakları Kurultayları düzenleyerek, farklı illerde yaşanan sorunları paylaşmak ve sonuç bildiremeleri aracılığıyla kadın hareketinin şiddet ile mücadelesine dikkat çekmektedir (Ülker, 2015).

Kadın hareketinin disiplinlerarası bir yaklaşım ile üniversiteye girmesi de aynı döneme denk gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi 1989 yılında

8 TMK’nın 159. maddesinde kadının çalışmasını kocanın iznine bağlıyordu, TCK’nın 438. maddesinde ise fahişelere tecavüzde indirim öngörüyordu.

kurulan ilk merkezdir. 1993 yılında da akademik bir program olarak yüksek lisans derslerine başlamıştır. İstanbul Üniversitesi’ni takiben Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1994), Ankara Üniversitesi (1995) ve Ege Üniversitesi (1999) kadın çalışmaları alanında yüksek lisans eğitimi vermeye başlayan ilk üniversiteler olmuşlardır. Üniversitelerde açılan yüksek lisans programları 2011 yılına kadar bahsedilen dört üniversite ile sınırlı kalırken üniversitelerin kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri hızlı bir artış sergilemiştir. Şubat 2018 itibarıyla sayıları 85 olan araştırma ve uygulama merkezi, 10’u geçen de yüksek lisans programı bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, Ankara Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi’nde olmak üzere toplam dört toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları doktora programı mevcuttur.

Kadınların örgütlenmeye başladığı 1990’lı yıllar, devlet düzeyinde de kurumların bu konuyu çalışma alanlarına dahil etmeye başladığı yıllardır. Kadın örgütlerinin kurumsallaşmasının yanı sıra 1990’lı yıllar küresel kadın hareketinin de güçlendiği bir dönem olmuştur. Uluslararası alanda yapılan toplantılar, alınan kararlar ve uluslararası sözleşmeler sonunda hazırlanan eylem planları, bu sözleşmelere imza atan hükümetleri bir anlamda adım atmaya zorlamıştır. Ulusal mekanizma olarak önemli bir işlev üstlenen Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 1990 yılında kurulmuştur. Aynı yıl belediye düzeyinde ilk sığınak Bakırköy Belediyesi tarafından açılmıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde “Kadın Konukevi” de 1990 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Kadınlara yönelik şiddet alanının dışında istihdam, politika gibi konulardaki örgütlenmelerin sayısı arttığı gibi ülke geneline yayılmıştır. Dördüncü Dünya Konferansı sonrasında hazırlanan Ulusal Eylem Planı’nda, hükümet, sivil toplum ve diğer kuruluşların işbirliğine yapılan vurgu bundan sonraki süreçte işbirliği fırsatlarına açık kapı bırakmıştır. Bu sürecin önemli sonuçları arasında, 2000’li yıllarda yasal mevzuatta kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik adımların atılmasında sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket edilmesi sayılabilir. Kadın örgütlerinin taleplerinin hepsi sağlanamasa da, 1998 yılında 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleyle ilişkin ilk özel kanun çıkarılmıştır. Ayrıca, 2002 yılında Medeni Kanun’un çıkarılması, 2003 yılında Aile Mahkemeleri’nin kurulması, 2005 yılında Türk Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklikler ve 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu da bu mücadeleye önemli destek vermiştir.

TBMM bünyesinde kurulan namus ve töre cinayetlerinin önlenmesi amaçlı Meclis Araştırma Komisyonu kamu kurumlarının çalışma alanlarına yönelik açıklamaları da içeren kapsamlı bir rapor hazırlamıştır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye kamu kurumlarının daha aktif katılımlarının sağlanmasında, bu rapora dayanarak yayımlanan 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi oldukça etkili olmuştur. Genelge ile kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluk alanları tanımlanmış, izleme mekanizması oluşturulmuştur. Kurum düzeyinde yapılması gerekenlerin net biçimde ifade edilmesinin, birçok kurumun genelgeler aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için yaptıkları çalışmalara katkısı önemli bir boyuttadır. Bu süreç, çeşitli alanlarda olduğu gibi kadınlara yönelik şiddet alanında da hedeflerin uluslararası normlar çerçevesine uygun biçimde çizilmesini sağlamıştır. Uygulama aşamasında yaşanan sorunlar olmakla birlikte bu tür yasal düzenlemeler oldukça önemli çalışmalardır.

Kadınlara yönelik şiddet alanında yürütülen çalışmaların artması, medyanın bu konuya ilgi göstermesi, eğitimlerin artması, kamu oyununda kadınların maruz kaldıkları şiddet konusuna yönelik bir duyarlılık oluşturmuştur. Özellikle 2010’lu yıllardan itibaren ülke genelinde yürütülmekte olan araştırma ve/veya uygulama projelerinin sayıları artmış, çeşitlenmiştir. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki araştırmalar, feminist gruplar tarafından kadınların deneyimlerini anlamak amacıyla başlatılmıştır. Başbakanlığa bağlı Aile Araştırma Kurumu, 1994 yılında aile içindeki bireylerin birbirlerine yönelik şiddet uygulamalarına yönelik bir araştırma yapmıştır. Kurumun amaçlarına uygun biçimde, aile içindeki ilişkileri anlamaya çalışan bir yaklaşım ile yapılan bu çalışma ülke genelinde yapılan ilk çalışmadır. Daha sonraki yıllarda, 2007 yılında, Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat tarafından TÜBİTAK projesi kapsamında ve feminist bir bakış açısı ile yürütüldüğü belirtilen bir araştırma bulunmaktadır. Aynı yıl, Avrupa Komisyonu’nun finans kaynağı ve KSGM’nin yararlanıcı kurum olduğu Türkiye’de *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması* ICON-Institute Public Sector GmbH, HÜNEE ve BNB-Danışmanlık olmak üzere üçlü konsorsiyum tarafından yürütülmüş ve bu araştırma genişletilerek 2014 yılında ASPB-KSGM desteği ile HÜNEE tarafından tekrarlanmıştır. Her iki araştırmanın sonuçları Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) resmi istatistiklerine dahil edilmiştir.

TBMM bünyesinde 2009 yılında kurulan Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli bir adım olmuştur. KEFEK, kadınlara yönelik şiddet ile mücadele alanında kadınlara ilişkin sorun alanlarına yönelik komisyonlar oluşturulması ve bu konuda çeşitli raporlar yayınlanmasını sağlamaktadır.

Kadın sorunlarına yönelik ulusal mekanizma olarak 1990 yıllardan itibaren görev yapan KSGM, 2011 yılında yeni kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) bünyesinde bir genel müdürlük olarak yapılmıştır. Bu dönemde, kadın örgütlerinin kadın bakanlığı kurulması konusundaki talepleri karşılanmamıştır.

Türkiye açısından en önemli gelişmelerden biri de, Avrupa Konseyi’nin Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin İstanbul’da imzalanmış olmasıdır. Kadınlara yönelik şiddete yönelik çalışmaların izleme görevi GREVIO adlı bir uzman grubu tarafından yapılmaya başlanmıştır. İstanbul Sözleşmesi’ni temel alan 6284 Sayılı Ailenin ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 2012 yılında çıkarılmıştır. 6284 Sayılı Kanun’da şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmetler için “tek kapı” modelinin öngörüldüğü bir sistem geliştirilerek Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur.

3.1. Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)

Bu bölümde, Türkiye’nin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından kaynak oluşturabilecek tüm yerel mevzuatın, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge ve yönergeler ile uluslararası insan hakları belgelerine ne kadar uyumlu olduğuna ilişkin analiz yapılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın başlangıcında “Her Türk vatandaşının bu Anayasa’daki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet

ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” ifadesi ile eşitlik vurgulanmıştır. Kanun önünde eşitlik başlığı altındaki “herkes dil, ırk, renk,cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir” ifadelerinin yer aldığı 10. madde eşitliğin yanı sıra ayrımcılık yasağı normunu da içermektedir. 17. maddede “kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” cümlesiyle şiddet karşıtlığına değinilmiştir. Anayasanın, 41. maddesi ise ailenin eşler arasındaki eşitliğe dayandığından söz ederek eşitlikten farklı bir boyutta ifade etmektedir. Ayrıca, insan onuruna saygı normuna dolaylı bir biçimde gönderme yapılmıştır.

Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983 yılında, “korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemek” amacıyla yayımlanmıştır. Kanunda, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin uluslararası normların hiçbirinden söz edilmemiştir. Ancak 1997 yılında yayımlanan 572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 5. maddesinde konukevlerinin tanımı yer almıştır. Kadın veya erkek konukevleri, “fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları” biçiminde tanımlanmıştır.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1993 yılında 514/42 maddesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlı bir kurum olarak, kadınların “eğitim seviyesini yükseltmek, tarım, sanayi ve hizmetler kesiminde ekonomik hayata katılımını artırmak, sağlık, sosyal ve hukuki güvenliğini sağlamak ve böylece kadının statüsünü genel olarak geliştirmek üzere eşitlik içinde sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda hakettiği statüyü kazandırmak” amacıyla kurulmuştur. Kadınların eşit yurttaşlar olmaları amacını taşıyan KSGM’nin Kuruluş Kanunu’nun 6. maddesinin (d) fıkrasında “kadınlara kanunlarla verilen hakların tam ve eşit kullanılmasına ilişkin olarak kamuoyunun oluşturulmasını sağlamak” amacıyla eşitlik normuna dolaylı olarak değinilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramından söz edilmese de kavramın içeriği bu madde ile dar anlamıyla gündeme getirilmiştir. Kanunda Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Dairesi Başkanlığı’nın görevlerinin tanımlandığı 5. maddede belirtilen görevler kadınların güçlenmesine katkıda bulunacak faaliyetleri kapsamaktadır.

Genel müdürlük, 2003 tarihinde başbakanlığa bağlanmış, 2011 yılında ise 6223 Sayılı Kanun ile kurulan **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı** bünyesinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak hizmet vermeye başlamıştır. 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan ASPB’nin Kuruluş Kanunu’nun görevlerinin tanımlandığı madde 2 (1) b fıkrası, “sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere, ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak”tır. Madde 2’nin (a) fıkrasında sosyal hizmetler ve yardımlar, (c) fıkrasında çocuklar (ç) fıkrasında kadınlar (d) fıkrasında özürlü ve yaşlılar, (e) fıkrasında ise şehit-

ler başta olmak üzere hizmet sunulacak kesimlere ilişkin görevler tanımlanmaktadır. Madde 2 (ç) fıkrası, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik ve ayrımcılık yasağı normlarını kapsamaktadır. KSGM’nin görevlerinin daha ayrıntılı olarak ele alındığı 9. maddenin (b ve ç) fıkralarında ayrımcılık yasağı, (e) fıkrasında şiddetsizlik normları ele alınmaktadır.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, şiddet ile mücadele açısından atılmış somut bir adım olarak aile içi şiddeti önleme konusunda yapılan ilk yasal düzenlemedir. Bu düzenleme, aile içi şiddet kavramının hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlamanın ötesinde şiddet ile mücadelede sadece mağdurun şikâyeti ile sınırlı olmayacak biçimde üçüncü şahıslara bildirim hakkı tanıyarak polis ve adalet mekanizmasını harekete geçirmeyi sağlamıştır. Dört maddeden oluşan kanun, 1998 yılında hazırlandığında, adında kadın kelimesi yer almadan, aile ile sınırlı olarak yasalaşmıştır. 4320 Sayılı Kanun’un kapsamına “eş, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan bireyler” girmektedirler. Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yer alan eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme normları kanunda ifade edilmemiştir. Kanun’un 1. maddesinde, kusurlu eşin “şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması” ifadesi yer almaktadır, ancak kanunda şiddetin nasıl tanımlandığı ve hangi şiddet biçimlerini içerdiği belirtilmemiştir. Uluslararası normlar açısından, örtük de olsa şiddetsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik bir amacı olması nedeniyle, sadece bu normun varlığından söz edilebilmektedir.

4320 Sayılı Kanun’un uygulamasına ilişkin sorunları gidermek amacıyla 26 Nisan 2007 tarihinde (5636 Sayılı) birinci maddeye ilişkin değişiklik yapılmıştır. Daha önce aile içi şiddeti sadece eşler arasında yaşanan bir sorun olarak ele alan yaklaşım “...diğer aile bireyleri veya mahkemece ayrılık kararı verilen ve yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı ayrı yaşayan aile bireylerini” içerecek biçimde genişletilmiştir. Şikâyetlerin sulh hakimi yerine aile mahkemesi hakimine yapılması ve “kusurlu eş” yerine “kusurlu eş ve diğer aile bireyleri” tanımlamalarının kullanılması da değişiklikler arasındadır. 2007 yılında yapılan değişikliğin ardından 1 Mart 2008 tarihinde 26806 Sayılı **Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik** yayımlanmıştır. Tanımların ayrıntılı olarak verildiği yönetmelikte, şiddet ile mücadelede “kusurlu eş” olarak tanımlanan şiddet uygulayan aile bireyine yönelik olarak alınacak tedbirler açıklanmıştır. Yönetmeliğin 4. maddesinde, şiddet “Aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranış.” biçiminde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 6-13 ile 16. maddelerinde alınacak tedbirler⁹ açıklanmıştır.

Türk Medeni Kanunu (MK), kadın örgütlerinin uzun süren çabaları ve çalışmaları sonucunda 2001 yılında daha eşitlikçi olacak biçimde değiştirilmiş ve 1 Ocak 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun 1084 maddeden oluşmaktadır. Kanun’un Birinci Kitabının “hak ehliyeti” başlığı altında yer alan 8. maddesinde yapılan “Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar,

⁹ Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri, müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri, eşyalara zarar vermeme tedbiri, iletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri, silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri, alkollü veya uyuşturucu madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri, muayene ve tedavi tedbiri.

hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler.” tanımıyla eşitlik normu vurgulanmıştır. Dernekler ve vakıflarda eşit üyelik hakları (md. 68 ve 69), aileye özgülenen malların eşitliği, boşanma durumunda aile konutu ve evin kim tarafından kullanılacağı (md. 250, 254), aile mallarına ilişkin haklarda eşitlik (md. 376) ve miras hukukuna ilişkin eşitlik (md. 495, 496, 497, 649, 688, 691), intifa ve irtifak haklarında eşitlik (md. 834) düzenlenmektedir.

İnsan onuruna saygı normu, MK’de doğrudan belirtilmiş bir norm değildir. Ancak, dolaylı olarak “onur” kavramı “namus” ile birlikte ele alınmıştır. Batıl olan evlenmeler başlığı altında yer alan madde 150 ve 151’de “eşin namus ve onuru” ile “namus ve onuruna” yönelik aldatma ve korkutma yolu ile yapılan evliliklerin butlan sayılması vurgulanır. Boşanma bölümünde madde 162, “Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunması sebebiyle boşanma davası açabilir.” açıklaması kadınlar ve erkekler için dolaylı olarak insan onuruna saygıdan söz edildiğini düşündürse bile burada kast edilen daha çok aile onurudur. Benzer biçimde, soybağının karşılıklı yükümlülüklerini açıklayan madde 322’de anne, baba ve çocuğun “... birbirlerine saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmek” ile yükümlü olmalarından söz edilmesi de onur normunun bireysel düzeyden çok aile onuru ile ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Türk Medeni Kanunu, toplumsal hayata ilişkin ilişkileri düzenlerken, doğrudan şiddetsizlik normuna referans vermese de, farklı başlıklar altında “kötü davranış” ifadesine yer vermiştir. Kötü davranışın nasıl yorumlanacağı kanunda açıklanmamıştır. Ancak, madde 162’de kötü davranış boşanma davası nedeni olarak belirtilmiştir. MK’nın evliliğin kurulması, ve evlenme töreni ve boşanma konusundaki maddelerinde erkek ve kadın ifadeleri ayrı ayrı belirtilmiştir. Kadınların evlilik hayatını düzenlemeye ilişkin maddeler, erkekler ile ilgili olanlardan daha fazladır. Örneğin, kadınların boşanma sonrasında yeniden evlenmeleri için 300 gün beklemeleri, kendi ailelerinden gelen soyadını kullanamamaları, ilk evlilikten olan soyadının kullanılmasına ilişkin durumlar, erkekler için belirtilmeyen maddelerdendir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kanunda çelişkili maddeler yer almaktadır. Örneğin, dar anlamda toplumsal cinsiyet eşitliği olarak ele alabileceğimiz kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla yasal evlenme yaşının kadın ve erkek için 17 olarak eşitlenmesi (md. 124), evlenme başvurusu ve töreni aşamasında kadın ve erkeğe eşit haklar tanıyan maddelerin (md. 134, 136) eklenmesi olumlu olarak değerlendirilebilecekken “kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir” ifadesinin yer aldığı madde 187, toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı bir maddedir.

Erken yaşta evlilikler, kız çocukların oğlan çocuklardan daha fazla maruz kaldıkları ve bu evliliklerin olumsuz sonuçlarından farklı biçimde etkilendikleri bir sorundur. On yedi yaşından önce gerçekleşecek evlilikler için (md. 124), olağanüstü durumlarda 16 yaşını doldurmuş kişilerin evlenmesine hakim izin verebileceğini belirtilmiş, küçük yaştaki evliliklerde yasal temsilcinin izni (md. 126) şart olarak dile getirilmiştir. Ayrıca, “.. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dini töreni yapılamaz. Evlenmenin geçerli olması dini törenin yapılmasına bağlı değildir” maddesi (md. 143) resmi nikâh öncesinde erken evliliklerin gerçekleşmesini engellenmesi amaçlanmıştır.

Türk Medeni Kanunu’nda (MK) yapılan değişiklikleri takiben, 2003 yılında **Aile Mahkemeleri’nin** kurulması önemli bir adımdır. Aile mahkemeleri, “...her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur (md. 2).” Aile mahkemeleri görevleri, MK’nın ilgili maddelerine uygun olarak aile hukukundan doğan dava ve işler, aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi ile kanunlar ile verilen diğer görevleri üstlenmektedir (md. 4).

Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 2004 yılında yenilenmiş biçimi, kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından önemli yenilikler içermektedir. Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi TCK madde 3 (2) “Ceza Kanunu’nun uygulanmasında ırk, dil, dini mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılmaz ve hiçbir kimseye ayrımcılık tanınmaz.” diyerek hem eşitlik hem de ayrımcılık yasağı normları içermektedir.

TCK’nın İşkence ve Eziyet bölümü, işkence başlığı altında yer alan madde 94’te “... insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında” verilecek cezayı tanımlarken insan onuruna saygıya gönderme yapmaktadır. TCK madde 90(2) e fıkrasında insan üzerinde yapılan deneyler sırasında “insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntem uygulanması”, madde 117 (2)’de ise iş ve çalışma hürriyetinin ihlali bölümünde “insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşulları”na yönelik cezalar tanımlanmaktadır.

Ceza Kanunu’nun kişilere karşı suçlar kısmının hayata karşı suçlar başlığı altında kasten öldürme ve yaralama (md. 81, md. 86, md. 87), taksirle yaralama (md. 89), eziyet (md. 96), çocuk düşürme ve düşürtme (md. 99, md. 100), cinsel saldırı, reşit olmayan ile cinsel ilişki ve cinsel taciz (md. 102, md. 103, md. 104, md. 105), kamu görevlilerinin ve sağlık personelinin şiddet durumunu bildirme yükümlülükleri (md. 279, md. 280) ve yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın genital muayeneye gönderme (md. 287) konularına ilişkin maddeler, şiddeti cezalandırmaya yöneliktir. Bu maddeler, TCK’nın şiddetsizlik normuna karşılık gelmektedir.

Kanunda özen yükümlülüğünden özellikle belirli mesleklere mensup görevlilerin işlerini yaparken özen yükümlülüğünü yerine getirmemeleri ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Madde 22 (2), ceza sorumluluğu esaslarında, madde 50 (1) (e) cezalar, madde 53 (güvenlik tedbirleri), madde 162(1) taksirli iflas, madde 172(4) topluma karşı suçlar, madde 185 (2) zehirlik madde katma, madde 231(2) çocuğun soy bağının karışması, madde 233 (3) aile yükümlülüklerini yerine getirmeme, madde 289 (3) muhafaza görevini kötüye kullanma, madde 294 (8) kaçmaya imkân sağlama ve madde 338 (1) casusluk fiilini işleme başlıkları altındadır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından, kamu görevlilerinin suçu bildirme yükümlülüğü (md. 279) ve sağlık görevlilerinin görev sırasında bir suç işlendiğini gördüğü durumda suçu bildirmemesi (md. 280) görevlerini yeterince özenli yapmamaları anlamına gelir.

Ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen **Ceza Muhakemesi Kanunu’nun** 76. maddesi cumhuriyet savcısı istemiyle mağdurun muayene edilmesi ve vücudundan örnek alınması ile 77. maddesi

ise muayene ve tedavinin raporlanmasının istendiği durumlarda bir kadın hekim tarafından muayenenin yapılmasının sağlanmasına ilişkindir (Uygur, 2016).

Çocuk Koruma Kanunu, 2005 yılında 5395 Sayılı Kanun ile “korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin konuları düzenlemek amacıyla kurulmuştur. Kanunun temel ilkeleri arasında madde 4’ün (c) fıkrasında “çocuğun ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tabi tutulması”, (g) fıkrasında “*soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi*” konuları belirtilmektedir.

2005 yılının Temmuz ayında **5393 Sayılı Belediye Kanunu**, belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu kanun ile belediye sınırlarının tanımlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Belediyenin görev ve tanımları arasına kanun ilk yayımlandığında 50,000 üzerindeki belediyelere kadınlar ve çocuklar için konukevleri açma konusu, 12 Kasım 2012 tarihinde “*Büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000 üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır.*” biçiminde değiştirilerek, zorunluluk haline getirilmiştir. Kanunun madde 14 (a) fıkrasında yer alan bu ifade, şiddetsizlik normuna karşılık gelmektedir.

Ocak 2006 tarihinde **Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü** tarafından yayımlanan **35 No’lu Genelge** ile Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulamasına yönelik aksaklıkların giderilmesi hedeflenmiştir. Ailenin güçlenmesi ve gelişmesinin önemine vurgu yapan genelge, ailenin toplumun temeli olarak eşler arasındaki eşitliğe dayandığını (md. 1) ve aile içinde şiddet durumundan haberdar olunması durumunda cumhuriyet savcılarının herhangi bir şikâyet olmadan soruşturmaya geçmesi ve aile mahkemesi hakimine bildirmesi gerekliliğini belirtir. Ayrıca, kolluk birimleriyle gerekli işbirliği kurularak gerekli infazın yapılması ve koruma kararına uymayanlar hakkında kanuni işlemlerin yerine getirilmesine değinmektedir. Üç maddeden oluşan bu genelge, eşitlik ve şiddetsizlik normlarını kapsamaktadır. Bütün bu işlemler sürecinde özen gösterilmesine dikkat çeken genelge, dolaylı olarak şiddetin uzaklaştırılmasına yönelik özeni tesis etmek adına bir çaba olarak ele alınabilir. Ancak, 138 sayılı Adalet Bakanlığı Müsteşarlık Genelgesi ile 2011 yılında “bakanlığın görev alanı dışında kalan ve güncelliğini ve uygulanabilirliğini yitirmiş bulunan diğer bazı genelgeler” ile birlikte bu genelge de yürürlükten kaldırılmıştır.

2006 yılında Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler Başbakanlık Genelgesi’nde, kadınlara yönelik şiddet konusundaki çözüm önerileri ve koordineli çalışması gereken kurumlar detaylı biçimde listelenmiştir. 2006/17 Sayılı Genelge, TBMM bünyesinde kurulan Namus ve Töre Cinayetlerinin Önlenmesi Amaçlı Meclis Komisyonu’nun çalışmalarını esas alarak hazırlanmıştır. Genelgenin B kısmının “Koruyucu ve Önleyici Tedbirler” başlığı altında *devletin kadın ve erkek arasındaki ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılması* (md. 1), *kadın-erkek eşitliğini önemseyen, kadın haklarının gelişmesi konusunda destek veren erkek gruplarının sayısının artması konusunda önlemler alınması* (md. 6), B “Hizmet Kurumları” başlığı altında TBMM bünyesinde “*Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu*” adı ile daimi bir komisyon oluşturulması” (md. 1), “*kadın-erkek eşitliğine aykırı politikalar,*

yasal düzenlemeler ve uygulamaların kaldırılması, toplumda kadın ve erkek eşitliği sağlanıncaya kadar, kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması bir devlet politikası olarak kabul edilmelidir” (md. 4), ülke genelinde tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör çalışanlarına yönelik “toplumsal cinsiyet eşitliği” eğitimi yapılmasının sağlanması (md. 10), C- “Töre ve Namus Cinayetleri konusundaki Çözüm Önerileri” başlığı altında (md. 8) ile “kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilebilmesi için kadının her alanında güçlendirilmesi gerekmektedir” ifadesi ile kadınların güçlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. D “Medya ve Şiddet konusundaki çözüm önerilerinin yaşama geçirilmesinde koordineli çalışılması gereken kurumlar” başlığı altındaki önerilerden 7. öneri “medya çalışanlarının şiddete ilişkin duyarlılıklarını artırıcı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği eğitimi almaları”, 9. öneri ise “medyada karar alma mekanizmalarında cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması” toplumsal cinsiyet eşitliği normuna karşılık gelmektedir. “Koruyucu Tedbir ve Önlemler” başlığı altındaki madde 2, “işyerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın yapılmaması” ile ayrımcılık yasağı vurgusu yapılmaktadır.

ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı, 29 Haziran 2002 Tarih ve 230 Sayılı Genelge ile Aile, Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı adıyla 20 ilde mesai saatleri içinde hizmet vermek üzere açılmış, 2003 yılının Temmuz ayında SHÇEK Genel Müdürlüğü bünyesinde 7 gün 24 saat hizmete vermeye başlamıştır. SHÇEK, 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ile danışma hattının işlevselliğini artırmaktan sorumlu kurum olarak belirlenmiştir. Halen hizmet veren destek hattı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde “ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı” adıyla şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmalarını 7/24 hizmet verecek biçimde sürdürmektedir.

Başbakanlık Genelgesi (2006/17) ile kamu kurum ve kuruluşlarına çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet ile mücadele için çeşitli sorumluluklar yüklenmesi, kamu kurum ve kuruluşlarını bir anlamda bu alanda çalışmaya yöneltmiştir. **İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü 2007 yılında 8 No’lu Genelge** ile bu alandaki mücadeleye nasıl katkıda bulunacağını belirtmiştir. Genelgede yer alan 11 madde, kolluk kuvvetleri ve personelin bu konuda eğitilmesi ve gerekli desteği vermesi, şiddet mağdurlarının barınma, tedavi ve ulaşım gibi ihtiyaçlarının sağlanması, kadın sığınmaevlerinin açılması konusunda belediyelere verilecek destekler vurgulanmaktadır. Genelgede şiddetsizlik normu dışındaki uluslararası normlardan söz edilmemiştir.

2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde belirtilen Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu, 2009 yılında **Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu** (KEFEK) adıyla kurulmuştur. **KEFEK**, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) bünyesinde kurulan ve kadınlar ile erkekler arasındaki eşitliği sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucundaki bilgileri TBMM sunulan kanun, tasarı ve tekliflerin hazırlanma aşamasında görüş sunmayı hedefleyen bir komisyondur. Madde 1 ve madde (3) (c) fıkrasında kadın hakları ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır.

Başbakanlık genelgesinin kamu kurumlarına verdiği sorumluluklar ve KSGM ile imzalanan protokoller kapsamında yürütülen proje ve eğitim programları yeni birimlerin kurulma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Genelgenin ardından, kurumların kendi içlerinde çıkardıkları genelgeler ve

bu genelgesi takip eden dönemlerde yeni birimler oluşturulması zaman almıştır. Örneğin, 2011 yılında **Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun 18 No’lu Genelgesi** “Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması” konusundadır. Bu genelgede, kadınlara yönelik aile içi şiddetin insanlık onuruna bir saldırı olduğu, kadınların en temel insan haklarının ihlali olduğu belirtilmiştir. Ailenin toplumun temeli olmasına vurgu yapılan genelgede, Anayasa’nın 41. maddesinde belirtilen “*aile toplumun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır*” fıkralarına referans verilerek devletin anayı ve çocukları koruma yükümlülüğüne dikkat çekilmiştir. Ayrıca, TCK’nın kasten yaralama suçunun “*üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı işlenmesi halinde şikâyet aranmaksızın, verilecek cezanın yarı oranında artırılması*” (md. 86, 3. fıkra a bendi) söz edilerek 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulanmasına yönelik sorunların önlenmesi amaçlanmıştır. Genelge, eşitlik, şiddetsizlik, insan onuruna saygı ve özen gösterilmesi normlarına yer vermekle birlikte, gerekçeler ve açıklamalar kısa tutulmuştur. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele anlamında, 2013 yılında Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı, **Mağdur Hakları Daire Başkanlığı** kurulmuştur. Kadınlara yönelik şiddet suçlarının soruşturulmasında, bazı illerde adliye bünyesinde **Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu** kurulmuştur. Ankara Adliyesi’nde ayrıca, “**Ayrımcılık ve Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar Bürosu**” bulunmaktadır.

Benzer bir yapılanma İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı’nda, 2011 yılında “Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü” birimleri kurulmuştur. 2015 yılında ise Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği kurulmuştur. Sağlık Bakanlığı bünyesinde Kamu Hastaneleri Kurumu’na bağlı hastaneler bünyesinde “Acil Krize Müdahale Birimi” kurulmuştur.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulamasında yaşanan sorunlar ve bu süre içinde Avrupa Konseyi’nin İstanbul Sözleşmesi’nin yayımlanmış olması, Türkiye açısından önemli bir gelişme olmuş ve **6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun** düzenlenmiştir. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki en kapsamlı sözleşme olarak tanımlanan İstanbul Sözleşmesi’ne dayanarak hazırlandığı belirtilen bu kanun, 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, 4320 Sayılı Kanun’un uygulamasına yönelik çözüm önerilerinin yanı sıra “*şiddet mağdurlarına yönelik destek ve hizmetlerin sunumunda temel insan haklarına dayalı, kadın-erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili, süratli usul ve düzenlemeleri*” de içermektedir. Kanuna ilişkin bu tanımlama, dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın kanunun ve İstanbul Sözleşmesi’nin tanıtımının yer aldığı broşüründen alınmıştır (KSGM, 2012). 6284 Sayılı Kanun’da, İstanbul Sözleşmesi’ne atıfta bulunarak ev içi şiddet, kadınlara yönelik şiddet, şiddet, şiddet mağduru ve şiddet uygulayana ilişkin tanımlar yer almaktadır. Ayrıca, Kanun’un 1. maddesinin de T.C. Anayasası ve İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere referans verilmiştir. Bu açıdan uluslararası insan hakları belgelerinde kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ile ilgili olarak bu çalışma kapsamında belirlenen normların çoğunu içermektedir. Eşitlik normu, kanunun madde 1-(2)a fıkrasında anayasa ve uluslararası sözleşmelere verilen referanslar ile ifade edilmiştir. Madde 1 (1), şiddetin önlenmesi amacıyla yönelik bir sözleşme olduğunu, madde 1- (2) (ç)’de kadınlara yönelik şiddet tanımının verildiği, madde 2 (e)’de şiddet mağdurlarının şiddetten etkilenen ve

etkilenme tehlikesi olan kişiler olarak tanımlandığı, madde 2 (f)’de şiddet izleme ve önleme merkezlerinin (ŞÖNİM) yedi gün 24 saat hizmet veren kurumlar olarak şiddetin önlenmesi görevini yerine getireceğini ve madde 2(g)’de şiddet uygulayanların tanımlarının yapıldığı ve madde 2 (ğ)’de şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında alınacak tedbir kararları aracılığıyla şiddetsizliğin nasıl sağlanabileceğine ilişkin hükümler içermektedir. Kanununun 2. maddesinin 1 (c) fıkrasında, “Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.” ifadesi ile net olarak insan onuruna yaraşır normu kullanılmıştır. Bu madde, özellikle kadınlara yönelik şiddet uygulayan kişilere yönelik (özellikle şiddet uygulayan erkek) olarak yürütülecek uygulamalara dikkat çekmesi açısından önemli ve daha önceki kanundan farklı bir uygulamadır. 6284 Sayılı Kanun’da, “*kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınların cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak tanımlanmaz*” ifadesinin yer aldığı madde 1- (2) (ç) ile ayrımcılığın yapılmayacağına değinilmiştir. Ayrıca, madde 1-(2)-(a)’da belirtilen uluslararası sözleşmelerde bu norma işaret etmektedir.

Kanunda toplumsal cinsiyet eşitliği dar anlamıyla kadın-erkek eşitliği olarak ele alınmış ve madde 1- (2) (b)’de kadın-erkek eşitliğine duyarlı ifadesi ile madde 1- (2)-(ç)’de kadınlara yönelik şiddet tanımında yer alan “*kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan ve kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık*” ile “*insan hakları ihlallerine yol açan*” ifadeleri toplumsal cinsiyet eşitliği normuna karşılık gelmektedir. Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi’nde açıkça yer alan toplumsal cinsiyet kavramı, 6284 Sayılı Kanun’da yer almamaktadır. Kanuna ilişkin uygulama yönetmeliği ise, “*şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları*” düzenlemek amacıyla 18 Ocak 2013 tarihinde yayımlanmıştır. Yönetmelikte, 6284 Sayılı Kanun’da yer alan uluslararası normlara referans verilmemiş, uygulamaya ilişkin ayrıntılar açıklanmıştır.

2013 yılında yayımlanan **Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik** ise, 6284 Sayılı Kanun’dan sonra çıkarılması nedeniyle uluslararası birçok norma vurgu yapmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklar için hizmet sunan kadın konukevlerinde özel olarak eşitlik normu herhangi bir maddede belirtilmemekle birlikte, madde 4 (3) a fıkrasında toplumsal cinsiyet eşitliği, önemli kriterlerden biri olarak dile getirilmiştir. Madde 4 (3)’ün a fıkrası, “*İnsan haklarına dayalı, insan onuruna yaraşır, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sosyal devlet ilkesine uygunluk esas alınır.*” ifadeleri ile hem insan onuruna saygı hem de toplumsal cinsiyet eşitliği normunun dikkate alınacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin (b) fıkrasında ise “*kişiye saygı ve yararlı olma ilkeleri temel alınır*” denerek insan onuruna saygıya bir kez daha değinilmiştir. Şiddetsizlik normu ise 4 (3) (g) fıkrasında “*şiddetsiz yaşam hakkının korunması anlayışıyla faaliyet gösterilir*” biçimde dile getirilmiştir. Kadın Konukevlerine kabul edilecek kadınların belirlenmesi konusuna ilişkin madde 13’ün (1) fıkrasında “*şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir*” açıklaması, başvuru aşamasında kadınlar arasında ayrımcılık yasağına uyulmadığı anlamına karşılık gelmektedir. Uluslararası insan hakları norm-

ları arasında belirtilen normlardan özen gösterme dışındaki normların hepsi yönetmelikte yer almaktadır. *Bu yönetmelik, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin sığınakları için de geçerlidir.*

ŞÖNİM’in işleyişine dair açıklamaların yer aldığı **Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik**, 6284 Sayılı Kanun’un çıkarılmasından 4 yıl sonra 2016 yılının Mart ayında yayımlanmıştır. ŞÖNİM Yönetmeliği’nin temel ilkeler ve çalışma esasları başlığı altında eşitlik, madde 4 (a)’da; insan onuruna yaraşır hizmet sunumu, madde 4 (c)’de; şiddetsizliğin ve şiddetin önlenmesine odaklı yaklaşım, madde 4 (b)’de; ayrımcılık yasağı, madde 4 (f)’de vurgulanmıştır. Mağdurlara yönelik olarak ŞÖNİM’de sunulan hukuki, tıbbi, psikososyal, istihdama yönelik destekler, kreş imkânı sağlanması, geçici maddi yardım yapılması konuları, dolaylı olarak kadınları güçlendirebilecek faaliyetler olmakla birlikte tam olarak böyle bir ilkeden söz edilmemiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ise, birçok kanunda gözlemlendiği biçimde, dar anlamıyla kadın ve erkek arasındaki eşitlik olarak ele alınmıştır (md. 4[a]).

Temel amacı, insan haklarının korunması, geliştirilmesi, ayrımcılığın önlenmesi ve ihllelerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2016 yılında kurulmuştur. Kuruluş kanununda, eşitlik anlayışının geliştirilmesine yönelik mevzuat çalışmalarını izlemek ve değerlendirmek, medya ile birlikte çalışma olanakları geliştirme sorumluluğu verilmiştir.

3.2. İlgili Politikaların Haritalaması: Politika Belgelerinin İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)

Bu bölümde, toplumsal cinsiyet temelli kadınlara yönelik şiddet konusuyla ilgili merkezi kamu kurumları olan bakanlıklar, bakanlıklara bağlı kuruluşlar ve mahalli idareler tarafından üretilen politika belgeleri incelenmiştir. Kurumların misyon ve vizyonları, bakanlık bünyesinde yayınlanan stratejik plan, eylem planı ve varsa protokollerin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olup olmadığı yıllar temelinde tablolarda gösterilmektedir.

Kadınlara ve çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesine yönelik devlet düzeyindeki önemli atılımlardan biri 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi olduğundan politika belgeleri bu tarihten itibaren ele alınmıştır. **Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi**, kamu kurumlarına sorumluluk vermenin ötesinde kurumlar arasındaki işbirliğini somut olarak belirtmesi nedeniyle önemli bir açılım getirmiştir. O dönemde, başbakanlığa bağlı bir genel müdürlük olan, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), koordinasyondan sorumlu kurum olarak bu genelgeye dayanarak kamu kurumları ile protokoller yapmaya başlamıştır. Bu protokollerin konusu genellikle kamu kurumu personelinin kadınlara yönelik şiddet ile mücadelede uygulaması gereken prosedürlere yönelik eğitimler alması ile ilgiliydi. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı gibi kamu kurumlarının yanı sıra Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlar bu alanda daha sık protokol imzalanan kamu kurumlarıdır. Örneğin, 26 Aralık 2006 tarihinde İçişleri Bakanlığı **Emniyet Genel Müdürlüğü** ile **Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi Protokolü**

imzalanmıştır. Bu protokol temelinde yürütülen projenin ilk aşamasında, 270 eğitici 4320 Sayılı Kanun’u nasıl uygulayacakları konusunda eğitimler aldı, ikinci aşamada ise bu eğitimciler 921 polis merkezi ve 276 karakolda 40.400 emniyet teşkilatı personeline ulaştı. Protokolün temel ilkeleri belirtilmemekle birlikte, polisin görevi “polisin kadına karşı şiddete sıfır tolerans prensibi” şeklinde ifade edilmesi şiddetsizlik normunu karşılamaktadır. Bu görevin titizlikle yürütüleceği de ayrıca belirtilmektedir.

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile birlikte yürütülen iki yıllık bir çalışma ise, 3 Ocak 2008’de imzalanan **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Personelinin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Protokolü** kapsamındadır. Eğitim materyallerinin hazırlandığı ilk aşamanın ardından, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddetin tanımı, türlerinin yanı sıra sağlık sektöründe çalışanların sunacağı hizmetler ve idari işlemler mevzuat konularında 424 eğiticie eğitim verilmiştir.

Adalet Bakanlığı ile **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Yargı Mensuplarının Rolü Projesi Protokolü** 1 Nisan 2009 tarihinde imzalanmıştır. Bu protokolün amacı, yargı mensuplarına kadınlara karşı şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddet mağdurlarına yaklaşım tarzı, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve ilgili mevzuat ve uluslararası sözleşmeler, kadınlara yönelik şiddet alanında çalışma yapan veya çeşitli faaliyet ve görevleri olan diğer kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği konularında duyarlılık geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlenmesidir. İki yıl sürede uygulanması planlanan bu faaliyetlerin yürütülmesinde UNFPA’dan destek alındı, savcı ve hakimlerin katıldığı 3’er günlük eğitim seminerleri düzenlenmiştir. Şiddetsizlik normu, protokolda belirtilmemekle birlikte, hedefi kadınlara yönelik şiddet ile mücadele olduğu için genel bir şiddetsizlik normuna hizmet eden bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Adalet Bakanlığı’nın 2014 yılında hazırladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı’nın on dört hedefinden ilki olan “yaşama hakkı ihlallerinin önlenmesi” kapsamında şiddete de yer verilmiştir. Aile İçi Şiddetin, kadınlara yönelik şiddetin ve özellikle cinayetlerin önlenmesi adına gerekli tedbirlerin alınması konusunda sürekli ve kısa vadeli olmak üzere eylemler tanımlanmıştır.

Kamu kurumları ile KSGM arasında yapılan ikili protokollerin yanı sıra üçlü protokollerin de yapılması, kurumlararası işbirliğinin geliştirilmesi yoluna da gidilmiştir. Ekim 2009’da **KSGM, Emniyet Genel Müdürlüğü** ve **SHÇEK** arasında “**Aile İçi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Yönelik verilen Hizmetlerin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin**” protokol imzalanmıştır. Bu protokol, sunulan hizmetlerde uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm üretilmesi, işbirliğinin geliştirilmesi ve hizmet kapasitesinin artırılması amacını taşımaktadır.

Kamu kuruluşları ile imzalanan bazı protokoller yenilenerek sürekliliği sağlanmıştır. Örneğin, Diyanet İşleri Başkanlığı ile 2008 yılında imzalanan **Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi Protokolü**, 2010 yılında yenilenerek diyanet işleri başkanlığı bünyesindeki personele kadınlara yönelik şiddet konusunda eğitimler verilmesine devam edilmiştir.

2011 yılının Haziran ayında, **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı** teşkilat ve görevleri hakkında

633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bakanlığın kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Bakanlığa ve KSGM’ye ilişkin analizler Tablo 3 ve 4’te verilmiştir. Bakanlığın misyonu, *“Birey, aile ve toplum refahını artırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretmek, uygulamak ve izlemek.”* biçiminde tanımlanmıştır. Bakanlığın vizyonu ise 2023 yılına kadar gerçekleşmesi istenen taleplere göre düzenlenmiştir. Vizyon, ailenin önemini ön plana çıkaran bir vurgu ile *“Türkiye’nin 2023’e doğru tarihsel yürüyüşünde, mutlu birey ve güçlü ailelerden oluşan müreffeh bir toplum için, zamanın ruhunu yakalayan, değişimi yönetebilen ve buna yönelik dönüşümü gerçekleştiren, sosyal riskleri önleyici sosyal politikalar geliştiren ve uygulayan bir bakanlık olmak.”* biçiminde ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konularında 1990 yılından itibaren ulusal mekanizma görevini üstlenen Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü de bakanlık bünyesindeki altı genel müdürlükten biri olmuştur. Bakanlık, 6 genel müdürlük, 6 daire başkanlığı ve 2 müşavirlikten oluşan hizmet birimleri şeklinde yapılandırılmıştır. KSGM’nin görevleri, 633 Sayılı KHK’nın 2. maddesinin (ç) fıkrasına göre *“Kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere, ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesinin koordinasyonu, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin yürütülmesi, bu alanda kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamaktır.”*. Bu yapısal değişiklik sonrasında, görev konularında önemli bir değişiklik olmasa da KSGM’nin misyonu *“Ülkemizde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlendirilmesi ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak.”* olarak yeniden tanımlanmıştır. Misyonda, toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek arasındaki eşitlik biçiminde tanımlansa da, KSGM’nin vizyonunda toplumsal cinsiyet eşitliğinden söz edilmektedir. Genel müdürlüğün, web sayfasında yayınlanan tanımına göre vizyonu *“Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ürettiği politika ve geliştirdiği stratejilerle etkin ve başarılı bir kurum olmaktır.”*

KSGM’nin yapısındaki değişiklik sonrasında da çeşitli bakanlıklar ile protokoller devam etmiştir. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele olarak tanımlanan bu protokoller daha çok, kurumsal kapasitenin gelişmesi başlığı altında ele alınan ve kurumlararası işbirliği adıyla yapılan protokollerdir. 2012 yılında İçişleri Bakanlığı ile iki protokol imzalandı. İlki, Nisan 2012’de **Jandarma Genel Komutanlığı** ile imzalanan **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol’dür**. Bu protokol kapsamında KSGM’nin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konularında eğitimler organize edilmiştir. Eylül 2012 Emniyet Genel Müdürlüğü ile imzalanan 3 yıllık **“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Elektronik Teknik Destek Teknolojilerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama”** protokolü ise biraz daha teknik bir çerçevededir. Protokolün amacı, şiddet mağdurlarını şiddet uygulayan kişiden korumayı hedefleyen elektronik destek sistemi geliştirmek ve takip etmek olarak tanımlanmıştır. Adana ve Bursa illerinde uygulanan pilot çalışma, şiddet mağdurlarına acil durumlarda müdahale edilmesi amacıyla geliştirilen güvenlik butonu ve uygun cep telefonlarına yüklenen yazılım programı geliştirilmesine yöneliktir. Şiddet mağdurlarına güvenlik butonlarının ŞÖNİM

aracılığıyla verilmesi planlanmıştır. Protokol kapsamında, bakanlık ŞÖNİM’de görev yapan EGM personeli ile ŞÖNİM çalışanlarına güvenlik butonu ile ilgili eğitimler verilmesini üstlenirken, EGM haftalık olarak kullanıcıların yorumlarını dahil eden raporlarını ŞÖNİM’e teslim etmekle yükümlü kılınmıştır. Aynı dönemde (Eylül 2012), AVEA iletişim hizmetleri anonim şirketi ile de bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında, şiddet mağduru kadınların korunmasında mobil teknolojilerden daha etkin bir şekilde yararlanılması amaçlanmıştır. Adana ve Bursa illerinde gerçekleştirilecek pilot uygulama için gerekli teknik altyapının kurulması, pilot uygulamada görev alacak personelin eğitimi ve yararlanacak kişilerin bilgilendirilmesi, pilot uygulama sürecinin raporlanması konularını içermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konusundaki eğitimler, bakanlıklar ile yapılan işbirliği protokolleri ile devam etmiştir. Temmuz 2013 tarihinde **Milli Savunma Bakanlığı** ile **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol** imzalanmıştır. **Sağlık Bakanlığı** ile **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İşbirliği Protokolü** ise 2015 yılında imzalanmıştır. Protokolün amacı, sağlık çalışanlarına yönelik eğitimlerin hazırlanması, yürütülmesi, izleme ve değerlendirilmesi ve 6284 Sayılı Kanun kapsamında belirlenen yükümlülüklerle ilişkin uygulamanın belirlenmesi ve gerçekleştirilmesidir. Protokolde özel bir madde ile şiddetsizlik normuna vurgu yapılmamakla birlikte, adı ve içeriği itibarıyla şiddetsiz bir toplum için kadınlara yönelik şiddet ile mücadele edilmesi amacı vurgulanmıştır. Bu proje kapsamında, 81 ilden 326 eğitimci Nisan-Haziran 2016 tarihlerinde TSM’lerde ruh sağlığı birimlerinde çalışan 1794 sağlık personeli, Haziran-Aralık 2016 ASM çalışanlarına verilen farkındalık eğitimleri ile 32.229 sağlık personeli eğitim almıştır. 2017 yılının ilk 6 aylık döneminde TSM ile halk sağlığı müdürlüklerinin eğitimlerinin tamamlanması planlanmakta ve 1. basamakta KYŞ Mücadelede Sağlık Personelinin Rolü konusundaki farkındalık eğitimlerinin tüm personele ulaşması hedeflenmiştir.

Ayrıca, 2015 yılında 6284 Sayılı Kanunla ilgili olarak, ASPB, Adalet Bakanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi arasında **“Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin 6284 sayılı Kanuna Yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol”** adıyla bir çalışma yürütülmüştür. Daha önce yürütülmekte olan personele yönelik eğitim verilmesi odaklı protokollere, 2015 yılından itibaren şiddet uygulayan faillelere yönelik çalışmaların artmasına paralel biçimde teknik yöntemlere yönelen protokoller eklenmiştir. **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama İşbirliği Protokolü**, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve ASPB-KSGM arasında imzalanan üçlü protokoldür. Protokol *“Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 109. maddesi kapsamında hakkında adli kontrol kararı ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında hakkında koruyucu ve önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanlara ve şiddet mağdurlarına komisyon tarafından yapılan risk değerlendirmesi sonucunda aile mahkemelerince uygun görülen vakalarda 6284 sayılı Kanunun “Teknik yöntemlerle takip” başlıklı 12. maddesine dayanarak Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulu elektronik izleme sistemi altyapısı kullanılarak şiddet mağdurları ile şiddet uygulayanların takibi ve tedbir kararlarının ihlâli ya da ihlâl ihtimalinin doğması durumunda kolluğun olaylara müdahale etmesi sağlanarak şiddet mağdurunun korunması.”* amacını

taşımaktadır. Bir yıllık bir süre için hazırlanan protokol, şiddet uygulayanlar için elektronik kelepçe uygulamasını içermektedir.

2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi’nin “Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar” bölümünün “Hizmet Kurumları” alt başlığının 11. maddesi “Kadınlardan Sorumlu Devlet Bakanlığı koordinasyonunda bütün kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteleri, sivil toplum kuruluşlarını, özel sektör ve yerel yönetimleri de kapsayacak ‘2006-2010 Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı hazırlanmalı’ ve uygulamaları takip edilmelidir.” ifadesi yer almaktadır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Avrupa Birliği’nin mali ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun teknik desteğiyle yürütülen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında ilk eylem planı hazırlanmıştır. **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010’un** hazırlanmasında kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, kadınlara yönelik şiddet ile mücadele alanında çalışan örgütlerle işbirliği içinde çalışmışlardır. Eylem Planı’nın önsözünü kaleme alan dönemin bakanı Nimet Çubukçu’nun, “hükümetimizin kadına yönelik aile içi şiddetin kabul edilemez olduğu olgusuna dair kararlılığına ve başlattığı çok yönlü ve topyekün seferberliğe” hükümetin sorunu çözme konusundaki kararlılığını göstermek açısından önemlidir. Çubukçu, ayrıca, yasal düzenlemelerin yeterli olmadığına dikkat çekerek “Kadına karşı şiddetin önlenmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığının artırılması ve zihinsel dönüşümün sağlanması son derece önemlidir.” ifadesini kullanmıştır (KSGM, 2007). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010, altı hedeften oluşmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ile ilgili yasal önlemler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve KYTCTŞ konularında farkındalık ve duyarlılık artırmaya yönelik faaliyetler, kadınların sosyoekonomik konumunun güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler, şiddete maruz kalan kadınlara ve çocuklarına yönelik hizmet sunumu, sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve kurumlararası işbirliği başlıklarından oluşmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele için yapılması gerekenler ve hizmetlerin iyileştirilmesi belirtilirken, uluslararası insan hakları belgelerindeki normlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddetsizlik ve kadınların güçlenmesi normları yer almaktadır.

Şiddet ile mücadele konusundaki eylem planının hazırlanmasından bir yıl sonra, 2008 yılında **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2008-2013)** hazırlanmıştır. Planın içinde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar mekanizmaları, sağlık, medya, çevre ile insan hakları ve şiddet konularına yönelik hedef ve stratejiler yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılmasının sağlanması için bu başlık altındaki iki hedef (Hedef 1 ve Hedef 2) altında yer alan tüm stratejiler toplumsal cinsiyet eşitliği normuna uygun hazırlanmıştır. Kadınlara yönelik şiddet konusunda ayrı bir eylem planı olduğuna referans veren planda, insan hakları ve şiddet ilişkisine yer verilmiştir. Şiddetsizlik konusunda, “sağlık” başlığı altında yer alan kadınlara yönelik şiddet ile mücadelede sağlık personeline yönelik eğitimler, “eğitim” başlığı altında da toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik duyarlılık eğitimleri vurgulanmıştır. Diğer alanlara ilişkin açıklamalarda da kadınlara yönelik şiddet konusuna değinilmiştir. Eylem Planı’nda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kadınların güçlenmesine vurgu yapılmıştır (KSGM, 2008). **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı’nın ikincisi** ise 2014-2018 yılları için hazırlanmıştır. Kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ve işbirliği ile hazırlanan bu plan halen

yayınlanmamıştır. KSGM, ASPB bünyesinde çalışmaya başladıktan sonra da kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye ilişkin iki eylem planı daha yayınlanmıştır. **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015**, daha kısa bir zaman aralığı için 4 hedef belirlemiştir. Bu hedefler, ilk plana benzer biçimde yasal düzenlemeler, şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve KYTCTŞ konularında toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm, şiddete maruz kalan kadınlara ve çocuklarına yönelik sağlık hizmetleri ve kurum/kuruluşlar arasındaki işbirliği mekanizmalarını güçlendirmek olarak ifade edilmiştir. Üçüncü plan, **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020**, bir önceki eylem planına benzer biçimde 5 hedeften oluşmaktadır. Mevzuat düzenlemeleri, farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümü, koruyucu ve önleyici hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi, sağlık hizmetlerinin sunumu ve düzenlemesi ile kurum-kuruluşlar arasındaki işbirliği ve politika geliştirme başlıklarında yapılacak faaliyetler belirtilmiştir. Eylem planları, sadece Türkiye’deki mevcut durumu sunmakla yetinmeyip dünya genelinde kadınlara yönelik şiddet konusundaki durumdan söz edecek biçimde kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye ilişkin kısa bir tarihçeye de yer vermektedir.

Tablo 3: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve KSGM’nin Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Merkezi Kamu Kurumu/Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
ÂİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI				
Misyon	2011		✓	
Vizyon	2011		✓	
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓
Protokoller				✓
T.C. ASPB ile Türkiye Belediyeler Birliği Arasında İşbirliği Protokolü	2012		✓	

KSGM’nin kadınlara yönelik şiddet ile mücadele konusunda güncel eylem planı 2016-2020 yıllarını içeren plan iken, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ilk plandan sonra herhangi bir plan yayınlanmamıştır. Bu planın yerine, ‘Kadınların Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’ ile erken evlilikler konusunu temel alan iki ayrı eylem planının hazırlanmasına yönelik çalışmalar sürmektedir. KSGM, kadınlara ilişkin birçok konuda en fazla proje yürüten kurum olarak, kadınlara yönelik şiddet konusunu içeren ulusal ve uluslararası birçok projeyi finans ve teknik açıdan desteklemiştir. KSGM’nin web sayfasında tamamlanan ve yürütülmekte olan projeler, ulusal ve uluslararası ayırımında sunulmaktadır. Kurumun, ilk Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’nın yayınlandığı 2008 tarihinden itibaren web sayfasında yer alan projeleri Tablo 4’te projelerin yürütüldükleri tarihlere uygun olarak gösterilmektedir.

Tablo 3. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve KSGM’nin Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi (devam)

		TCE		Bulunmuyor
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI- KSGM				
Misyon	2011		✓	
Vizyon	2011	✓		
Stratejik Planlar				
Protokoller				
İçişleri Bakanlığı EGM- Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi Protokolü	2006	✓		
Sağlık Bakanlığı- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Personelinin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Protokolü	2008	✓		
Adalet Bakanlığı- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Yargı Mensuplarının Rolü Projesi Protokolü	2009	✓		
EGM, SHÇEK- Aile İçi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetlerin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin	2009	✓		
Diyanet İşleri Başkanlığı- Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi Protokolü	2010	✓		
Aile İçi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetlerin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Protokol “9 Kasım 2010 tarihinde imzalanmıştır.”	2010	✓		
İçişleri Bakanlığı Jandarma GK- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol	2012	✓		
İçişleri Bakanlığı -Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Elektronik Teknik Destek Teknolojilerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama	2012	✓		
Milli Savunma Bakanlığı- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol	2013	✓		
ASPB- Ankara Barosu- AÜ Rektörlüğü- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Öğrencilerinin 6284 Sayılı Kanun’a Yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol”	2015	✓		
Adalet Bakanlığı, İçişleri- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama İşbirliği Protokolü	2015		✓	
Sağlık Bakanlığı- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İşbirliği Protokolü	2015		✓	
Eylem Planları				
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010	2007	✓		
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013	2008	✓		
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ile Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015	2012	✓		
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2014-2018 (basılmadı)	2014	✓		
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ile Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020	2016			✓

KSGM tarafından 2010 yılında IPA-I kapsamında yürütülen Şiddete Maruz Kalan Kadınların Güçlendirilmesi: Elektronik Takip ve Mal Alımı Projesi, uluslararası projelerden biridir. Proje, teknik destek ve mal alımı olacak şekilde iki bileşenden oluşmuştur. Teknik bileşen aşamasında, Elektronik Destek Sistemi’nin pilot uygulaması yapılmış, AB ve diğer ülkelerdeki iyi uygulama örnekleri incelenmiştir. Projenin mal alımı kapsamında ise 77 ilde şiddet mağdurlarına hizmet sunması amacıyla araç alımı (135 adet) gerçekleştirilmiştir. Projenin web sayfasında açıklandığı kadarıyla toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda herhangi bir etkinliği olmamıştır.

KSGM’nin 2012 yılında tamamladığı ulusal projelerinden biri de, kadınlara yönelik şiddet verisine ilişkindir. **Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı/ Sistem Oluşturulmasına İlişkin Etüt Projesi** isimli çalışma, bir veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelindeki mevcut durumu değerlendiren bir haritalama çalışması ile İspanya, İsveç ve ABD’deki ülke örneklerini görmek amacıyla yapılan ziyaretleri içermiştir. Etüt Projesinde, en uygun veri tabanına ulaşmak amacıyla modelleme geliştirilmiş ve “gizlilik” ile “özel yaşamın korunması” ilkelerinin her aşamada dikkate alınacağına vurgu yapmıştır. Proje hakkında web sayfası daha fazla bilgi içermediğinden, toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna dikkat eden bir yaklaşımın varlığına dair net bilgi mevcut değildir.

Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Ulusal Politikaların Etkinliğinin Artırılması Projesi, İngiltere Büyükelçiliği’nin işbirliğinde şiddetle mücadele alanında ASPİM, ŞÖNİM ve ASPB’ye bağlı kadın konukevlerinde çalışan personelin niteliğini artırmayı amaçlayan bir projedir. Proje kapsamında 2013 yılında İngiltere’ye bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiş, ardından 2 yerel ve 2 uluslararası uzman aracılığıyla 240 meslek elemanına eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerin konu başlıkları ülke deneyimleri, kadınlara yönelik şiddet alanında kurumlararası koordinasyon, şiddet mağduru ile çalışma yapan personele öneriler, travmatolojiye giriş, travmaya erken müdahale, çözüm odaklı terapi olarak belirlenmiştir. Eğitimlerin içeriğinin daha çok sağlık konularına yoğunlaştığı görülmektedir. Web sayfasında yer alan bilgi doğrultusunda, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda herhangi bir eğitim ya da duyarlılıktan söz edilmemektedir. Eğitim çıktıları kullanılarak bir el kitabı hazırlanmıştır.

Suriye’den gelen göç dalgasına yönelik projelere, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda 2013 yılında yürüttüğü projesi ile KSGM’de UNFPA işbirliği ile katılmıştır. **Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı** Gaziantep-Nizip ve Osmaniye’de bulunan kamplarda görev yapan personele (yönetici, tercüman, sağlık personeli, Suriyeli gönüllü ve Türkiyeli öğretmenler, güvenlik ve temizlik personeli, usta öğretici ve eğitimciler ile karakoldaki askerler) “Yardım Edenlere Yardım” başlıklı 37 eğitim verilmiştir. Eğitimlerde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin farkındalığın artırılması, erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda bilgi paylaşımında bulunmak, kadınlar arasında dayanışma oluşturulması amaçlanmıştır. Proje kapsamında Türkçe ve Arapça olmak üzere kadınlara yönelik şiddet, erken evlilik resmi nikâh ve kadın haklarıyla ilgili temel bilgilerin yer aldığı broşürler basılarak dağıtılmıştır. Broşürlere 2015 yılında insan ticareti konusu eklenerek yeniden basılmış ve kamplar dışında yoğun göç alan illerdeki ASPİM’ler ile AFAD’a gönderilmiştir. Projenin isminde de toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmıştır.

Tablo 4: KSGM'nin 2008 Tarihinden İtibaren Yürüttüğü Projelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Projenin adı	Yıl	Projenin Amacı	TCE	
			Var	Yok
Şiddete Maruz Kalan Kadınların Güçlendirilmesi: Elektronik Takip ve Mal Alımı Projesi	2010	Şiddet mağduru ve risk altında olan kadınların etkin bir şekilde korunması amacıyla kadın konukevlerinin hizmet sunum kapasitesinin artırılması ve elektronik destek sistemleri kullanılarak şiddet mağdurlarının daha etkin şekilde korunması amacıyla yürütülmüştür.		✓
Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı / Sistem Oluşturulmasına İlişkin Etüt Projesi	2012	Kadınlara yönelik her tür şiddet konusunda veri toplanması, veri toplama kapasitesinin geliştirilmesi ve KYTCTŞ'nin izlenmesi için bir veritabanı sistemi oluşturulmasına yönelik etüt çalışmalarının yapılması, uygun bir model tasarlanması ve ardından oluşturulan modelin ASPB bilgi sistemine entegre edilmesi öngörülmüştür.		✓
Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Ulusal Politikaların Etkinliğinin Artırılması Projesi	2013	Kadın konukevleri, ŞÖNİM ve ASPİM'lerde görev yapan personelin hizmet üretme sürecinde vizyonlarını geliştirmek, farklı uygulamalar hakkında bilgi edinmelerini sağlamak, Türkiye'deki bu alanda yer alan güncel gelişmeleri paylaşmak, uygulamaya dönük yeni modeller ve yeni fikirler geliştirmelerine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.		✓
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı	2013	Savaş nedeniyle Türkiye'ye gelen Suriye vatandaşlarının toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda farkındalıklarının artırılması, hizmet sunan ilgili personelin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi ve teknik destek sağlanması amaçlanmıştır.	✓	
Aile içi Şiddet Alanında Çalışan Personele Yönelik Eğitici Eğitimi Projesi	2013-2014	ASPB, Avrupa Birliği Bakanlığı ve İngiltere Büyükelçiliği işbirliğinde ASPİM'lerde, kadın konukevlerinde ve ŞÖNİM'de görev yapan meslek elemanlarının hizmet üretme sürecinde vizyonlarının geliştirilmesi ve aile içi şiddet alanındaki mesleki bilgi ve becerilerinin artırılması suretiyle bu alanda birer eğitici haline gelmeleri amaçlanmıştır.		✓
6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Etki Analizi Çalışması	2013-2014	Haklarında tedbir kararı verilen şiddet mağduru ve şiddet uygulayanlarla kanun uygulayıcılarının gözünden etkisi ve etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla yürütülen projeye aynı zamanda şiddet mağduru ve şiddet uygulayıcıların demografik, sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan profillerinin ortaya konması da amaçlanmıştır.		✓
Elektronik İzleme ve Destek Sisteminin Değerlendirilmesi ve Türkiye Genelinde Yaygınlaştırılması İçin Teknik Yardım Projesi	2014-2015	Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede elektronik izleme sisteminin kullanıldığı ülkeler için bir rapor hazırlanarak, Adana ve Bursa illerinde yürütülen pilot uygulama illerine ziyaretler gerçekleştirilmiştir.		✓
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konukevleri Projesi/Aile içi Şiddetle Mücadele Projesi	2014-2016	Ülkede kadınların insan haklarının korunması konusundaki çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmıştır.		✓

Avrupa Birliği mali desteği ile 2014-2016 yıllarında **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konukları Projesi/Aile içi Şiddetle Mücadele Projesi** yürütülmüştür. Teknik destek ve hibe olmak üzere iki bileşeni olan projede, 26 ile ilişkin mevcut durum analizi, şiddet mağdurlarına profesyonel hizmet sunan personele KYTCTŞ ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verilmiştir. Proje kapsamında 20 ilin taslak il eylem planı hazırlanmasına destek olunmuş, 506 polis, 125 yazı işleri müdürü, 147 aile mahkemesi uzmanı, 221 sağlık çalışanı ve 125 ASPB personeli eğitici eğitimi programlarına katılmışlardır. Hollanda ve İspanya ziyaretlerini içeren proje kapsamında, “*Kadına Yönelik Şiddete Buradayım De*” (Kasım 2015) konulu bir kampanya başlatılmıştır. “Dünyayı Turuncuya Boya” kampanyası desteklenmiştir. Projenin hibe bileşeni ise, 11 ilde 19 projenin desteklenmesine olanak sağlamıştır. Proje faaliyetlerinin KSGM web sayfasının alt bölümlerinden biri olarak 26 il detayında izlenmesi mümkündür.

Şiddetle mücadelenin yasal açıdan önemli kazanımlarından biri olan **6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Etki Analizi Çalışması**, 2013-2014 yıllarında yürütülmüştür. Çalışma sonuçlarının kanunun uygulama süreçlerine, eğitim ve farkındalık çalışmalarına yönelik yeni öneriler geliştirmek amacıyla kullanılması hedeflenmiştir. Projenin sonuçlanmasının üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen, halen sonuçları kamuoyuyla paylaşılmamıştır. Web sayfasında yer alan bilgi, çalışmanın toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılığına dair ipucu vermemektedir.

Uluslararası desteğin alındığı Avrupa Birliği Bakanlığı ve İngiltere Büyükelçiliği işbirliğinde gerçekleştirilen **Aile İçi Şiddet Alanında Çalışan Personele Yönelik Eğitici Eğitimi Projesi**, 2013 yılında Antalya’da 2 ay, 2014 yılında Ankara’da 1 ay il müdürlükleri, bakanlığa bağlı kadın konukları ve ŞÖNİM personeline yönelik 8 günlük eğitici eğitimi düzenlenmesine ilişkindir. Eğitimlerin ardından, katılımcılara birer elkitabı hazırlanarak illerde bu eğitimlerin tekrarlanması istenmiştir. Eğitim konuları arasında 6284 Sayılı Kanun, travma, travmaya müdahale, stresle baş etme ve sunum teknikleri başlıklarında eğitimler verildiği belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna bir duyarlılığa ilişkin açıklamaya yer verilmemiştir.

Teknik projelerden biri de 2014-2015 tarihleri arasında IPA-I kapsamında yürütülen **Elektronik İzleme ve Destek Sisteminin Değerlendirilmesi ve Türkiye Genelinde Yaygınlaştırılması İçin Teknik Yardım Projesi’dir**. Proje kapsamında kadınlara yönelik şiddetle mücadelede elektronik izleme sisteminin kullanıldığı ülkeler için bir rapor hazırlanmış, Adana ve Bursa illerinde yürütülen pilot uygulama ziyaret edilmiş ve bu uygulamanın yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Web sayfasında bu konuya ilişkin yeterli bilgi yer almadığı için, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bir duyarlılığı olup olmadığının izlenmesi mümkün değildir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008 ve 2014 yıllarında **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları’nın** yararlanıcı kurumudur. İlk araştırmanın finansal desteği Avrupa Komisyonu tarafından, ikinci araştırmanın ise devlet bütçesinden sağlanmıştır. Her iki araştırmanın tüm aşamaları Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir (KSGM,2009; ASPB-KSGM, 2015). Araştırma sonuçlarının ikisi de Resmi İstatistik Programı kapsamında yer almaktadır. Araştırma verisine TÜİK aracılığıyla ulaşılabilmektedir.

Tablo 5: Kalkınma Bakanlığı’nın Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Merkezi Kamu Kurumu/Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Kalkınma Bakanlığı				
Misyon	2014		✓	
Vizyon	2014		✓	
Stratejik Planlar				
Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı 2009-2013 Stratejik Plan	2009		✓	
T.C. Kalkınma Bakanlığı Stratejik Planı 2014-2018	2014		✓	
Eylem Planları ve Diğer Planlar				
Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı	2007	✓		
60. Hükümet Programı Eylem Planı	2008	✓		
Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023	2014		✓	
Kalkınma Planları				
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	1963		✓	
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	1968		✓	
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	1973		✓	
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	1979		✓	
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	1985		✓	
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	1990		✓	
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	1996	✓		
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2006)	2001	✓		
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	2007	✓		
Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	2014	✓		
Protokoller				✓

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 1960 yılında ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetleri konusunda başbakanlığa danışmanlık hizmeti vermesi amacıyla kurulmuştur. 1994 yılında ise, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na dönüştürülmüş ve 540 Sayılı KHK ile kuruluş ve görevleri tanımlanmıştır. DPT Müsteşarlığı, 2011 tarihinden sonra ise Kalkınma Bakanlığı olarak görev yapmaktadır. Bu tarihten itibaren Kalkınma Bakanlığı olarak görev yapan kurumun misyonu *“Ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasının hızlandırılması, dengeli ve sürdürülebilir kılınması için kalkınma sürecini katılımcı bir yaklaşımla planlayarak hükümete müşavirlik yapmak.”* biçiminde tanımlanmıştır. Bakanlığın 2014 yılında yayınlanan Stratejik Planı’nda ise misyonu *“kalkınmayı bütüncül bir yaklaşımla tasarlayan ve yönlendiren, politika ve strateji üretimine ve koordinasyonuna yoğunlaşmış, uzmanlığa dayalı, yenilikçi ve öncü bir kurum olmak”* biçimine dönüştürülmüştür.

Devlet Planlama Teşkilatı, planlı bir dönemin başlangıcı olan 1963 yılından itibaren yayınladığı kalkınma planları aracılığıyla beşer yıllık aralıklarla kalkınma ile ilişkili olan konularda mevcut

durum tespiti ile kalkınmanın önündeki sorunlar ortaya konularak, çözüm önerileri geliştirilmiştir (Tablo 5).

Kalkınma Planları

DPT’nin **Birinci Kalkınma Planı (1963-1967)**, kalkınma politikasının sosyal hedefleri başlığı ana ilkeler ve metod bölümünde, en geniş anlamıyla yurt ölçüsünde bir fırsat eşitliğinin sağlanması hedefi tanımlanmıştır. Planın en temel hedefi, gelir dağılımındaki eşitsizliğin yanı sıra sosyal adalet dengesinin de özellikle bölgeler arasındaki farklılığını da gidermektir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kadınlar daha çok doğurganlık özellikleri çerçevesinde ele alınmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren nüfusu artırmaya yönelik politikaların desteklenmesinin artık uygun olmadığına değinen plan, doğurganlığı azaltıcı yeni bir nüfus politikasının habercisi olmuştur. Kadınları daha çok doğurganlık özellikleri çerçevesinde ele alan planda, istenmeyen gebeliği olan kadınların başvurmak zorunda kaldıkları geleneksel yöntemlerin kadınların yaşamlarına mal olduğunu belirtilmiştir. Planda, *“kadınların toplumsal yaşama eşit katılımlarından”* söz edilmiş ve doğurganlığın düşmesinin kadın istihdamını artırıcı etkisine değinilmiştir. Bu dönem, kadınların kamusal alana katılımlarına ilişkin konuların yeni yeni dillendirilmeye başladığı bir dönem olarak, kadınlara yönelik şiddet konusu özel kamusal alana çıkmadığından söz konusu edilmemiştir. Kadınların eğitimlerinin artması, *“yapılarına uygun mesleklere”* yönlendirilmesi ve kız enstitüleri öğretim programları başlatılmıştır. **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1968-1972)**, kadınlar açısından eğitime daha çok vurgu yapılmıştır. Ev kadınlarının gelişmesine katkıda bulunacak eğitim programlarına özel önem verileceği belirtilmiştir. Kadınların *işgücünün talep edildiği alanlarda meslek eğitimi kurslarında söz edilmektedir. Kadınların işgücüne katılması ve kadın işçilere ilişkin bazı istatistikler de raporda sunulmuştur.* **Üçüncü Plan (1973-1977)**, kadınlar açısından nüfus politikası ve kız enstitülerinin yeterince başarılı olamadığına değinmiş, bu amaçla kız meslek liselerinin açılacağı belirtilmiştir. **Dördüncü Plan (1979-1983)** ise, kadınların doğum öncesi ve doğum sonrasındaki beslenmelerinin bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmasını belirterek, kadınlar ile ilgili konular farklı bir şekilde ele almıştır. **Beşinci Kalkınma Planı’nda (1985-1989)** da kadınlara ilişkin konular kadın nüfusun özellikleri doğurganlık hızı, işgücü istatistikleri başlıklarının altında birkaç paragraf ile sınırlıdır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), daha önceki planlardan farklı olarak temel amaçlar ve politikalar başlığının 29. maddesinde *“Türk toplumunun temel taşı olan ailenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda desteklenmesine ve güçlendirilmesine, kadının ve çocuğun korunmasına ve eğitilmesine önem verilecektir.”* diye belirtmiş ve ilk kez Aile-Kadın-Çocuk alt başlığına yer vermiştir. Ailenin önemine vurgu yapılan bu bölümde, eğitim düzeyinin ve tarım dışı istihdamın artırılmasının yanı sıra ilk kez çocuk bakım imkânlarının artırılmasına değinilmiştir. Ayrıca, kadınların ekonomik kalkınmadan daha fazla yararlanmalarının artırılması ve kadınların *statüsünün her bakımdan iyileştirilmesi de ilk kez ifade edilmiştir.* **Yedinci Kalkınma Planı’nda (1996-2000)** uluslararası alanda kadınlarla ilgili gelişmelere referans verilmiş, aile-kadın ve çocuk başlığı ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu başlık altında, *“kadınların eşit statüde bireyler olarak toplumsal yaşamın her alanına katılımlarının sağlanması esastır”* ifadesine yer verilerek, kadınların statüsünün *yükseltilmesi*, *kız çocukların* ve kadınların eğitime önem verileceği, kadın-erkek eşitliğini engelleyen yasal mevzuata ilişkin düzenlemeler yapılacağı vurgulanmıştır.

Nüfus ve Aile Planlaması Projesi içinde “kadın hakları”, “kadın-erkek eşitliği” başlıkları altında Medeni Kanun, TCK, 1475 Sayılı İş Kanunu ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda değişiklik istenen maddeler belirtilmiştir. **Sekizinci Kalkınma Planı (2001-2006)**, Kadın-Aile-Çocuk başlığındaki sıralamanın değiştiği plandır. Bu planda, kadınların statüsünün yükseltilmesi amacıyla okuryazarlık, eğitim ve istihdam düzeyinin artırılması ile iletişim araçları yolu ile toplumun önyargılarından arınmasına yönelik çalışmalar yapılmasına değinilmiştir. Hukuki açıdan ise, bir önceki planda belirtilen Türk Medeni Kanunu’nda günün koşullarına uygun biçimde düzenlemesi belirtilmiştir. Şiddet konusu ilk kez bu planda, aile başlığının altında yer almış ve 4320 Sayılı Kanun’un çıkarıldığı belirtilmiştir. **Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda (2007-2013)**, *şiddete daha çok kadınlar ile çocukların maruz kaldıkları belirtilmiş, kadınlara karşı şiddetin ve istismarın önlenmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına devam edildiği aktarılmıştır. Ayrıca, kadınlara yönelik şiddet ile mücadelede, bu konuda toplumsal bilince ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Bu planda, aile kavramının daha önceki planlara kıyasla daha az yer aldığı, şiddet konusu ise “kadına yönelik şiddet” biçiminde yer almıştır.*

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2014-2018) kadınlar ile ilgili bölüm başlığı “Aile ve Kadın” biçimine dönüştürülmüş ve her ikisiyle ilgili konular ortak başlık altında aktarılmıştır. Durum analizi bölümünde, kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetler belirtilmiştir. Örneğin, 246. madde “kadınların güçlendirilmesi bağlamında, kadının işgücüne katılımı ve karar alma süreçlerindeki etkinliği artmış, Anayasa’ya kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık ilkesi dahil edilmiş, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla düzenlemeler yapılmış ve TBMM, KEFEK kurulmuştur.” cümlesi yer almıştır. Benzer biçimde, madde 247’de “Kadın-erkek fırsat eşitliği konusunda, başta istihdam ve karar alma mekanizmalarına daha aktif katılım olmak üzere şiddetin önlenmesi, eğitim ve sağlık konularında yapılan iyileştirmelerin sürdürülmesi ve uygulamada etkinliğin artırılması ihtiyacı devam etmektedir. Temel amaç, “*Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün güçlendirilmesi, aile kurumunun korunarak statüsünün geliştirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin kuvvetlendirilmesi.*” olarak açıklanmıştır. Politikalar bölümünde ise kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından yapılacaklar madde 256’da şu biçimde belirtilmiştir: “*Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi amacıyla özellikle erken çocukluktan başlayarak örgün ve yaygın eğitim yoluyla toplumsal bilinç düzeyi yükseltilecektir.*” Ayrıca, çocuk ve gençlik başlığı altında “*Gençlerin şiddete ve zararlı alışkanlıklara yönelmelerini önlemek üzere spor, kültür, sanat gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici programların uygulanmasına devam edilecektir (md. 269).*” Spor alanında yapılacaklara yer verildiği bölümde ile “*sporda şiddetin ve etik olmayan davranışların azaltılması için gerekli önlemler alınacaktır*” (md. 345) ifadesi yer almıştır.

Aynı dönemde yapılacak uygulamalara ilişkin **Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı Eylem Planı’nın (2014-2018)** temel amacı, adından da anlaşılacağı gibi “bozulan aile yapısının” güçlenmesi ve genç nüfusun sayısının artırılmasıdır. Kalkınma Planı’nın temel prensipleri, aile refahını korumak, evlilik öncesi eğitim ve aile danışmanlık hizmetlerini etkinleştirmek, sosyal yardım ve hizmetlerin aile temelli sunulması ve genç nüfusun yarattığı demografik fırsat penceresinden azami derecede yararlanılması biçiminde belirtilmiştir. Kalkınma Planı, uluslararası insan hakları belgeleri temelinde belirlenen normlarının hepsini karşılama-

maktadır. Eşitlik normu ve şiddetsizlik normlarından söz edebilebileceği planda, şiddetsizlik normu aileye yönelik hizmetler başlığı altında yer alan “*aile içi şiddet ve istismarın önlenmesine yönelik hizmetlerin geliştirilmesi*” dir. Eşitlik normu ise daha dar bir kapsamda ele alınarak, aile ve iş hayatının uyumunun güçlendirilmesi için farkındalığın artırılması hedefi (5) kapsamında işverenlere yönelik işte eşitlik platformunun güçlendirilmesi aracılığıyla temelde işverenlerin duyarlılığını artırmaya yöneliktir.

Eylem Planları ve Diğer Planlar

İlk kurulduğu zaman kalkınma planları ile sınırlı başlayan kurumun planları zaman içinde çeşitlenmiştir. Kalkınma planlarının yanı sıra belirli konu başlıkları ve bölgesel kalkınmaya ilişkin eylem planları da hazırlanmaktadır. Örneğin, çevre konusunda 7 adet Ulusal Çevre Eylem Planı, bölgesel olarak 2 adet GAP Eylem Planı ve 2 adet Doğu Karadeniz Projesi Eylem Planı bunlara örnektir. Eylem planları arasında, 2007 yılında Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı da vardır. Bu eylem planında, yaşlı kadınlara yönelik istismar, ihmal ve şiddet konularına değinilmiş ve cinsiyet eşitliği vurgusu da yapılmıştır.

Kısa vadeli eylem planlarına ek olarak, uzun vadeli hedefler için Hükümet Programı Eylem Planları oluşturulması 2007 yılında çıkarılan bakanlar kurulu kararı ile kabul edilmiştir. Bu kararı takiben, 2008 yılında Türkiye Cumhuriyeti 60. Hükümet Programı Eylem Planı yayınlanmıştır. Bu eylem planında, kadınların toplumsal yaşamın her alanına katılımını destekleyen ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin faaliyetlere, bu faaliyetlerin hangi kurumlar aracılığı ile gerçekleştirileceği de yer almaktadır. 2014 yılında yayınlanan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023 Eylem Planı’nda, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konularına değinilmemiş, sadece kadınların eğitimleri ve istihdama katılımlarına ilişkin eylemlere yer verilmiştir.

Stratejik Planlar

Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde stratejik plan çalışmaları, 2006 yılında başlamış ve 2009-2013 yıllarını kapsayan **T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı 2009-2013 Stratejik Planı** yayınlanmıştır. İkinci ve güncel stratejik plan ise, 2014 yılında yayınlanan **Kalkınma Bakanlığı 2014-2018** başlıklı stratejik plandır. Stratejik planlarda, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konularına yer verilmemiştir.

KSGM’nin kamu kurumları ile imzaladığı protokoller birçok bakanlığın kadınlara yönelik şiddet konusundaki faaliyetlerini etkilemiş ve protokollerin uygulandığı bakanlıklarda personele yönelik eğitim programları yürütülmesini sağlamıştır. Ancak, protokoller dışında bakanlıkların stratejik planları ya da misyon ve vizyonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konularının yer almasının beklenen düzeyde bir etki yarattığından söz edilemez. Adalet Bakanlığı’nın misyonunda “hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile insan haklarını esas alarak, adalet hizmetlerinin adil, hızlı ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlayacak politikaları geliştirmek ve uygulamak”, vizyonunda ise “hak ve özgürlükleri koruyan, adil, güven veren, erişilebilir ve etkin bir adalet sistemi” ifadelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair herhangi bir vurgu bulunmamaktadır. Örneğin, **Adalet Bakanlığı’nın 2015-2019 Stratejik Planı** içinde toplumsal cinsiyet ve kadın kelimelerine rastlanmamıştır.

Tablo 6: İlgili Bakanlıkların Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Merkezi Kamu Kurumu/Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Adalet Bakanlığı				
Misyon	2015		✓	
Vizyon	2015		✓	
Stratejik Planlar	2015		✓	
Eylem Planları				✓
Protokoller		✓		
Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığı				
Misyon	2013		✓	
Vizyon	2013		✓	
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓
İçişleri Bakanlığı				
Misyon	2015		✓	
Vizyon	2015		✓	
Stratejik Planlar	2013		✓	
Eylem Planları				✓
Protokoller		✓		
Sağlık Bakanlığı				
Misyon	2015		✓	
Vizyon	2015		✓	
Stratejik Planlar		✓		
Eylem Planları		✓		
Protokoller		✓		

KSGM ile birçok protokol imzalamış olan İçişleri Bakanlığı'nın web sayfasında yer alan misyon tanımında "Temel hak ve hürriyetleri esas alarak iç güvenlik, sınır, kıyı ve karasularımızın muhafaza ve emniyetini sağlama, etkili sınır yönetimi ve göç politikalarını oluşturma, kamu hizmetlerinin koordinasyonu ile etkin il ve ilçe yönetimini tesis etme, mahalli idarelerin hizmet standartlarını yükseltme, nüfus ve vatandaşlık hizmetlerini sunma ve sivil toplumu destekleme görevlerini insan odaklı olarak ifa eder." ifadesine yer verilmiştir. Bakanlığın vizyonu ise "gününden ve geleceğinden emin Türkiye" olarak açıklanmıştır. Bakanlığın misyonu ve vizyonu içinde kadınlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Adalet, Sağlık ve İçişleri Bakanlıklarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından analizi Tablo 6'da gösterilmektedir. **Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığı**, uluslararası alanda mağdur hakları konusunda yapılan standart düzenlemeler ile 5237 Sayılı TCK, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Türkiye'nin de gündemine girmiştir. Ayrıca 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5402 Sayılı Denetimli

Serbestlik Hizmetleri Kanunu, 5276 Sayılı Tanık Koruma Kanunu, 5233 Sayılı Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansınası Hakkında Kanun ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği ile uluslararası alana uygun düzenlemelere gidilmiştir. Mağdur Hakları Daire Başkanlığı ise, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 18 Kasım 2013 tarihinde kurulmuştur. Başkanlığın misyonu, “*Sosyal hukuk devleti ve onarıcı adalet çerçevesinde adli süreçte; mağdurların beklenti ve ihtiyaçlarını değerlendirerek, maruz kaldıkları olayın etki ve izlerine karşı telafi edici, ikincil mağduriyetlerini önleyici, erişilebilir, uzmanlık ve gönüllülüğe dayalı adli sosyal destek hizmetlerinin sunulmasını sağlayacak politikaları geliştirmek ve uygulamaktır.*”. Vizyonunu ise “*Uluslararası standartlara uygun, etik değerlere bağlı, sürdürülebilir, mağdur odaklı ve etkin bir destek hizmet modelini kurarak ülke geneline yaymak.*” biçiminde tanımlanmıştır. Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı’nın çocuk, kadın, mağdur, tanık destek hizmetleri müdürlükleri bulunmaktadır. Bu müdürlüklerin çalışmalarında İstanbul Sözleşmesi’nde belirtilen konulara uygun olarak adli süreçte mağdurlara sunulan hizmetlerin geliştirilmesi, bilgilendirilmesi ve destek, farkındalık ve rehabilitasyon hizmetleri sunulması planlanmaktadır. Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, kurulduğu günden itibaren Mağdur Hakları Kanunu Taslağı’nı hazırlama çalışmalarına sürdürmektedir.

Sağlık Bakanlığı, KSGM ile imzalanan protokoller aracılığıyla kadınlara yönelik şiddet ile mücadele kapsamında çalışmalar yürütmektedir. Sağlık Bakanlığı’nın¹⁰ kurumsal politika başlığı altında kurumun misyonu, “*İnsan merkezli yaklaşımla birey ve toplum sağlığını en üst düzeyde korumak, sağlık sorunlarına zamanında, uygun ve etkili çözümleri sunmak.*”, vizyonu ise “*Sağlıklı hayat tarzının benimsendiği ve herkesin sağlık hakkına kolayca eriştiği Türkiye.*” olarak özetlenmiştir.

Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı 2013-2017’nin 3 numaralı stratejik amacı, “*İnsan merkezli bütüncül yaklaşımla bireylerin sağlık ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap vermek.*” biçiminde tanımlanmıştır. Sağlık sisteminin merkezinde insan olmasını dile getiren bu amacın 3.2.4 No’lu hedefi, *toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında sağlık hizmetlerini iyileştirmektir.*

Tablo 7: Jandarma Genel Komutanlığı Belgelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Projenin adı	Yıl	Projenin Amacı	TCE	
			Var	Yok
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi	2013-2015	Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı olarak özellikle kadınlara yönelik şiddetle mücadele etme alanında insan haklarının korunması konusunda jandarmanın kapasitesinin güçlendirmesi hedeflenmiştir.	✓	

İçişleri Bakanlığı’na bağlı **Jandarma Genel Komutanlığı** bünyesinde, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet ile mücadele etmek amacıyla 2012 tarihinde Jandarma Komutanlığı’nda çocuk ve kadın kısım amirlikleri kurulmuştur. Bu amirliklerde şiddet biçimleri, hukuksal süreçler, şiddetin sonuçlarına ilişkin bilgilendirme çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca, Çocuk Suçlarının Önlenmesi Kursu adı altında çocukları koruma işlem astsubayları/elemanlarına jandarma okullar

¹⁰ Sağlık Bakanlığı, 2015 web sayfası <https://www.saglik.gov.tr/TR,11465/kurumsal-politikalarimiz.html>

komutanlığı bir kurs düzenlemektedir. Kursa katılan personelden iç güvenlik birimlerindeki tüm personele eğitim vermesi beklenmektedir. Komutanlığın bu alandaki çalışmaları, 48 ilde¹¹ Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği ve 33 il jandarma komutanlığında ise Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı kadrosu aracılığıyla yürütülmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı, Avrupa Birliği ve KSGM tarafından desteklenen 2013-2015 iki yıl süreliğine kadınlara yönelik şiddet konusunda kapasite geliştirme, eğitim ve koordinasyon / bilinç oluşturmaya odaklanan proje, 30 ilde uygulanmıştır. ASPB ve İçişleri Bakanlığı’nın yanı sıra TÜİK, TÜBİTAK, Türkiye Barolar Birliği, Kadın Dayanışma Vakfı ve Türk Kadınlar Birliği işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik aile içi şiddet, kadınlara yönelik aile içi şiddete ilişkin yasal düzenlemeler, KYAIŞ önlenmesinde jandarmanın rolü ve uygulanacak prosedürler ile yetişkin eğitimi konularında eğitim materyalleri üretilmiştir (Tablo 7).

Bakanlıklara Bağlı Kuruluşlar

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili politika belgeleri toplumsal cinsiyet eşitliğinin bakanlıklara bağlı kuruluşlar kapsamındaki analizi Tablo 8’de verilmektedir. 1917 yılından beri hizmet veren **Adli Tıp Kurumu Başkanlığı**, web sayfasında tanımladığı misyonunda *“Kendisine kanunla tanınmış olan adli bilirkişilik görevini her zaman bilimsel kıstas ve tespitler ışığında, en tarafsız ve güvenilir şekilde icra etmek; gerçeğin ortaya çıkmasına ve adaletin tecellisine mümkün olan en hızlı şekilde katkı sağlamak”* ifadelerine yer vermiştir. Vizyonu ise *“Adli bilimler alanında, ülke genelindeki liderliğini devam ettirerek, 100 yılı aşkın bilgi, birikim ve tecrübesiyle tüm dünyanın saygı duyduğu, ilkeleri, teknolojisi, bilimsel kapasitesi, uzmanlarının yetkinliği, kurumsal organizasyon ve altyapısıyla dünyaya örnek ve öncü bir kurum olmaktadır.”* İlkeleri arasında, daha çok adaletin ve gerçeğin ortaya çıkarılması, tarafsız, bağımsız ve bilimsel çalışılması, şeffaflık ve denetime açık olunması ile ulusal ve uluslararası standartlara uygun çalışmalar yürütülmesi yer alırken, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir ifade yer almamaktadır. İnsan haklarına saygıyı her daim temel bir evrensel hak olarak görüp gözetmek ilkeler arasında özellikle belirtilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) 2012 yılında kurulmuş ve 2013 Mart ayından itibaren anayasal bir hak olarak kamu hizmetlerinin işleyişine ilişkin şikâyet başvuruları kabul etmeye başlamıştır. Ulusal insan hakları kurumu olarak, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla çalışmaktadır. KDK’nın çalışmaları *“Hukukun üstünlüğünün iyi yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi ve halka karşı sorumluluk anlayışı içinde ve hakkaniyet temelinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne bağlı bir denetim mekanizması olarak 2013 yılından itibaren faaliyetlerini sürdürmekte, halkın avukatlığını yapmakta ve aldığı kararlar ile idareye yol göstermektedir”* ifadeleriyle aktarılmıştır. Kurumun ilkeleri, *“hizmet kalitesinin yükseltilmesine, iyi yönetim ilkelerini yerleştirmesine, insan haklarının gelişmesine, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, hak arama kültürünün yaygınlaşmasına ve şeffaf, hesap verilebilir, insan odaklı bir idarenin oluşmasına katkıda bulunmak”* biçiminde tanımlanmıştır. Baş kamu denetçisi ve beş kamu denetçisinin işbölümünde kadın ve

11 Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Konya, Muğla, Şanlıurfa, Samsun, Afyonkarahisar, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Manisa, Mersin, Burdur, Çanakkale, Düzce, Karabük, Kırklareli, Kocaeli, Ordu, Osmaniye, Tekirdağ, Trabzon, Yalova, Aksaray, Ardahan, Bolu, Sakarya, Erzincan, Isparta, Karaman, Kilis, Malatya, Sivas, Van

çocuktan sorumlu olan bir denetçi de görev yapmaktadır. Kadın ve çocuk haklarının yanı sıra insan hakları, engelli hakları, nüfus ve vatandaşlık, mülteci ve sığınmacı hakları, sosyal hizmetler, ailenin korunması, çalışma ve sosyal güvenlik alanları da aynı denetçinin sorumluluğundadır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 19 Haziran 2017 tarihinde sivil toplum kuruluşları, üniversitelerden akademisyenlerden oluşan bir grup ile Kadın Hakları ve Ombudsmanlık Çalıştayı düzenleyerek bu alandaki çalışmalarını için bilgi paylaşımının yolunu açmıştır. Hak temelli bir izleme çalışması şu anda yapmamakla birlikte, KDK kadınların insan hakları konusuna önemli işlevleri olabilecek bir kurum olarak gelecek dönemdeki çalışmalarının dikkatle izlenmesi önemlidir.

Tablo 8: Bakanlıklara Bağlı Kuruluşların Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgeleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Bağlı kuruluşlar	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Adli Tıp Kurumu Başkanlığı				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar			✓	
Eylem Planları			✓	
Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanlığı				
Misyon	2013		✓	
Vizyon	2013		✓	
Stratejik Planlar				
Yargı Reformu Stratejisi	2015	✓		
Adalet Bakanlığı Stratejik Planı 2015-2019	2015	✓		
Eylem Planları				✓
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)				
Misyon	2005		✓	
Vizyon	2005		✓	
Stratejik Planlar				
Stratejik Planı 2017-2021	2017	✓		
Eylem Planları				
Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi				
Misyon				✓
Vizyon				✓
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2005 yılında 5429 Sayılı Kanun ile kurulmuş, daha önce Devlet İstatistik Enstitüsü olan kurumun adı değişmiştir. TÜİK’in en temel görevi resmi istatistik programını hazırlamak ve bu istatistiklerin üretilmesi için gerekli yöntem, tanım, sınıflama ve stan-

dartları ulusal ve uluslararası normlara uygun biçimde belirlemektir. TÜİK’in amaçları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ifadesi yer almamakla birlikte, kurum bünyesinde toplumsal yapı ve cinsiyet istatistikleri konusunda istatistikleri üreten bir daire başkanlığı bulunmaktadır. İlk kez 1995 yılında İstatistiklerle Kadın 1927-1992 yayını ile bu konuda özel bir yayın çıkaran TÜİK, 2000’li yıllarda demografi şubesi altında yayınlanan kadın istatistikleri yayınlarında Türkiye’deki toplumsal cinsiyet eşitliğinin hangi aşamalar ile sağlanmaya çalışıldığı dahil olacak biçimde bu konuya özen göstermektedir. Bugün de aynı duyarlılığın devam ettiği kurumda, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik olarak istatistiklerin öneminin farkında olan bir kurum olarak BM 52 Gösterge Seti başlığı altında yeni göstergeler hazırlamaya çalışmaktadır.

Yükseköğretim Kurumu (YÖK), 1981 yılında çıkarılan 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiş ve tüm yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında toplanmıştır. YÖK’ün toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda adım atması ise 2015 yılına kadar gerçekleşmemiş; 29 Mayıs 2015 tarihinde **Yükseköğretim Kurumu Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi** kurulmuştur. Kadın akademisyenlerin önemli katkısının olduğu bu birim içinde bu alanda çalışmalar yapacak bir komisyon oluşturulmuştur. Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi’nin misyon ve vizyon tanımları bulunmamakla birlikte, kuruluş amacında kadınların insan haklarının korunmasına bilinçli bir duyarlılığın geliştirildiği bir nesil yetişmesi ve kadınlar ile erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ifadeleri yer almaktadır. Bu birimin kurulmasını takip eden dönemde, üniversitelere “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi”nde, altı başlık altında eylem belirlenmesi ve üniversitelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı hazırlaması önerilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık artırmaya yönelik çalışmalar yapılması, toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu veya seçmeli ders biçiminde yer alması veya konferans, seminer, toplantı ve etkinlikler ile bilgilendirici çalışmalar yapılması, cinsel taciz ve cinsel saldırıyla ilgili bilgilendirme yapılması, yönetici, akademik ve idari personel ile öğrencilerin TCE ilişkin eğitimler alması, toplumsal cinsiyet eşitliği izlemeye ilişkin çalışmalar yapılması ile bu amaçların gerçekleştirilmesinde işbirliği içinde çalışması beklenen üniversitelerdeki kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri, benzeri birimler ve SKS daire başkanlıklarının çalışma biçimleri ve işlevselliklerinin güçlenmesini sağlayıcı çalışmalarda bulunması önerilmiştir. Bazı üniversiteler buna dayanarak eylem planları hazırlamışlardır.

Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), 2009 yılında 5840 Sayılı Kanun’un 2. maddesine göre “Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni bilgilendirmek.” misyonu ile kurulmuştur. KEFEK’in vizyonu ise “Kadın-erkek fırsat eşitliğine ilişkin sorunların gerek yasal düzeyde gerekse de uygulamada iyileştirilmesini sağlayarak etkili bir parlamenter denetim sağlamak.” biçiminde ifade edilmiştir. Kadın milletvekilleri ile insan hakları konusunda uzman milletvekillerine öncelik tanınan komisyonda yer alan 26 üye iki yıllık bir süre için görev yapmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği ifadesi kullanılmamakla birlikte, dar anlamıyla kadın-erkek eşitliği ifadesine yer verilmiştir. KEFEK’in kuruluş döneminde yaşanan “fırsat eşitliği” ve “eşitlik” tartışmaları fırsat eşitliği biçiminde sonuçlanmıştır. Komisyonun görevleri “Kadın-erkek eşitliğine ilişkin uygulamaların incelenmesi, denetlenmesi, ulusal ve uluslararası gelişmelerin izlenmesinin yanı sıra hak ihlalleri ve kadınlara

yönelik her türlü ayrımcılık, şiddet vb. konularda ilgili başvuruları incelemekte ve gerekli görüldüğü hallerde de ilgili mercileri uyarmak.” olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda kanun teklif ve tasarılarını inceleme ve toplumsal sorunları inceleme, bilgilendirici / bilinçlendirici çalışmalar organize etme, ulusal ve uluslararası toplantı, panel, sempozyum organize etme yetkisi de bulunmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9: TBMM Komisyon Raporları ve KEFEK Belgelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporları				
Kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu	2015		✓	
Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Kurumu (KEFEK)				
Misyon	2009	✓		
Vizyon	2009	✓		
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓
Raporlar				✓
Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde mevzuattaki ve uygulamadaki noksanlıkların tespitine ilişkin rapor	2009	✓		
Çocuk cinsiyeti nedeniyle kadın üzerinde oluşturulan psikolojik şiddet, başlık parası ve geleneksel evlilikler hakkında komisyon raporu	2011	✓		

KEFEK’in her dönemine ilişkin komisyon raporlarına internet üzerinde ulaşılması mümkün olmamakla birlikte 23. Dönem KEFEK komisyon raporları arasında 2009 yılında “kadına yönelik şiddetin önlenmesinde mevzuattaki ve uygulamadaki noksanlıkların tespitine ilişkin rapor, 2009 yılında “İşyerinde psikolojik taciz (mobbing) ve çözüm önerileri komisyon raporu”, 2011 yılında “Çocuk cinsiyeti nedeniyle kadın üzerinde oluşturulan psikolojik şiddet, başlık parası ve geleneksel evlilikler hakkında komisyon raporu” bulunmaktadır. KEFEK Komisyonu’nun 24. Dönemi’nde dört farklı raporu bulunmaktadır, ancak bu raporlar arasında kadınlara yönelik şiddet konusunu inceleyen bir rapor yer almamaktadır.

Mahalli idareler

Mahalli idareler konusunda çalışmanın yürütüleceği 7 ildeki büyükşehir belediyeler ve valilikler incelenmiştir. **Adana Büyükşehir Belediyesi**, misyonunu “Büyükşehir Belediyesi sorumluluk alanında planlı, hızlı, etkin, şeffaf, adil ve vatandaş odaklı en iyi hizmeti sunmak.” vizyonunu ise “Lider ve öncü konumunu sürdürerek Türkiye ve Dünya’da örnek belediye olmak” olarak tanımlamıştır. “Hukuktan, yasalardan ve dürüstlükten ödün vermeden herkese adil hizmet sunmak, kamu kaynaklarını yerinde kullanmak, kamu haklarını korumada cesur ve kararlı olmak, karar alma, uygulama ve eylemlerde şeffaf ve açık olmak, hizmette kalite, sürdürülebilirlik ve kalıcılığı hedeflemek, vatandaş-belediye işbirliği ile katılımcılık sağlamak, diğer kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon içinde çalışmak, faydası kent geneline yayılan projelere öncelik vermek ve vatandaşın sorunlarına en kısa sürede çözüm bulmak” gibi temel ilkeleri be-

nimsediğini belirten belediyenin web sayfasında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik herhangi bir çalışma yer almamaktadır. Adana Büyükşehir Belediyesi’nin üç stratejik planı bulunmaktadır, ilk plan 2007-2011 yıllarını kapsamaktadır. İlk planda, kent konseyi meclisinin içinde yer alan Kadın Meclisi’nin halk ile iletişimin sağlanması açısından önemi vurgulanmıştır. Stratejik planın 3.8 nolu faaliyetinde kullanılan “şiddete maruz kalmış, eşi tarafından her ne sebeple olursa olsun terk edilmiş kadınlara sahip çıkılarak, yapımı tamamlanan kadın konukevine yerleştirilmeleri sağlanacaktır” ifadeleri, kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleden çok kadınların korunması gerektiğinden yola çıkan bir anlayışı temsil etmektedir. Kadınlara yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesine de değinen ilk planda, göç ile kente gelen kadınların hedeflendiği belirtilmiştir. 2010-2014 ikinci planda, ilk planın “kadın konukevi” konusundaki göstergelerine değinilmemiştir. Son planda (2015-2019) ise, 4 No’lu stratejik amaç sağlık, spor ve sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin bir biçimde karşılamak olarak belirlenmiştir. Bu amaca ulaşılması için “kadın konukevi” olarak ifade edilen kadın sığınmaevlerinin tamamlanma oranı ve yararlanan kişi sayısı dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri etkinleştirme ve yaygınlaştırma başlığı altında yer alan göstergelere eklenmiştir. Büyükşehir belediyesinin İhtisas Komisyonları arasında **Kadın- Erkek Eşitlik İhtisas Komisyonu** da yer almaktadır. Belediye, 8 Mart, 25 Kasım ve 5 Aralık tarihlerinde kadınların sorunlarını gündeme getiren panel, seminer ve toplantılar ve belirli konularda eğitimler düzenlemektedir. Bu eğitimler arasında cezaevindeki kadınlara kişisel gelişim eğitimleri verme, İŞKUR-KOSGEB-ABİGEM-ASO işbirliğiyle kadın girişimcilik kursları açma, sportif ve satsal faaliyetleri destekleme ve diğer STK’larla işbirliği bulunmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde TCE Analizi - Adana

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Adana Büyükşehir Belediyesi				
Misyon	2017		✓	
Vizyon	2017		✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
2007-2011	2007		✓	
2010-2014	2010		✓	
2015-2019 Stratejik Plan	2015		✓	
Eylem Planları				✓
Adana Valiliği				
Misyon ve vizyon				✓
<i>Stratejik Planlar</i>				✓
<i>Eylem Planları</i>				✓

Ankara Büyükşehir Belediyesi, 25 ilçeye hizmet veren bir kurum olarak 2014 yılında başlattığı stratejik plan çalışmalarını, Stratejik Plan 2015-2019 adlı yayın ile kamuoyu ile paylaşmıştır. Planda, belediyenin misyonu “Sosyal, kültürel, ekonomik yönden şehirleşmenin; zihinsel, fiziksel, psikososyal açıdan yurttaşların yetkinleşmesine katkı sağlayacak ve yaşam kalitesini yükseltecek tüm hizmetleri sunmak.”, vizyonu ise “Dünya belediyelerine, hizmet anlayışı ve sunumun-

da esin kaynağı olmak.” biçiminde tanımlanmıştır. Büyükşehir belediyesinin temel değerleri “insana saygı, Ankaralılar’ın haklarına saygı, şeffaflık ve hesap verebilirlik, kaynakların etkin ve verimli kullanımı, kurumsal kalite ilkelerine uyum, tarafsızlık, kararlılık ve süreklilik, hoşgörü, tarihine bağlılık, doğaya özen, kurumsallaşan yapı ve yetkinleşen personel” olarak tanımlanmıştır. Stratejik Plan’da çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, otizm hastaları gibi gruplar için ayrı stratejik amaçlar tanımlanmıştır. Planda yer alan 75 stratejik amaç içinde 30 No’lu stratejik amaç “kadınlarla ilgili kültürel, sosyal ve sportif projeler üretmek, onları meslek sahibi yapmak için kurslar açmaktır”. Bu amaç altındaki sekiz hedeften biri şiddet ile mücadele açısından önemli olan kadın sığınmaevlerini açmaktır (30.7 No’lu hedef). Diğer hedefler meslek kursları ve hanım lokalleri açılması, folklor grubu, müzik grubu kurmanın desteklenmesi, spor yapmalarının sağlanması, kadınların resim, tezhip, ebru, minyatür, çinicilik gibi tarihi sanat dallarına teşvik edilmesi ile daha geleneksel işlere odaklanmaktadır. Ayrıca, 30.8 No’lu hedef ile kadın dernek ve vakıfları ile işbirliği yapılması hedeflenmektedir. Belediye faaliyetleri içinde kadınlara yönelik şiddet konusu gündemde olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet duyarlılığından söz edilmemektedir. Büyükşehir belediyesi, 2007 yılından itibaren 24 kişilik kapasitesi olan bir kadın sığınmaevi işletmektedir. Ayrıca, Ankara merkezinde ve Ayaş, Çamlıdere, Çubuk, Kazan ve Nallıhan ilçelerinde hizmet veren kadın danışma merkezleri şiddet mağduru kadınlara yönelik psikolojik, hukuksal, barınma ve yönlendirme hizmetleri vermektedir (Tablo 11).

Tablo 11: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Ankara

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Ankara Büyükşehir Belediyesi				
Misyon	2015		✓	
Vizyon	2015		✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
<i>2015-2019 Stratejik Plan</i>	2015		✓	
Eylem Planları				✓
Ankara Valiliği				
Misyon	2017		✓	
Vizyon	2017		✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				✓
<i>Eylem Planları</i>				✓

Ankara Valiliği, misyonunda “Atatürk ilkelerine bağlı, hukukun üstünlüğü, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti çerçevesinde toplumun refah ve mutluluğu ile her yurttaşın insan haklarından ve temel hak ve hürriyetlerden yararlanması ülküsünde T.C. Anayasası, Kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının duyurulması ve uygulanmasını sağlamak, Bakanlıkların talimat ve emirlerini yürütmek, bu işlerin gerçekleştirilmesi için gereken bütün tedbirleri almak, ilin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemek; suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri almayı ifa eder” ifadeleri yer almaktadır.

Valiliğin vizyonu ise “Kurumsal birikimini çağdaş yönetim anlayışı ile bütünleştirmiş, hizmetlerindeki kalitesi ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına önderlik eden kamu düzeni ve güvenliği sağlanmış huzurlu bir toplumun teminatı olmaktadır.”. Hukuka uygunluk, demokrasi, insan haklarına saygı, toplumsal değerlere saygı, güvenilirlik, eşitlik, çağdaşlık, alenilik, katılımcılık, hızlı ve nitelikli hizmet, paylaşım, etkinlik, verimlilik, ulaşılabilirlik, insan odaklılık, sürekli gelişim, öncülük, işbirliğine açıklık, uzmanlık, hesap verebilirlik ve çevreye duyarlılık, belediyenin temel değerleri olarak ifade edilmiştir.

Tablo 12: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Gaziantep

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi				
Misyon	2017		✓	
Vizyon	2017		✓	
Stratejik Planlar				
2015-2019 Stratejik Plan	2015		✓	
Eylem Planları				
Yerel Eşitlik Eylem Planı		✓		
Gaziantep Valiliği				
Misyon ve vizyon				✓
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin web sayfasında yer alan misyonunda “Birlikteliğimiz, Gazi şehrimizin tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkarak, yaşanabilir dünya kenti olmak, ürün ve hizmetleri mükemmellik yaklaşımı ve çağdaş bir belediyecilik anlayışıyla, tüm paydaşlarımızın gereksinim ve memnuniyetini dengeli bir şekilde sağlamak içindir.” tanımı yapılmıştır. Büyükşehir belediyesinin vizyonunda ise “Gaziantep’i tarihi ve kültürel mirası ve çağdaş çalışmaları ile dünyada örnek olarak gösterilen sürdürülebilir gelişmişlik düzeyinde yaşam kalitesi yüksek bir şehir yapmak.” ifadesi yer almaktadır. Belediyenin ilkeleri katılımcı, adaletli, planlı, kaliteli, yenilikçi, ekip çalışması, profesyonellik, güvenilirlik, motivasyon, şeffaflık, sürdürülebilirlik biçimindedir. Gaziantep büyükşehir belediyesinin **2015-2019 Stratejik Planı’nın** 9. stratejik amacı eşitlikçi ve engelsiz kenttir. Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında örnek bir stratejik plan olduğu belirtilen belediyede bir şube müdürlüğü de bulunmaktadır. Bu amaca yönelik olarak belirtilen stratejilerde toplumsal cinsiyet eşitliği ifadesi yer almamaktadır. Ancak, kadınlar ve kız çocukların eğitimleri, sağlıklı yaşam hakkından eşit yararlanması, ekonomik hayata eşit katılım, kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması ve yerel mekanizmalara kadınların eşit katılımın sağlanması vurgulanmıştır. Belediyenin bir sığınmaevi bulunmaktadır. Belediye, 8 Mart ve anneler günü etkinlikleri düzenleme, sığınmaevi çalışmaları (2 tane), gebe okulu ve gezici meme kanseri tarama faaliyetleri, Hijyen Süt Mutlu Kadın Projesi (2016), kadın çiftçilerle toplantılar, Suriyeli kadınlara sosyal destek ve dil eğitim hizmetleri, kadınlara yönelik mesleki, kişisel, okuma-yazma eğitimleri ve sanatsal ve kültürel faaliyetler, STK’larla işbirliği yürütmektedir. Belediye’nin Yerel

Eşitlik Eylem Planı olduğu belirtilmekle birlikte, plana ulaşılammıştır (Tablo 12).

Gaziantep Valiliği, 7 ilçesi olan il genelinde Gaziantep Kent Konseyi aracılığıyla toplumsal ve kadınlar ile ilgili sorunlara yönelik çalışmalar yürütmektedir. **Gaziantep Kent Konseyi** 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesine dayanarak kurulmuş ve sivil toplum kuruluşlarını da içinde bulunduran bir yapıdır. Kent Konseyi içinde Kadın Meclisi bulunmaktadır. Kadın Meclisi’nin amacı “*Toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlendirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların, girişimci, araştıran, üreten bireyler olmalarının desteklenmesi ve bireysel inisiyatiflerinin geliştirilmesi adına, geleneksel ve benzer her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, stratejiler geliştirmek amacıyla, kadınların ve kadınlarla ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, siyasi parti, üniversite temsilcilerinin katılımıyla oluşan demokratik bir yapı.*” olarak tanımlanmıştır. Bu amaçlar içinde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı kullanılsa da, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi konularına yer verildiği ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin dar anlamıyla dikkate alındığı görülmektedir. Gaziantep Yerel Eşitlik Eylem Planı’nın hazırlandığına dair haberler web sayfalarında yer almakla birlikte, eylem planına ulaşılammıştır.

Tablo 13: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - İstanbul

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
İstanbul Büyükşehir Belediyesi				
Misyon	2015		✓	
Vizyon	2015		✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
<i>2015-2019 Stratejik Plan</i>	2015		✓	
Eylem Planları				✓
İstanbul Valiliği				
Misyon ve vizyon				✓
<i>Stratejik Planlar</i>				✓
<i>Eylem Planları</i>				✓

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin güncel olarak misyonunu ve vizyonunu tanımladığı belge, 2015-2019 Strateji Belgesi içinde yer almaktadır. Belediyenin misyonu “*Açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri, 21. yüzyılın yerel yönetim anlayışına uygun şekilde sunmak, belediye hizmetlerini kurumsal bir anlayışla mükemmelleştirirken şehrin kültürel kimliğini yaşatmak.*” olarak tanımlanmıştır. Vizyonu ise “*Sürdürülebilir ve yenilikçi çözümlerle hayatı kolaylaştıran, şehircilik ve medeniyet adına küresel değer üreten marka kentin yerel yönetimini gerçekleştirmektedir.*” İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin değerleri adalet, güven, saydamlık, kalite, verimlilik, katılım ve liderlik biçiminde özetlenmiştir. 32 ilçeye hizmet veren bir birim olarak, kadınlara yönelik hizmetlerini Kadın Koordinasyon Merkezi aracılığıyla yürütmektedir. 1999 yılından itibaren çalışmalarını yürüten merkez, 2005 yılından itibaren belediyenin sosyal hizmet müdürlüğü bünyesinde yer almaktadır. Merkezin ilk kuruluşundan 2005 yılına kadar olan dönem içinde

daha çok gıda yardımlarını yöneten merkez, daha sonra dezavantajlı ailelere yönelik ihtiyaç tespiti ve çözüm öneriler konusunda çalışmaktadır. Eğitim ve İstihdam Atölyesi’nin kurulması ile birlikte, merkezde 2007 yılından itibaren kadınlara yönelik seminerler ve meslek edindirme kursları düzenlenmektedir. İstihdam atölyelerinde daha çok konfeksiyon ve tekstil ağırlıklı kurslar düzenlenmektedir. Özel günlerde kadınlara yönelik panel ve seminerler düzenleyen merkezin, 2006 yılında yılda 3 kez çıkarılmasını hedeflediği Kadın Çalışmaları Dergisi görünmektedir. Belediyenin kadın çalışmaları merkezleri ve anabilim dallarını desteklemeyi de hedefleyen dergisinin sadece 2006 yılına ait sayıları web sayfasında yer almaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ve çocuklara yönelik istismar konularında çeşitli paneller ve toplantılar yürütülmektedir. Kadın koordinasyon merkezinin çalışmaları içinde toplumsal cinsiyet konusu gündeme getirilmemiştir. Büyükşehir belediyesinin 2015-2019 Stratejik Planı’nda, sosyal destek hizmetleri yönetimi kurumsal paydaş görüşlerine değinen bölümünde, şiddetten en çok etkilenen kesimler olarak kadınlar ve çocukların rehabilitasyonu gündeme getirilmiştir (Tablo 13).

İstanbul Valiliği’nin web sayfasında, belirlediğimiz kriterlere ilişkin bilgi bulunmamaktadır. Valiliğin kadınlara yönelik çalışmaları büyük oranda kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ve çocuk istismarı konularını içeren paneller düzenlenmesi ile sınırlıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda da herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Tablo 14: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - İzmir

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
İzmir Büyükşehir Belediyesi				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
<i>2006-2010 Stratejik Planı</i>	2013	✓		
<i>2007-2010 Stratejik Planı</i>	2013	✓		
<i>2015-2019 Stratejik Planı</i>	2015	✓		
Eylem Planları				✓
İzmir Valiliği				
Misyon ve vizyon				✓
<i>Stratejik Planlar</i>				✓
<i>Eylem Planları</i>				✓

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin web sayfasında misyon ve vizyon sırasıyla “Halkın verdiği gücü, eşitlik ve güvenle mayalayıp belediyeçilik hizmeti olarak tüm kente taşımak.” ve “Uygarlıkların mirasını geleceğe taşıyan, Akdeniz’in zenginliklerini kentlisine ve dünyaya sunan, hizmet felsefesiyle akıllarda iz bırakan gözde belediye olmak” biçiminde tanımlanmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2008 tarihinden itibaren şiddete maruz kalmış ya da kalma riski taşıyan kadınların sığınmaevi başvurularını alan, hukuksal ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilmektedir. Belediye, 2006 yılında Kadın Dostu Kentler Projesi’nin ortağı olmuş ve Yerel Eşitlik

Eylem Planı’nı hazırlayarak hayata geçirmiştir. Ayrıca, Kadın-Erkek Eşitliği İhtisas Komisyonu kurmuştur. 2012 tarihinde kurulan Kadın-Erkek Eşitliği Birimi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı çalışmalar yürütme hedefini belirlemiştir. Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği ile 16 haftalık KİHEP, TAPV ile 13 haftalık Kadın Sağlığı Eğitim Programı sürdürmeye başlanmıştır. Belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddet, yasal haklar, çevre, sağlık ve kentlilik bilinci, odak grup çalışmaları bulunmaktadır. İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi üyelerine “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Afet Yönetimi”, Narlıdere Alevi Bektaşî Derneği üyelerine “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” eğitimleri de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi’nde temsili, çeşitli kurumlarla işbirliği hedeflenmekte bu doğrultuda ÇEKEV (Çiğli Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Derneği)’de “Şiddeti Önleme Yasası” eğitimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 14).

Belediyede 2013 tarihinden itibaren Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu müdürlüğün yetki ve görev sorumlulukları *“Belediyemiz hizmetlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde eşit dağılımını sağlamak, şiddete maruz kalan kadınlara psikolojik, hukuki vs. danışmanlık hizmetleri vermek, gerektiğinde geçici barınma sorunlarını çözümlemek, kadın hemşehrilerin kentsel hizmetlerle ilgili talepleri doğrultusunda raporlama yaparak, belediyemizin ilgili birimlerine iletmek, kadına özel gün ve haftalarla ilgili etkinlik düzenlemek, kadına ve aile bireyelerine yönelik eğitimler düzenlemek, bilgilendirici broşür, kitapçık yayınlayıp dağıtmak, tarafı olunan ulusal ve uluslararası kadın projelerini yürütmek.”* olarak belirtilmiştir. Bu müdürlüğün kurulmasının yasal dayanakları¹² belirtilerek faaliyete geçmiştir. Birleşmiş Milletler’in Kadın Dostu Kent ünvanını alan kentte kadın-erkek eşitliği eşitliği ve kadınların yerel karar alma süreçlerine aktif katılımını teşvik edilmesi, kadınların güçlenmeleri konularına yönelik çalışmaların desteklendiği ifade edilmektedir. Büyükşehir bünyesinde hizmet veren kadın sığınmaevi de bulunmaktadır. Belediyenin tüm hizmetlerinin analizinin yapıldığı 2015-2019 Stratejik Planı’nda, danışma merkezlerinin sayısının artırılması, sığınmaevine ilişkin göstergeler hazırlanmıştır. Belediye çalışanlarına yönelik verilen tüm istatistikler de cinsiyet bazında ayrıştırılmıştır. Belediyenin daha önceki 2 stratejik planı ise güncel olan kadar gelişmiş değildir.

İzmir Valiliği, kadınlara yönelik şiddet konusunda özellikle 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Uluslararası Dayanışma Günü kapsamında panel ve seminer düzenlemiştir. Valiliğin, misyon, vizyon ve hazırladığı planlar yoktur. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusu da gündeme getirilmemiştir.

Kars Valiliği bünyesinde, kadınlara yönelik çalışmalar, şiddet ile mücadele konusunu gündeme getiren panel ve seminer düzenlemenin yanı sıra Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kars Eylem Planı çalışmalarına başkanlık ederek bu çalışmaları desteklemektedir. 2017 yılında Kars Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele İl Eylem Planı onaylanmıştır (Tablo 15).

12 5216 sayılı Kanun maddesi 7/v; 5393 sayılı Kanun maddesi 14/1-a,m15/1b, 6284 sayılı Kanun, 08.05.2011 sayılı özel hukuk tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılan kadın konukevleri yönetmeliği, İBB meclisinin 14.04.2008 tarihinde onayladığı Yerel Eşitlik Eylem Planı iç yönergeleri ile Belediye Meclisi’nin 13.05.2013 tarihli kararıyla kabul edilen Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin yönetmelik ile belediye meclisinin 14.06.2013 tarihinde aldığı karar ile Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nın kabulüne dayandığı belirtilmektedir. (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı, s. 105). https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/file/MALI_HIZMETLER/2015_19StratejikPlan_web.pdf

Tablo 15: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Kars

	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Mahalli İdareler				
Kars Belediyesi				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
2012-2013-2014 Stratejik Planı ve Performans Programı	2012		✓	
<i>Eylem Planları</i>				✓
<i>Yerel Eşitlik Eylem Planı</i>	2012		✓	
Kars Valiliği				
Misyon ve vizyon				✓
<i>Stratejik Planlar</i>				✓
<i>Eylem Planları</i>				✓

Kars Belediyesi, Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişmesi ve şiddet ile mücadele açısından önemli adımlar atılmasına aracılık etmiştir. Kars Belediyesi bünyesinde 2007 tarihinde Özel Kalem Müdürlüğü’ne bağlı olarak Kadın Çalışmaları Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyonun amacı “Kadınlar ve kız çocukların insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ortak programını izlemek, işbirliği yapmak ve desteklemektir. İlin Yerel Eşitlik Eylem Planı’nın 2012 tarihinde onaylandığı gazete haberlerinde yer almakla beraber, eylem planına ulaşamamıştır.

Trabzon Valiliği’nin hazırladığı program içinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların eğitim, istihdam, sağlık hizmetlerine erişimlerinin artırılması ve iyileştirilmesi ile kadınlara yönelik şiddet ile mücadele edilmesi konusunda oldukça kapsamlı stratejiler belirlenmiştir (Tablo 16).

2015-2023 Trabzon İl Planı’nda belirtilen stratejik amaçlar arasında, 4. amaç, “insan merkezli olarak ve bütüncül yaklaşımla bireylerin sağlık ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap vermektir”. Bu amaca ulaşabilmek için, 4.2.18 No.’lu hedef, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddetle mücadele kapsamında sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, 4.2.19. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Programı’nın il genelinde yürütülmesi, 4.2.20. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Programı kapsamında hastane acil servis çalışanları ve I. basamak sağlık kurumlarımızda çalışan personele hizmet içi eğitimler verilmesi, 4.2.21. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik aile içi şiddetle mücadele konularında eğitimler verilmesi, 4.2.22. Konuyla ilgili farkındalığı artırmak amacıyla eğitim materyalleri geliştirilmesi (el broşürü, eğitim sunuları vb.) hedefleri tanımlanmıştır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi sorumluluğunun İl Halk Sağlığı’na verilmesi de kadınlara yönelik şiddet konusunun halk sağlığı sorunu olarak ele alındığına dikkat çekmektedir. Öte yandan, bölge planında Trabzon bölgesel gelişme stratejileri Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı’nın 1. stratejik amacının (kurumsal kapasitenin geliştirilmesi) 1.1.4 nolu hedefinde kadınlara karşı şiddetle topyekün mücadele edilmesi yer almaktadır.

Tablo 16: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi - Trabzon

Mahalli İdareler	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Trabzon Büyükşehir Belediyesi				
Misyon	2017		✓	
Vizyon	2017		✓	
<i>Stratejik Planlar</i>				
2015-2019 Stratejik Plan	2015	✓		
Eylem Planları				✓
Trabzon Valiliği				
Misyon ve vizyon			✓	
Trabzon İl Planı 2015-2023	2015	✓		
Eylem Planları		✓		

Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nin misyonu *“Tarihsel süreç içerisinde var olan kültür, tarih, ticaret ve spor unsurlarını geliştirerek sürdürmek, katılımcı, şeffaf, tarafsız, güvenilir bir yönetim anlayışı ile Trabzon’un çağdaş gelişimini sağlamak ve Trabzon halkının yaşam kalitesini yükseltmektir.”* olarak belirlenmiştir. Misyon, *“Bir kurumun varlık sebebidir. Yani, kurumun “Ben niçin varım?” sorusuna verdiği cevaptır.”* biçiminde ifade edilmiştir. Vizyon ise *“şehri imar ederken gönülleri fetheden belediye”* olarak belirlenmiştir. Büyükşehir Belediyesi’nin ilk eylem planında, kadınlara yönelik şiddet konusuna ilişkin faaliyetler (6.3.7.) ile kadınlara yönelik projeler başlığı altında kadın dostu kent proje takibi, Avrupa Kadın-Erkek Şartı takibinin yapılması, Yerel Eşitlik Eylem Planı’nın hazırlanmasına ve uygulanmasına yer verilmiştir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede etkin rol alan kanunların analizi, bu çalışma çerçevesinde belirlenen normların tümünü içeren bir kanun olmadığını göstermektedir. Gerekli özeni gösterme / titizlikle yapma normu sadece ulusal mevzuat içinde değil, uluslararası alanda da kullanıma yeni giren bir normdur. Kanunlar arasında bu norm TCK ile Çocuk Koruma Kanunu’nda dile getirilmiştir. Adalet Bakanlığı’nın ise iki genelgesinde, yapılan işlere özen gösterilmesine sadece değinilmiştir. Öte yandan, bu normun eksikliği, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin başarısını azaltan önemli bir faktördür. Örneğin, 6284 Sayılı Kanun kapsamında şiddet uygulayan erkeklere verilen evden uzaklaştırma tedbir kararına ilişkin tartışmalarda devletin evden uzaklaştırma kararı verdiği erkeğe kalacak yer temin etme yükümlülüğünün tartışılması bu norm kapsamında daha doğru olacaktır. Politikaların oluşturulması ve hizmet sunumu aşamalarında gerekli özenin gösterilmesinin öne çıkarılması, hem kadınların güçlenmelerine katkıda bulunacak hem de toplumsal cinsiyet eşitliğinin yolunu açacaktır.

3.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)

Türkiye’de sivil toplumun kapasitesi

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadelede kadın örgütleri başta olmak üzere hak temelli sivil toplum kuruluşları, LGBTİ örgütleri, belediyeler ve diğer kamusal aktörler de birçok etkinlik yürütmektedir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında hak temelli izleme konusuna odaklanan bu çalışmada, sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili duyarlılığı farklı düzeylerde ele alınmıştır. Raporun şiddet alanında izleme yapan kadın örgütlerinin izleme-değerlendirme çalışmalarına, LGBTİ örgütlerinin şiddet alanındaki raporlarının kadın haklarına duyarlılıklarına, hak temelli izleme yapan STK’ların kadın haklarına duyarlılıklarına ve diğer önemli kamusal aktörlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılıklarına odaklanılmıştır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede, uluslararası sözleşmeler devletlere belirli yükümlülükler getirirken, sivil toplum kuruluşlarına da bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda baskı unsuru olma sorumluluğunu getirmektedir.

Türkiye’de hak temelli örgütlenmeler, 1980 döneminde yaşanan OHAL sürecinden sonra yeniden oluşmaya başlamıştır. Hak temelli örgütlenmelerin yanı sıra kadın örgütlerinin sayıları da 1990’lı yıllarda artmıştır. 2000’li yıllar ise LGBTİ örgütlerinin oluşmaya başladığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’nin uluslararası sözleşmelere taraf olması ve kadın örgütlerinin baskısıyla yasal mevzuatta yapılan değişiklikler hak ve özgürlükler açısından gelişmelere tanıklık edilen bir dönemdir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve şiddete yönelik kazanımlarda, Türkiye’nin AB üyeliğine uyum sürecinin önemli bir etkisi olmuştur. Bu dönemde, özel sektör de kadınlara yönelik şiddet alanı başta olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik katkıda bulunmaya başlamıştır.

Şiddet alanında izleme yapan kadın örgütlerinin izleme-değerlendirme raporlarının içeriği

Türkiye genelinde kadınlara yönelik şiddet konusunda örgütlenmiş kadın örgütlerinden Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (Mor Çatı), Kadın Dayanışma Vakfı, Van Kadın Derneği (VAKAD), Muş Kadın Derneği (MUKADDER), İzmir Kadın Dayanışma Derneği, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Engelli Kadınlar Derneği (ENG-KAD)’ın birlikte ve ayrı ayrı izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmektedir (Tablo 17).

Mor Çatı, kadınlara yönelik şiddet ile mücadele konusunda 1990’lı yılların başından beri, kadın danışma merkezi ve sığınak ile hizmet vermenin yanı sıra araştırmalar da yürütmektedir. Mor Çatı, son dönemdeki çalışmalarında izlemeye de yer vermektedir; 2010-2017 yılları arasında yayınlanmış beş adet izleme raporu bulunmaktadır.

Bu raporlardan ilki, Mor Çatı¹³, VAKAD¹⁴ ve İzmir Kadın Dayanışma Derneği¹⁵ işbirliğiyle, Mart 2010-Şubat 2012 tarihleri arasında Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu finansal destekli “Ev İçi

13 <https://www.morcati.org.tr/tr/>

14 <http://www.keig.org/?p=176>

15 <http://kadindayanismadernegizmir.blogspot.com.tr/>

Şiddeti Önlemek için Köprüler Kurmak” projesi kapsamında hazırlanan **“Kadına Karşı Şiddetle Mücadele: Yasalar, Politikalar, Uygulamalar”** izleme raporudur. Raporunda eşitlik, şiddetsizlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normlarının hepsine vurgu yapılmıştır. Uluslararası sözleşme, bildirge, tavsiye kararı gibi dokümanları içeren 18 belge standart olarak alınmış, sözleşme maddeleri referans vererek belirlenen normlar çerçevesinde ele alınmıştır. İzleme, Mor Çatı sığınağında kalan kadınlarla birden çok kere görüşülmesi ekseninde yapılmıştır. Kadınlara karşı şiddetle mücadelede karşılaşılan yapısal sorunların çeşitli açılardan ortaya konması amacıyla 16 kadının öyküsüne raporda yer verilmiştir. Buna göre, kadınlara yönelik şiddetle mücadelede karşılaşılan sorunların basitçe “yasaları uygulama sorunu” olarak görülmesinin durumu anlamakta yetersiz kalacağı ve uygulama aksaklıklarının yasal düzenlemelerle önlenmesi gerekliliğinin önemi vurgulanmıştır.

İkinci rapor, Mor Çatı’nın Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu Matra Fonu finansal desteğiyle Nisan 2013-Nisan 2014 tarihleri arasında yürüttüğü **“6284 Sayılı Kanun Uygulamaları ve Yaygın Olumlu Örnekler”** projesi kapsamında yayınladığı **“6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu”**dur. İzleme, 6284 Sayılı Kanun ile kadınlara yönelik şiddetle mücadelede değişen mekanizmalar ve uygulamaların Mor Çatı Dayanışma Merkezi’ne başvurmuş veya sığınağında kalmış kadınların deneyimleri temel alınarak, kadınların aktarımı yoluyla yapılmıştır. Buna ek olarak, ASPB, İstanbul ŞÖNİM, MEB, SB ve ÇSGB’ye 6284 Sayılı Kanun’da yer alan görev ve sorumluluklarına dair sorular sorulmuştur. Raporunda, kanun maddeleri ve koruyucu ve önleyici tedbirlerle ilişkin hükümler, başvuruları alan valilik, kaymakamlık, savcılık, kolluk ve mülki amir birimleri ve hakimler gibi kanun uygulayıcıları ve sosyal hizmet personelinin kadınlara nasıl davrandığı, konunun nasıl ele alındığı, çözüme ulaştırılıp ulaştırılmadığı üzerinden değerlendirilmiş ve kadınların deneyimlerinin yanı sıra Mor Çatı çalışanlarının tanıklıklarına da yer verilmiştir. Bunun dışında, ŞÖNİM değerlendirmesi uygulamalar, erişim, çalışanların tutumu, destekler (ayrıntılı ihtiyaç analizi, maddi ve ayni destekleri, hukuki destek, psikolojik destek, sağlık desteği, eğitim ve mesleki destek), kanun ile koordinasyon ve sığınak hizmetleri temel alınarak yapılmıştır. Raporunda, eşitlik, şiddetsizlik, ayrımcılık yasağı gibi normların yanı sıra, güçlenme normu da önemle vurgulanmıştır.

Üçüncü rapor, Avrupa Birliği Sivil Düşün AB Programı desteğiyle, Ocak 2015 tarihinde, Mor Çatı, Muş Kadın Derneği (MUKADDER) ve Kadın Dayanışma Vakfı¹⁶ ortak çalışmalarıyla yürütülen **“Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezi Kurultayı’nın Güçlendirilmesi ve Avrupa ve Türkiye’deki Kadın Örgütleri Arasında Ev İçi Şiddete İlişkin İyi Deneyimlerin Paylaşılması Projesi”**nin ana faaliyetlerinden biri olarak **“Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu”** adıyla yayınlanmıştır. 2015 yılında Mor Çatı’ya ve kurultay bileşeni örgütlere başvuran kadınların deneyimleri, başvuranlarla dayanışma kuran sosyal çalışmacı, psikolog ve avukatların deneyimleri, Mor Çatı’nın yaptığı bilgi edinme başvurularına verilen cevaplar ve Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultay Bileşeni Örgütleri’nin deneyimleri temel bilgi kaynağıdır. Raporunda, KYTCTŞ alanında yürürlükte olan yasaların uygulanması, KYTCTŞ ile mücadelede yetki ve sorumluluğu olan kamu kurumlarının çalışma ve politikalarının bir yıllık izleme ve değerlendirmesinin yapılması hedeflenmiştir. Hukuki düzenlemeler bağlamında, İstanbul Sözleşmesi, CEDAW, 6284 Sayılı Kanun, 5395 Sayılı TCK, 4721 Sayılı Medeni Kanun

16 <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>

ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu referans alınmıştır. Birinci bölüm, Mor Çatı faaliyetlerini (2015 yılında başvuran kadın ve çocukların başvuru sebepleri, ihtiyaç duydukları destekler ve merkezce sunulan destekler); ikinci ve üçüncü bölüm, hem Mor Çatı’ya hem de K-bileşen örgütlere başvuran kadın ve çocukların deneyimleri üzerinden Türkiye’de KYTCTŞ ile mücadelede var olan sosyal hizmet ve hukuk mekanizmalarının incelenmesini; son bölüm ise şiddetin kadın ve çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini kapsamaktadır.

Dördüncü rapor, Mor Çatı dahil olmak üzere K-bileşeni 12 kadın örgütünün buldukları illerin devlet hastanelerini telefonla arayarak kürtajın yapıp yapılmadığı sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda hazırlanan **“Kamu Hastaneleri Kürtaj Uygulamaları Araştırma Raporu”**dur. Bu izleme sonucunda kürtaja dair hem nicel hem nitel veriler elde edilmiştir. Raporla, yasal kürtaj hakkı ve kapsamı standart olarak alınmış ve kadınların ücretsiz, güvenli ve erişilebilir kürtaj haklarının engellenmesinin ve keyfi/yanlış/eksik uygulamaların hem kadınların hayatlarını riske atacağına hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve erkek egemen baskıyı derinleştireceğinin altı çizilmiştir.

Son rapor, Mor Çatı’nın 2017 yılında, AB Türkiye Delegasyonu desteğiyle yürüttüğü **“Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Önemli Bir Başlangıç: Veri Toplama Modeli Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması”** projesi kapsamında hazırladığı **“Veri Toplama Model ve Sistemleri Bibliyografyası”** çerçevesinde yayınladığı **“Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Önemli Bir Başlangıç: Veri Toplama ve Yönetim Modellerine Karşılaştırmalı Bakış”** izleme raporudur. KYTCTŞ konusunda veri toplamanın rolü ve sistematığına dair Türkçe kaynakların kısıtlılığı göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın önemi daha da belirginleşmektedir. İzlemede İstanbul Sözleşmesi ve GREVIO’nun önemine atıfta bulunarak başlayan rapor, Türkiye’de kullanılan veri toplama sistemleri ele alınarak hazırlanmıştır. Buna göre, öncelikle Mor Çatı’nın kullanmakta olduğu çeşitli veri toplama biçimleri yeniden gözden geçirilmiş; Hürriyet Aile İçi Şiddet Hattı deneyimi ele alınarak resmi kurumların şiddete uğrayan kadın ve çocuklarla görüşürken kullandıkları formlar incelenmiş; KADAV’ın geliştirmekte olduğu veri toplama model ve yazılımının çalışmalarını incelemek üzere bir buluşma gerçekleştirilmiş; Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Pembe Hayat, Lambda İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği, Hayata Destek - İnsani Yardım Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) gibi sivil toplum kuruluşlarının başvuru formları ve veri toplama sistemleri üzerine inceleme ve görüşmelerde bulunulmuştur. Türkiye’deki kuruluşlara ek olarak İngiltere’den İmkaan ve Scottish Women’s Aid; İrlanda’dan Rape Crisis Network; İzlanda’dan Stigamot; Almanya’dan Frauenberatungsstelle Herford ve Frauenberatungsstelle Meschede; İspanya’dan Aspacia; Hollanda’dan Rosa Manus; Ermenistan’dan Women’s Support Center; Avustralya’dan Australian Women Against Violence Alliance üyesi Annie North Women’s Refuge and Domestic Violence Service gibi kuruluşlarla da kullandıkları sistemler üzerinden bilgi ve deneyim aktarımları gerçekleştirilmiştir. Mor Çatı’nın hazırladığı izleme raporları, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı izlemeler olmakla birlikte, bir tanesinde feminist bakış açısıyla ele alındığı açıkça belirtilmiştir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP),¹⁷ 2013 yılından bu yana kadın cinayetleri duruşmalarına katılım, davaları takip ve izleme, istatistiki veri tutma ve paylaşma faaliyetleri ger-

¹⁷ <http://kadincinayetleriniDurduracagiz.net/>

çekleştirmektedir. Dava Takvimleri’nde ve Yargıda Cinsiyetçilik Raporları’nda bu davaları kimlerin, nasıl, hangi formlar eşliğinde izlediği bilgisi yer almamakla birlikte, davaların kapsamı, kaç dava ve duruşmanın izlendiği, izlemenin önemi ve kararlar üzerindeki etkisi ve dava/duruşma sonuçları tartışılmıştır. Bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi, CEDAW, TCK ve Ceza İnfaz Kurumu, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Kanunu, Medeni Kanun, 6284 Sayılı Kanun gibi ulusal ve uluslararası belgelere ve OECD, TÜİK, DİSK Genel-İş, İMDAT, Adli Tıp Kurumu, ASPB, KCDP verilerine referans verilerek yeni eğitim müfredatı, TBMM Boşanmaları Önleme Komisyonu ve Nüfus Hizmetleri Kanun Tasarısı eleştirilmiştir. Eşitlik, şiddetsizlik, ayrımcılık yasağı normları sıklıkla vurgulanmıştır.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği,¹⁸ 1993 yılından itibaren Türkiye’de ve uluslararası alanda kadınların insan hakları, eşitliği ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması konusunda savunuculuk yapan bağımsız bir kadın örgütüdür. Çalışmalarını, bütüncül bir bakış açısı ile yürüttüğünü belirten dernek, kadınlara yönelik şiddet, eğitim, kadınların ekonomik ve yasal hakları, cinsellik ve doğurganlık hakları konularına yönelik olarak yürütmektedir. Dernek, 1999 yılında Uluslararası Kadın Kalkınma Örgütü’nün Öncü Çözümler Ödülü’nü almıştır. Ayrıca, 2007 yılında Türkiye ve müslüman ülkelerdeki kadınları bir araya getirerek oluşturduğu koalisyon nedeniyle Gruber Vakfı Uluslararası Kadın Hakları Ödülü’ne layık görülmüştür. 2005 yılından bu yana Birleşmiş Milletler’in Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) özel STK danışmanlık statüsüne sahiptir. Uluslararası alanda tanınan bir kuruluş olarak, özellikle CEDAW Gölge Raporları ve bu raporlara ilişkin çalışmalarıyla izleme yapmaktadırlar.

Tablo 17: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanında İzleme Yapan Kadın Örgütlerinin Çoklu Ayrımcılık ve LGBTİ’yi İçerme Analizi

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	Çoklu ayrımcılık ve LGBTİ’yi içermesi**	
	Var	Yok				Var	Yok
Mor Çatı, VAKAD İzmir Dayanışma Derneği	✓		Kadına Karşı Şiddetle Mücadele: Yasalar, Politikalar, Uygulamalar	2012			✓
Mor Çatı	✓		Kamu Hastaneleri Kürtaj Uygulamaları Araştırma Raporu	2014	Kürtaj hakkının izlenmesi		✓
Mor Çatı	✓		6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu	2014	Şiddetle mücadele açısından 6284 sayılı kanunun uygulamaları		✓
Mor Çatı, MUKADDER, Kadın Dayanışma Vakfı	✓		Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu	2015			✓
Mor Çatı	✓		Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Önemli Bir Başlangıç: Veri Toplama ve Yönetim Modellerine Karşılaştırmalı Bakış	2017	Veri toplama ve yeni bir veri tabanı oluşturma	✓	

18 <http://www.kadinininsanhaklari.org/>

Tablo 17: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Alanında İzleme Yapan Kadın Örgütlerinin Çoklu Ayrımcılık ve LGBTİ’yi İçerme Analizi (devam)

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	Çoklu ayrımcılık ve LGBTİ’yi içermesi**	
	Var	Yok				Var	Yok
Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ)	✓		CEDAW 4. 5. Dönem Birleştirilmiş Türkiye Gölge Raporu	2005	CEDAW’ın genel izlemesi	✓	
			CEDAW 6. STK Gölge Raporu	2010	CEDAW’ın genel izlemesi	✓	
			Shadow CSA Report on Turkey’s “Scope of 2016 HKPF Presentation”	2016	CEDAW Gölge Raporuna ilişkin izleme	✓	
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	✓		Dava takvimlerinde ve Yargıda Cinsiyetçilik Raporlar	2013	Kadın cinayetlerinin izlenmesi		✓
Engelli Kadınlar Derneği	✓		Türkiye’de Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu	2013-2014	Engelli kadınlara yönelik 2013-2014 yıllarına ait verilerin ve o yıllardaki şiddet vakalarının derlenmesi	✓	

Engelli Kadınlar Derneği (ENG-KAD):¹⁹ 2009 yılında bir inisiyatif olarak kendini var eden ENG-KAD, 2011 yılında Ankara’da hak temelli feminist bir örgütlenme olarak engelli bireyler için “onurlu bir yaşam ortak paydasında” buluşmasıyla derneğe evrilmiştir. ENG-KAD, çalışmalarında feminist ilke ve değerleri benimseyerek engelli kadın kesişimi özelinde faaliyetler yürütmektedir. Kadın Örgütlerinin Engelli Kadınlarla İlgili Farkındalıklarının Artırılması Projesi (2011-2012), Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları (2012-2015), Eğitici Eğitimi Projesi (2014), Erişiyorsam Varım (2016) projelerini gerçekleştiren dernek, Ayrımcılık: Engelli Kadınlara Hak Temelli Aktif Destek Projesi (2017-) ile faaliyetlerine devam etmektedir. Ayrımcılık ve Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Mekanizmaları, Engelli Kadın Örgütlenmesi Yol Haritası ve Eylem Planı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Engelli Kadın El Kitabı, Örgütlenme, Savunuculuk ve Engelli Kadın El Kitabı, Engelli Ayrımcılığına Karşı Medya Dili Klavuzu, Ayrımcılık ve Engelli Hakları ve çeşitli çevirileri bulunmaktadır. ENG-KAD’ın Ayrımcılık ve Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Mekanizmaları, Engelli Kadın Örgütlenmesi Yol Haritası ve Eylem Planı (2014)’nda İnsan Hakları ve Savunuculuk programı kapsamında Savunuculuk, Katılım, İnsan Hakları İzleme, Raporlama ve İnsan Hakları Eğitimleri olarak dört temel çalışma alanı tanımlanmış ve burada, engelli kadınlara yönelik şiddeti izlemek ve raporlamak bir hedef olarak belirlenmiştir. Buna göre, Türkiye’de Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu (2013-2014), Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

19 <http://engellikadin.org.tr/>

LGBTİ örgütlerinin şiddet alanındaki raporlarının kadın haklarına duyarlılıkları

Türkiye’de öne çıkan LGBTİ örgütleri arasında KAOS GL, Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği ve Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği’nin çalışmaları kadın haklarına duyarlılıklar açısından değerlendirilmiştir (Tablo 18).

KAOS GL²⁰ ve Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği:²¹ KAOS GL 2006 yılından bu yana Pembe Hayat Derneği ile birlikte düzenli olarak LGBTİ’lerin insan hakları ihlallerini izleme ve raporlama faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bunun dışında, faaliyet raporları, insan hakları raporu, BM İnsan Hakları Komitesi Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Türkiye Gözlem Raporu da bulunmaktadır. Özellikle şiddet alanıyla ilgili olarak gerçekleştirilen “Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli İnsan Hakları İzleme Raporu”, “Gasteler Bizi Söyler! Medyada Nefret Söylemi, Ayrımcılık ve Alternatif Haber Rehberi”, “Nefret Suçu Odaklı Veri Toplama ve İzleme Mekanizmaları: Pratik El Kitabı”, medyada homofobi, eğitimde cinsel kimlik ayrımcılığı gibi çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı ve kadın haklarına duyarlılık bağlamında ele alınmış özel konu başlıkları, örnekler, doğru dil kullanım biçimleri ayrımcılık yasağı, şiddetsizlik, insan onuruna saygı, özen gösterme, eşitlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları üzerinden tartışılmış ve değerlendirilmiştir. Lubunya Dergisi, KuirFest, Trans Kamp, Dilek İnce Giysi Bankası gibi alt oluşumları da hayata geçiren Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği ise 2006 yılında Türkiye’nin ilk trans hakları derneği olarak faaliyetlerine başlamıştır. KAOS GL ile yoğun ortak çalışmalarda yer alarak insan hakları izleme raporları, nefret söylemi ve ayrımcılık raporları, interseks ve transların insan hakları konularında gözlem raporları hazırlamışlardır. Örneğin, KAOS GL ve Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği işbirliğiyle hazırlanan “Gasteler Bizi Söyler! Medyada Nefret Söylemi, Ayrımcılık ve Alternatif Haber Rehberi”nin *Toplumsal Cinsiyet* başlığında, kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmeyen dil kullanımına dikkat çekilmiş ve önerilerde bulunulmuş; Şiddetin Haberleştirilmesi başlığında şiddete uğrayan üzerinden değil de şiddeti uygulayan üzerinden haberin yazılıp şiddete uğrayanları küçük düşürmeyecek şekilde dil kullanımına özen gösterilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SpoD):²² 2011 yılında kurulmuş olan derneğin tüm çalışmalarında, iç işleyişinde ve yönetiminde odak noktası ve önceliği kendi ifadeleriyle “translar, interseksler, sakatlar, mahpuslar ve mülteciler”dir. Dolayısıyla, çalışma ve raporlarında kadın haklarından ziyade, yukarıda bahsi geçen kimlik haklarına vurgu yapılmıştır. Örneğin, kadınlara yönelik şiddet yasasıyla ilgili olarak yasanın kendisinden çok LGBTİ grupların yasaya dahil edilmemiş olması eleştirilmiştir. Çalışmalarında kadın haklarına yönelik pek fazla atıf yapılmamıştır ancak insan haklarını ilgilendiren her konuda ve özellikle de ayrımcılığın önlenmesi konusunda insan hakları örgütleri, kadınların insan hakları alanında çalışan örgütler ve LGBTİ örgütlerinin birlikte çalışmaları ve işbirliği içinde hareket etmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

20 <http://www.kaosgl.org/>

21 <http://www.pembehayat.org/anasayfa.php>

22 <http://www.spod.org.tr/>

Tablo 18: LGBTİ Örgütlerinin Şiddet Alanındaki Raporlarının Çoklu Ayrımcılık Ve Kadın Duyarlılığı Analizi

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	Çoklu ayrımcılık ve kadın duyarlılığı	
	Var	Yok				Var	Yok
KAOS GL ve Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği	✓		Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli İnsan Hakları İzleme Raporu	2012-2017	Nefret suçları ve yaşam hakkı ihlalleri, ayrımcılık ve nefret söylemi, ifade özgürlüğü konularının yıl özelinde devam eden davalar, yıl özelinde sonuçlanan davalar üzerinden izlenmesi	✓	
	✓		Medya izleme raporları, Gasteler Bizi Söyle! Medyada Nefret Söylemi, Ayrımcılık ve Alternatif Haber Rehberi	2017	Medyada nefret söylemi ve ayrımcılık konularının izlenmesi, alternatif haber rehberinin anlatımı	✓	
SpoD		✓					
Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği		✓					

Hak temelli izleme yapan STK’ların Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılığı

Hak temelli örgütler arasında insan hakları alanında izleme yapan sınırlı sayıdaki dernek arasından İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği, Eşit Haklar İzleme Derneği, İnsan Hakları Ortak Platformu, Toplumsal Haklar ve Araştırmalar ve Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu’nun çalışmaları toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı açısından değerlendirilmiştir (Tablo 19).

İnsan Hakları Derneği,²³ 1986’da “insan hak ve özgürlükleri” konusunda çalışmalar yapmak amacıyla 98 insan hakları savunucusu tarafından kurulduğundan beri, hak ihlallerine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Merkezi İstanbul’da bulunan derneğin 37 şubesi ve 7 temsilciliği bulunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusunu tüm çalışmalarında gündeme getiren İHD, 25 Kasım tarihlerinde basın açıklamaları yapmanın ötesinde, bu konuda projeler de yürütmektedir. Kapasite Geliştirme Derneği ortaklığıyla AB Demokrasi ve İnsan Hakları Avrupa Girişimi Mali Programı’nın desteğiyle 2010 yılında **Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasında STK’ların Yargı Üzerindeki Gözetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi**’ projisi başlatılmıştır. Proje, Ankara, Diyarbakır, Trabzon, Mersin, Adana, Van ve Muğla’da yürütülmüştür.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı,²⁴ 1990 yılından beri hak ihlalleri, hak ihlaline uğrayan kişilere rehabilitasyon tedavi ve hizmetleri, hukuki destek, eğitim ve toplantılar düzenleme görevlerini

23 <https://www.ihd.org.tr/>

24 <https://tihv.org.tr/>

üstlenmektedir. Vakfın her yıl yayınladığı İnsan Hakları Raporları, hem toplumsal cinsiyet temelli şiddete ve ataerkil sisteme, hem de LGBTİ’lerin maruz kaldıkları baskılara yer vermektedir. Her ikisi de birer hak ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu alanda yürüttükleri önemli projelerden biri, “Mülteci, Sığınmacı ve Uluslararası Korunmaya Muhtaç Diğer Kişilerin Sosyal Haklarının Etkin Korunması Projesi” dir.

Hak temelli örgütler arasında 1993 yılında Helsinki Yurttaşlar Derneği²⁵ olarak kurulan, 2016 yılından itibaren ise **Yurttaşlık Derneği** ismiyle, hak ihlalleriyle ilgili birçok çalışma yürütmektedir: Yerel-Bölgesel Demokratik Yönetişim Projesi, Türkiye’de Örgütlenme Özgürlüğü Projesi, Türkiye’de Roman Haklarının Geliştirilmesi, Hak Mücadelesinde Haritalama Yöntemi: Haklarımız Her Yerde İzleme Projesi, Öğretmen Destek Programı, Karadeniz Barış Ağı gibi çalışmalarında mülteciler ile çalışmalara da yer vermektedir. Mültecilerle dayanışma çalışmaları da yapan dernek, uluslararası ve yerel yaz okulları düzenlemektedir. Hem kadınlara ilişkin çalışma ve yayınlarında hem de genel olarak tüm yayınlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine bir duyarlılık söz konusudur. İşkencenin haritalanması isimli çalışmalarında “toplumsal cinsiyet körü” bir haritalamanın yanışığına, diğer kesişimselliklerle birlikte “toplumsal cinsiyetsel farklılaşmaların” ve çatışmaların şekillendirici özelliği ve önemine vurgu yapılmıştır.

2003 yılından itibaren çalışmalarını yürüten **İnsan Hakları Gündemi Derneği**,²⁶ ayrımcılık, ırkçılık, nefret suçları, insan hakları ihlalleri raporları bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliliğine duyarlıdır. Cinsel yönelimler, cinsiyet kimlikleri, kadınlara yönelik şiddet, ayrımcılık yasağı temelinde ele alınan konulardandır. Çalışma alanları, ceza yasası, uluslararası hukuk, AİHS ve insan hakları hukuku ile sınırlıdır.

İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği İnsan haklarını ihlal edenleri zalim, hakları ihlal edilenleri ise mazlum olarak tanımlayan dernek, dini, etnik, kültürel ve cinsel vb. kimlik farklılıklarından bağımsız olarak hak ihlallerine yönelik olarak çalışmaktadır. Dava takipleri, eylemler, basın açıklamaları, cezaevi ziyaretleri, seminer ve konferans düzenlemeleriyle insan haklarına yönelik ihlalleri izlemektedir. MAZLUMDER, 1998 yılında cezaevlerindeki hak ihlallerine yönelik raporunun ardından hak ihlallerine ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde incelemeler yapmış ve raporlamıştır. Dernek, 2000 yılından itibaren aylık olarak İnsan Hakları İhlal Raporu yayınlamaktadır. Raporlarında ayrı ayrı ayrımcılık ve nefret suçları, kadın hakları ve aile içi şiddet, cinsel taciz ve tecavüz, çocuk hakları, engelli hakları, azınlık hakları, töre cinayetleri başlıkları bulunmaktadır. Gözlem raporlarının yanı sıra, gazete haberlerini tarayarak belirli konularda yaşanan insan hakları ihlalleri de web sayfasında çoğunlukla aylık olarak verilmektedir.

Uluslararası Af Örgütü,²⁷ mülteci hakları, kadın hakları, LGBTİ+ hakları, sosyal ve kültürel haklar, ifade özgürlüğü vb. alanlarda çalışmalar yürütmekte ve dava gözlemleri ile insan hakları eğitim programları düzenlemektedir. Af Örgütü’nün, “Türkiye: Aile İçi Şiddete Karşı Kadınlar”, “Türkiye: Kadınlara Yönelik Gözaltında Cinsel Şiddete Son!”, “LGBTİ Hakları: Ne Bir Hastalık Ne de Bir Suç” başlıklı raporlarının hepsinde toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı mevcuttur.

25 <http://hyd.org.tr/tr/>

26 <http://www.rightsagenda.org/>

27 <https://www.amnesty.org.tr/>

Ayrımcılığın önlenmesi, insan hakları ve farklılıklara saygının geliştirilmesi ve demokratik bir toplumun yaratılması için izleme ve raporlama çalışmaları yapmak üzere 2010 yılında kurulan **Eşit Haklar İzleme Derneği’nin**²⁸ çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılık gözlenmektedir. Engellilere yönelik ayrımcılık ve hak ihlalleri, Suriye’den gelip kamp dışında yaşayan sığınmacılar, milletvekilleri/yerel/genel/cumhurbaşkanlığı seçimleri konularında izleme raporları yer almaktadır. Bu raporlarda kadınlara yönelik şiddet, kadınların seçme ve seçilme hakları, engelli hakları, LGBTİ hakları, mülteci hakları gibi alt başlıklara rapor konularıyla ilgili olacak şekilde yer verilmiştir.

İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP),²⁹ AİHM kararlarının uygulanması izleme raporları (2013-2016) ve gölge raporlar hazırlamak, eğitim seminerleri, ayrımcılıkla mücadele programı, çocuklar için adalet girişimi, hukukun üstünlüğü ve cezasızlık, ifade ve örgütlenme özgürlüğü, savunucuların korunması konularında izleme, değerlendirme ve belgeleme çalışmaları yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmaları arasında “Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesinde Yerel Tavrı Geliştirme Projesi” yürütmüş olan İHOP, sağlık, eğitim, adalet, seçme seçilme, çalışma, mal ve hizmetlere erişim, barınma konularındaki bilgi notlarının tamamı, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık, etnik köken temelli ayrımcılık, din ve inanç temelli ayrımcılık, engellilik temelli ayrımcılık, yaşa dayalı ayrımcılık alt başlıklarıyla sunulmuştur. Buna ek olarak, “Kadın ve Kız Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Şiddet Suçlarında Cezasızlık Sorunu Raporu” da mevcuttur.

Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD),³⁰ engelli haklarına ilişkin çalışmalar yapmak üzere 2008 yılında kurulmuş ve İstanbul Bilgi Üniversitesi ile birlikte “Engelli Hakları İzleme Grubu” projesi yürütmüştür. Bu projenin sonucu olarak **Engelli Hakları İzleme Grubu** kurulmuştur. Projenin amaçları doğrultusunda grubun faaliyet alanı, mevcut durum tespiti için izleme çalışmaları, engelli haklarına dair araştırma yayınları hazırlama, izleme ve araştırma yayınlarından üretilen verilerle ulusal ve uluslararası kurumlara raporlama yapma, kamusal farkındalık artırma amacıyla STK’lar tarafından girişim yapılması ve lobi faaliyetleri düzenleme olarak tanımlanmıştır.

28 <http://www.esithaklar.org/>

29 <http://www.ihop.org.tr/>

30 <http://www.tohad.org/tohad/>

Tablo 19: Hak Temelli İzleme Yapan STK’ların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Duyarlılığı Analizi

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	TCE Duyarlılığı	
	Var	Yok				Var	Yok
Türkiye İnsan Hakları Vakfı	✓		Türkiye İnsan Hakları Raporları	2008-2014	Yaşam hakkı, kişi güvenliği, cezaevleri ve insan hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü	✓	
Türkiye İnsan Hakları Derneği	✓		Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasında STK’ların Yargı Üzerindeki Gözetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi	2010	Yargının kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasında sahip oldukları yükümlülüğü yerine getirmesine katkıda bulunmak, dava izlemenin şiddeti sonlandırmaya yönelik etkisi	✓	
Yurttaşlık Derneği ve İnsan Hakları Araştırma Gündem Derneği	✓		Hak Mücadelesinde Haritalama Yöntemi: Türkiye’de İşkencenin Stratejik Haritasının Çıkarılması	2006-2007	Türkiye’nin işkence ve kötü mamele alanındaki güncel durumunu haritalama	✓	
Yurttaşlık Derneği	✓		Haklarımız Her Yerde İzleme Projesi	2016-2017	Sekiz odak alanda aşağılayıcı / kötü, zalimane, insanlık dışı muamele ve ceza, aşırı güç kullanımı ve işkencenin izlenmesine yönelik göstergeler geliştirilmesi	✓	
İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği	✓		İnsan hakları ihlalleri raporları	2011-2014	Yaşam Hakkı, Ayrımcılık ve Nefret Suçları, Gözaltılar, Düşünce Özgürlüğü, Cezaevlerinde Yaşanan Faili Meçhul Cinayetler, Basın Özgürlüğü, Din Özgürlüğü, Adil Yargılanma Hakkı kategorilerinde meydana gelen ihlalleri içeren raporlarla mevcut durum bilançoları	✓	

Tablo 19. Hak Temelli İzleme Yapan STK’ların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Duyarlılığı Analizi (devam)

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	TCE Duyarlılığı	
	Var	Yok				Var	Yok
Uluslararası Af Örgütü	✓		Çeşitli dava izlemeleri	2008 -	İnsan hakları ihlallerine yönelik dava gözlemleri	✓	
Eşit Haklar İzleme Derneği	✓		Engelli Hakları İzleme Raporu	2011	Türkiye’de engellilik ve engelliler, engelli hakları ve ihlalleri	✓	
İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)	✓		AİHM Kararlarının Uygulanması İzleme Raporları	2013-2016	AİHM kararları sonrası ihlal izlemeleri	✓	
Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD),	✓		Engelli Hakları İzleme Grubu	2013 -	Başta çoklu dezavantajlı yaşayan olmak üzere, engellilerin Anayasa, yasalar ve ülkenin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile sağlanan eğitim, erişim, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik haklarından ayrımcılığa uğramadan, ne ölçüde yararlanabildiğinin ölçülerek-izlenmesi		✓

Önemli Kamusal Aktörlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılıkları

Bu bölümde önemli kamusal aktörlerden Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye Barolar Birliği, TÜ-BAKKOM, Türk Tabipleri Birliği, TÜSİAD, Koç Holding ve Sabancı Vakfı’nın çalışmalarına yer verilmiştir (Tablo 20).

Türkiye Belediyeler Birliği,³¹ 1945 yılında dernek olarak kurulmuş, 2002 yılında mahalli idare birliği statüsüne kavuşmuştur. Web sitesinde, bünyesinde kadınlarla ilgili herhangi bir müdürlük ya da çalışma komisyonu ile ilgili hiçbir sekme ya da bilgiye ulaşılamamaktadır, ancak 2013 yılı faaliyet raporunda “Türkiye Belediyeler Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu” kurulduğu (sf. 112); 2015 yılı faaliyet raporunda ise Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı (TÜSELOG) çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerden “2.B: Türk pilot belediyelerde vatandaş katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kurumsal gelişim, hizmet sunumu ve planlama konularında kapasite geliştirme” hedefi kapsamında “TBB bünyesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu” kurulduğu, İsveçli uzmanların bu gruba eğitim verdiği ve “CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı” konulu konferans düzenlendiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, 2016 faaliyet raporunun “5.13.12.11 Çalışma Komisyonları” başlıklı bölümü altında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu”nun “mevcut ve gelecekte kurulması planlanan komisyonlar” tablosunun en altında yer aldığı da görülmektedir (sf 122). Bu haliyle, komisyonun varlığı muğlaktır.

31 <http://www.tbb.gov.tr/>

Tablo 20: Önemli Kamusal Aktörlerin ve Özel Sektörün Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Duyarlılığı Analizi

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	TCE duyarlılığı	
	Var	Yok				Var	Yok
Türkiye Belediyeler Birliği		✓					
Türkiye Barolar Birliği		✓					
TÜBAKKOM		✓					
Türk Tabipleri Birliği		✓					
TÜSİAD		✓					
Koç Holding		✓					
Sabancı Vakfı		✓					

2016 yılı faaliyet raporunun “Eğitim Faaliyetleri” bölümünde, 2009’dan bu yana, belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, belediye yönetici ve personeline yönelik olarak eğitim, kongre, çalıştay gibi çeşitli etkinlikler düzenleyen Belediye Akademisi’nin faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, Belediye Akademisi, Ana Hizmet Alanı Eğitimleri, Mevzuat Eğitimleri, Vizyon Eğitimleri olmak üzere 3 ayrı alanda etkinlik düzenlemektedir. Ana Hizmet Alanı Eğitimleri, imar ve planlamadan, kentsel dönüşüme, nikâh hizmetlerinden gençlik, spor, eğitim, sağlık konularındaki hizmetlere kadar çeşitlilik göstermekte ancak kadınlara yönelik ne bütüncül ne eklektik hizmetten bahsedilmektedir. Mevzuat Eğitimleri, Belediye Mevzuatı, İş ve sosyal Güvenlik Hukuku, Yerel Yönetimlerin Özerkliği ve İdari Vesayet vb. gibi daha çok yapısal denilebilecek eğitimleri kapsamaktadır. Vizyon Eğitimleri içerisinde ise kişisel gelişim, yabancı dil, kent vizyonu, proje hazırlama eğitimlerinin yanında “toplumsal cinsiyet eşitliği” maddesine de yer verilmiş ancak raporun ilerleyen ayrıntılı eğitim faaliyetlerinde bununla ilgili olarak herhangi bir etkinliğe rastlanmamıştır. İstanbul, Ankara, Adana, Kayseri, Gaziantep gibi belediyelerin hizmet içi eğitim sayı ve içeriklerinin paylaşıldığı 2016 faaliyet raporunda, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmediği görülmüştür. Farklı olarak, 2014 ve 2015 yıllarında, UNDP, UN-Women ve Sabancı Vakfı’nın uygulayıcı ortakları olduğu BM Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı kapsamında gerçekleştirilen “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” faaliyetlerine Birlik, “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Deneyim Paylaşımı Atölyesi” düzenleyerek destek vermiştir. 2013 yılında toplumsal cinsiyet konularında sonraki yıllara kıyasla aktif olduğu görülen Birlik, Paris Belediyesi ile UCLG ve CEMR işbirliğinde gerçekleştirilen “Yerel Kadın Politikacılara Yönelik Küresel Konferans”a katılmış, sonrasında Ankara’da “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı Bilgilendirme Toplantısı” düzenlemiş, “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı” belediyelerin imzasına açılmış, TÜSELOG ve BM Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı çalışmalarını için ön toplantılar gerçekleştirmiştir. Tüm bunlara ek olarak Birlik, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliği çerçevesinde “Evlilik Öncesi Eğitim Programları” başlatmış ve Diyarbakır ve Şırnak Aile Destek Merkezi kursiyerlerine Ankara’da belediyelerin kadınlara yönelik hizmetlerini yerinde görmeleri amacıyla iki inceleme ziyareti düzenlenmiştir.

Türkiye Barolar Birliği,³² 1969 yılında Ankara’da kurulmuştur. Özel olarak izleme çalışmaları bulunmamaktadır. Ancak çalışmaları arasında yer alan 2015-2016 tarihli Cezaevleri Raporu’nda “Kadınlar” özel bölümüyle ceza infaz kurumlarının ve yasal mevzuatının toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden incelemesini yapmışlardır.

Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM),³³ tüm barolarda kadın hakları komisyonunun kurulması ve yasal haklar konusundaki gelişmelerin takip edilmesi amacıyla 1999 tarihinde kurulmuştur. Kadınlara hukuksal destek sağlamak konusunda çeşitli çalışmalar yürüten TÜBAKKOM, 2016 yılında Çocuktan Gelin Olmaz başlıklı bir kurultay düzenlemiştir.

Türk Tabipleri Birliği,³⁴ 1953 yılında İstanbul’da kurulmuş, 1983 yılında ise Ankara’ya taşınmıştır. Özel olarak izleme çalışmaları yapmamaktadır. 1998 yılından itibaren düzenli olarak yayınlanmaya başlayan çalışma raporlarını içerikleri renk, dil, ırk, din vb. yanı sıra cinsiyet ayrımı da gözetilmeksizin kişinin sağlık hakkını korumaya yönelik çalışmaların yapılması vurgusunu sıklıkla tekrarlamaktadır.

Özel Sektörün Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılıkları

Türkiye Sanayi ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD),³⁵ 1971 yılından itibaren iş dünyası ve önde gelen girişimcilerin oluşturduğu gönüllü bir iş dünyası kuruluşu olarak tanımlanan TÜSİAD’ın açılımındaki iş adamları ifadesi önce İngilizce isimde değiştirilmiştir. Cinsiyet eşitliğini dile getiren dernek “iş adamları” ifadesini “iş insanları” olarak 18 Ocak 2018 tarihinde değiştirdiğini duyurmuştur.³⁶ TÜSİAD’ın çalışma alanlarında biri toplumsal cinsiyet eşitliğidir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren bu konuda çalışmalarını yoğunlaştıran TÜSİAD, 2000 yılında Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset, 2008 yılında da Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri adlı iki yayını önemlidir. TÜSİAD, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla kısa film yarışması düzenlemekte, basın bültenleri, fotoğraf sergisi ve konuşmalarında eşitliğe ilişkin mesajlar vermektedir.

Koç Holding,³⁷ 2006 yılından itibaren toplumsal sorumluluk projelerini desteklemektedir. 2006 yılından itibaren farklı temaların gündeme getirildiği Ülkem İçin Projesi kapsamında, 2015-2017 yılları arasında Ülkem için Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum sloganıyla eşitsizliğe dikkat çekmiştir. Koç Holding, 2013 yılında Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu’nda ekonomik katılım ve fırsatlar uçurumuna katkıda bulunacağını açıklamıştır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler’in yürüttüğü HeForShe kampanyası kapsamında küresel düzeyde 10 etki lideri arasına seçilmiştir.

Sabancı Vakfı,³⁸ özellikle 2006 yılından itibaren farklı kurumlar ile işbirliği içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik projeleri desteklemektedir. Kız çocukların insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ortak programı kapsamında 2006-2010 yılları içinde altı ile

32 <https://www.barobirlik.org.tr/>

33 <http://www.barobirlik.org.tr/Detay7326.tbb>

34 <http://www.ttb.org.tr/>

35 <http://tusiad.org/tr/>

36 <http://www.diken.com.tr/tusiad-cinsiyet-esitligi-diyerek-isim-degistirdi-isadamlari-gitti-isinsanlari-geldi/>

37 <https://www.koc.com.tr/en-us>

38 <http://www.sabancivakfi.org/>

önemli bir maddi destek sağlamıştır. Aynı proje, kamu kurumlarının da (MEB, ASPB, İB, BMKP, BM Kadın Birimi ve TBB) içinde yer aldığı ortak bir grup ile 11 ilde yürütülmüştür. İş’te Eşitlik Bildirgesi’ni de imzalamıştır.

Hak temelli çalışma yürütülmesinde ne tür bir yönetim yapısının tercih edildiği önemlidir. hak temelli izleme yapan sivil toplum kuruluşları ve önemli kamusal aktörler çalışmalarının yanı sıra yönetici pozisyonlarının kadın ve erkek sayıları açısından değerlendirilmiştir. Tablo 21’de 2017 yılına ait veriler sadece hak temelli STK’lar ile kamusal aktörler için verilmiştir. Büyük oranda yatay örgütlenme modelini tercih etmeleri beklenen kadın kuruluşlarının üyelerinin sadece kadınlardan oluşması nedeniyle tabloda yer almamıştır. Web sayfasından elde edilen bilgi çerçevesinde, tüm hak temelli dernekler ve kamusal aktörlerde yönetim kurulu üyeleri arasında eşitliğin sağlanmadığı görülmektedir. Dernekler arasında TİHV, İHGD, Uluslararası Af Örgütü ve Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu’nun başkanları kadındır. Ancak yönetim kurulu üyeleri arasında erkeklerin sayısı tüm örgütlerde daha yüksektir. Kamusal aktörler ve özel sektörde TÜBAKKOM ve Sabancı Vakfı’nın başkanı kadındır. Kadınların dernek başkanı olmaları önemli bir adım olmakla birlikte, hak temelli bir bakış açısı ile yönetim kurullarında da aynı duyarlılığın gösterilmesi ve cinsiyet bazında eşitliğin sağlanması beklenmektedir. Yerel mevzuat, politika belgeleri, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer kamusal aktörlerin çalışmalarının incelendiği bu bölümde, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve bu duyarlılığı çalışmalarına aktaran kuruluşların sayısının azlığı göze çarpmaktadır.

Tablo 21: Yönetim Yapılarının Kadın ve Erkek Sayılarının Dağılımı -2017-

STK	Başkan		Yönetim Kurulu	
	Kadın	Erkek	Kadın sayı	Erkek sayı
Hak Temelli Dernekler				
Türkiye İnsan Hakları Vakfı	✓		2	7
Türkiye İnsan Hakları Derneği		✓		
Yurttaşlık Derneği		✓	1	4
İnsan Hakları Gündemi Derneği	✓		2	3
İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği		✓	0	9
Uluslararası Af Örgütü	✓			
Eşit Haklar İçin İzleme Derneği				
İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)				
Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD)		✓	3	6
Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu	✓			
Önemli Kamusal Aktörler				
Türkiye Belediyeler Birliği		✓		
Türkiye Barolar Birliği		✓	2	7
TÜBAKKOM	✓			
Türk Tabipleri Birliği		✓	4	7

Tablo 21: Yönetim Yapılarının Kadın ve Erkek Sayılarının Dağılımı -2017- (devam)

STK	Başkan		Yönetim Kurulu	
	Kadın	Erkek	Kadın sayı	Erkek sayı
Özel Sektör				
TÜSİAD		✓	3	10
Koç Holding		✓	4	15
Sabancı Vakfı	✓		4	5

4. Gösterge ve Veri Kaynakları

Göstergelere ilişkin veri kaynaklarına değinilen bu bölümde, veri kaynaklarına ilişkin açıklamalardan önce mevcut verinin oluşturulma anlayışından söz edilmiştir. Gösterge kaynaklarının haritalaması başlığı altında, 21. yüzyılda toplumsal cinsiyet eşitliği açısından küresel ve bölgesel düzeyde geliştirilen endekslere yer verilmiştir. Ayrıca, küresel göstergelerin oluşturulmasında dikkate alınan kriterlerden söz edilerek, kadınlara yönelik şiddete ilişkin küresel göstergelerden örnekler sunulmuştur. İlgili verilerin haritalaması başlığı altında ise, Türkiye’deki ulusal veri kaynaklarının listesi verilmiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında eksik olan verilerin listesinin verilmesine ek olarak, eksik verinin tamamlanmasına katkıda bulunabilecek araştırma önerileri sunulmuştur. Öneriler arasında nitel araştırma yöntemleri ile yapılabilecek araştırmalar da yer almaktadır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki veri kaynakları kurumlar açısından değerlendirildiğinde, Birleşmiş Milletler, küresel kadın hareketini destekleyen en önemli kurum durumundadır. Birleşmiş Milletler dışında, Avrupa Birliği gibi bölgesel ortaklıklar ile uluslararası düzeyde araştırma yapan kuruluşlar da veri üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Küresel ya da bölgesel düzeyde kullanılan niceliksel ve niteliksel veri farklı paradigmalardan ürün olarak değişik süreçlerden geçerek üretilmektedir.

Yöntembilimsel olarak kadınların deneyimlerinin, bilgisinin uzun yıllar araştırılmamış olması, beyaz, orta sınıf ve erkekler tarafından üretilen bilimsel verinin pozitivist bir bakış açısıyla objektif olduğu iddiasını taşımasına rağmen, yanlı olması feministler tarafından eleştirilmiştir. Bunun sonucunda, kadınların deneyimlerini ortaya çıkarmaya yardımcı olan nitel araştırma yöntemleri daha fazla kullanılmıştır. Kadın örgütlerinin ve feminist kadın akademisyenlerin çabalarıyla 1970’li yıllardan itibaren kadınlara ilişkin bilgi daha çok nitel araştırma yöntemleri ile üretilmiştir. Feminist yöntem bilim konusundaki tartışmalar devam ederken, 20. yüzyılın sonlarına doğru niteliksel verinin yanına niceliksel araştırma verisi de eklenmeye başlamıştır. Özellikle politika yapıcılar tarafından sorunun anlaşılması ve görünür olmasında niceliksel verinin daha çok kullanılması yadsınamayacak düzeyde belirleyicidir. Ulusal düzeyde veriye/bulguya dayalı politika üretilmesinin ön planda olduğu bu yüzyılda, şiddet alanında da niceliksel veri üzerinden konuşulması giderek daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Niteliksel verinin ülkeler arasındaki karşılaştırmalar açısından, kültürel ve sosyal faktörler ile birlikte düşünülmesi gerektiğinden, küresel düzeyde biraz daha geri planda olması küresel bilgi üretiminde de pozitivistimin daha baskın olması ile ilişkilidir.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin niceliksel verinin oluşmasında idari kayıtlar ve araştırmalardan yararlanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan nicel araştırma yöntemlerinin geleneksel bilgi üretme biçimine entegre olmaya çalışan kadınlara yönelik şiddet alanında çalışanlar açısından bu alan hâlâ geliştirilmeye açıktır. Verinin hem üretim sürecinde hem de sunumunda geleneksel yöntemlerin zaman zaman sorgulanması gerekmektedir.

Konunun hassasiyeti nedeniyle veri oluşturma aşamasında etik kurallar ve güvenlik konusuna özen gösterilmesi ön planda olmalıdır. Araştırmalar aracılığıyla hem niteliksel hem de niceliksel

verinin üretilmesi ve verinin daha dikkatli ve özenli biçimde üretildiği bir gerçektir. Öte yandan, idari kayıt sistemi açısından halen bu alanda doğru ve güvenilir veriye ulaşılması, daha iyi hizmet götürülmesi ile ilgili olarak oldukça önemlidir. Mevcut olan kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet verisinin tam olarak kapsayıcılığından söz edilemez. Araştırmalar aracılığıyla elde edilen veri, şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu üreme çağı (15-49) ile sınırlanmaktadır. Bu sınırlama, bir yandan da kadınların üretkenliklerinin doğurganlıkları ile ele alınan geleneksel bakış açısının uzantısıdır. Özellikle sağlık bakış açısının hakim olduğu bu çalışmalarda, yaşlı kadınların maruz kaldıkları şiddete ilişkin bilgi elde edilememektedir. Ayrıca, hedef kitlesini kadınların oluşturduğu araştırmaların bazılarında sadece evlenmiş kadınlara yönelik bilgi bulunması, bekar kadınlara ilişkin veri üretilmemesi söz konusudur. Bu durum, bekar kadınları dışlamakta, eşitsizliğe neden olmakta ve uluslararası karşılaştırmaları zorlaştırmaktadır. Kapsayıcılık konusundaki bir başka konu ise, genellikle ülkelerarası karşılaştırmalarda kullanılan ülke düzeyine yönelik niceliksel bilgi, farklı grupların şiddete maruz kalma deneyimlerine ilişkin her düzeyde bilgi üretilmemektedir. Bu durum, özellikle çoklu ayrımcılığa maruz kalma riski olan kadın (engelli, göçmen kadınlar) gruplarının şiddete ilişkin bilgilerinin ortaya konmaması açısından önemlidir. Yaşlı kadınların, engelli kadınların, farklı etnik gruplardan kadınların, lezbiyen veya biseksüel kadınların ve bu kimlikleri bir arada taşıyan kadınların maruz kaldıkları şiddet bilgisine her zaman ulaşılması mümkün değildir.

Ayrıca, toplumsal cinsiyet temelli şiddet verisinin, sadece kadınlar ile sınırlı olmadığı LGBTİ bireyleri kapsadığı düşünüldüğünde, bu konuda farklı düzeylerde bilgi üretilmesi önemlidir. Kadınların maruz kaldıkları şiddetin biyolojik olarak kadın olmalarının ötesinde toplumun onlara yüklediği roller ile ilişkili olmasından yola çıkarak, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin sadece kadınlar ve kız çocuklara yönelik olmayıp cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri dolayısıyla da şiddete maruz kalan gruplara yönelik göstergelerin oluşturulması eşitlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları ile bağdaşmamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini vurgulayan göstergeler, bu kavramı genellikle dar anlamıyla sadece kadınlar, kız çocuklar ve erkekler biçiminde ele almaktadır.

Şiddet biçimlerinin tümüne ilişkin bilgi üretilmemesi de sorun alanlarından biridir. Farklı şiddet biçimi tanımları, gündelik yaşamdaki değişime paralel olarak yeni şiddet biçimlerinin ortaya çıkması gibi sorunlar da önemlidir. Örneğin, ısrarlı takip, İstanbul Sözleşmesi'nde tanımlanan bir şiddet biçimi olmadan önce bu konuda herhangi bir veri üretilmemiştir. Araştırmaların esnek yapısı ve gelişmeleri daha kolay takip edilebilmesi bu açıdan önemli bir yenilik olarak da değerlendirilebilir.

Kadınların maruz kaldıkları şiddetin daha çok yakın ilişkide olduğu erkeklerden onlara yönelmesi, bu konudaki araştırma verisinin daha çok aile içinde veya ev içinde yaşanan şiddete odaklanmasına neden olmaktadır. İşyerinde, sokakta ya da kamusal alanlarda yaşanan şiddete ilişkin daha az bilgi elde edilmektedir.

Niceliksel veri açısından, idari kayıtların yeniden gözden geçirilmesi oldukça önemli ve birçok ülkede bu bilginin üretimi eksiktir. Kadın cinayetlerine ilişkin verinin Adalet Bakanlığı tarafından elde edilmesi ve bu verinin geleneksel yöntemlerden farklı bazı konuları içermesi gerek-

mektedir. Şiddet uygulayan ile şiddet mağduru arasındaki ilişki kadın cinayetlerinde, diğer cinayetlerden daha öncelikli olarak önemli bir bilgidir. Kayıt sisteminin daha dinamik biçimde niceliksel veriyi kaydeden ve koruyan bir sistematik içinde olması da ayrıca tartışılması gereken konulardan biridir.

4.1. Gösterge Kaynaklarının Haritalaması

Bu bölümde Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu, Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü, Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü, Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Birleşmiş Milletler Küresel Kalkınma Ağı, Birleşmiş Milletler Şiddet Özel Raportörü Yakın Ertürk’ün Human Rights Council’e 2008 tarihinde sunduğu raporda önerdiği göstergeler ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri tarafından büyük oranda kullanılan göstergeler ile Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü’nün geliştirildiği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi şiddet biçimleri ayrımında verilmektedir.

Birleşmiş Milletler’in farklı birimleri kendi alanlarıyla ilişkili olarak kadın hakları ve kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda çalışmalar yürütmektedir. Göstergeler konusunda da hem BM içindeki birimler hem de hükümetler ve STK’lar çeşitli çalışmalar yaparak, hangi şiddet biçimlerinin, hangi kriterler ile nasıl ölçüleceği gibi konuları içeren oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, özellikle mülteci kadın ve çocukların maruz kaldıkları şiddete ilişkin hizmetlerin geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve bu alana ilişkin veri elde edilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, kadınların ve genç kızların üreme sağlığı ile sorunlarına ve bu alanda yaşanan insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Birimi, istatistiksel olarak kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli araştırmalara ilişkin örneklem, soru kağıdı tasarımı, şiddet tanımları, göstergeler gibi ayrıntılı yayınları olan bir kuruluş olarak, dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin birçok alana dair verileri yayınlamaktadır. BM Avrupa Ekonomik Komisyonu toplumsal cinsiyet istatistikleri konusunda yaptığı yayınların içinde kadınlara yönelik şiddet alanında da göstergelerin tanımları, nasıl hesaplandığı ve nasıl yorumlandığına ilişkin yayınlar yapmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü şiddetin sağlığa olumsuz etkilerine yoğunlaşarak, kadınların maruz kaldıkları şiddet düzeylerine ilişkin 10 ülkenin 15 farklı bölgesinde araştırma yürütmenin yanı sıra bu alanda yürütülen araştırmalarda kullanılacak araştırma etiği ve güvenlik kurallarına ilişkin çalışmalar yürütmektedir. Birleşmiş Milletler bünyesindeki birçok kuruluşun³⁹ katıldığı uzman gruplar / teknik uzman gruplar aracılığıyla bu alana ilişkin göstergeler yayınlanmaktadır. Bu grup çalışmalarına BM’nin bölge ofislerinden de katılımlar söz konusudur. Ayrıca, 2011 yılında kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Kadın Birimi, kadınlara yönelik şiddet konusunda çalışmalar yürütmektedir.

Gösterge kaynakları arasında kadınlara yönelik şiddete özel olarak tasarlanmış araştırmalara ek olarak, Kadınlara Yönelik Şiddet modülleri eklenen araştırmalar da vardır. Nüfus ve Sağlık Araştırmaları ile Çoklu Göstergeler Küme Araştırması bazı ülkelerdeki araştırmalarına bu modülleri eklemektedir. Bu araştırmalar, genellikle ülkelerin İstatistik Ofisleri ya da farklı bakanlıkların il-

39 UNECA, UNCECLAC, UNESCAP, UNESCWA, UNDAW, UNSD

gili birimleri ile birlikte yürütülmektedir. Kadınlara yönelik şiddet temalı araştırmaların yanı sıra birçok gelişmiş ülkede yürütülen Mağduriyet Araştırmaları (Victimization Survey) kapsamında da kadınlara yönelik şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin araştırmalar yapılmaktadır. Konunun hassasiyeti nedeniyle, bu alanda araştırmalar aracılığıyla veri elde edilmesinin daha güvenilir bilgiye ulaşılması açısından tercih edilmesine rağmen, idari kayıtlar aracılığıyla da bilgi elde edilmesi önemlidir. Örneğin, suç istatistikleri ile cinayet istatistiklerinin derlenmesinde suç nedenlerine göre yapılacak araştırmaların göz önüne alınması gerekmektedir. Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu, uluslararası karşılaştırmalarda kullanılmak üzere toplumsal cinsiyete ilişkin asgari 52 gösterge geliştirmiştir. Tablo 3'de, kadınlara yönelik şiddet konusunda veri kaynaklarının listesi verilmektedir. Avrupa bölgesindeki kaynaklar arasında ise 2006 yılından itibaren Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü araştırmaları ve yeni geliştirdiği endeksler ile ön plana çıkmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi, Avrupa ülkelerinde toplumsal cinsiyete ilişkin politikaları sağlık, çalışma hayatı, para, bilgi, güç, zaman alanları ile bu alanları yatay kesen şiddet ve kesişimsel eşitsizlikleri gösteren bir endekstir.

Tablo 22: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete İlişkin Göstergelerin Veri Kaynaklarının Listesi

Birleşmiş Milletler Kuruluşlarının Veri Kaynakları
BM Ekonomik ve Sosyal İşler Birimi
BM Avrupa Ekonomik Komisyonu
BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü
BM Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
BM Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
BM Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
Dünya Sağlık Örgütü
BM Kadın Birimi
Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)
Avrupa'daki Önemli Veri Kaynakları
Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü
Avrupa Komisyonu
Avrupa Konseyi
Diğer Uluslararası Araştırmalar
Mağduriyet Araştırmaları
Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
Uluslararası Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırmaları
Hastalık Kontrolü ve Koruması Merkezi
FRA Avrupa Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması
Kadın Katliamı Verisi
İdari Kayıtlar ve İstatistikler
Suç İstatistikleri
Cinayet İstatistikleri

Göstergeler, belirli bir alana ilişkin hedeflere ulaşılabilmesinin nasıl takip edileceğini gösteren sayısal araçlardır. Bütün istatistikler gösterge olarak kullanılamaz, bir istatistiğin gösterge olabilmesi için öncelikle bir norm ile ilişkilmesi ve zaman içindeki değişimi gösterebilmesi gerekir. Göstergeler, sayısal olarak doğru ölçülebilir ve ulaşılabilir. Ayrıca, İngilizce’de SMART olarak tanımlanan özel, ölçülebilir, ulaşılabilir, ilişkili ve belirli bir zaman aralığında elde edilmesi gerekir. BM İnsan Hakları Komisyonu, insan haklarına ilişkin göstergelerin insan hakları ile ilişkili güvenilir ve geçerli olması, basit, zamanlaması olan, az sayıda, objektif bilgiye ve veri üretme mekanizmaları temeline dayalı, ilgili uluslararası istatistik standartlarını takip eden, mekansal karşılaştırma için uygun, cinsiyet, yaş ve diğer ilgili değişkenler için ayrıştırılabilen kriterlerin altını çizmektedir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki göstergeler, şiddetin ortadan kaldırılmasını hedefleyen ve politikacılara rehberlik eden, ilerlemeyi ölçen ve izleyen sistematik ve düzenli veri toplamayı sağlar (Ertürk, 2008). Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, kadınların daha çok yakın ilişkide oldukları kişilerden kaynaklandığı için bu şiddetin açığa çıkarılması kolay olmamaktadır. Toplum tarafından şiddetin normalleştirilmesi, şiddete yönelik tolerans, şiddetin aile içinde ve ev içinde olması nedeniyle daha zor açıklanması bazı tabular ile birleşerek ortaya çıkarılması zor bir sorun olmaya neden olur. Şiddete maruz kalmak, şiddet mağdurlarının yaşadıkları sorunu her zaman kolay anlatabilecekleri bir durum olmadığından, bu konuda nicel araştırma yöntemlerinin kullanılması zordur. Feminist örgütlerin ve küresel kadın hareketinin dikkat çektiği bu konu, şiddet konusunda sorulacak sorularda doğrudan şiddete maruz kalıp kalmadığı bilgisine yönelik sorular yerine şiddet içeren davranışların sorulması biçimindedir. Bu nedenle, şiddet biçimleri ve şiddet biçimlerine yönelik tanımların standartlaştırılması zordur; yoğun emek harcanmasını gerektirmiştir.

DSÖ’nün araştırmalarında, kadınların partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik, cinsel ve duygusal şiddet belirli sorular ile ölçülmeye çalışılmıştır. Örneğin, psikolojik şiddet, altı davranışa maruz kalınıp kalınmadığına verilen cevaplar biçiminde kaydedilmiş ve belirtilen davranışlardan en az birine maruz kalan kadınlar psikolojik şiddet yaşamış kadınlar olarak kabul edilmiştir. Bu alandaki çalışmalar, araştırmalardan elde edilmesi beklenen göstergeler ve göstergelerin oluşturulmasına yönelik öneriler sunulmaktadır. Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü’nün 2009 yılında yayınladığı kılavuzda, **fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet, kadın sünneti, kadınlara yönelik şiddete yönelik tutumlar, şiddet ile mücadele için kurumsal başvuru** kadınlara yönelik şiddet araştırmalarında yer alacak konular olarak tanımlanmıştır. Yaş aralığının 18-74 olarak tanımlandığı bu araştırmalarda, göstergelere ilişkin olarak **şiddetin sertliği** (orta derecede şiddet, ağır derecede şiddet), **şiddete maruz kalan kişi ile şiddet uygulayan arasındaki ilişki** (partner/eş, aile üyesi, tanıdık, yabancı), **şiddetin sıklığı** (bir kez, birkaç kez, çok kez) bilgisini içermesi vurgulanmıştır. Ayrıca, **şiddetin meydana geldiği mekan** (okul, toplu taşıma araçları, iş yeri, bar/kafe, park, cadde gibi) bilgisinin de önemli olduğu belirtilmişse de, Dostlar Kürsüsü tarafından önerilen göstergeler bu çalışmada yer almamıştır.

Slyvia Walby’nin kadınlara yönelik şiddetin önlenmesinde niceliksel verinin ölçümüne ilişkin görüşlerini aktardığı makalesinde, veri kalitesine ilişkin kriterleri Avrupa Birliği ülkelerinde

gerçekleştirilen FRA⁴⁰ ile İngiltere ve Galler Suç Araştırması karşılaştırması üzerinde değerlendirilmektedir (Walby, 2017). Walby, araştırmalarda olması gereken başlıklara ilişkin **toplumsal cinsiyet boyutu** (mağdurun cinsiyeti, şiddet uygulayanın cinsiyeti, şiddet uygulayan ile mağdur arasındaki ilişki -partner veya diğer aile bireyi, tanıdık ya da yabancı-, cinsel boyutunun olup olmaması, **şiddetin tanımı** (kanunda belirtilmiş olması, eylemler ile aynı zamanda verdiği zararın ve ciddiyeti, tüm şiddet olaylarının tekrarlanıp tekrarlanmadığına vurgu), **tüm şiddet biçimleri için analiz birimi (olay, mağdur, şiddet uygulayan kişi)**, **araştırma araçları** (soruların çerçevesi ve ifadelendirmenin dikkatli yapılması, **örneklem çerçevesinin uyumlu ve kapsayıcı olması**, **örneklem büyüklüğünün uygun olması** -büyük örneklem-, cevapsızlık oranının yüksek ve gruplar arasında tutarlı olması, katılımcıların hepsine aynı şekilde ulaşılması, gizlilik), **araştırma verisinden gösterge üretme** (dört toplumsal cinsiyet boyutunun ayrıştırılması, farklı şiddet biçimleri için ayrıştırılması, bildirilen tüm şiddet olaylarına ilişkin tahminlerin verilmesi) biçiminde özetlemiştir.

Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi’nin Haziran 2017 tarihinde yayınladığı **Birleşmiş Milletler Minimum Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri**, bu alanda çalışan uzman grubun ürünü olarak 5 alanda 52 göstereyi⁴¹ içermektedir. Bu alanlar ekonomik yapı ve kaynaklara ulaşım, eğitim, sağlık ve ilgili hizmetler, kamusal yaşam ve karar verme ile kadınların ve çocukların insan haklarıdır. Bu alana ilişkin göstergeler 3 aşamada ele alınmıştır. Bu kategorilerden ilkinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve/veya kadınların güçlenmesine ilişkin konularda, kavramsal olarak daha net olan, uluslararası yöntemlilik ve standartlara sahip ve zaman içindeki gelişmeyi takip etmeye imkân veren göstergeler yer almaktadır. İkinci kategoride yer alan göstergeler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve/veya kadınların güçlenmesine ilişkin konularda, kavramsal olarak net olan, uluslararası metodoloji ve standartlara sahip ancak ülkelerde düzenli olarak veri üretilmeyen göstergelerdir. Üçüncü kategorideki göstergeler ise, toplumsal cinsiyet eşitliği ve/veya kadınların güçlenmesine ilişkin konularda, uluslararası alanda metodolojisi ya da standartları olmayan ve ülkelerde düzenli olarak üretilmeyen göstergelerdir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin dört gösterge önerilmektedir. Kadınların ve kız çocukların insan hakları başlığı altındaki 48 ve 49 No.’lu göstergeleri; son 12 ay içinde mevcut ya da eski, yakın ilişkide olduğu partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların (15-49 yaş) oranı, 15 yaşından önce partneri dışındaki kişilerden kadınların (15-49 yaş) maruz kaldıkları cinsel şiddet oranıdır. Her ikisi de ikinci tabakada yer alan ve tüm ülkelerde düzenli olarak veri üretilmeyen bir göstergedir. Ayrıca, 20-24 yaş grubundaki kadınların, 18 yaşından önce evlenme ya da beraber yaşama yüzdesi (51. Gösterge) ve ilgili ülkeler için kadın sünneti yaygınlığıdır (52. Gösterge). Bu göstergelere ilişkin veri kolaylıkla elde edilebilmektedir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin göstergelere ilişkin tartışmalar, aşağıdaki konular odağında ilerlemektedir:

Şiddet biçimleri göstergeler arasındaki en önemli belirleyicilerdendir. Fiziksel ve cinsel şiddet biçimleri iki ayrı gösterge olarak kullanılmayan yanı sıra iki şiddet biçiminin sıklıkla birlikte

40 Fundamental Rights Agency tarafından 28 Avrupa Birliği ülkesinde gerçekleştirilen araştırma FRA Araştırması olarak kısaltılmıştır.

41 Minimum Göstergeler arasında 52 niceliksel göstergenin yanı sıra 11 “niteliksel gösterge” tanımlanmıştır. Burada “niteliksel göstergelere” yer verilmemesi, bir sonraki bölümde bu konuya ilişkin tartışmalar ile bağlantılıdır.

gerçekleşmesi nedeniyle fiziksel ve/veya cinsel şiddet olarak da kullanılmaktadır. Büyük oranda, çalışmalarda şiddet biçimi denildiğinde belirtilmediyse fiziksel ve/veya cinsel şiddete referans verilmektedir. Psikolojik ya da duygusal şiddetin / istismarın ölçülmesindeki standardizasyon biraz daha zordur. DSÖ araştırmalarında duygusal şiddet kullanılmakta ve son dönemde kadınların davranışlarının kontrol edilmesi sorusunun eklenmesi ve bu sorulara ilişkin bilginin yakın dönem için de sorulması tartışılmaktadır. Kültürel farklılıklar standardizasyonun sağlanması açısından oldukça önemli bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan, ekonomik şiddet/istismar tanımı da, üzerinde uzlaşmanın daha zor olduğu bir şiddet biçimi olarak tüm araştırmalarda kullanılmamaktadır. Bunun en temel nedeni, kadınların çalışma yaşamına katılımının düşük olması ile bağlantılıdır. DSÖ’nün araştırmalarında sadece ekonomik özerklik soruları yer almaktadır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet kapsamına erken yaşta evlilikler, kültürel pratiklere bağlı olarak kadınlara yönelik şiddet biçimleri olan “töre/namus” cinayeti, berdel, başlık parası ya da kadın sünneti uygulamaları da bu konu kapsamındadır. Israrlı takip, flört şiddeti gibi yeni şiddet biçimleri olarak gündeme gelmektedir

Şiddet uygulayan kişi/kişiler ayrımının yapılması, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sonucunda kimlerden şiddete maruz kaldığını net biçimde ortaya koyması açısından yapılmaktadır. Araştırma sonuçları, kadınların en çok yakın ilişkide buldukları erkeklerden şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle bu ayrım genellikle, *partner şiddeti* ve *partner dışı şiddet* biçiminde ayrıştırılmaktadır. Partner şiddeti, “intimate partner violence-IPV” olarak tanımlanmakta ve kadınlar için eş/nişanlı/sevgili/erkek arkadaşına karşılık gelmektedir. Yakın ilişkilerin sona ermesinin ardından, şiddetin devam etme eğiliminin yüksek olması nedeniyle eski eş/sevgili/nişanlı/erkek arkadaşta bu grup içinde önemli bir yer tutmaktadır. Şiddetin partner dışındakiler tarafından uygulanmasında ise daha çok kadınların kendi aileleri, akrabaları ve eşlerinin aileleri ile yabancılar kast edilmektedir. Göstergelerin, şiddet uygulayan ile şiddete maruz kalan arasındaki ilişkinin bilinmesi mücadele açısından önemli katkı sunacağından bu ayrım dikkate alınırken, şiddet uygulayanın cinsiyetinin de belirtilmesi unutulmamalıdır.

Şiddetin zamanı konusu önemli bir konu olmakla birlikte, bu konuda bir tarihçenin yapılabilmesi çok zordur. Kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin, kim tarafından, hangi zamanlarda ve hangi sıklıkla olduğunun bilgisine ulaşmak neredeyse mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, araştırmalarda kullanılan ve ortaklaşılan yöntem, şiddetin yaşamın herhangi bir döneminde veya araştırmadan önceki son 12 ay içinde biçiminde ayrıştırılmasıdır. Son 12 ay biçiminde özetlenen bu zaman bilgisi, daha yakın bir döneme ilişkin şiddet yaygınlığını göstermesi açısından daha güncel bir bilgi ortaya koymaktadır.

Şiddetin sıklığına dair bilginin elde edilmesinde, genellikle her şiddet eylemi için bu eylemin sıklığına ilişkin farklı araştırmalar çeşitli gruplamalar kullanılmaktadır. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü’nün çalışmalarında kullanılan sınıflama bir kez, birkaç kez, çok kez (3 ve üzeri) biçimindedir. Walby’nin bu konudaki önerisi, her şiddet eyleminin tek tek kaydedilmesi, tüm bu eylemlerin suç olarak bilinmesi açısından önemlidir (Walby, 2017).

Şiddetin derecesi, DSÖ’nün fiziksel şiddet için yaptığı tanımlamaya göre *orta derecede* ve *ağır derecede* şiddet biçimleri olarak adlandırılmıştır. Şiddetin yarattığı sonuçlara dayanarak yapı-

lan bu grupta orta derecede şiddet biçimleri tokat atma, saç çekme, itme, tartaklama gibi eylemlere karşılık gelir iken, ağır derecede fiziksel şiddet daha ağır yaralanma ya da ölüme neden olabilecek dövme, boğazını sıkma, silah ve bıçak ile tehdit etme ya da kullanmaya karşılık gelmektedir.

Şiddet eyleminin gerçekleştiği mekânın bilinmesi, özellikle şiddet ile mücadele açısından önemlidir. Birçok araştırmada **şiddet mekânına** ilişkin bilgi toplanmasının yerine kadınların daimi olarak oturdukları yerleşim yeri tipine ilişkin bilgi verilmesi biçimindedir. Küresel göstergeler açısından en gelişmiş alanın ev içi şiddet ile ilişkili olması nedeniyle aşağıdaki tablolarda, farklı şiddet biçimleri ayırımında kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin yaygın olarak kullanılan göstergelere yer verilmiştir (Tablo 23-30).

Tablo 23: Kadınlara Yönelik Ev İçinde Gerçekleşen Fiziksel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
Fiziksel şiddet yaygınlığı	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları fiziksel şiddetin oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı (her gün ya da neredeyse her gün, haftada bir ya da iki kez, ayda bir ya da iki kez, ayda birden az), sertliği ve fail ile ilişkisine göre oranı	
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin 15 yaşından itibaren maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı (bir kez, iki kez, çok kez), sertliği ve fail ile ilişkisine göre oranı	
Kadınların son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sertlik, sıklık ve faille ilişkisine göre toplam ve yaşa özel hızı	Son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları fiziksel şiddeti yaşa ve faille ilişkisine göre bildiren kadınlar	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kursüsü (UNSC-FCG)
	Eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve faille olan ilişkisine göre ayrıntılı bildiren kadınlar	
	Eş/partner veya eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve şiddetin sertliğine göre bildiren kadınlar	
	Eş/partner veya eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve şiddetin sıklığına göre bildiren kadınlar	
Kadınların yaşam boyu maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sertlik, sıklık ve faille ilişkisine göre toplam ve yaşa özel hızı	Yaşamları boyunca maruz kaldıkları fiziksel şiddeti yaşa ve faille ilişkisine göre bildiren kadınlar	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kursüsü (UNSC-FCG)
	Yaşamları boyunca eş/partner harici faillerce uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve faille olan ilişkisine göre ayrıntılı bildiren kadınlar	
	Yaşamları boyunca eş/partner veya eş/partner harici faillerce uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve şiddetin sertliğine göre bildiren kadınlar	
	Yaşamları boyunca eş/partner veya eş/partner harici faillerce uygulanan fiziksel şiddeti yaşa ve şiddetin sıklığına göre bildiren kadınlar	
En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki/ eski partnerleri tarafından son 12 ay içinde maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa oranı	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içinde fiziksel , cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kursüsü (UNSC-FCG)
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içinde fiziksel , cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddet sıklığına göre yüzdesi	

Tablo 23. Fiziksel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler (devam)

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
“Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınlar ile kız çocukların güçlenmesini sağlamak”	Şiddetin türüne ve yaşa göre, son 12 ay içinde mevcut ya da eski partneri tarafından fiziksel , cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalan daha önce ilişkisi olmuş 15 yaş ve üzeri yaştaki kadın ve kız çocukların oranı	BM SKH Hedef 5, Alt hedef 5.2 Gösterge 5.2.1.
En az bir partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından yaşamları boyunca maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa özel hızı	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel , cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel , cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel , cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel , cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
Fiziksel şiddet göstergeleri yaşam boyu ve son 12 ay için hesaplanabilir. Ayrıca fiziksel şiddet davranışları olarak tanımlanan her şiddet eyleminin yaygınlığı da üretilebilir.	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları fiziksel şiddet yaygınlığı	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları orta derecede fiziksel şiddet yaygınlığı	
	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları ağır derecede fiziksel şiddet yaygınlığı	
	En az bir kez gebe kalmış kadınların hamilelik döneminde partner tarafından maruz bırakıldıkları fiziksel şiddet yaygınlığı	
Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	Önceki 12 ay içinde fiziksel , psikolojik veya cinsel şiddete maruz kalan nüfusun oranı	BM SKH (SDG) Hedef 16, Gösterge 16.1.3.
	16.2.1. Son bir ay içinde bakıcılar tarafından herhangi bir fiziksel ceza ve/veya psikolojik saldırganlığa maruz kalan 1-17 yaş arası çocukların oranı	BM SKH (SDG) Hedef 16, alt hedef 16.2, gösterge 16.2.1.
Kadınlardan erkeklere yönelen fiziksel şiddet	Fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların eşlerine yönelik fiziksel şiddet uygulama yüzdesi	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Partner dışındakilerden fiziksel şiddet	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri dışındaki kişiler tarafından 15 yaşından sonra maruz kaldıkları fiziksel şiddete maruz kalma yüzdesi	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

Tablo 24: Cinsel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
“Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınlar ile kız çocukların güçlenmesini sağlamak” 5 No.’lu hedefin 5.2. No.’lu alt hedefi	5.2.1. Şiddetin türüne ve yaşa göre, son 12 ay içinde mevcut ya da eski partneri tarafından fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalan daha önce ilişkisi olmuş 15 yaş ve üzeri yaştaki kadın ve kız çocukların oranı	BMSKH (SDG) Hedef 5, Alt hedef 5.2 ve Gösterge 5.2.1. ve 5.2.2.
	5.2.2. Yaşa ve olayın oluş yerine göre, son 12 ay içinde partneri dışındaki biri tarafından cinsel şiddete maruz kalan 15 yaş ve üstü kadın ve çocukların oranı	
Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası	16.1.3. Önceki 12 ay içinde fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddete maruz kalan nüfusun oranı	BM SKH (SDG) Hedef 16, Gösterge 16.1.3.
Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi	16.2.3. 18 yaşına kadar cinsel şiddete maruz kalan 18-29 yaş arası genç kadın ve erkeklerin oranı	BMSKH (SDG) Hedef 16, gösterge 16.2.3.
Cinsel şiddet yaygınlığı Cinsel şiddet göstergeleri yaşam boyu ve son 12 ay için hesaplanabilir.	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları cinsel şiddet oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları cinsel şiddet sıklığı (her gün ya da neredeyse her gün, haftada bir ya da iki kez, ayda bir ya da iki kez, ayda birden az), sertliği ve fail ile ilişkisine göre oranı	
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin 15 yaşından itibaren maruz kaldıkları cinsel şiddet sıklığı (bir kez, iki kez, çok kez), sertliği ve fail ile ilişkisine göre oranı	
	15 yaşından sonra partner dışı kişilerden cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı (15-49 yaş grubundaki kadınlar)	BM Çocuklara Yardım Fonu / BM İstatistik Birimi (UNSD)
	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları cinsel şiddet yaygınlığı	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Çocuklukta cinsel şiddet	Çocukluk döneminde (on altı yaşından önce) cinsel şiddete maruz kalan kadınların/erkeklerin oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
Kadınların son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları cinsel şiddetin sertlik, sıklık ve faille ilişkisine göre toplam ve yaşa özel hızı	Son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları cinsel şiddeti yaşa ve faille ilişkisine göre bildiren kadınlar	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve faille olan ilişkisine göre ayrıntılı bildiren kadınlar	
	Eş/partner veya eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve şiddetin sertliğine göre bildiren kadınlar	
	Eş/partner veya eş/partner harici faillerce son 12 ay içerisinde uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve şiddetin sıklığına göre bildiren kadınlar	

Tablo 24. Cinsel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler (devam)

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
Kadınların yaşam boyu maruz kaldıkları cinsel şiddetin sertlik, sıklık ve faille ilişkisine göre toplam ve yaşa özel hızı	Yaşamları boyunca maruz kaldıkları cinsel şiddeti yaşa ve faille ilişkisine göre bildiren kadınlar	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Yaşamları boyunca eş/partner harici faillerce uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve faille olan ilişkisine göre ayrıntılı bildiren kadınlar	
	Yaşamları boyunca eş/partner veya eş/partner harici faillerce uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve şiddetin sertliğine göre bildiren kadınlar	
	Yaşamları boyunca eş/partner veya eş/partner harici faillerce uygulanan cinsel şiddeti yaşa ve şiddetin sıklığına göre bildiren kadınlar	
En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa özel hızı	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde fiziksel, cinsel , fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde fiziksel, cinsel , fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddet sıklığına göre yüzdesi	
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından yaşamları boyunca maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa özel hızı	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel , fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel , fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel , cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
İlk cinsel ilişki deneyimi	15-49 yaş grubundaki kadınlardan ilk cinsel deneyimi zorla gerçekleştirenlerin yüzdesi	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Partner dışındakilerden cinsel şiddet	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri dışındaki kişiler tarafından 15 yaşından sonra maruz kaldıkları cinsel şiddete maruz kalma yüzdesi	
Çocuklukta cinsel istismar	15-49 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından önce partnerleri dışındaki kişiler tarafından maruz bırakıldıkları cinsel istismar yüzdesi	

Tablo 25: Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı	En az bir kez partneri olmuş 15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde şimdiki ve önceki partnerlerinden maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddet oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
	En az bir kez partneri olmuş 15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde şimdiki ve önceki partnerlerinden maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin, sıklık (her gün ya da neredeyse her gün, haftada bir ya da iki kez, ayda bir ya da iki kez, ayda bir kezden az), sertlik ve fail ile ilişkiye göre oranı	
	Son 12 ayda mevcut ve/veya eski partnerinden fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış en az bir kez partneri olmuş kadınların yüzdesi (15-49 yaş grubu kadınlar)	UNICEF / UNSD
En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa özel oran	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde fiziksel, cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde fiziksel, cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddet sıklığına göre yüzdesi	
	Şimdiki veya önceki partneri tarafından son 12 ay içerisinde cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından yaşamları boyunca maruz kaldıkları cinsel ve/veya fiziksel şiddetin sıklığına göre toplam ve yaşa özel hızı	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa göre yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	
	Yaşamları boyunca şimdiki veya önceki partneri tarafından fiziksel, cinsel, cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakıldığını bildiren kadınların yaşa ve şiddetin sıklığına göre yüzdesi	

Tablo 26: Psikolojik Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
Psikolojik şiddet/istismar	5.2.1. Şiddetin türüne ve yaşa göre, son 12 ay içinde mevcut ya da eski partneri tarafından fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalan daha önce ilişkisi olmuş 15 yaş ve üzeri yaştaki kadın ve kız çocukların oranı	BM SKH (SDG) Hedef 5, 5.2 Gösterge 5.2.1.
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları psikolojik şiddetin oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
	En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz bırakıldıkları psikolojik şiddetin yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz bırakıldıkları psikolojik şiddetin yaşa göre yüzdesi	
Duygusal şiddet/istismar	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları duygusal şiddet yaygınlığı	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Kontrol edici davranışlar	15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu kontrol edici davranışlara maruz kalma yüzdesi	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

Tablo 27: Ekonomik Şiddete İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
Ekonomik şiddet	En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz bırakıldıkları ekonomik şiddetin yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	En az bir kez partneri olmuş kadınların şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içerisinde maruz bırakıldıkları ekonomik şiddetin yaşa göre yüzdesi	
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin son 12 ay içinde maruz kaldıkları ekonomik şiddetin oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)

Tablo 28: Zararlı Uygulamalara İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
5.3. Erken yaşta evlilik, zorla evlilik ve kadın sünneti gibi her türlü zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması	5.3.1. 15 yaşından önce ve 18 yaşından önce evlenmiş ya da bir birlikteliği olmuş 20-24 yaştaki kadınların oranı	BM SKH (SDG) Hedef 5, alt hedef 5.3, gösterge 5.3.1.
Erken evlilik	20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında 18 yaşından önce evlenen ya da birlikte yaşayan kadınların yaygınlığı	BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) / BM İstatistik Birimi (UNSD)
Kadın sünneti	Kadın sünneti maruz kalan kadınların yüzdesi	BM İstatistik Komisyonu Dostlar Kürsüsü (UNSC-FCG)
	Kadın sünneti maruz kalan kadınların yaşa göre yüzdesi	
	Kadın sünneti yaygınlığı (sadece uygulanan ülkeler için)	BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) / BM İstatistik Birimi (UNSD)

Tablo 29: Diğer Şiddet Biçimlerine İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
5.1. Kadınlara ve kız çocuklara yönelik <i>her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi</i>	5.1.1. Cinsiyet temelinde ayrımcılık yapmama ve eşitliği uygulama, güçlendirme ve teşvik eden yasal çerçevelerin yürürlükte olup olmaması	BM SKH (SDG) Hedef 5, alt hedef 5.1., gösterge 5.1.1.
Güvenli yaşam	16.1.4. Yaşadıkları alanın çevresinde yalnız yürürken güvende hisseden nüfusun oranı	BM SKH (SDG) Hedef 16
Partner şiddeti	En az bir kez partneri olmuş 15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin 15 yaşından itibaren şimdiki ve önceki partnerlerinden maruz kaldıkları şiddetin sıklığına göre oranı (bir kez, birkaç kez, çok kez)	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)
Eksik bildirim	Son 12 ay içinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan 15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin resmi kurumlara/polise başvurmama oranı	
Kadınların şiddete yönelik tutumları	Kadınların fiziksel şiddete maruz kalmasının haklı bir gerekçesi olduğu ifadesine katılan kadınların yüzdesi	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
Cinsel özerklik	Kadınların eşlerinin cinsel ilişki talebini reddetmelerini kabul edilebilir karşılama yüzdesi	
Adolesan gebelik	Adolesan gebelik hızı	BM Küresel Kalkınma Ağı (UNPD) / BM İstatistik Birimi (UNSD)

Tablo 30: Suç İstatistikleri/Kadın Cinayetlerine İlişkin Küresel Göstergeler

Konu	Gösterge	Veri kaynağı
16.1. Şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması	16.1.1. Cinsiyet ve yaşa göre 100.000 nüfus başına kasten adam öldürme mağdurlarının sayısı	BM SKH (SDG) Hedef 16
Ölüm istatistikleri	16.1.2. Cinsiyet, yaş ve nedene göre 100.000 nüfus başına çatışmaya bağlı ölümler	BM SKH (SDG) Hedef 16
	15-49 yaş grubundaki kadınların/erkeklerin, şimdiki veya önceki partnerleri tarafından son 12 ay içinde öldürülme oranı	BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE)

Son 10 yıl içinde insan haklarına ilişkin gelişmeleri izlemeyi hedefleyen göstergeler, daha karmaşık ve alt endeksleri de içeren endeksler biçimine dönüşmüştür. Küresel düzeyde ülkeler arasında karşılaştırma imkânı sunan bu endeksler arasında, *Toplumsal Cinsiyet Güçlenme Endeksi (Gender Empowerment Endeksi GEM)*, *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (Gender Inequality Index GII)*, *Toplumsal Cinsiyet Adaleti Endeksi (Gender Equity Index GEI)*, Sosyal Kurumlar ve Toplumsal Cinsiyet Endeksi (*Social Institutions and Gender Index SIGI*), Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu (*Global Gender Gap Index GGGI*) bulunmaktadır. Bu endekslerde, genellikle kadınların eğitim, sağlık, istihdam ve siyasete katılımları temel alınmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusu bugüne kadar geliştirilen endekslerin bileşenleri arasında yer almamıştır. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri’nin sekiz hedefinden birinin kadınların güçlenmesi olmasına rağmen şiddete ilişkin bir gösterge bulunmamaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında ise, ilk kez şiddete ilişkin detaylı göstergelere yer verilmiştir. Ancak, burada önerilen göstergeler büyük oranda maruz kalınan şiddet düzeyine ilişkindir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadınları orantısız biçimde etkilemesi nedeniyle bu konuda kadınlardan elde edilen bilginin gösterilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu alanda niceliksel verinin elde edilmesi diğer istatistiklere oranla bazı açılardan daha zordur. İdari kayıtlardan elde edilen bilgi sadece kurumsal destek talebinde bulunan kadınlara ilişkin olması nedeniyle, gerçeği yansıtmada sorunludur. Öte yandan, araştırmalar aracılığıyla elde edilen bilginin, özellikle uluslararası karşılaştırmalara uygun standardizasyona kavuşması her zaman sağlanamamaktadır.

Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi’nin (ATCEE) kadınlara yönelik şiddet alanını kapsamaması, 28 Avrupa Birliği’ne üye ülkede yürütülmüş olan FRA araştırmasının sonuçlarını kullanabilmesi açısından mümkün olabilmıştır. Endeksin bileşenleri arasında kadınlara yönelik şiddet alanı ile kesişen eşitsizlikler alanı, diğer bileşenlerden farklı olarak yatay kesen olarak tanımlanmıştır. Endeksin diğer bileşenleri olan istihdam, sağlık, para, güç, eğitim ve zaman kullanımı alanlarında karşılaştıkları yapısal eşitsizlikler, kavramsal olarak kadınlara yönelik eylemleridir. Bu nedenle, kadınlara yönelik şiddet alanı ATCEE’nin temel bileşenlerinin önemli bir kısmına dahildir. EIGE’nin endeks ile ilgili açıklamalarında, istatistiksel olarak kadınlara yönelik şiddetin erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkları ölçmemesi nedeniyle diğer bileşenler ile aynı şekilde ele alınamayacağı ile ilgilidir. Bir başka ifadeyle, diğer alanlardan farklı olarak amaç farkı azaltmak değil, şiddeti tamamen ortadan kaldırmaktır. Bu nedenle, kadınlara yönelik şiddet, bileşeni altı bileşenin dışında onların uydusu gibi bir konumda açıklanmaktadır.

Tablo 31: Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

Endeks	Kaynak	Diğer bileşenleri	Kadınlara yönelik şiddete ilişkin göstergeler
Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü	Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü	<ul style="list-style-type: none">İstihdamParaBilgiZamanGöçSağlıkKesişen eşitsizlikler	Şiddet yaygınlığı <ul style="list-style-type: none">15 yaşından sonra fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların yüzdesiSon 12 ayda fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)Her 100.000'lik nüfusta fail ile ilişkiye göre kadın cinayeti sayısı (18-74 yaş grubundaki kadınlar)
EIGE	EIGE		Şiddet sertliği <ul style="list-style-type: none">15 yaşından sonra fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların yüzdesiSon 12 ayda fiziksel ve/veya cinsel şiddetin sağlık sonuçlarını deneyimleyen kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)Farklı faillerden (mevcut partneri, eski partneri ve/veya partner dışı kişilerden) fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi			Şiddeti paylaşma/anlatma <ul style="list-style-type: none">Son 12 ayda fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlar arasında şiddeti kimse ile paylaşmayan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)
			Diğer şiddet biçimleri <ul style="list-style-type: none">15 yaşından sonra mevcut ya da eski partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)15 yaşından sonra herhangi biri tarafından cinsel tacize maruz kalan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)15 yaşından sonra herhangi biri tarafından ısrarlı takibe maruz kalan kadınların yüzdesi (18-74 yaş grubundaki kadınlar)Her 100.000'lik kadın nüfusta Avrupa Birliği üye ülkeleri ayırımında insan ticaretine maruz kalmış kayıtlı kadınların ve kız çocukların sayısı

4.2. İlgili Verilerin Haritalaması

Türkiye genelinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet istatistikleri, ulusal istatistik ve gösterge üretilmesinden sorumlu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından derlenmektedir. 2007 yılından itibaren TÜİK bünyesinde yürütülen BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) tarafından geliştirilen veri tabanı kullanılarak bu konuda yıllık olarak yayın yapılmaktadır. Resmi sorumluluğu nedeniyle birçok kamu kurumu, üniversite ve diğer kaynaklardan alınan veri, ayrıca Resmi İstatistik Programı (RİP) kapsamında kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin verinin 2017-2021 dönemi için RİP çerçevesinde yer almasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) veri tabanından yararlanılmaktadır.

Tablo 32: KYTCTŞ’ye İlişkin Bazı Veri Kaynaklarının Listesi

Ulusal Düzeyde Veri Sağlayan Kaynaklar			
Veri kaynağı	Konu	Erişim	Eksik veri (varsa)
TÜİK	Tüm alanlara ilişkin Resmi İstatistik	http://tuik.gov.tr ’den veriye ulaşılabildiği gibi, mikro veri talebinde bulunulabilir.	
HÜNEE Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları	Evlilik, üreme sağlığı, kadınların statüsü	http://www.hips.hacettepe.edu.tr/demog.shtml	
HÜNEE Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2008-20014	Aile içi şiddet araştırmaları	Araştırma verilerine TÜİK’ e yapılacak veri talebinden sonra ulaşılabilir.	
Alana Özgü Kaynaklar			
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları	http://kadininstatusu.aile.gov.tr/	
Adalet Bakanlığı Adli Sicil İstatistikleri	Kadın cinayetleri	http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/iletisim.html	Kadın cinayetlerinin fail ile ilişkisine dair veri
Sağlık Bakanlığı	Üreme sağlığı istatistikleri, erken evlilik	https://www.saglik.gov.tr/TR,11584/istatistikler-ve-yayinlar.html	
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Kadın cinayetleri	http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/kategori/veriler	Sadece medya haberlerine dayalı bilgi
Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu	Telefon ile yapılan aile ile şiddet başvurusu	http://www.tkdf.org.tr/	Başvuru nedeni ve yaş ayrımı bilgisi yok

TÜİK, son dönemde BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Minimum 52 Seti’ne yönelik hazırlıklarını tamamlayarak sonuçları paylaşmıştır. Şiddet konusunda RİP içinde yer alacak veri ASPB ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yürütülen şiddet araştırmalarının verisidir.

Kadınlara yönelik şiddet konusu, Türkiye genelindeki çalışmalarda daha çok “aile içi şiddet” odağında ele alınmıştır. Bu alanda yapılan ilk araştırma 1994 yılında Aile Araştırma Kurumu tarafından kadınlar ile erkeklerin şiddete maruz kalma yüzdelerine odaklanan çalışmadır. Ülke genelini temsil eden diğer araştırmalar, 2008 yılında Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat tarafından gerçekleştirilen araştırma ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün desteğiyle Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2008 ve 2014 yıllarında yürütülen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları”dır (Altınay ve Arat, 2008; KSGM, 2009; KSGM, 2015). HÜNEE tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarının Resmi İstatistik Programı’na dahil olması araştırma sonuçlarının resmi olarak kabul edildiği anlamına gelmesi, ülke geneline ilişkin tahmin üretmesi ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar ile karşılaştırılabilir olması nedeniyle önemlidir. Araştırmanın mikro verisi son döneme kadar TÜİK tarafından bilgi talep formu ile

başvuruda bulunan kullanıcılara dağıtılmaktadır. Bundan sonraki süreç konusundaki gelişmeler henüz netleşmemiştir. Tablo 32’de bazı kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının web sayfalarının linkine yer verilmiştir.

Türkiye genelinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda bugüne kadar yürütülen araştırmaların daha çok ev içi şiddete odaklanması ve bilginin nicel araştırmalarda büyük oranda kadınlardan elde edilmesi, erkeklerin şiddete yönelik tutumları ve davranışlarına ilişkin bilginin eksik olmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle bütünlüklü politikaların oluşturulabilmesi için eksik olan verinin elde edilmesi önemlidir. Bu bölümde, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusundaki eksik veriyi tamamlamak amacıyla nicel ve nitel araştırma önerilerine yer verilmiştir.

Buradan hareketle, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları’nın 2008 ve 2014 yıllarındaki raporlarında da belirtildiği biçimi ile kadınların hedef kitleyi oluşturduğu araştırmaların daha uzun aralıklar ile yapılması, ancak hedef kitesini erkeklerin oluşturduğu nicel araştırmaların yapılması önerilmiştir. Bu araştırmalar kapsamında, erkeklik araştırması olarak kategorize edilebilecek, içinde erkeklerin uyguladıkları şiddet yaygınlığına ilişkin soruları da içeren IMAGES (International Men and Gender Equality Survey) Araştırması önerilebilir. Promundo and the International Center for Research on Women tarafından hazırlanan IMAGES araştırması uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen, şiddet modülü DSÖ araştırmasına uygun olan ve bugüne kadar 20 ülkede uygulanmış kapsamlı bir araştırmadır. Ev içi şiddet ile sınırlı olan araştırmalara ek olarak ülke genelini temsil edecek örnekleme sahip çalışan kadınların işyerinde maruz kaldıkları cinsel taciz öncelikli olmak üzere, işyerinde kadınlara yönelik şiddet konusunda nicel bir araştırma yürütülmesi de eksikliğin giderilmesinde katkıda bulunacaktır.

- Israrlı takip (genç kadınlara yönelik siber zorbalık/siber taciz)
- Kadın cinayetleri (“namus” adına işlenen cinayetler)
- Kadın ticareti
- Çatışma ortamında kadınlara yönelik şiddet/tecavüz
- Yaşlı kadınlara yönelik şiddet
- İşyerinde kadınlara yönelik şiddet (işyerinde cinsel taciz)
- Flört şiddeti
- Çocukların fahişeliğe zorlanması, çocuk satışı ve çocuk pornografisi
- Kız çocukların eğitim haklarının engellenmesi
- Kız çocukların cinsel sağlık ve üreme hakları konusundaki bilgisi

Özellikle Pekin Eylem Planı’nda kız çocuklar için ayrı bir kritik alan belirlenmiştir. Bugün, kız çocuklara yönelik ayrımcılık konusunda halen verinin olmadığı alanların yanı sıra güvenilir verinin olmamasını da bir ana başlık olarak değerlendirmek mümkün. Bazı gruplara mensup kadınların maruz kaldıkları şiddet, taşıdıkları kimlikler nedeniyle daha fazla olabilmektedir. Örneğin, mültecilik bir kadının şiddet riskini artırırken, bu kadının aynı zamanda engelli olması ve yaşlı olması daha da artırmaktadır.

Tablo 33: Veri Eksikliğine İlişkin Nicel Araştırma Konusu Önerileri

Konu	Nicel araştırma verisi	Hedef grup	Veri üretme yöntemi
Erkeklik araştırması	Erkeklik araştırması: Erkeklik ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna odaklanan hanehalkı örnekleme dayalı nicel araştırma	15 yaş üzerindeki erkekler	Hanehalkı örneklemler, yüz yüze görüşmeler aracılığıyla yürütülecek nicel araştırma
Çalışma yaşamında KYTCTŞ	Çalışma yaşamında kadınlara yönelik şiddet: Çalışma yaşamında kadınların maruz kaldıkları her türlü şiddet biçiminin yaygınlığını ortaya koyacak nicel araştırma	Çalışan kadınlar (sektörel ayrımında)	Örneklemlerle nicel araştırma

4.3. Niteliksel Veri ve Veri Kaynakları

Şiddete maruz kalan bireylerin çocuk, kadın ya da LGBTİ kimliklerine sahip olmaları konunun hassasiyeti nedeniyle daha zordur. Bu nedenle, nicel araştırmalar yoluyla bu bilginin ortaya çıkarılmasındaki eksikliği dikkate alarak, mutlaka nitel araştırmalar aracılığıyla yaşananların görünür kılınmasına ihtiyaç vardır. CEDAW Komitesi’nin ayrımcılıkların ortaya çıkarılması ve sonlanmasında nitel araştırma sonuçlarının kullanılmasına yaptığı vurguyu referans alan birçok uluslararası gösterge listesinde “niteliksel göstergeler” başlığı yer almaktadır. Bu başlık altında sunulan göstergelerin “niteliksel” olarak tanımlanmasında kavramsal bir sorun olması nedeniyle, bu bölümde, niteliksel veri için hangi konularda nitel araştırmaların yapılmasına ihtiyaç olduğuna ilişkin öneriler yer almaktadır.

Tablo 34: Niteliksel Veri için Araştırma Konusu Önerileri

Konu	Nitel araştırma verisi	Veri kaynağı	Veri üretme yöntemi
Bütüncül politikalar için gerekli olan niteliksel veri	Genç kadınların maruz kaldıkları toplumsal cinsiyet temelli şiddet biçimlerinin anlaşılması, teknolojik gelişmeler ile birlikte yeni şiddet biçimlerine yönelik bilgi üretimi (flört şiddeti, siber taciz, sosyal medya aracılığıyla taciz ve istismar)	Genç kadınlar	Odak grup görüşmeleri
	Yaşlı kadınların maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin anlaşılması	Yaşlı kadınlar	DG ve OG
Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi için farkındalık artırımı	Şiddet ile mücadeleye ilişkin farkındalık eğitimlerinin etkisini artıran faktörlerin araştırılması (özellikle erkeklere yönelik)	Bu alanda çalışan uzmanlar	Uzman görüşmeleri ve grup toplantıları
	Şiddet uygulayan erkeklere yönelik eğitim programlarının eksiklikleri Erkeklere yönelik olarak	Bu alanda çalışan uzmanlar ile şiddet mağduru erkekler	DG ve OG
Koruma ve destek hizmetlerinden yararlanma	Şiddet mağdurlarının (kadın, çocuk, LGBTİ) kurumsal başvuru yapmasının önündeki engeller	Şiddet mağduru bireyler	DG ve OG
Cezaevlerinde kalan kadınlar	Cezaevinde kalan kadınların maruz kaldıkları şiddet biçimleri	Ceza almış kadınlar	Nitel araştırma- DG

Tablo 34: Niteliksel Veri için Araştırma Konusu Önerileri (devam)

Konu	Nitel araştırma verisi	Veri kaynağı	Veri üretme yöntemi
Göçmen ve mülteci kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet	Geçici koruma statüsü altındaki kadınların ev içinde ve kamusal alanda maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin anlaşılmasına yönelik nitel araştırma	Suriyeli geçici koruma statüsüne sahip kadınlar	Nitel araştırma-DG
Kadın ticaretine maruz kalanlara yönelik şiddet	Türkiye’de fuhuş sektöründe çalışan yabancı kadınlara yönelik şiddetin anlaşılmasına yönelik nitel araştırma	Kadın ticaretine maruz kalan kadınlar	Nitel araştırma-DG
Medyanın KYTCTŞ ile mücadelede katkıları	Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konulu filmlerin yarattığı etkiyi anlamaya yönelik nitel araştırma	Toplumun farklı kesimlerinden bireyler	DG ve OG

Bu konuda uluslararası alanda yapılan çalışmaların yeniden değerlendirilmesini önermek uygun görünmektedir. Çünkü, “niteliksel göstergeler” olarak tanımlanan veri, daha çok hükümet düzeyinde yapılanları ölçmeye yönelik veri olarak değerlendirilmiş olmakla birlikte “niteliksel veri” tanımlaması uygun değildir. Hükümet düzeyinde imzalanan uluslararası sözleşmelerin varlığı, çekincelerin kaldırılması, şiddetle mücadele için yasanın olup olmaması ya da yasal evlenme yaşı gibi veriler niceliksel veri kapsamındadır. Nitel araştırma yöntemiyle elde edilmesi gereken niteliksel veriye yönelik özel çalışma yapılmasının ve üretilmesi planlanan verinin tema başlıkları özelinde önerilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Nitel araştırma verisi için yerel düzeyde daha fazla yürütülebilecek olan konu başlıklarına ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır. Tablo 10’da önerilen nitel araştırma konuları, Türkiye’de yürütülecek araştırmalar için de ayrıca önerilecektir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında üretilen veri ve veri kaynakları büyük oranda ev içi şiddete odaklanmaktadır. Bunun nedenleri arasında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların kamusal alanda halen erkeklerden daha az görünür olmaları ile kadınların şiddete en çok yakın ilişkide oldukları kişilerden maruz kalmaları sayılabilir. Öte yandan, ev içi şiddetin yanı sıra kadınların diğer alanlarda maruz kaldıkları şiddet biçimlerine ilişkin verinin de üretilmesi önemlidir. Şiddetin ortadan kaldırılmasında, sadece niceliksel veriye bağlı kalmayan niteliksel verinin de önemini dikkate alan bir bakış açısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu alanda daha güncel bilgi ürettiği için tercih edilen araştırmaların yanı sıra idari kayıt sisteminin de bilgi üretmesi önemlidir. İdari kayıt sisteminin toplumsal cinsiyet duyarlılığına özen gösteren bir yaklaşım ile oluşturulması ve uygulanması bir diğer gerekliliktir.

5. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Haritalaması

Bu bölümde, Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadeleye dair genel bir durum değerlendirmesi yapılmış, ardından proje illerinde bu alanda yapılan faaliyetlere değinilmiştir.

5.1. Mevcut durum

Ülke genelinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, bu alandaki uzun mücadele sürecine rağmen, halen önemli sorunlardan biridir. Kadın hareketinin konuyu gündeme getirmesi ve sürekli gündemde tutmasının da etkisiyle bu konudaki farkındalığın arttığı söylenebilir. Mersin’de 2015 yılının Şubat ayında bir dolmuş sürücüsü tarafından öldürülen üniversite öğrencisi Özgecan Aslan⁴² cinayeti, ülke genelinde konuya daha fazla dikkat çekilmesine neden olduğu gibi, bu alanda çalışan meslek gruplarının yanı sıra halkın da soruna olan ilgisini artıran bir etki yaratmıştır. Farklı illerde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddeti kınayan eylemler gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu cinayetin ardından benzerlerinin gerçekleşmesi, medyada sürekli olarak kadın cinayetlerini ya da kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddeti “normalleştiren” haberlerin yer alması bu tür vakaların azalmadığını göstermektedir. Sorunun çözümü açısından önemli adımlardan biri olan şiddet ile mücadeleye özel bir yasanın 1998 yılından beri var olmasına ve 2012 yılında 6284 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesine rağmen, uygulamada sorun yaşanabilmektedir. İstanbul Sözleşmesi’ni referans alarak hazırlanan 6284 Sayılı Kanun’da yer alan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının şiddetin caydırıcılığı konusunda önemli etkilerinin olması beklenirken, sadece kanuna yönelik eleştirilerin gündeme getirildiği bir ortamın söz konusu olması düşündürücüdür. Oysa, 6284 Sayılı Kanun’un uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile uygulayıcıların yaklaşımının gözden geçirilmesi ve İstanbul Sözleşmesi ile uyumlu hale getirilmesine yönelik çalışılması daha olumlu bir yaklaşım olacaktır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin yürütülmesinden 1990’lardan itibaren ulusal mekanizma olarak sorumlu olan KSGM, 2011 yılında ASPB’ye bağlanarak yapısal değişiklikler geçirmiştir. Bu süreçte, KSGM’nin illerde hizmet birimleri oluşturulmuş, 6284 Sayılı Kanun’da şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmetler için “tek kapı” modelinin öngörüldüğü bir sistem getirilerek il düzeyinde hizmet vermesi planlanan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur. Pilot çalışma kapsamında 14 il ile başlatılan ŞÖNİM sayısı, 81 il hedeflenmesine rağmen Ocak 2018 tarihi itibarıyla 68’e ulaşmıştır. ŞÖNİM’lerin özellikle metropol illerde sadece 1 tane olmasının yeterli hizmet sunamayacağı dikkate alınmalıdır. Ayrıca, ŞÖNİM’lerde görev yapan personel sayısının yeterli olmamakla birlikte, en az 6284 Sayılı Kanun’da belirtildiği düzeyde⁴³ olması sağlanmalıdır.

42 Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.diken.com.tr/son-karartma-ozgecan-aslan-cinayetine-sorusturmada-gizlilik-karari-alindi/>

43 Madde 21 (1)’de kadrolara ilişkin olarak verilen ek listede, müdür, sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci, hemşire, bakıcı anne ile müdür unvanlarında görev yapacak sayı yer almaktadır. Tasarı çalışmaları sırasında 5577 olarak önerilen personel sayısı Kanun’da 372’ye inmiştir.

Şiddete maruz kalan kadınların farklı illerde başvuruda bulunabilecekleri 18 kadın örgütü bulunmaktadır. Kadınların, Baro Kadın Hakları Merkezi, Aile İç Şiddet Acil Yardım Hattı⁴⁴ gibi telefon hatlarından destek almaları ve ASPB il müdürlüklerine başvuruda bulunabilmeleri mümkündür. ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı sadece şiddet mağdurları için değil, sosyal destek hattı olarak destek alınabilecek kurumlar arasında yer almaktadır.

Kadınlara yönelik ev içi şiddet ile mücadeleye ilişkin hizmetler konusunda İstanbul Sözleşmesi’nde belirtilen konuların tamamı halen sağlanamamıştır. Örneğin, sadece şiddet mağdurlarına 7/24 hizmet veren ulusal şiddet hattı ve özel bir cinsel şiddet hattının *olmamasının* yanı sıra Kutu 4’te belirtildiği gibi Türkiye geneli ve proje illerinde *minimum hukuki danışma merkezi, kadın danışma merkezi, cinsel saldırı merkezi* ve sığınmaevi sayılarının da yeterli olmadığı görülmektedir. Avrupa Konseyi’nin bu konudaki minimum standartları temel alan bu hesaplamalara göre, sadece kadınların barınabileceği minimum 399 sığınmaevinin sağlanması gerekmektedir. Bu minimum sayı, 1 ve 2 çocuk üzerinden hesaplandığında ise 1193 sığınma yerine ulaşmaktadır. Oysa, Türkiye’de 2017 yılı itibarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı farklı illerde bulunan 109 kadın konukevi, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı 1 kadın konukevi; yerel yönetimlere bağlı⁴⁵ 32 ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı 1 sığınmaevi olmak üzere toplam 143 sığınmaevi bulunmaktadır.

Kutu 4: Avrupa Konseyi Minimum Standartlarına Göre Türkiye’de Olması Gereken Minimum Merkez Sayıları

Gösterge	Türkiye	Adana	Ankara	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kars	Trabzon
Minimum hukuki/kadın danışma merkezi	795	22	54	20	148	42	3	8
Minimum sığınma evi	399	11	27	10	74	21	1	4
Minimum tecavüz kriz merkezi	199	6	13	5	37	11	1	2
Minimum cinsel saldırı merkezi	99	3	7	2	18	5	0	1

Hesaplamalar Kelly’nin Avrupa Komisyonu için hazırladığı minimum standartları temel alarak il nüfusları dikkate alınarak yapılmıştır.

Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele alanında çalışan kadın örgütleri, 1998 yılından beri bir araya gelerek farklı illerde yaşadıkları deneyimleri paylaşmak, sorunlarına yönelik ortak çözümler geliştirmek amacıyla 20 yıldır sığınak kurultayları düzenlemektedirler. Türkiye genelinde sığınak ve kadın danışma merkezi sayıları ve ayrılan bütçenin (yerel yönetimler dahil) artmasına rağmen, sığınaklarda çalışanların ve yaşayanların koşullarının iyileştirilmesi konusunda sorunlar mevcuttur. Kasım 2017 tarihinde yayımlanan kurultay bildirgesi bu konulara ve şiddet ile mücadelenin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri olduğu vurgusuna dikkat çekmektedir. Sığınak kurultaylarının katılımcıları, şiddete maruz kalan kadınlara sunulan hizmetlerde ve kanunun uygulamasında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunarak ve devletin sorumluluklarını hatırlatarak bir baskı grubu oluşturmaktadırlar. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki uluslararası ağlar ile de işbirliği içinde çalışan kadın örgütleri, şiddetle mücadele açısından önemli

44 Acil Yardım Hattı Telefon numarası: 0212 656 96 96’dır.

45 Adana’da Büyükşehir Belediyesi, Afyon’da Afyonkarahisar belediyesi; Ankara’da Büyükşehir, Çankaya, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle belediyeleri; Antalya’da Alanya ve Büyükşehir belediyeleri; Bursa’da Büyükşehir ve Nilüfer belediyeleri; Diyarbakır’da Büyükşehir belediyesi; Düzce’de Düzce belediyesi; Eskişehir’de Tepebaşı belediyesi; Erzurum’da Yakutiye belediyesi; Gaziantep’te Gaziantep Belediyesi, İstanbul’da Ataşehir, Avcılar, Beyoğlu, Büyükşehir, Eyüp, Kadıköy, Küçükçekmece, Pendik, Şişli ve Üsküdar belediyeleri; İzmir’de Bayraklı, Büyükşehir, Karşıyaka ve Ödemiş belediyeleri; Mersin’de Yenişehir belediyesinde 2 tane olmak üzere 32 kadın sığınmaevi bulunmaktadır.

bir birikim oluşturmuştur. Ancak, son dönemde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında yeterince birikime sahip olmayan ve bu alanda küresel kadın hareketinin ivmesiyle elde edilen kazanımlara yönelik bazı önyargılar barındıran yeni bir sivil toplum örgütlenmesi de gözlenmektedir.

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nı imzalayan yerel yönetimlerin sayısı 1397 belediye içinde sadece 23’tür.⁴⁶ Bu şartı imzalayan belediyeler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı politika ve eylem tesis etmek için bazı tedbirleri almayı taahhüt etmişlerdir. Bunların 7’si büyükşehir belediyesidir. Bu sayının artması ve öncelikli olarak tüm büyükşehir belediyeleri tarafından Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nın imzalanması yerel yönetimlerin öncelikleri arasında olmalıdır. Şartın imzalanmasından sonra, en geç 2 yıl içinde Eşitlik Eylem Planı’nın hazırlanması da gerekmektedir. Yerel yönetimlerin tabi olduğu 5393 Sayılı Belediye Kanunu’na göre büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000 üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için sığınmaevi açma zorunluluğu vardır. Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesi ve nüfusu 100.000’den fazla yerleşim yeri bulunmaktadır. Halen, belediyeler tarafından finanse edilen 32 sığınmaevi sayısı, kanunen 237 olmalıdır.

Kadınların maruz kaldıkları şiddetin boyutunu ortaya koyan araştırmalar her 10 kadından 1’inin yaşamının herhangi bir döneminde birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Şiddete maruz kalan kadınların ise sadece %11’i kurumsal bir başvuruda bulunmaktadır (KSGM, 2009; ASPB, 2015). Kadınların toplumsal cinsiyet temelinde maruz kaldıkları şiddet biçimlerinden çarpıcı olan bazı göstergeler Kutu 5’te gösterilmektedir. Güncel durumu yansıtan ve küresel göstergeler ile uyumlu olan iki araştırmanın sonuçları fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet biçimleri yaş grupları temelinde verilmiştir. Göstergeler, raporlarda yayınlanan ve kullanımda olanlar arasından seçilmiştir. Her iki araştırmada, 15-59 yaş grubundaki kadınlara ilişkin bilgi elde edilmiş ve raporlarda genel olarak en az bir kez evlenmiş kadınlara ilişkin göstergeler sunulmuştur. Sadece, TÜİK tarafından yayınlanan, BM Minimum 52 Toplumsal Cinsiyet Göstergesi Seti kapsamında yer alan göstergelerin yaş aralığı 15-49’dur. Göstergelerde, en az bir kez evlenmiş kadınlar, en az bir birlikteliği olmuş kadınlar biçiminde açıklamalar bulunmaktadır. Açıklamanın olmadığı göstergeler tüm kadınları kapsamaktadır. Ülke genelini temsil eden Aile Araştırma Kurumu ve Altınay ve Arat tarafından 1994 ve 2007 yıllarında yapılan araştırmalar, yöntem ve tanımlar açısından farklı olduğundan tablolarla gösterilmemiştir. Altınay ve Arat’ın ülke genelini temsil eden sonuçlarına göre, kadınların %34.5’i eşlerinin “tokat, itekleme ve dayak atma” davranışlarına maruz kaldığını belirtmiştir. Bu araştırmadan bir yıl sonra yapılan ve fiziksel şiddeti daha geniş tanımlayan 2008 araştırmasında bu oran 15-59 yaş grubundaki kadınlar için %39.3’tür. En güncel veriyi sunan 2014 araştırmasında ise, bu oran %35.5’dir. Bu yüzdeler birbirinden farklı görünmelerine rağmen, sayısal olarak bakıldığında son iki araştırmanın sonucu bize her 10 kadından 4’ünün fiziksel şiddete en az bir kez maruz kaldığını göstermektedir. Kadın cinayetlerine ilişkin gerçek rakamlara ulaşma konusunda yaşanan sorunlar rakamların gerçeği yansıtmama ihtimalini barındırmaktadır. Medyaya yansıyan kadın cinayetleri haberlerini tarayarak elde edilen sonuçlara göre⁴⁷ 2017 yılında erkekler tarafından 409 kadın öldürülmüş, 332 kadın cinsel şiddete, 387 çocuk ise istismara ma-

46 Adana Büyükşehir, Antalya (Akdeniz, Büyükşehir ve Muratpaşa Belediyeleri), Ankara Çankaya Belediyesi, Bursa (Büyükşehir ve Osmangazi Belediyeleri), Denizli Belediyesi, Giresun Belediyesi, İstanbul (Beylikdüzü, Büyükçekmece, Kadıköy, Şişli Belediyeleri), İzmir (Büyükşehir ve Bornova Belediyeleri), Kars Belediyesi, Nevşehir Belediyesi, Ordu Büyükşehir, Urla Belediyesi, Tekirdağ Süleymanpaşa Belediyesi, Tarsus Belediyesi, Trabzon (Büyükşehir ve Ortahisar Belediyeleri).

47 Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verisi

ruz kalmıştır. Kadın cinayetleri faileri ile cinayet sonucu yaşamını yitiren kadınlar arasındaki ilişki, failin cinsiyeti, yaşı ve cinayet mekânı gibi ayrıntılara ilişkin istatistikler ise bulunmamaktadır.

Kutu 5: Kadınların Maruz Kaldıkları Farklı Şiddet Biçimlerine İlişkin Türkiye’nin Güncel Verisi (%)

Fiziksel şiddet	2008	2014
Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	9,9	8,2
Yaşamının herhangi bir döneminde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	39,3	35,5
Eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların orta derecede fiziksel şiddete maruz kalma oranı (%)	21,0	19,4
Eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların ağır derecede fiziksel şiddete maruz kalma oranı (%)	18,0	15,5
15-59 yaş grubundaki en az bir kez gebe kalmış kadınların eşleri ya da birlikte oldukları kişilerden gebelik döneminde maruz kaldıkları fiziksel şiddet oranı (%)	9,7	8,3
Cinsel şiddet		
Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	7,0	5,3
Yaşamının herhangi bir döneminde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	15,3	12,0
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet		
Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	13,7	11,0
Yaşamının herhangi bir döneminde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	41,9	37,5
Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki en az bir birlikteliği olmuş kadınların oranı	13,5	11,5
Duygusal şiddet		
Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından duygusal şiddete/istismara maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	24,7	25,7
Yaşamının herhangi bir döneminde, eşi/birlikte olduğu kişilerden biri tarafından duygusal şiddete/istismara maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki en az bir kez evlenmiş kadınların oranı (%)	43,9	43,9
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	17,8	14,0
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	18,0	14,1
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	3,3	2,9
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	3,6	3,1
15-59 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından önce partnerleri dışındaki kişiler tarafından maruz bırakıldıkları cinsel istismar yüzdesi	7,2	8,9
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	19,7	15,8
On beş yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındaki kişiler tarafından duygusal şiddete maruz kalmış 15-59 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	-	22,4

Yaşamı boyunca en az bir kez ısrarlı takip davranışlarından en az birine maruz kaldığını belirten 15-59 yaş grubundaki kadınların oranı (%)	-	27,0
15-59 yaş grubundaki evli kadınlar içinde 18 yaşını tamamlamadan evlenenlerin yüzdesi	-	26,3
Maruz kaldığı fiziksel ve/veya cinsel şiddet nedeniyle kurumsal başvuruda bulunan 15-59 yaş grubundaki kadınların yüzdesi	8,2	11,0
Veriler, 2008 ve 2014 yıllarında yürütülen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları’ndan alınmıştır. Bu verilerin yaş, medeni durum, eğitim, refah indeksi, kent/kır ve bölge düzeyindeki yüzdelerine raporlardan ulaşılabilir.		

5.2. Proje İllerinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele Hakkında Bilgi

Bu bölümde, CEİD projesi kapsamındaki 7 ilde kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye katkıda bulunan kurumlardan daha önce bahsedilmeyenlere yer verilmektedir. Önceki bölümlerde, Türkiye genelinde kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından önemli katkısı olan sivil toplum kuruluşları, hak temelli örgütler ve önemli kamusal aktörlerin büyük oranda Ankara, İstanbul ve İzmir’den olması nedeniyle, Adana, Gaziantep, Kars ve Trabzon illerinde çalışan örgütlere ilişkin bilgi aktarılmıştır.

5.2.1. Adana İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi Derneği (AKDAM), 1998 yılında “kadınlara yönelik şiddete hayır” sloganı ile çalışmaya başlayarak, faaliyet alanını kadınlara yönelik şiddet olarak belirlemiştir. Kurulduğu günden itibaren Kadın Danışma Merkezi bünyesinde kadınlara yönelik danışmanlık hizmeti, farkındalık eğitimleri ve yasaların tanıtımı faaliyetlerinde bulunmaktadır. Kamu kurumları ve üniversiteler ile işbirliği içinde çalışan AKDAM, Kadın Sığınakları Kurultayları’na 2009 ve 2012 yıllarında ev sahipliği yapmıştır. Derneğin faaliyetleri arasında izleme ve toplumsal cinsiyete dayalı izleme ile ilgili faaliyet yer almamaktadır. Adana’da 2013 yılında kurulan **Queer Adana Oluşumu**, LGBTİ hakları alanında çalışmaktadır. Film gösterimleri, atölye çalışmaları, danışma ve fikir imecesi toplantıları yapmak üzere bir araya gelen bir inisiyatifdir. Adana Queer’in yürüttüğü faaliyetlere ilişkin herhangi bir izleme çalışması bulunmamaktadır. **Türk Kadınlar Birliği Adana Şubesi**, kadınlara yönelik şiddet konusunda 8 Mart Kadınlar Günü ve 25 Kasım kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Şubenin 2010-2012 faaliyet raporunda belirtilen “Geleceğim Hayat Bulsun” adlı proje, kadınların güçlenmelerine katkıda bulunmaya yöneliktir. Faaliyetler arasında izleme konusunda bir çalışma yer almamaktadır. **Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Adana Şubesi**, 1988 yılından itibaren özellikle kız çocuklara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Kadınlara yönelik şiddet konusunda panel ve seminer düzenlemenin yanı sıra ortaokul öğrencilerine yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ve bilinçlendirme eğitimi yapmışlardır. Bu eğitime 150 kız öğrenci katılmıştır. **Adana Büyükşehir Belediyesi’nin İhtisas Komisyonları** arasında Kadın- Erkek Eşitlik İhtisas Komisyonu da yer almaktadır. Belediye, 8 Mart, 25 Kasım ve 5 Aralık tarihlerinde kadınların sorunlarını gündeme getiren panel, seminer

ve toplantılar ve belirli konularda eğitimler düzenlemektedir. Bu eğitimler arasında cezaevindeki kadınlara kişisel gelişim eğitimleri verme, İŞKUR-KOSGEB-ABİGEM-ASO işbirliğiyle kadın girişimcilik kursları açma, sportif ve sanatsal faaliyetleri destekleme ve diğer STK’larla işbirliği bulunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusunda 2010 yılı faaliyet raporunda kadınlar için sığınmaevi açma projesinden söz edilmiştir. **Adana Çocuk ve Kadın Hakları Derneği (ÇKHD)**, 2014 yılında, kadınlara yönelik şiddet ve çocuk istismarı ile mücadele amacıyla kurulmuştur. Derneğin, faaliyet alanını seminerler, bilgilendirme toplantıları, eğitim çalışmaları düzenleme ve anket/saha çalışmaları yapmak biçiminde tanımlanmıştır. Adana Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde 2016 yılında “Bilinçli kadınla, bilinçli aileye ve bilinçli topluma geçiş” projesi gerçekleştirmiştir. Derneğin faaliyetlerinin izlenmesi konusunda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Çukurova Üniversitesi bünyesinde 1994 yılında kurulan **Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KADAUM)**, üniversitelerdeki ilk merkezlerden biridir. Amaçlarını, üniversitedeki fakültelerde kadınların genel ve yöresel sorunlarına yönelik araştırmalar yapılmasını özendirme, destekleme, yayınlama ve geliştirme olanakları sağlanması konusunda ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği içinde yürütme olarak tanımlamıştır. Öncelikli olarak kadın istihdamı, göç ve doğurganlık, çocukların psikolojik sorunları gibi konular olmak üzere kadınlara ilişkin çeşitli konularda seminer, panel gibi toplum çalışmaları ve eğitimler düzenlemektedir. Kadınlara yönelik şiddet konusuna özel olarak 2013 yılında Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyette, kadınlara yönelen şiddete, ayrımcılığa ve iş yerinde psikolojik şiddete (mobbing) karşı farkındalık yaratma ve cinsiyet eşitliği bilgisinin güçlendirilmesi eğitimi projesi yürütmüştür. Ayrıca, üniversite öğretim elemanları ve idari personelin iş yerinde maruz kaldıkları psikolojik taciz (mobbing) düzeyinin belirlenmesi ve kişilerde farkındalık yaratılması konusunda bir proje de yürütmüşlerdir. **Adana Tabip Odası**, çalışmalarında şiddetin sağlık üzerindeki etkilerinin yanı sıra çeşitli paneller, basın açıklamaları ve toplantılar aracılığıyla sosyolojik ve toplumsal etkilerine de dikkat çekmektedir. Kadın Hekimlik Komisyonu olan Tabip Odası’nın, izlemeye yönelik çalışması bulunmamaktadır. Benzer biçimde, İnsan Hakları Derneği Adana Şubesi de çeşitli basın açıklamaları ile kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddeti gündeme getirmekte, ancak izleme konusunda bir çalışma yürütmemektedir. Adana ilinde kadınlara yönelik şiddet konusunda çalışma yapan kurumların faaliyet alanları ile izleme yapıp yapmadıklarına ilişkin bilgi Tablo 5’de verilmektedir.

5.2.2. Ankara İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

Ankara ilinde şiddetle mücadele alanında kadın örgütleri, hak örgütleri ve LGBTİ örgütlerin yanı sıra üniversiteler, kamusal aktörler ve Türk Tabipler Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) gibi meslek odalarının kadın komisyonları da katkıda bulunmaktadır. Özellikle 8 Mart ve 25 Kasım tarihlerindeki etkinlikler kapsamında kadınlara yönelik şiddet konusuna ilişkin panel, sempozyum ve toplantılar dahil edilmektedir. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi ile büyükelçiliklerin de kadınlara yönelik şiddet konusundaki projelere yönelik finansal ve teknik destekleri söz konusudur. Kadın Dayanışma Vakfı, Uçan Süpürge, Türk Kadınlar Birliği, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Kadın Çalışmaları Derneği, Kadın Koalisyonu, Başkent Kadın Derneği gibi kadın örgütleri, Kırmızı Şemşiye, Kaos GL, Pembe Hayat dernekleri, Atılım, Ankara, Başkent, Gazi, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde bulunan merkezler Ankara

genelinde aktif olarak faaliyet yürütmektedir. Ayrıca, Nüfusbilim Derneği, TEPAV, İHOP, TİHV, STGM, İHD gibi kuruluşlar ile belediyelerin de bu alanda çalışmaları bulunmaktadır.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği, kadın örgütleri arasında iletişimi sağlamak amacıyla 1996 yılında kurulmuş bir dernektir. Derneğin, iletişim konusu dışında yürüttüğü çeşitli projeler arasında şiddet konusuyla ilgili en somut olanı Çocuk Gelinler konusundaki projesidir. 2010-2011 yılları arasında yürütülen Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler ve Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları Projesi amacı, erken ve zorla evlilikleri gündeme getirmek, bu konuyla ilgili kamuoyu yaratmak ve bu soruna yerelden başlayarak çözüm alternatifleri geliştirmektir. Proje, çocuk gelinler konusunu gündeme getirmiş ve ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarının harekete geçmelerinde etkili olmayı hedeflemiştir.

Türk Kadınlar Birliği, 1924 yılında kurulmuş ve 1935 yılında fesih kararı almış olan birlik olarak, 1949’da yeniden kurulmuştur. Dernek, 1954 yılında dernek statüsü kazanmıştır. Kuruluş amaçlarını “kadının siyasi haklarını elde etmesi ve sosyal yaşama eşit olarak katılmasının sağlanması” olarak belirlemişlerdir. 2005 yılından bu yana CEDAW Türkiye Sekreteryası’nı sürdüren birliğin, web sayfasında kadınlara yönelik şiddet konusunda yürüttüğü bir çalışma bulunmamaktadır.

Kadın Çalışmaları Derneği, 2011 yılında kurulmuş olan dernek “birey, grup ve toplulukların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve farkındalığı temelinde kadını her alanda güçlendirecek yerel, bölgesel ve uluslararası çalışmalar yürütmeyi” hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyet ve kadınlara ilişkin konularda söyleşiler düzenlemektedir. Dernek, 2015-2017 tarihleri arasında erken yaşta evlenen kadınların sorunlarına yönelik olarak Van ilinde “Oyun Sandım, Gerçek Oldu” adlı projeyi yürütmüştür.

Kadın Koalisyonu, 2002 yılından itibaren kadınların siyasal temsiline artırılması amacıyla seçimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması öncelikli olmak üzere çalışmalarını sürdürmektedir. Bileşenleri arasında 119 kadın örgütünün bulunduğu koalisyon, kadınların politikalara katılımına ilişkin toplumsal cinsiyet temelli izleme çalışmaları yapmaktadır.

Başkent Kadın Platformu Derneği, temelde dindar kadınların bir araya geldiği ve sorunlarına çözüm geliştirmek amacıyla örgütlendikleri bir dernektir. CEDAW Sivil Toplum deneyimi konusu, 28 Şubat süreci ve dindar kadınların uluslararası sözleşmeler ve yasalar ile güvence altına alınan haklarını kullanıp kullanamadıkları konularında çalışmalar yürütmektedir. Dernek, başörtüsü yasağını bir şiddet biçimi olarak gördüğünü dile getirmiştir. Kadınlara yönelik şiddet konusuna yönelik özel bir projesi olmamakla birlikte, derneğin güncel konulara ilişkin basın bildirimleri bulunmaktadır. Hak temelli izleme çalışmaları bulunmamaktadır.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, 1976 yılında kurulduğunda amaçlarını “kadının kalkınması yoluyla toplumun maddi ve manevi kalkınması için çalışmak ve bu konuda yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak” biçiminde ifade etmiştir. Bu bağlamda, kadın dernekleri arasında iletişim ve koordinasyonu sağlamak ve federasyon bünyesinde güç birliği oluşturmak önemli hedefleri arasındadır. TKDF’nin enest konusunda yapılan Finlandiya Elçiliği’nin desteğiyle yürüttüğü Türkiye’nin Enest Atlası Projesi’nde, 2014 tarihinde uzmanlar ile yaptığı yuvarlak masa toplantısını yayınlamıştır. Federasyonun günümüz Türkiye’sinde en önemli katkısı Aile İçi Şiddet

Acil Yardım Hattı’nı oluşturmasıdır. Kadınlara yönelik aile içi şiddetle ilgili olarak aylık ve 15’er günlük güncel veri paylaşımı sağlayarak izleme yapmaktadır.

Amacını, politika analizi ve politika tasarım süreçlerine katılmak ve katkıda bulunmak olarak belirleyen **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)**, 2004 yılından itibaren bu alanda çalışmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusunda özel bir çalışması olmayan Vakıf, toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığını çalışmalarında belirtmektedir. Vakıf, 81 il için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi hazırlamıştır. Karnede, il düzeyinde kadınlara yönelik şiddet bilgisi olmaması nedeniyle bu konuda bilgi yer almamaktadır.

Nüfusbilim Derneği, 2003 yılından itibaren nüfusbilim alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleme hedefini göz önünde bulundurarak, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet konusunda projeler yürütmüştür. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun finansal desteğiyle yürütülen projeler arasında *Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri* (2005), *Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Oluşturma Eylem Planı* (2006), *Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirleri İçeren Başbakanlık Genelgesi ile İlgili Araştırma* (2006), *Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak* (2008), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları* (2013) konularında çalışmalar yürütülmüştür. Bunlar arasında, Başbakanlık Genelgesi’ne (2006/17) yönelik çalışma ile kamu kurumlarının KSGM’ye iletecekleri raporların izlenmesine yönelik bir yol haritası çalışması da bulunmaktadır.

Ankara ilindeki üniversiteler arasında Ankara, Atılım, Başkent, Çankaya, Gazi ve Hacettepe olmak üzere altı üniversitede kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. **Ankara Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi** (KASAUM) ilk merkezlerden biri olarak 1996 yılından beri bu alanda çalışmalar yürütmektedir. KASAUM, üniversite bünyesinde Strateji ve Eylem planları hazırlanmış, *Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Destek Birimi* kurulmuştur. KYTCTŞ özelinde projeleri bulunmamakla birlikte, merkez üyeleri konu ile ilgili çeşitli eğitimler, seminerler, açılış konuşmalarına katılmış, atölye çalışmaları düzenlemişlerdir.

Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1998 yılında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik duyarlılık geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Merkez, 2016 yılında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite ve Kadın Dostu Kampüs” projesine dahil olmuştur. Merkezin toplumsal cinsiyet ve kadın hakları dersi bulunmaktadır.

Başkent Üniversitesi Kadın-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi 2001 yılından itibaren faaliyettedir. Merkezin, kadınlara yönelik şiddet konusunda herhangi bir projesi bulunmamaktadır.

Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma Danışma ve Uygulama Merkezi (KADUM), toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çeşitli etkinlikler yapan merkez, kadınlara yönelik şiddet konusunda paneller ve söyleşiler organize etmektedir. Özel olarak bu konuya ilişkin bir projesi bulunmamaktadır.

Gazi Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi de kadın haklarına yöne-

lik çalışmalar yürütmek amacıyla kurulmuş bir merkezdir. Özel olarak kadınlara yönelik şiddet konusunda web sayfalarından ulaşılabilen çalışmaları bulunmamaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi (HÜKSAM), 2001 yılından itibaren çalışmalarını yürüten ve sağlık yaklaşımı ile toplumsal cinsiyet eşitliğini birleştirmeyi öncelleyen bir merkezdir. HÜKSAM, 2008 yılında *1. Kadın Sağlığı Kongresi: Kadına Yönelik Şiddet* düzenlemiştir. 2013-2016 yılları arasında ASPB-KSGM ile AB Bakanlığı destekli Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi’nde konsorsiyum üyeleri arasındadır. 2015 yılından itibaren, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Sağlık Bakanlığı desteğiyle *Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi*’ni yürütmektedir. Proje kapsamında, Ankara ilinin 3 mahallesinde hizmet sunan merkez sayısının artırılması düşünülmektedir.

Ankara Kalkınma Ajansı, 2017 yılı içinde ASPİM ile kadın konukevlerinde çalışan psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarına yönelik eğitimleri kapsayan bir projenin ardından 2017 yılının Ekim ayında da ŞÖNİM ile bir proje imzalamıştır. “Kadın Konukevlerinde İhtisaslaşma ile Sistemli Şekilde Kuruluş İş Akışlarının Oluşturulması ve Sürdürülebilirliği” projesi ile sığınmaevlerinde görev yapan idarecilere ve çalışanlara yönelik gerekli eğitimler ile hizmet kalitesinin artması ve meslek elemanlarına da danışmanlık verilmesi öngörülmektedir.

Ankara İl Müdürlüğü’ne bağlı olarak çalışan ŞÖNİM’de kadın konukevi ve İlk Adım Merkezleri’nin yanı sıra il genelinde Ankara Büyükşehir Belediyesi, Çankaya Belediyesi, Keçiören Belediyesi, Mamak Belediyesi ile Yenimahalle belediyelerinin kadın danışma merkezleri ve sığınmaevleri bulunmaktadır. Danışmanlık hizmetleri açısından Ankara Barosu Gelincik Projesi’nin vermekte olduğu hukuksal destek hizmeti de ücretsiz olarak şiddet mağdurlarına sunulan önemli bir hizmettir. Kadın Dayanışma Vakfı’nda ise danışma merkezi aracılığıyla kadınlara destek sunulmaktadır.

5.2.3. Gaziantep İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

Gaziantep, 20011-2014 yılları arasında Kadın Dostu Kentler programına dahil olarak, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nı imzalayan kentlerden biridir. İldeki çalışmalar, ŞÖNİM’in kapasitesinin artırılması ve Yerel Eşitlik Eylem Planı’nın istihdam konusuna odaklanmıştır. İl genelinde Suriye konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları arasında 2005 yılından itibaren şubesi açılan **KAMER Vakfı**, 2014 yılında Kadının İnsan Hakları Projesi’nin yanı sıra kadın ve çocuk hakları konusunda etkinlikler, meslek edindirmeye yönelik kurslar düzenlemektedir. KAMER Gaziantep, kadınlara yönelik şiddet alanında çalışan bir STK olarak, şiddete maruz kalan kadınlar arasında dayanışma ağı kurmaya çalışmaktadır, ancak faaliyetleri arasında izleme konusunda herhangi bir çalışmadan söz edilmemiştir. Gaziantep’te şubesi bulunan **Türk Kadınlar Birliği**, özel olarak kadınlara yönelik şiddet konusuna ilişkin bir çalışma yürütmemekle birlikte, hak ve savunuculuk konusunda faaliyetler yürütmektedir. Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Gaziantep Şubesi de, 1989 yılından beri burs verme ve belirli konularda seminer düzenlemektedir. Her iki şubenin de çalışmaları arasında faaliyetlerin izlemesine değinilmemiştir. 2014 yılından

İtibaren Gaziantep’te şubesi bulunan KADEM, aynı yıl içinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde “Şavaş Mağdurları - Kadın ve Çocuklar” başlıklı bir panel düzenlemiştir. Ayrıca, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Mozaik Kadın Aile ve Eğitim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile birlikte “Mülteci Kadınlar” araştırmasını yürütmüştür.

Gaziantep Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (GÜKAMER), kadın sorunları ile ilgili konularda araştırma yapmak üzere kurulmuş, panel ve seminerlerinde kadınlara yönelik şiddet konusuna değinmiştir. **Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü** bünyesinde, belirli günlerde etkinlikler düzenleme ve 2 adet sığınmaevi çalışması yürütülmüştür. Etkinlikler arasında, gebe okulu ve gezici meme kanseri tarama faaliyetleri, Hijyen, Süt ve Mutlu Kadın Projesi (2016), kadın çiftçilerle toplantılar, Suriyeli kadınlara sosyal destek ve dil eğitim hizmetleri, kadınlara yönelik mesleki, kişisel, okuma-yazma eğitimleri ve sanatsal ve kültürel faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca, Gaziantep Kent Konseyi aracılığıyla, erken evliliklerin önlenmesi konusunda “Gelin Etmeyin Okula Gönderin” projesi kapsamında 6 okula sunum yapılarak bu konuda duyarlılık artırılması hedeflenmiştir. Gaziantep Tabip Odası ve İnsan Hakları Derneği şubesinde de kadınlara yönelik şiddetin önemini gündeme getiren çalışmalar yapılmaktadır, ancak izleme konusunda bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.2.4. İstanbul İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

İstanbul ili, sivil toplum kuruluşu sayısının en fazla olduğu il olma sıfatıyla, izleme yapan hak temelli örgütler, STK’lar, LGBTİ örgütler, özel sektör ve medya kuruluşlarını içinde barındırmaktadır. Bu nedenle, kadınlara yönelik şiddet konusunda çalışan Mor Çatı, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ), Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği’nin faaliyetleri ve izlemeye yönelik çalışmaları ayrıntılı biçimde daha önceki bölümlerde aktarılmıştır.

Kadınlara Hukuki Destek Merkez Derneği (KAHDEM), kadınların insan haklarının gerçekleşmesini sağlamak ve hak ihlallerinden korunma, önleme ve tespit edilmesi, ihlal olduğu durumlarda da hukuk, destek ve yardımda bulunmak amacıyla her türlü faaliyeti amaç olarak belirlemiştir. 2008 yılından itibaren yürüttüğü çalışmalar arasında “kadına yönelik şiddet, aile hukuku ve kadının yasal statüsü ve gerekli diğer hallerde adalet erişimini kolaylaştırmak, adaletin tesisi için taraf olmak, hukuki destek ve danışma hizmeti vermek” yer almaktadır. Web sayfalarında hukuki metinler ve kadınların hakları konusunda oldukça kapsamlı bilgi sunan dernek, basın bildirimleri aracılığıyla farkındalık artırmaya çalışmakta ve savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Dernek, web sayfasındaki forumlarının okunması ve yanıtlanmasına yönelik olarak sayısal verileri izlemekte ve paylaşmaktadır.

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KADER), 1997 yılında kadınların her alanda eşit olarak temsil edilmelerini savunmak amacıyla kurulmuştur. İstanbul merkez dışında dört şubesi olan KADER, özellikle siyaset alanında kadınlara yönelik şiddet konusunu gündeme getirerek konuya dikkat çekmeye çalışmaktadır. Ancak, bu alanda herhangi bir izleme çalışması yapmamaktadır.

Anne ve Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), 1993 yılında her çocuğun eğitimden en üst düzeyde yararlanması amacıyla çalışan bir kuruluştur. Anne ve baba eğitimleri yürüten vakıf, son dönemde baba eğitimleri ile adını duyurmaktadır. Özellikle aile içi şiddet konusunda eğitim projeleri yürüten AÇEV, 2010-2013 yılları arasında Şiddetsiz Aileler İçin Baba Eğitimi Projesi ile erkekleri eğiterek şiddetin önlenmesini hedeflemektedir. BM’nin tanımladığı üç düzeyin; şiddetin önlenmesi, yasal koruma ve şiddete uğrayan kadınların desteklenmesi konularında katılımcıları bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Vakfın, **Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Topulukların Kapasitesinin Güçlendirilmesi** projesi ile anne ve babaların çocukları ile karşılıklı/yakın ilişki kurmalarını, çocukların gelişim alanlarını etkin bir şekilde desteklemelerini ve anne-baba olarak çocuğun sorumluluğunu eşit paylaşmalarını hedeflemiştir. 2014-2015 yıllarında gerçekleştirilen eğitimlerde cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet, ev içi işbölümünde eşitlikçi tutumun geliştirilmesi gibi konuları da yer almıştır. Yakın dönemdeki başka bir projesi ise, 2015 yılında AVON işbirliği ile “Aile İç Şiddete Sessiz Kalma” projesi yürütmüştür. Proje kapsamında, AVON çalışanları ve saha ekibinden gönüllü bir gruba AÇEV tarafından Aile İç Şiddete Sessiz Kalma eğitimi verildi. Eğitimde toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi şiddet, iletişim ve grup yönetimi ile ilgili teorik bilgilerin yanı sıra gönüllülerin 2 saatlik seminer uygulamalarına da yer verilmiş ve sertifika verilmiştir. Gönüllüler ile AVON saha temsilcilerine şiddetle mücadele seminerleri de verilmiştir. Seminerlerde, şiddet biçimleri, şiddetin etkileri, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, şiddet anında başvurulabilecek yerler ve aile içi şiddeti önlemek için yapılabilecekler başlıklarını taşımaktadır.

Lambda İstanbul, Türkiye’de ilk kez uluslararası bir eşcinsel etkinliği düzenleme girişiminde bulunan bir dernek olarak 1993 yılından beri çalışmalarını yürütmektedir. Kampanyalar ve festivaller düzenlemenin yanı sıra, AIDS ve cinsel sağlık, barış gibi birçok konuda etkinlik yürütmektedir. Derneğin çalışmaları hak temelli izleme kapsamında değildir.

İstanbul Barosu bünyesinde, 1995 yılında Kadın Hakları Komisyonu, 1999 yılında ise Kadın Hakları Uygulama Merkezi kurulmuştur. Baro, 2007 yılındaki kararı ile bu iki birimi birleştirilerek İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak çalışmalarına devam etmiştir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2000 yılında insan hakları hukuku odaklı araştırma ve eğitim faaliyetlerine yönelik ayrı bir akademik birim olarak kurulmuştur. Merkez, hukuk fakültesi ile işbirliği içinde İnsan Hakları Hukuku adlı yüksek lisans programını yürütmektedir. 2005-2010 yılları arasında yürüttükleri **Türkiye’de Kadınların İnsan Haklarına Saygının Güçlendirilmesi Projesi** ile erkek şiddetine maruz kalan kadınların hukuki mekanizmaları ve haklarını kullanırken karşılaştıkları sorunları görünür kılmayı hedeflenmiştir. Proje çerçevesinde *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama* kitabını yayınlamış ve proje kapsamında avukatlara, aile mahkemesi hakimleri ve cumhuriyet savcılarına ve kadın STK’larına yönelik seminerler gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında, kadınlara yönelik şiddet konusunda iki yuvarlak masa toplantısı yapılmıştır. Merkez, 2013-2015 yılları arasında, Jandarma Genel Komutanlığı’nın kapasitesinin güçlendirilmesi ve kadınlara yönelik şiddete ilişkin yasal düzenlemelerin etkili bir şekilde uygulanabilmesine yönelik olarak Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Teknik Yardım Projesi yürütülmüştür. Merkezin bir diğer projesi ise, 2012-2014 yılları arasında yürütülen **Toplumsal Cinsiyet Adaleti için Kadınların İşbirliği Projesi**’dir.

Hâkimler, savcılar ve avukatlar ve STK'lara yönelik çalışmalarıyla Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yer alan kadınların insan haklarına ilişkin standartların uygulamaya geçmesine destek olunması hedeflenmiştir. Uluslararası insan hakları belgelerinin izlenmesi ve kamuoyu ile paylaşılması konusunda oldukça önemli bir işlevi olan merkezin çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılık da söz konusudur.

İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat dallarında kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla 2009 yılında kurulmuştur. Merkez, kadın-erkek eşitliği konusunda toplumsal bilinci artırmak, araştırma ve incelemelerde bulunmak, veri üretmek ve gösterge geliştirmek amaçlarına yönelik olarak çalışmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusunda herhangi bir projeleri olmamakla birlikte, 25 Kasım tarihlerinde paneller gerçekleştirilmektedir.

Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender), resmen 2015 yılında kurulmuş olmakla birlikte, üniversitedeki çalışmalarına daha erken başlamıştır. Birçok kurum ile işbirliği içinde çalışan SU-GENDER, Mor Sertifika Programı, Cins Cins Mekân gibi hayata geçirdiği projelerini halen sürdürmektedir. Merkez, **Küçük Adımlarla Büyük Oyunlar Projesi** ile kapalı kadın cezaevlerindeki kadınlara psikolojik destek vermek, anne ve çocuk ilişkilerini güçlendirmek, toplumsal bilinci yükseltmek amacıyla eğitimler vermiştir. Eğitim konuları arasında kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi de yer almıştır.

Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele konusunda Hollanda Büyükelçiliği MATRA Fonu'nun desteğiyle yürütülmeye başlayan İş Dünyası Şiddete Karşı Projesi, daha sonra 2014 yılında UNFPA ve TÜSİAD işbirliği ile devam etmiştir. Proje, "kadına karşı aile içi veya yakın ilişkide buldukları kişilerden kaynaklanan şiddete karşı işyerlerinde destek mekanizmaları oluşturmak ve iş dünyasının yönetsel ve örgütsel yeteneklerini kullanarak aile içi şiddeti azaltıcı en iyi uygulamaları araç ve yöntemleri yaygınlaştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Hollanda Başkonsolosluğu'nun hibe desteği ile hayata geçirilen proje, iş dünyasında kadın hakları konusunda farkındalık yaratmayı ve kadınların çalışma ortamlarını iyileştirerek iş yaşamında daha etkin rol alabilmelerini amaçlamaktadır. Yerelde kadın hakları alanında çalışan STK'lar ile kadın ceza infaz kurumları arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi, mahpus kadınların görünürlüğüne artırarak kadınlara yönelik şiddet konusunda bu grubun mağduriyetini ortaya koymayı, ceza infaz kurumlarındaki mahpus kadınlara kadın bakış açısı kazandırmayı ve kadın sığınmaevleri hakkında bilgilenmelerini sağlamayı hedefleyen proje, 2015 yılında yürütülmüştür. Tutuklu kadınlara yönelik "Toplumsal Cinsiyet Farkındalık ve Kadına Yönelik Şiddet" eğitimleri verilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Türkiye’de ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi 1989 yılında kurulmuştur. Merkez, dünyada ve ülkemizde kadınlar ve kız çocukların karşılaştıkları her türlü sorunun en aza indirilmesi ve yaşam kalitelerinin sürdürülebilir bir şekilde iyileştirilmesi amacıyla sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda etkin işleyen kurumsal mekanizmaları oluşturmak ve toplumsal kültürün geliştirilmesi için stratejiler ve politikalar geliştirip uygulamayı hedeflemektedir. Güncel olarak 2014-2015 yılları arasında polis koleji öğrencilerine Emniyetteyim Projesi aracılığıyla kadınlara yönelik şiddet eğitimleri verilmiştir.

Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, cinsiyet eşitliği alanında disiplinlerarası araştırma, öğretim ve kurumsal değişim için entelektüel bir merkez olma hedefiyle kurulmuş bir merkezdir. Merkez’in yürüttüğü projeler arasında cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve saldırı (CTS) konusunda, İstanbul İsveç Başkonsolosluğu’nun desteğiyle yürüttükleri proje ile üniversiteler için bir araç seti hazırlamıştır. Üç yayından oluşan araç seti *Türk Üniversitelerindeki Cinsel ve Cinsiyete Dayalı Tacizle Mücadele Politikaları Raporu, Politika Yazımı ve Geliştirilmesi için Öz Değerlendirme Kontrol Listesi ve Cinsel Taciz, Üniversite Politikanız Pratik Bir Rehber* konularına ayrılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Sistemantik Eylem (SAGE) Projesi’nin yürütüldüğü Kadir Has Üniversitesi’nde, Rektörlük 2018 yılını Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Yılı ilan etmiştir. Bu kapsamda, Merkez işbirliğiyle *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Aksiyon Planı* oluşturulmuş ve “üniversite ortamında cinsel taciz ve saldırı öğelerinin tamamen ortadan kaldırılabilmesi için hazırlanan bu uzun soluklu” planda şiddete de yer vermiştir.

Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOÇ-KAM), 2010 yılının Mart ayında disiplinlerarası bir araştırma ve uygulama merkezi olarak kurulmuştur. Kadınlara yönelik şiddet konusunda, HÜKSAM ve Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu ile birlikte Üniversitede Cinsel Taciz ve Cinsel Saldırı Araştırması yürütmüştür. Araştırma, üniversite kampüslerinde cinsel tacizin önlenmesine yönelik öneriler ve taciz durumunda yapılması gerekenlere ilişkin bilgi üretmek amacı ile yürütülmüştür.

5.2.5. İzmir İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

İzmir Kadın Dayanışma Derneği, 2005 yılından beri toplumsal hayatın her alanında kadınların maruz kaldıkları her türlü ayrımcılığa karşı sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda kadınlar arası dayanışma, danışma ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Mor Çatı, VAKAD ve WAVE (Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı) ortaklığıyla “Kadına Yönelik Şiddeti Önlemek İçin Köprüler Kurmak” projesini 2010 yılında yürüten ekibin içinde yer almıştır. 2011 yılında ise, “Aile İçi Şiddet Mağdurlarına Daha İyi Hizmet Verebilmek İçin Yenilikçi Yaklaşımlar” projesini yürütmüştür.

Ege Kadın Dayanışma Vakfı (EKDAV), 1996 yılından itibaren kadınlara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele konusunda 25 Kasım tarihlerinde etkinlikler düzenlenmenin yanı sıra 2008 tarihinde *Sevgiyle Uzanan El* projesi ile erkeklere yönelik şiddet eğitimi düzenlemiştir.

Çiğli Kadın Emeğini Değerlendirme ve Dayanışma Derneği (ÇEKEV), kadınlara yönelik şiddetle mücadele odaklı kurulmamış olmakla birlikte, kurulduğu tarih olan 2004 yılından itibaren şiddete uğrayan kadınlara hukuki danışmanlık hizmetleri vererek Baro, ŞÖNİM, belediye, kamu kurumlarına yönlendirme çalışmaları yürütmektedir. Ayrıca, kadınların yasal haklarını bilmeleri ve bu hakları kullanmaları için eğitimler düzenlemektedir.

Eşit Yaşam Derneği, 2012 yılında İzmir’de kadın hakları ve savunuculuk yapmak amacıyla kurulmuştur. Dernek, 2016 yılında TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu bünyesinde kurulan “Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi İçin Meclis Araştırması

Komisyonu” raporuna yönelik ilçe belediye meclislerinin kadın-erkek komisyonu üyelerinden oluşan bir grup ile Boşanmalar Raporu hazırlamıştır. Boşanma Komisyonu Raporunu, “bireysel ve toplumsal ölçüm mekanizmalarını meşrulaştıracak, hadım gibi öneriler içermesi”, “çocukların tecavüzcüyle evlenmesine yol açması”, “kadınların boşanmasını güçleştirerek sosyal yardımlara mahkum etmesi” açısından eleştirerek, istenenin barış ve huzur ortamının yaratılması, şiddetin ortadan kalkması olduğu dile getirilmiştir.

İzmir ilinde, **Şiddete Karşı İzmir Kadın Koordinasyonu** adıyla il genelinde çalışma yürüten hak temelli örgütler, kadın örgütleri ve inisiyatifler ile partilerin katılımıyla 2009 yılından itibaren il genelinde eril şiddete karşı birlikte dayanışma örgütlemeyi amaçlamaktadır. Koordinasyonun web sayfasına ulaşılamadığından yürütülen çalışmalar hakkında bilgi edinilememiştir.

İzmir Kent Konseyi bünyesinde çalışmalarını yürüten **Kadın Meclisi**, kadınlara yönelik şiddet konusuna yönelik olarak 8 Mart, 25 Kasım ve 5 Aralık tarihlerinde etkinlikler organize etmektedir. Ayrıca, Emekçi Kadın Akademisi eğitimleri ile Kişisel Gelişim Akademisi eğitimleri düzenlemektedir.

İzmir ili genelinde çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları arasında yer alan **Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği**, **LGBTİ** derneklerinin izleme faaliyetlerinin aktarıldığı bölümde açıklanmıştır.

İzmir Barosu Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi, kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla Baro’ya bağlı olarak çalışmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusunda 8 Mart ve 25 Kasım tarihlerinde söyleşi ve seminerler düzenlemektedir. Örneğin, 2016 yılı içinde “Kadına Yönelik Şiddette Fail” ve “Sessiz Salgın: Kadına Yönelik Şiddet” konulu paneller gerçekleştirilmiştir. Kadınlara yönelik şiddete karşı farkındalık toplantıları, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitici eğitimi seminerleri düzenleyen merkezin web sayfasında hak temelli sistematik bir izleme yapıldığına dair bilgi bulunmamaktadır.

İzmir’deki üniversiteler bünyesindeki **Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri** de il genelinde şiddet ile mücadele faaliyetlerine projeleriyle katkıda bulunmaktadır. **Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (EKAM)**, 1996 yılında özel ve kamusal alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin savunuculuğunu yapmak ve bu savunuyu akademik hayata taşımayı hedefleyerek kurulmuştur. Kadınların farkındalıklarını sağlayacak çalışmaları desteklemek, rehberlik etmek, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri vermek, bu alanda çalışan kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde çalışmaktadır. Kadın sorunları konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde seminerler, konferanslar, sempozyumlar ve sertifikalı eğitim programları düzenleyen EKAM, İzmir il sınırları içinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 45 öğretmenle birlikte kadınlara yönelik şiddet, kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik hukuksal düzenlemeler gibi toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik konuları içeren bir proje yürütmüşlerdir. “Geniş Ufuklar Projesi” adıyla yürütülen proje, eğitici eğitimi biçiminde gerçekleştirilmiştir.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Kadın Hakları ve Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi 2009 tarihinde kurulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla yönelik çalışmalarını belirli komisyonlar aracılığıyla yürüten Merkez’in şiddet komisyonu da bulunmaktadır. Haziran 2017 tarihinde üniversitenin desteğiyle *Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Birincil Önleme Stratejile-*

rinin Geliştirilmesi Projesi adıyla başlattıkları projenin 2018 yılında tamamlanması beklenmektedir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EKO-KAM), 2009 yılında toplumsal cinsiyet konularıyla ilgili eğitim, araştırma ve iletişime yönelik etkinliklerde bulunmak amacıyla kurulmuştur. 2014 yılında, Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği’nin “Şiddetsiz İzmir” projesinin danışma kurulunda yer almıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik söyleşiler gerçekleştiren EKO-KAM, 2012 yılında- Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet konferansı düzenlemiştir.

5.2.6. Kars İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

Kars ili genel olarak sivil toplum kuruluşlarının sayısının az olduğu bir ildir. **KAMER**’in Kars’ta temsilciliği olmasına rağmen, bu konuda bilgiye ulaşamamıştır. Kars’ta kadınlara yönelik şiddet konusundaki faaliyetler için **Kars Belediyesi**’nin çalışmaları arasında kadınlara yönelik şiddet önleyici bilgilendirme çalışmaları, broşür basımı ve dağıtımı yer almaktadır. Kars Belediyesi bünyesinde **Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu** bulunmaktadır. Ayrıca, Yerel Yaşamda Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartı, belediye tarafından imzalanmıştır. Bu şart kapsamında, belediyenin iki yıl içinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir eylem planı hazırlaması beklenmektedir.

Kars Kafkas Üniversitesi’nde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2007 yılından itibaren cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla kurulmuştur. Belirli günlerde etkinlikler düzenleyen merkezin, kadınlara yönelik şiddet konusunda bir etkinliği bulunmamaktadır.

5.2.7. Trabzon İlinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele

Trabzon’da sayıları çok olmamakla birlikte, hak savunuculuğu yapan dernekler bulunmaktadır. **Karadeniz Kadın Dayanışma Derneği**, 2008 yılında kurulduğunda amacını, “kadınların ekonomik, sosyal, bireysel, kültürel, yasal, toplumsal ve politik anlamda güçlenmelerine katkıda bulunmak” olarak tanımlamış bir dernek olarak, ihtiyaç doğrultusunda kadınlara yönelik şiddet konusunda çalışmalar yapmıştır. Dernek, daha önce Trabzon genelinde kadınlara yönelik şiddet alanındaki eksikliği, “Şiddet Farkındalığı Grup Çalışmaları” ile gidermek istemiştir. Ayrıca, İsveç Başkonsolosluğu işbirliğinde Trabzon’da Kadınlar Güçleniyor” ve “Farkındalık Atölye Çalışmaları” başlamıştır. Son dönemde, Yerel Eşitlik Eylem Planları yürütmesinde yer alarak İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi izleme birliği çalışmalarına katılmaya başlamış olan derneğin izlemeye yönelik somut bir çalışması bulunmamaktadır. Kadınlara yönelik şiddet alanında çalışan **Yaşam Kadın Merkezi Derneği**, 2009 yılında kurulmuştur. Dernek, kadın haklarının savunulması, gençlerin bilinçlenmesi, kadın kooperatifleri konularının yanı sıra kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında duyarlılık ve farkındalığı artırmak amacıyla çeşitli projeler yürütmüştür. Mardin, Trabzon ve Nevşehir’de şiddet ile mücadelede etkin ve sürdürülebilir modellere doğru işbirlikleri oluşturmak amacıyla yürüttüğü projenin yanı sıra dernek, panel, seminer, konferans gibi etkinlikler ile birlikte bu alandaki çalışmalarını sürdürmektedir. Derneğin, 2014 yılından itibaren faaliyete geçmiş olan bir de Kadın Danışma Merkezi vardır. Sabancı Vakfı’nın desteğiyle yürütülmüş olan “Kadınlar Kooperatifleri İzliyor” projesi sonunda,

Trabzon’da bir kadın kooperatifi kurulmuştur. Hak temelli çalışan dernekler arasında bulunan derneğin, bugüne kadar somut bir izleme çalışması bulunmamaktadır.

Karadeniz İlleri Kadın Platformu Derneği, ildeki diğer dernekler ile işbirliği yaparak, kadınların haklarının anlatılması, şiddete maruz kalmış kadınlara yönelik hizmetler, çocuk istismarı, şiddetsiz yaşam ve 25 Kasım Günü’nde paneller düzenlemektedir. 2010 yılında kurulan derneğin, bugüne kadar herhangi bir izleme faaliyeti bulunmamaktadır. Trabzon ilinde 2010 yılında kurulan **Türk Kadınlar Birliği**, panel benzeri etkinlikler yürütmenin yanı sıra 2010 yılında insan ticaretinin önlenmesine yönelik bir proje yürütmüştür. Şubenin kadınlara yönelik şiddet konusunda ildeki diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde yürüttüğü bilgilendirici toplantıları olmaktadır. **Kadın-Erkek Birlikte Sosyal Eşitlik Derneği**, 2012 yılından itibaren Trabzon’da kadınlara yönelik şiddet konusunda, kadın örgütleri ile ortaklaşa panel, seminer gibi çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. İzleme konusunda somut bir çalışmaları yoktur. Trabzon ilinde 2015 yılından itibaren faaliyet gösteren derneklerin bir de **Trabzon Mor Balık LGBTİ Oluşumu**’dur. Film ve belgesel gösterimleri düzenleyen dernek, KAOS GL ve Pembe Hayat ile birlikte “Açık Etkinlik”ler düzenlemektedir. **Trabzon Barosu Kadın Hakları Komisyonu**, oldukça aktif bir komisyon olarak kadınlara yönelik hak ihlallerinin önlenmesine yönelik paneller düzenlemektedir. 2014 yılında, Sürmene ilçe muhtarlarına “kadına yönelik şiddeti önleme” eğitimleri verilmiş, 2015 yılında İstanbul Sözleşmesi’nin tanıtımı yapılmıştır. Baro, il genelinde faaliyet gösteren kuruluşlar ile ortaklaşa çalışmalar yürütmektedir. Bugüne kadar yaptıkları faaliyetler arasında izleme konusu ön plana çıkmamıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi, “Kadın Dostu Kentler” projesi kapsamında kadınların el becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler yürütmüş, girişimcilik alanında kadınların desteklenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. 2014 yılı içinde kadınlara yönelik şiddet konusunda bir eğitim verilmesi sağlanmıştır. İzleme konusunda herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. **Trabzon Tabip Odası**, özellikle hekimlere yönelik şiddet konusunu gündeme getiren çalışmalara ağırlık vermektedir. Bu çalışmalar arasında bir spot film yapımı da yer almaktadır. Bu çalışmaları da izlemeye ilişkin herhangi bir faaliyet bulunmamaktadır. İnsan Hakları Derneği Trabzon Şubesi de, diğer illerdeki faaliyetlere benzer biçimde, izleme boyutu olmayan kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin görünür olmasına katkıda bulunacak basın açıklamaları yapmaktadır.

Trabzon’da **Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KTUKAM)**, kurulduğu 2012 tarihinden itibaren üniversite içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik farkındalık etkinlikleri, panel, seminer ve toplantı organizasyonları düzenlemektedir. Etkinlik temaları arasında kadınlara yönelik şiddet ile çocuklara yönelik şiddet ve istismar konularına öncelik veren merkez, film gösterimleri ve radyo programları da organize etmektedir.

6. Göstergeler

Bu bölümde, insan hakları belgelerinde yer alan normlar, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele konusunda uluslararası standartlar ve ölçütler ile küresel ve bölgesel göstergelere ilişkin incelemeler ışığında, Türkiye için bir değerlendirme yapılmıştır. Bölümün ilk kısmında, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanına ilişkin göstergelerin büyük oranda ev içi şiddet ile ilişkili olmasına paralel olarak, Türkiye’de bu alana ilişkin öncelikle mevcut göstergelere ilişkin bilgi verilmiştir. Tablolarda yer alan göstergelerin temellendiği insan hakları normları ve bu normların yer aldığı uluslararası belgeler, veri kaynakları, veri toplama yöntemi ve veri sıklığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. İkinci kısımda ise, ülke geneli ile il/ilçe düzeyinde özellikle partner şiddetini temel alan göstergeler önerilmiştir.

6.1. Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan ve/veya Kullanılan, Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet İle İlgili Göstergeler

Kadınlara yönelik şiddet ile mücadelede ülke geneli ile yerel düzeyde göstergelerin oluşturulmasının önemi birçok uluslararası sözleşmede vurgulanmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki veri, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de daha çok araştırmalar aracılığıyla elde edilmektedir. Bu bölümdeki göstergeler, verisi olan ve/veya kullanılan KYTCTŞ göstergeleridir. Veri kaynağı ülke genelinde farklı şiddet biçimlerine ilişkin şiddet yaygınlığı başta olmak üzere konuyla ilgili tahminler üreten Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları’dır. Tablo 35’te yer alan göstergelerin RİP kapsamında kullanılan göstergeler olmasının yanı sıra verinin analiz edilmesi aracılığıyla üretilebilecek olan göstergelerdir. Ayrıca, kadın cinayetleri konusunda BİANET ve Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun kadın cinayetleri sayıları da gösterge olarak alınmıştır.

Tablo 35: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Şiddeti ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Fiziksel şiddet (partner)	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın dönemde fiziksel şiddet yaygınlığı: Son 12 ay içinde, eş/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaşam boyu fiziksel şiddet yaygınlığı: Yaşamın herhangi bir döneminde eş/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Gebelik döneminde fiziksel şiddet yaygınlığı: Gebeliği sırasında eş/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan 15-49 yaş grubundaki en az 1 kez hamile kalmış kadınların oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Ağır derecede fiziksel şiddet yaygınlığı: 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu (son 12 ayda) maruz kaldıkları ağır derecede fiziksel şiddet yaygınlığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Şiddeti ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Cinsel şiddet yaygınlığı (partner)	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın dönemde cinsel şiddet yaygınlığı: Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişi tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaşam boyu cinsel şiddet yaygınlığı: Yaşamın herhangi bir döneminde eşi/birlikte olduğu kişi tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Cinsel özerklik tutumu: Kadınların eşlerinin cinsel ilişki talebini reddetmelerini kabul edilebilir karşılama yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	İlk cinsel ilişki deneyimi: 15-49 yaş grubundaki kadınlardan ilk cinsel deneyimi zorla gerçekleştiren yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet (partner)	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BM/MTCS 48 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın dönemde fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı: Son 12 ay içinde, eş/birlikte olduğu kişi(ler) tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre: (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaşam boyu fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı: Yaşamın herhangi bir döneminde eş/birlikte olduğu kişi(ler) tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre: (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Duygusal şiddet (partner)	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın dönemde duygusal şiddet/istismar yaygınlığı: Son 12 ay içinde, eş/birlikte olduğu kişi(ler) tarafından duygusal şiddete/istismara maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre: (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.1, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaşam boyu duygusal şiddet/istismar yaygınlığı: Yaşamın herhangi bir döneminde eş/birlikte olduğu kişi(ler) tarafından duygusal şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre: (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Duygusal şiddet yaygınlığı (partner)	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994, #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Kontrol edici davranışların yaygınlığı: 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu maruz kaldıkları kontrol edici davranışların yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Ekonomik şiddet	Çalışma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitsizlik, TCE normları #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın dönemde ekonomik şiddet/ istismar yaygınlığı: Son 12 ay içinde, eşi/birlikte olduğu kişi(ler) tarafından ekonomik şiddete/istismara maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Partner dışı şiddet biçimleri	Çalışma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitsizlik, TCE normları #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaşam boyu ekonomik şiddet/ istismar yaygınlığı: Yaşamın herhangi bir döneminde eşi/birlikte olduğu kişi tarafından ekonomik şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Partner dışı şiddet biçimleri	Kişi dokunulmazlığı hakkı, yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.2, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Partner dışı fiziksel şiddet yaygınlığı: 15 yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındakiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş, medeni durum ve fail ile ilişkiye göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Partner dışı şiddet biçimleri	Kişi dokunulmazlığı hakkı, yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.2, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #BM MTCGS 49, 2013 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Partner dışı cinsel şiddet yaygınlığı: 15 yaşından sonra eşi/birlikte olduğu kişi dışındakiler tarafından cinsel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı -yaş, medeni durum ve fail ile ilişkiye göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Partner dışı şiddet biçimleri	Kişi dokunulmazlığı hakkı, yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.2, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Partner dışı duygusal şiddet yaygınlığı: 15 yaşından sonra eş/birlikte olduğu kişi dışındakiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı - yaş, medeni durum ve fail ile ilişkiye göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçer Şiddet Araştırmaları 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Partner dışı şiddet biçimleri	Kişi dokunulmazlığı hakkı, yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.2, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	15 yaşından önce maruz kalınan cinsel istismar yüzdesi (%)	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları HÜNEE ve Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçer Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Israrlı takip	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşama hakkı, sağlık hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #Belem do Para m.8, 1994 #DEVAW m.2, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Israrlı takip yaygınlığı: Güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden kasıtlı ve tehditkar davranışlara herhangi biri tarafından maruz kalan 15-49 yaş grubundaki kadınların yüzdesi -yaş, medeni durum ve fail ile ilişkiye göre- (%)	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları HÜNEE ve Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçer Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Erken evlilik	İnsan onuruna saygı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.2, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Er Türk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.37, 2011 #BM MTCGS 51, 2013 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Erken evlenen kadınların yüzdesi: 20-24 yaş grubundaki kadınların 18 yaşından önce evlenme ya da birlikte yaşama yüzdesi (%)	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları HÜNEE ve Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçer Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Eğitimin engellenmesi	Eğitim hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Eğitimin engellenmesi: Ailesi, akrabaları ya da tanıdıkları tarafından, istediği halde, eğitime devam etmesi engellenen ya da okuldan ayrılmasına neden olunan kadın yüzdesi -yaşa göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Çalışmanın engellenmesi	Çalışma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Çalışmanın engellenmesi: 15 yaşından sonra ailesi, akrabaları ya da tanıdıklar tarafından istenilmediği halde, çalışması engellenen ya da işten ayrılmasına neden olunan kadın yüzdesi -yaşa göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Şiddet sonucu yarananlar	İnsan onuruna saygı, kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yaralanma yaygınlığı: Maruz kaldığı fiziksel ve/veya cinsel şiddet nedeniyle tedavi gerektirecek düzeyde yaralanan 15-49 yaş grubundaki kadınların yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014 HÜNEE, KSGM	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Şiddet anlatma	İnsan onuruna saygı, kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Yakın çevreye şiddeti anlatma yaygınlığı: Maruz kaldığı fiziksel ve/veya cinsel şiddeti yakın çevresine anlatan kadın yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014 HÜNEE, KSGM	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Kurumsal başvuru	İnsan onuruna saygı, kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, hürriyet ve güvenlik hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Kurumsal destek talebinde bulunma yaygınlığı: Fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalıp, destek almak amacıyla kurumsal başvuru yapan 15-49 yaş grubundaki kadınların yüzdesi -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014 HÜNEE, KSGM	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/hormlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Kurumsal başvuru	İnsan onuruna saygı, kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, hürriyet ve güvenlik hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Sığınmaevinde bir süre kalan kadınların şiddet mağdurları içindeki oranı (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	İnsan onuruna saygı, kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, hürriyet ve güvenlik hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Bir kereden fazla sığınmaevinde kalmış kadınların şiddet mağdurları içindeki oranı (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği (partner)	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BMUGT (UNDAW/UNECE/UNSD), 2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.35, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerlerinden yaşam boyu maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014 HÜNEE, KSGM	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BMUGT (UNDAW/UNECE/UNSD), 2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.35, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği (son 12 ay): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerlerinden son 12 ay içinde maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliği (partner)	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BM UGT 2007 (UNDRAW/UNECE/UNSD) #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.35,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisi (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından sonra yaşam boyu maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisine göre yaygınlığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Fiziksel şiddet sıklığı ve fail ile ilişkisi (partner)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BM UGT 2007 (UNDRAW/UNECE/UNSD) #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.35,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisi (son 12 ay): 15-49 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından sonra son 12 ayda maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisine göre yaygınlığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Fiziksel şiddet sıklığı ve fail ile ilişkisi (yaşam boyu/son 12 ay)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BM UGT 2007 (UNDRAW/UNECE/UNSD) #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.27,35,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliğine göre bildirim yaygınlığı (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından yaşam boyu maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sertlik, sıklığına göre bildirim oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Fiziksel şiddet sıklığı ve fail ile ilişkisi (yaşam boyu/son 12 ay)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BM UGT 2007 (UNDRAW/UNECE/UNSD) #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.27,35,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Fiziksel şiddetin sıklığı ve sertliğine göre bildirim yaygınlığı (son 12 ay): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri tarafından son 12 ayda maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sertlik, sıklığına göre bildirim oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Cinsel şiddetin sıklığı (partner)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, eşitlik, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017 #BM UGT (UNDAW/UNECE/UNSD),2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.36,2011	Cinsel şiddetin sıklığı (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerlerinden yaşam boyu maruz kaldıkları cinsel şiddetin sıklığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Cinsel şiddetin sıklığı (fail ile ilişki)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017 #BM UGT (UNDAW/UNECE/UNSD),2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.36,2011	Cinsel şiddetin sıklığı (son 12 ay): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerlerinden son 12 ay içinde maruz kaldıkları cinsel şiddetin sıklığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Cinsel şiddetin fail ile ilişki (yaşam boyu/son 12 ay)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017 #BMUGT (UNDAW/UNECE/UNSD),2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.36,2011	Cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisi (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından sonra yaşam boyu maruz kaldıkları cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisine göre yaygınlığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu

Tablo 35. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Türkiye'de Verisi Olan ve Kullanılan Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişki (yaşam boyu/son 12 ay)	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #BMUGT (UNDAW/UNECE/UNSD), 2007 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.36, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017	Cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisi (son 12 ay): 15-49 yaş grubundaki kadınların 15 yaşından sonra son 12 ayda maruz kaldıkları cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişkisine göre yaygınlığı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Fiziksel şiddete göre bildirim yaygınlığı	İnsan onuruna saygı, kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normal #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2. #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #CEDAW 35 GTK m. 50, 2017 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.27,35,2011	Fiziksel şiddete göre bildirim yaygınlığı (yaşam boyu): 15-49 yaş grubundaki kadınların partnerleri ya da partner dışındaki kişiler tarafından maruz kaldıkları fiziksel şiddete göre bildirim oranı -yaş ve medeni duruma göre- (%)	Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları 2008, 2014	Hanehalkı araştırması	Araştırma periyodu
Kadın Cinayetleri	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	Kadın cinayeti sayısı: Bir ay içinde (yıl içinde) gazete haberlerine yansıyan ve yakın ilişkide olduğu kişiler tarafından öldürülen kadın cinayeti (sayı)	Gazeteler	Gazete ve medya taraması	Ayda 1 ve Yılda 1

6.2. Türkiye’de Kullanılması Önerilen Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile İlgili Göstergeler

Bu kısımda, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin büyük oranda ev içinde ve partner tarafından maruz kalınan şiddete ilişkin göstergeler önerilmektedir. Burada sunulan göstergeler farklı aşamalardan geçerek hem literatürde yer alan göstergeleri dikkate alan hem de bu alanda çalışan profesyonellerden oluşmuş bir ekibin görüşlerini harmanlamaya çalışan bir yaklaşımın ürünüdür. Bu aşamalar aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

1. Uluslararası insan hakları belgelerinde yer alan normlar temelinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanına ilişkin gösterge önerileri geliştirilmiştir.
2. Standartların ve ölçütlerin taranması sonucunda önerilebilecek göstergeler belirlenmiştir. Uluslararası kuruluşlar, bu alanda çalışan ulusal/uluslararası kuruluşların kullandıkları ve önerdikleri göstergeler ile alanda çalışan akademisyenlerin ve BM şiddet özel raporlarının⁴⁸ önerileri de dikkate alınarak önerilmiştir.
3. Türkiye’deki veri kaynakları ve var olan göstergeler taranarak gözden geçirilmiştir.
4. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki eksik verinin olduğu alanlar belirlenerek bu alana ilişkin göstergeler gözden geçirilmiştir.
5. Farklı alanlardaki tematik alan haritalamasını yapan akademisyenler, proje ekibi ve süpervizörlerin katıldığı 2 Aralık 2017 tarihli toplantıda tüm göstergeler sunulmuş ve görüş ve öneriler alınarak değerlendirilmiştir.
6. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin 25 Aralık 2017 tarihinde düzenlediği atölye çalışmasında⁴⁹ bu alanda kamu kurumları, üniversiteler, diğer kamusal aktörler ve STK’lardan gelen temsilciler ile birlikte göstergeler üzerinde çalışılmıştır. Atölye çalışmasında yapısal/kurumsal göstergeler, süreç göstergeleri ve sonuç göstergeleri biçiminde gruplanan göstergelerin gerekliliği ve ifade edilme biçimleri tartışılmıştır. Ayrıca, alanda çalışan uzman katılımcılar da yeni önerilerde bulunmuşlardır.
7. Projenin uygulanacağı illerdeki toplumsal cinsiyete dayalı hak temelli izleme kapasitesini artırmaya yönelik faaliyetleri yürütecek olan yerel koordinatörler ile konu uzmanlarının katıldıkları eğitimler aşamasında da göstergeler gözden geçirilmiştir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında 27 Aralık 2017 tarihinde gerçekleşen eğitim katılımcılarının göstergelere yönelik öneri ve eleştirileri de değerlendirilmiştir.
8. Farklı alanlarda geliştirilen göstergeler ve haritalama raporlarının gözden geçirilmesi ve uyumlu hale getirilmesinden sorumlu olan süpervizörlerin⁵⁰ rapor yazımı sürecindeki eleştirileri, önerileri ve yönlendirmeleri de önerilen göstergeler açısından yol gösterici olmuştur.
9. Tematik alanlara ilişkin göstergelerin tüm alanlar açısından değerlendirildiği ve çıkarılan alanlardaki göstergelerin tartışıldığı süpervizörlerin koordinasyonunda 20 Ocak 2018 tarihinde gerçekleştirilen Ortak Anlayış Toplantısı da göstergelerin son haline ulaşmadan önceki aşamalarından biridir.

48 Özellikle Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Raporörü olarak görev yapan Prof. Dr. Yakın Ertürk’ün 2008 yılındaki gösterge önerileri temel alınmıştır.

49 Atölye çalışması katılımcılarının isimleri EK 7’de verilmektedir.

50 Süpervizörler, Prof. Dr. Yıldız Ecevit ve Doç. Dr. Ayça Kurtoğlu’dur.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanı, eğitim, sağlık, medya, kentsel haklar, insan ticareti gibi tematik alanlar ile çakışmaktadır. Çakışan göstergeler mümkün olduğu kadar tüm raporlarda dikkate alınmaya çalışılmıştır. Bu raporun kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında, toplumsal cinsiyete dayalı hak temelli izlemenin nasıl yapılacağına ilişkin yol gösterici bir kaynak olarak kullanılacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle, rapor kapsamında önerilen göstergeler büyük oranda ev içi şiddet ile ilişkili olan ve çoğunlukla eş ya da birlikte oldukları kişiler tarafından maruz bırakılan şiddet biçimleri ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama, önerilen göstergelerin alandaki en güncel sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi’nin konu başlıklarına uygun olacak biçimde yeniden gruplandırılmasına imkân tanımıştır. Önerilen göstergeler aşağıdaki başlıklar altında sunulmaktadır:

1. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için bütünlüklü politikalar ve veri toplama
2. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi
3. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede koruma ve destek hizmetleri
4. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede maddi hukuk
5. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede kovuşturma
6. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede göç ve sığınma

Belirlenen başlıklar altında önerilen göstergeler ülke geneline yönelik olmakla birlikte, bazı göstergelerin il ve ilçe düzeyinde de kullanılması mümkündür. Tüm göstergelere ilişkin açıklamaların sunulmasının ardından il ve ilçe düzeyinde de kullanılacak olan göstergeler de ayrı bir tabloda sunulmaktadır.

Göstergelerin uluslararası karşılaştırmalara uygun olabilmesi açısından 15-74 yaş aralığını kapsayacak biçimde üretilmesi önerilmektedir. Birçok ülkedeki araştırmaların ve idari kayıtların geleneksel olarak 15-49 yaş aralığında sunulmasının yanı sıra Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan araştırmalarda 18-74 yaş aralığının seçilmesi buna temel oluşturmaktadır.

6.2.1. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplama

Kadına yönelik şiddet ile mücadelenin başarısı, yürütülen politikaların kapsamlı ve bütünlüklü olmaları ile doğrudan ilişkilidir. Devletlerin bu konuya yaklaşımları ve şiddet ile mücadelede ne kadar istikrarlı olduklarının izlenmesine yönelik göstergeler bu başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümde politikaların izlenmesi ve politikalara zemin oluşturacak veri toplamaya ilişkin göstergeler yer almaktadır (Tablo 36).

İlk gruptaki göstergeler, uluslararası sözleşmeler uyarınca yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normlarına dayanmaktadır. Devletin kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için ayırdığı maddi ve beşeri kaynaklar, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile diyalogların varlığı, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin

uluslararası standartlara ve etik kurallara uygun biçimde yürütülmesi, kurallarına uygun bir çerçevede veri üretilmesi, verinin güncellenmesi ve kamuoyu ile paylaşılmasına yönelik göstergeler bulunmaktadır.

Mali kaynaklar konusunda önerilen göstergeler, şiddetle mücadeleye ayrılan payın farklı aşamalarındaki oranlarına ilişkindir. Bu üç göstergede, yeni kurulmuş bir bakanlık olarak ASPB’nin genel bütçe içindeki payına (1.1), içinde farklı genel müdürlükleri barındıran ASPB içinde kadınlardan sorumlu olan KSGM’nin payına (1.2) ve KSGM bütçesi içinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ortadan kaldırılmasına ayrılan paylara (1.3) dikkat çekilmektedir.

Politikaların başarıya ulaşabilmelerinde, bu alanda çalışan tüm kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayan bir birimin olmasının önemi yadsınamaz. 1990’lı yıllardan itibaren Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu görevi ulusal mekanizma sıfatıyla uzun bir zamandır yürütmektedir. Kurulduğu günden itibaren farklı yasal statülerde görev yapan KSGM’nin kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerinin niteliğine ilişkin bilginin nicel olarak ölçülebilmesi zor olduğundan, burada koordinasyondan sorumlu bir kurumun varlığını işaret eden bir göstergeye (1.4) yer verilmiştir. Koordinasyon biriminin yanı sıra bu birimin diğer kamu kurumları (1.5) ve uluslararası kuruluşlar (1.6) ile yürüttüğü proje, araştırma, faaliyet ve eğitimlerin sayısı da bütünlüklü politikaların oluşturulması açısından önemlidir.

KSGM’nin kamu kurumları arasındaki işbirliğinin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Bu nedenle KSGM tarafından bir yıl içinde desteklenen sivil toplum kuruluşlarının sayısına ilişkin göstergenin (1.7), STK’ların faaliyet alanları ve faaliyet ili ayırımında üretilmesi önerilmiştir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanması ve şiddetin ifade edilmesinin kolay olmamasının yanı sıra ifade edildiğinde de yeni olumsuzluklar yaşanması riskini taşıdığından, hassas araştırma konularındandır. Bu nedenle, verinin üretilmesi sürecinde, araştırmaya katılanların ve araştırmacıların güvenliğini dikkate alan, şiddet ile mücadeleyi insanlık onuruna uygun, gerekli özeni gösterecek biçimde yerine getiren bir hassaslık ile yürütülmesi gerekmektedir. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin veri için kadınlardan elde edilen bilginin korunması, kadınlara zarar verecek her türlü eylemin düşünülmesi, hizmet sunucular açısından uyulması gereken etik kuralların belirlenmesi gerekmektedir. Buradan hareketle, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin her aşamasında, özellikle ulusal mekanizma tarafından geliştirilen kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadelenin etik kurallarının varlığı önem taşımaktadır. Önerilen gösterge etik kuralların varlığına (1.8) ilişkindir.

Bütüncül politikalara ilişkin bir diğer gösterge önerisi ise, özellikle uluslararası insan hakları belgelerinin resmi çevirilerinin orijinaline uygun biçimde yapılmasıdır (1.9). Çevirinin orijinali ile uyumunun, bağımsız bir grup tarafından kontrol edilmesini ölçmeyi hedefleyen bu göstergede, bağımsız grup içinde ASPB-KSGM, ilgili kurumlar ile üniversitelerin yabancı dil bölümlerinden akademisyenler, Dışişleri Bakanlığı ve uluslararası kuruluşların temsilcilerden kurulması önerilmektedir.

İstanbul Sözleşmesi, bütüncül politikaların oluşturulmasında konuyla ilgili güvenilir verinin olmasını vurgulayarak iki konuyu birlikte ele almıştır. Bu kapsamda, hem nicel hem de nitel araştırmaların desteklenmesine yönelik göstergeler önerilmiştir. İki araştırmanın ayrılması, yaygın olarak kullanılan ve göstergeler biçiminde izlenebilen nicel araştırma sonuçlarının yanı sıra nitel araştırma sonuçlarının da kullanılabilmesini sağlamaktadır. KSGM tarafından finansal ya da teknik açıdan yürütülen/desteklenen nitel araştırma sayısı (1.10), kamu kurumları tarafından yürütülen/desteklenen nitel araştırma sayısı (1.11) önerilmiştir. Nicel araştırmaların da KSGM (1.12) ve kamu kurumları tarafından desteklenmesine (1.13) ilişkin iki ayrı göstergeye yer verilmiştir. Araştırma sayılarının araştırma konusu, desteklenen kuruluş, kuruluşun faaliyet gösterdiği il ayrımında verilmesi önerilmektedir.

Şiddet mağdurlarına hizmet sunan kuruluşların kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet istatistikleri, araştırmaların sonuçlarından genellikle daha düşük düzeydedir. Ayrıca, bu istatistiklerin sadece şiddete maruz kalmış ve kurumsal başvuruda bulunmuş kadınların bilgisini yansıtması kadınların şiddete maruz kalma yüzdeleri hakkında sınırlı bir bilgi sunmaktadır. Bu nedenle, belirli aralıklar ile bu konuda araştırmaların desteklenmesi/yürütülmesi hem gerçeğe daha yakın düzeyde bir şiddet düzeyi bilgisi ortaya konması açısından hem de kurumsal kayıtlara erişim hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada, ülke genelini temsil eden araştırma sonuçlarına ilişkin bilgi ilgili bölümlerde aktarılmaktadır. Araştırmalarda farklı şiddet biçimleri, şiddetin sıklığı ve derecesi, şiddet mağdurları ile failer arasındaki ilişki, şiddetin kadınların ruhsal ve bedensel sağlığına etkileri ve şiddet ile mücadele yöntemleri gibi daha fazla konuya yer verilmesi mümkün olabilmektedir. Kadınların maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin yaşamlarının herhangi bir döneminde olmasının yanı sıra araştırmadan önceki son 12 aylık dönemi de referans vererek sunulan araştırma bilgisi oldukça yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır.

Burada şiddet yaygınlığına ilişkin göstergeler, son 12 ayda partner tarafından kadınlara uygulanan fiziksel şiddet (1.14) gebelikte fiziksel şiddet (1.15) ve cinsel şiddet yaygınlığı (1.16) ile sınırlandırılmıştır. Fiziksel şiddet yaygınlığına ilişkin bilginin Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı’nın kayıtları üzerinden yılda bir kez olmak üzere yayınlanması biçiminde önerilmektedir. Özellikle gebelik döneminde fiziksel şiddet yaygınlığına ilişkin veri Sağlık Bakanlığı’ndan elde edilebilecektir. Fiziksel şiddet tanımının ise, bakanlıklar arasında yapılan protokoller ve işbirliği çalışmaları ile büyük oranda tutarlı olacağı öngörülmektedir. Cinsel şiddetin partner ve partner dışındaki kişiler tarafından olmasını ortaya koyabilmek amacıyla cinsel şiddetin fail ile bağlantısını gündeme getiren ayrı bir gösterge önerisi (1.17) vardır. Fiziksel ve cinsel şiddet dışındaki şiddet biçimlerinin kayıt sistemi aracılığıyla elde edilmesi çok kolay olmamakla birlikte, özellikle en güncel hedef olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nin 5.2.2 No.’lu hedefi de öneriler arasında yer almaktadır. Öneride de belirtildiği gibi, bu göstergenin Türkiye’de kadınlara yönelik ev içi şiddet araştırmalarında bulunan duygusal şiddeti de dahil edecek biçimde son 12 ayda partner tarafından maruz kalınan fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet yaygınlığına ilişkin bir gösterge (1.18) vardır.

Kadınların çocukluk dönemi olarak ele alınan 18 yaşından önce, psikolojik ve fizyolojik olarak gelişmeden evlenmeleri de önemli şiddet biçimlerinden biri olarak sorun olmaya devam et-

mektedir. Bu nedenle, UNICEF tarafından da önerilen 20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında 18 yaşından erken evlenenlerin oranı (1.19), erken evlenme riski en yüksek olan gruptaki eğilimi ortaya koyan önemli bir göstergedir.

Kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlıkları etkilenmektedir. DSÖ’nün araştırmalarında, şiddet sonucunda tedavi olmayı gerektirecek düzeyde bir yaralanma olup olmadığı, intihar düşüncesi ve intihar girişimine ilişkin sorular bulunmaktadır. Bu soruların son 12 ay ile ilişkilendirilerek sorulması güncel olarak şiddetin sonuçlarını görebilmemiz açısından önerilmiştir. Bu çalışmada, son 12 ayda resmi kayıtlara göre partner şiddeti nedeniyle fiziksel olarak yaralanan kadınların sayısı (1.20), cumhuriyet savcılıklarına bildirilen adolesan gebelik sayısı (1.21) ve resmi kurumlara psikolojik destek almak amacıyla başvuran kadınların sayısı (1.22) önerilmiştir.

Kadın cinayetlerine ilişkin iki gösterge önerilmiştir. İlk gösterge, kadın cinayeti sonucunda yaşamını yitirmiş kadınların sayısı (1.23), diğeri ise hakkında tedbir kararı olduğu halde öldürülen kadın cinayeti sonucunda yaşamını yitiren kadınların sayısıdır (1.24). Kadın cinayetleri ile ilgili göstergelerin yaş, medeni durum ve fail ile ilişki ayırımında verilmesi önemlidir. Bir başka gösterge ise, hakkında uzaklaştırma tedbir kararı bulunan erkeklerin bu karara rağmen eşlerini öldürmeleridir. Kadın cinayetleri konusunda bu konunun gündeme gelmesi tedbir kararına rağmen, kadın cinayeti sayısına (1.25) ilişkin bir gösterge ile sağlanabilir. Kadınların yakın ilişkide oldukları erkekler tarafından öldürülmesi sonucundan etkilenen çocukların sayısı da az değildir. Annenin ölümü ve babanın hapse girmesi sonucunda annesiz ve babasız kalan çocukların sayısına ilişkin bir gösterge (1.26) önerilmektedir.

Cinayetler konusuna ilişkin bir başka gösterge ise, nefret suçlarının sayısı (1.27) için de geçerlidir. Nefret suçları, taraflılık motivasyonu ile işlenerek suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmaktadır (OSCE, 2009). Gözdağı verme, tehdit etme, mala zarar verme, saldırma, öldürme ve diğer suç teşkil eden eylemler nefret suçlarına dahildir. Bu göstergelere ilişkin verinin elde edilmesi zor olduğundan, öncelikli olarak gösterge birimi sayı olarak düşünülmüştür. Daha sonraki aşamalarda oran olarak da yeni bir gösterge elde edilebilir. Bu göstergelerin oran olarak sunulabilmeleri önemlidir, ancak kısa dönemli hedef olarak, sadece sayıların doğru olarak bilinmesi hedeflenmektedir. Bu göstergelere ilişkin kamu kurumlarının verisinin olmaması oldukça önemli bir eksiklik. Bu göstergeler bağımsız medya kanalıyla ya da sivil toplum kuruluşlarının daha çok medyaya yansıyan haberleri temel alan bilgisi ile sınırlıdır. Önerilen göstergeler aracılığıyla kamu kurumlarının da bu konuya yönelik çalışmalarını teşvik edici bir etkisi olması hedeflenmektedir.

Tablo 36: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
	İnsan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.8,2011	1.1. ASPB'ye ayrılan yıllık bütçenin genel bütçe içindeki payı (%)*	ASPB-KSGM Maliye Bakanlığı	Genel bütçe incelemesi	Yılda 1
Mali kaynaklar	İnsan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.8,2011	1.2. KSGM'nin ASPB bütçesi içindeki payı (%)*	ASPB-KSGM Maliye Bakanlığı	Genel bütçe incelemesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.8,2011	1.3. KSGM bütçesi içinde KYTCTŞ faaliyetlerine ayrılan pay (%)*	KSGM bütçesi	KSGM bütçesi	Yılda 1
Koordinasyon birimi	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, güçlenme normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 3HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.10,2011	1.4. KYTCTŞ ile mücadeleden sorumlu koordinasyon biriminin varlığı (evet/hayır)*	TBMM, Başbakanlık	TBMM ve Resmi Gazete incelemesi	Yılda 1
Kurumlar arası Koordinasyon	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, güçlenme normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 3HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.10,2011	1.5. Koordinasyon birimi olan KSGM'nin kamu kurumları ile yürüttüğü proje, araştırma, faaliyet, eğitim sayısı (sayı) **i	KSGM, kamu kurumları	KSGM ve ilgili kurumların web sayfaları incelemesi ve gerekirse görüşme	Yılda 1
	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, güçlenme normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 3HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.10,2011	1.6. Koordinasyon birimi olan KSGM'nin uluslararası kuruluşlar ile yürüttüğü proje, araştırma, faaliyet, eğitim sayısı (sayı) **i	KSGM, uluslararası kuruluşlar	KSGM ve uluslararası kuruluşların web sayfaları incelemesi ve gerekirse görüşme	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler **Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
STK'lar	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.9,2011	1.7. ASPB-KSGM'nin desteklediği KYTCTŞ alanında çalışan STK sayısı -i ve faaliyet alanına göre- (sayı)*	ASPB-KSGM	KSGM web sayfası, bilgi edinme talebi	Yılda 1
Etik Kurallar	İnsan onuruna saygı, eşitlik, şiddetsizlik, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #DSÖ Etik ve Güvenlik 2001, 2007, #HRC/Erürk, 2008	1.8. KYTCTŞ ile mücadele konusunda KSGM'nin belirlediği etik kuralların varlığı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM	ASPB-KSGM web sayfası, bilgi edinme talebi	Yılda 1
Uluslararası belgelerin çevirisi	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995	1.9. Uluslararası insan hakları belgelerinin çevirisinin uygunluğunu denetleyen bağımsız bir denetim mekanizmasının varlığı (evet/hayır)**	ASPB-KSGM	ASPB-KSGM ile görüşme yapılması	Sözleşme onay zamanı
Araştırma geleneği	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları, #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #HRC/Erürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 50, 51, 2017	1.10. KYTCTŞ konusunda belirli aralıklarla uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanmış, etik kurallar ve verinin korunması konusunu da dikkate alan nicel araştırmaların varlığı (evet/hayır)*,1	ASPB-KSGM	ASPB-KSGM ile görüşme yapılması	Sözleşme onay zamanı

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Veri üretme (nitel araştırma)	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 48, 2017	1.1.1. KSGM'nin KYTCTŞ konusunda desteklediği/ yürüttüğü nitel araştırma sayısı -araştırma konusu, desteklenen kuruluş, kuruluşun faaliyet gösterdiği ile göre- (sayı) **	ASPB-KSGM	ASPB-KSGM web sitesi ve yayınları	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 48, 2017	1.1.2. Kamu kurumlarının KYTCTŞ konusunda desteklediği/ yürüttüğü nitel araştırma sayısı -araştırma konusu, desteklenen kuruluş, kuruluşun faaliyet gösterdiği ile göre- (sayı) **	Sağlık, Adalet, İçişleri, MEB olmak üzere ilgili bakanlıklar, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlar	Bakanlıkların web sayfası, bilgi edinme talebi	Yılda 1

* Uluslararası belgelere referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
† İl ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Veri toplama (nicel araştırma)	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008, #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011, #CEDAW 35 GTK m. 48, 2017	1.13. KSGM'nin KYCTŞ konusunda desteklediği / yürüttüğü nicel araştırma sayısı -araştırma konusu, desteklenen kuruluş, kuruluşun faaliyet gösterdiği ile göre- (sayı)**	ASPB-KSGM	ASPB-KSGM web sitesi ve yayınları	Yılda 1
Veri toplama (nicel araştırma)	İnsan onuruna saygı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 48, 2017	1.14. Kamu kurumlarının KYCTŞ konusunda destekledikleri / yürüttükleri nicel araştırma sayısı -araştırma konusu, desteklenen kuruluş, kuruluşun faaliyet gösterdiği ile göre- (sayı) **	Sağlık, Adalet, İçişleri, MEB olmak üzere ilgili bakanlıklar, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlar	Bakanlıkların web sayfası, bilgi edinme talebi	Yılda 1
Fiziksel şiddet yaygınlığı	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008, #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.15. Son 12 ayda resmi kayıtlara göre fiziksel şiddet yaygınlığı (partner) (%)*.i	Adalet, İçişleri, Sağlık Bakanlıkları	Bakanlıkların istatistikleri	Yılda 1
Fiziksel şiddet yaygınlığı	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008, #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.16. Son 12 ayda resmi kayıtlara göre gebelik döneminde fiziksel şiddet yaygınlığı -partner ve partner dışı olmasına göre- (%)*.i	Sağlık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı istatistikleri	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Cinsel şiddet yaygınlığı	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008, #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.17. Son 12 ayda resmi kayıtlara göre cinsel şiddet yaygınlığı -partner- (%)*.1	Adalet, İçişleri, Sağlık Bakanlıkları	Bakanlıkların istatistikleri	Yılda 1
	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008, #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.18. 15 yaşından itibaren cinsel şiddetin sıklığı ve fail ile ilişisine göre oranı (%)*	TKYŞA 2008, 2014	Nitel araştırma	Araştırma periyodu
Fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddet	Yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #SKH Hedef 5, Gösterge 5.2.1. #Maputo Protokolü, m.4, 2003, #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.19. Şiddetin türüne ve yaşa göre, son 12 ay içinde mevcut ya da eski partneri tarafından fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalan daha önce ilişkisi olmuş 15 yaş ve üzeri yaştaki kadın ve kız çocukların oranı (%)*	TKYŞA 2008, 2014	Yüz yüze görüşmelerin yapıldığı hanehalkı saha araştırması	Araştırma periyodu
Erken evlilik	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşama hakkı, sağlık hakkı, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği normları, çocuklara özel koruma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu L1, L2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003, #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11, 2011, #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.20. 20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında 18 yaşından önce evlenenlerin oranı (%)*.1	TNSA'lar, TKYŞA 2008-2014, Adalet Bakanlığı,	Yüz yüze görüşmelerin yapıldığı hanehalkı saha araştırması	Araştırma periyodu

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Kurumsal başvuru	Kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.21. Son 12 ayda resmi kayıtlara göre partner şiddeti nedeniyle fiziksel yaralanma yaygınlığı (%)*.i	SB, Belediye ve STK danışma merkezleri	İstatistiklerin değerlendirilmesi	Yılda 1
	Kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu L1, L2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	122. Cumhuriyet savcılıklarına bildirilen adölesan gebelik oranı (sayısı ve yıllar içindeki değişim) (%).**.i	Sağlık Bakanlığı, Cumhuriyet Savcılıkları	İstatistiklerin değerlendirilmesi	Yılda 1
	Kişi haklarına saygı, yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m. 11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.23. Son 12 ayda resmi kayıtlara göre partner şiddeti nedeniyle psikolojik destek alma yaygınlığı (%)*	SB, Belediye ve STK danışma merkezleri	İstatistiklerin değerlendirilmesi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye’de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 36. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele için Bütünlüklü Politikalar ve Veri Toplamaya Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Cinayetler	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik TCE normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.24. Son 12 ayda kadın cinayeti sonucunda yaşamını yitirmiş kadınların kadın ölümleri içindeki sayısı -yaş, medeni durum, fail ile ilişkiye göre- (sayı)*.1	Adalet, Sağlık, İçişleri Bakanlıkları, Adli Tıp, Bianet, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Verilerin incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1
	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik TCE normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.25. Tedbir kararlı kadın cinayeti sayısı: Tedbir kararı olduğu halde öldürülen kadınların kadın cinayetleri içindeki oranı -yaş, medeni durum, fail ile ilişkiye göre- sayı**.1	Adalet, Sağlık, İçişleri Bakanlıkları, Adli Tıp, Bianet, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Verilerin incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1
Cinayetler	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik TCE normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.26. Annesi, babası tarafından öldürülen çocuk sayısı (sayı) -cinsiyet ve yaşa göre- sayı*.1	Adalet, Sağlık, İçişleri Bakanlıkları, Adli Tıp	Ölüm ve Adalet İstatistikleri	Yılda 1
	Kişi dokunulmazlığı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği, yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, şiddetsizlik TCE normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm II, m.11,2011 #CEDAW 35 GTK m. 49, 2017	1.27. Son 12 ayda nefret cinayetleri sayısı (sayı)*.1	Adli Tıp, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları ve STK'lar	Verilerin incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

6.2.2. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlemesine Yönelik Önerilen Göstergeler

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin en görünen sonuçlarından biri olduğundan, şiddetin önlenmesi amacıyla gündelik yaşamı düzenleyen kültürel pratikler, örf, adet ve gelenekler, şiddeti normal kabul eden toplumsal algı gibi destekleyici unsurlar söz konusudur. Şiddetin gerçekleşmeden önlenmesi için tüm bireylerde bir zihniyet dönüşümüne ihtiyaç olduğu, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede deşinen birçok çalışmada söz konusu edilmektedir. Uzun soluklu bir çaba olan bu zihniyet dönüşümü ile ne anlatılmak istendiğı önemlidir. Burada söz edilen zihniyet dönüşümü ile “kadınların insan haklarını” dikkate alan bir yaklaşım temelindeki zihniyet dönüşümüdür. Devletlerin kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet eylemlerini destekleyen her türlü önyargı, gelenek, görenek, “namus” gibi kadınların yaşamlarının sonlanmasına kadar uzanan kültürel pratiklerin şiddet uygulanmasını haklı çıkarmayacak biçimde dönüşüm sağlama yükümlülüğü gündeme gelmektedir. Şiddetin önlenmesine yönelik öneriler başlığı altında, ulusal mekanizmanın öncülüğündeki Ulusal Eylem Planı hazırlama, farkındalık yaratma, eğitim, uzman eğitimleri, şiddet uygulayanlara yönelik müdahale ve tedavi programları, özel sektörün ve medyanın şiddet ile mücadelede katkıları konularında 23 gösterge önerilmektedir (Tablo 37).

İlk gruptaki göstergeler, belirli bir zaman aralığı için hazırlanan ve KSGM’nin web sayfasından ulaşılabilecek eylem planlarına ilişkin olarak kontrol amacıyla eklenmiştir. Bu göstergelerin amacı, eylem planlarına tüm şiddet biçimlerinin dahil edilmesini ve bağımsız bir mekanizma ile Ulusal Eylem Planı’nın izlenmesini sağlamaktır. KSGM’nin koordinasyonu altında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’nın olup olmaması (2.1) bu konudaki en temel göstergedir. Eylem Planı’nın tüm şiddet biçimlerini (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet, erken evlilikler, namus cinayetleri, kadın cinayetleri gibi) içerip içermemesi (2.2) kapsayıcılığını ölçmek açısından önemlidir. Ulusal Eylem Planı’nın net zaman aralıkları ve hedefler içermesi (2.3) eylem planının işlevselliğini ortaya koyan bir göstergedir. KSGM tarafından yürütölen Ulusal Eylem Planı çalışmalarına ilgili kamu kurumları, STK’lar ve üniversitelerden akademisyenler katılmaktadır, ancak planın uygulanması ve planda yer alan hedeflerin uygulanabilirliği ve kadınların güçlenmesine katkısı gibi açılardan uygunluğunun bağımsız bir organizasyon (2.4) tarafından yapılması gereklidir. Bağımsız denetim grubunun kamu kurumları, belediyeler, üniversiteler ve STK temsilcilerinden oluşması önerilmektedir. Şiddetin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla yönelik olarak önerilen göstergeler, bu alandaki farkındalık artırma çalışmaları kapsamında tüm halkın bilgileneşmesini hedefleyen kampanyaların yürütölmesi ile sınırlı tutulmuştur. Kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğine dayalı olarak düzenlenecek, her yıl tekrarlanan en az bir ulusal kampanyanın varlığı (2.5) ile şiddet biçimlerinden en az birinin içerildiğı her yıl tekrarlanan kampanyaların varlığı (2.6) konusunda iki gösterge önerilmiştir. Şiddet biçimlerinin özel olarak ele alındığı kampanyalarda güncel olan ve kamuoyunun daha az farkında olduğu şiddet biçimlerine (erken evlilik, ısrarlı takip, flört şiddeti, siber taciz, akran zorbalığı gibi) odaklanılması önerilmektedir. Her iki göstergenin sorumluluğı KSGM başta olmak üzere, kamu kurumları, il düzeyindeki kamu kurumları, belediyeler, STK’lar ve üniversiteler gibi şiddetle mücadelede etkili olabilecek tüm paydaşlardadır.

Farkındalık çalışmalarının yanı sıra çeşitli eğitim kademelerinde bulunan öğrencilere verilen derslerin müfredatına toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, şiddetsiz iletişim biçimleri gibi konuların eklenmesi, daha genç yaşlarda bu konudaki duyarlılığın geliştirilmesi açısından önemlidir. Eğitim başlığı altında, öğrenciler de dahil olacak biçimde eğitim sistemindeki görevlileri de içeren yedi gösterge önerilmiştir. Şiddetsiz müfredat olarak isimlendirilen gösterge (2.7), ilköğretim, ortaöğretim ve lise düzeyinde öğrencilerin yaşlarına uygun biçimde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunun ulusal müfredata dahil edilip edilmediğine ilişkindir. Benzer biçimde eğitim kademelerine uygun olarak erken evlilikler (2.8) ve ısrarlı takip (2.9) konularının müfredata dahil edilmesini ölçmektedir. Öğretmenlere (2.10) ve idari personele yönelik (2.11) olarak düzenlenen hizmet içi eğitimlere kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunun dahil edilip edilmediği de önerilmektedir. Yükseköğretim düzeyine ilişkin iki gösterge önerilmiştir. Bu göstergelerden ilki, YÖK tarafından da önerilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı’nı hazırlayan üniversitelerin sayısıdır (2.12). Bu eylem planları içinde, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ders açılması yer aldığından ayrıca kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda bir gösterge önerilmiştir. Ancak, üniversite bünyesinde oluşturulan Cinsel Taciz Merkezi sayısı (2.13) göstergeler arasındadır.

Şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi de önerilen göstergeler arasındadır. Bu eğitimler profesyonel olarak hizmet sunan uzmanların konuya olan duyarlılığını artırma açısından oldukça etkilidir. KSGM bugüne kadar sağlık, eğitim, hukuk ve ilgili alanlarda birçok kuruma toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda eğitimler organize etmektedir. Eğitimler, şiddetin ortaya çıkarılması, mağdura yönelik hizmetler ve ikincil mağduriyetin yaşanmaması konularını içermelidir. Uzman eğitimleri konu başlığında şiddet mağdurlarına hizmet veren profesyonellere, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konulu eğitim programlarının varlığı (2.14), bu eğitimleri almış profesyonellerin genel işe alınanlar içinde oranı (2.15) önerilmektedir. Eğitimlerin sürekli olmasının sağlanmasına katkıda bulunması açısından, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda en az üç günlük eğitim almış olan halen şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellerin oranı (2.16) ile son 12 ay içinde en az iki gün eğitim almış ve halen şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellerin oranı (2.17) göstergeleri önerilmiştir. Polis, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, adli tıp uzmanı, aile mahkemesi çalışanları, hakim ve savcı gibi profesyonel meslek grupları, öncelikli profesyonel meslek grupları olarak tanımlanmaktadır.

Şiddetin önlenmesinde temel amaç, şiddetin gerçekleşmesinin önüne geçmek olmakla birlikte, şiddet faillerinin şiddet içeren davranışları tekrarlamamalarına yönelik müdahale ve tedavi programlarının geliştirilmesi İstanbul Sözleşmesi’nde de belirtilen bir konudur. Bu programların temel amacının, şiddet mağdurlarının güvenliğinin sağlanması olduğunun unutulmaması ve müdahale programlarının içeriğinin geniş tutulması önemlidir. Bugüne kadar KSGM tarafından “Öfke Kontrolü” başlığı altında yürütülen programların yeniden değerlendirilerek şiddet faillerine yönelik eğitimlere toplumsal cinsiyet eşitliği gibi daha geniş bir perspektiften bakılarak yeni programların hazırlanması önerilmektedir. Bu aşamada, önerilen göstergeler, hedef kitleleri şiddet failleri olan erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik toplumsal

cinsiyet temelli şiddet eğitimlerine katılması gerekenlerin içinde katılanların oranı (2.18), bu eğitimlere başlayıp yarıda bırakan erkeklerin oranıdır (2.19). Denetimli serbestlik daire başkanlıklarında yürütülen eğitimlere katılanların sayısı (2.20) da başka bir göstergedir. Burada önerilen göstergeler özellikle öfke kontrolü eğitimlerinin değerlendirilmesi biçiminde ifade edilmiştir. Bunun bir nedeni, eğitimlerin sonuçlarının henüz değerlendirilmemesi ve özellikle sivil toplum kuruluşları tarafından bu eğitimlerin etkili olmadığı yönündeki eleştirilerdir. Diğer nedenleri ise, kadınların maruz kaldıkları şiddetin nedenini sadece “öfkeye” indirgeyerek toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine vurgu yapmayan bir yaklaşımın etkin olmasını önlemektir. Ayrıca, şiddet faillerinde davranış değişikliği oluşturması için daha kapsamlı ve daha uzun süreli eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlara ek olarak, şiddet faillerine yönelik eğitimler konusunda, sivil toplum kuruluşları ve erkeklerin de dahil olduğu ayrı bir çalışmanın yürütülmesine büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesinde birçok sektörün işbirliği içinde çalışması zorunludur. Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp-yargıların ve eşitsizliklerin her alanda yeniden üretilmesine katkıda bulunduğu gibi, şiddet ile mücadele için de birçok sektörün bu konudaki duyarlılığının etkisi olacaktır. Özel sektörün bu alana katkısını ölçmek amacıyla, özel sektör ve kamu işbirliği içinde yürütülen proje/araştırma/kampanya/yarışma sayısı (2.21) gösterge olarak -il ve sektör ayrımında- önerilmiştir. Medyanın kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadeleye katkısı ise televizyonda yayınlanan kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konulu kamu spotlarının sayısı (2.22) -TV kanalı ve gösterme sıklığı ayrımında- önerilmiştir. Ayrıca, kamu spotlarının izlenme oranları (2.23) ayrı bir göstergedir. Medya ile ilgili göstergeler, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele konusunda en fazla izlenen ve daha fazla kişiye ulaşan bir araç olması nedeniyle özellikle televizyon ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 37: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.12,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.1. KYTCTŞ ile Mücadele Ulusal Eylem Planinin varlığı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM	KSGM web sayfasının ve yayınların incelenmesi	Yılda 1 (kontrolü)
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.12,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.2. KYTCTŞ ile Mücadele Ulusal Eylem Planinin toplumsal cinsiyet analizi temelinde bütün şiddet biçimlerini içermesi (evet/hayır)*	ASPB-KSGM	KSGM web sayfasının ve yayınların incelenmesi	Yılda 1 (kontrolü)
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.12,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.3. KYTCTŞ ile Mücadele Ulusal Eylem Planinin net zaman aralıkları ve hedefler içermesi (evet/hayır)*	ASPB-KSGM	KSGM web sayfasının ve yayınların incelenmesi	Yılda 1 (kontrolü)
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.12,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.4. KYTCTŞ ile Mücadele Ulusal Eylem Planinin bağımsız denetiminin olması (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, STK, Bakanlıklar, yerel yönetimler	KSGM ve ilgili kurumların web sayfaları ve yayınlarının incelenmesi	Yılda 1 (kontrolü)

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
† İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 37. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Farkındalık yaratma	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.13,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.5. KYTCTŞ ile mücadeleyle ilişkin her yıl tekrarlanan en az bir ulusal kampanyanın varlığı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, Belediye, STK, kamu kurumları, üniversiteler ve ASPİM	İlgili kurumların web sayfaları ve yayınlarının incelenmesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.13,2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.6. KYTCTŞ biçimlerinden (erken evlilik, ısrarlı takip, flört şiddeti, siber taciz, akran zorbalığı) en az birinin içerdiği her yıl tekrarlanan kampanyaların varlığı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, Belediye, STK, kamu kurumları, üniversiteler ve ASPİM	İlgili kurumların web sayfaları ve yayınlarının incelenmesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.7. Şiddetsiz müfredat: KYTCTŞ konusunun ulusal müfredata dahil edilip edilmemesi -farklı kademelere uygun biçimde- (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, MEB	ASPB-KSGM, MEB ile ASPİM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1
Eğitim	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.8. KYTCTŞ biçimlerinden özellikle erken evlilik konusunun ulusal müfredata dahil edilip edilmemesi -farklı kademelere uygun biçimde- (evet/hayır)**	ASPB-KSGM, MEB	ASPB-KSGM, MEB ile ASPİM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.9. KYTCTŞ biçimlerinden özellikle ısrarlı takip konusunun ulusal müfredata dahil edilip edilmemesi -farklı kademelere uygun biçimde- (evet/hayır)**	ASPB-KSGM, MEB	ASPB-KSGM, MEB ile ASPİM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1

* Uluslararası belgelere referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 37. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Eğitim	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özneni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.10. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarında KYTCTŞ konusunun yer alması -farklı kademelere göre- (evet/hayır)*, i	ASP-B- KSGM, MEB	ASP-B-KSGM, MEB ile ASPIM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özneni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.11. Okullarda görevli olan idari personele yönelik hizmet içi eğitim programlarında KYTCTŞ konusunun yer alması -farklı kademelere göre- (evet/hayır)*.1	ASP-B- KSGM, MEB	ASP-B-KSGM, MEB ile ASPIM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özneni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.12. Yükseköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı hazırlayan üniversite sayısı (sayı)**.1	ASP-B- KSGM, YÖK	YÖK web sayfası ve yayın incelemesi, bilgi talebi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özneni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995, #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.14, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.13. Yükseköğretimde Cinsel Taciz Merkezi bulunan üniversite sayısı (sayı)**.1	ASP-B- KSGM, MEB	ASP-B-KSGM, MEB ile ASPIM ve MEB il müdürlüklerinin çalışmalarının incelenmesi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 37. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.15, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.14. KYTCTŞ konusunda şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda eğitim programlarının varlığı -sağlık, eğitim, sosyal çalışma, hukuk, kolluk kuvvetlerine göre- (evet/hayır)*, i	ASPB-KSGM, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MEB, ilgili kamu kurumları, STK'lar ve belediyeler	İlgili kurumların verileri ve çalışmalarının incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1
Uzman eğitimleri	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.15, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.15. KYTCTŞ konusunda eğitim almış profesyonellerin işe alınma oranı -polis, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, adli tıp uzmanı, aile mahkemesi çalışanları, hakim, savcı gibi şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere göre- (%)*, i	ASPB-KSGM, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MEB, ilgili kamu kurumları, STK'lar ve belediyeler	İlgili kurumların verileri ve çalışmalarının incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.15, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.16. KYTCTŞ konusunda en az 3 günlük eğitim almış halen şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellerin oranı -polis, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, adli tıp uzmanı, aile mahkemesi çalışanları, hakim, savcı gibi şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere göre- (%)*, i	ASPB-KSGM, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MEB, ilgili kamu kurumları, STK'lar ve belediyeler	İlgili kurumların verileri ve çalışmalarının incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli özeni gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.15, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.17. Son 12 ay içinde KYTCTŞ konusunda en az 2 gün eğitim almış halen şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellerin oranı -polis, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, adli tıp uzmanı, aile mahkemesi çalışanları, hakim, savcı gibi şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere göre- (%)*, i	ASPB-KSGM, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MEB, ilgili kamu kurumları, STK'lar ve belediyeler	İlgili kurumların verileri ve çalışmalarının incelenmesi, gerekirse görüşme yapılması	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 37. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesine Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Müdahale ve tedavi programı	Yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, fiziksel, ahlaki ve ruhsal bütünlüğe saygı, çocuk koruma hakkı, gerekli özeni gösterme #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.16, 2011	2.18. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve KYTCTŞ konusunda eğitimlere katılan şiddet faillerinin oranı (%)*.i	ASPB-KSGM, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	Web sayfası ve yayın incelenmesi, görüşme	Yılda 1
	Yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, fiziksel, ahlaki ve ruhsal bütünlüğe saygı, çocuk koruma hakkı, gerekli özeni gösterme #AvKon 2008, #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü III, m. 16, 2011	2.19. Şiddet uygulamış erkekler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve KYTCTŞ konusundaki eğitimleri yanında bırakılan sayısı (sayı)**.i	Adalet Bakanlığı ASPB-KSGM	Denetimli serbestlik merkezleri	Yılda 1
	Yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, fiziksel, ahlaki ve ruhsal bütünlüğe saygı, çocuk koruma hakkı, gerekli özeni gösterme #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m. 16, 2011	2.20. Denetimli serbestlik daire başkanlarında şiddet faillerine yönelik olarak yürütülen eğitimlere katılanların sayısı (sayı)**.i	Adalet Bakanlığı ASPB-KSGM	Denetimli serbestlik merkezleri	Yılda 1
Özel sektörün KYTCTŞ ile mücadelede katılımı	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme normları #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.13, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.17, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.21. Özel sektör ve kamu işbirliği ile yürütülen proje / araştırma / kampanya / yarışma vb. sayısı -ii ve sektöre göre- (sayı)*.i	Kamu kurumları ve özel sektör	Kamu kurumları ve özel sektör web sayfaları, gazete haberleri taraması, bilgi talebinde bulunma	Yılda 1
Medyanın KYTCTŞ ile mücadelede katılımı	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları, doğru bilgi edinme hakkı #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.17, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.22. Televizyonda yayınlanan KYTCTŞ konulu kamu spotlarının sayısı -TV kanalı ve gösterme sıklığına göre- (sayı)**	TRT ve özel TV kanalları, RTÜK	Bilgi edinme talebinde bulunma	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları, doğru bilgi edinme hakkı #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003, #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm III, m.17, 2011, #CEDAW 35 GTK m. 37-38,2017	2.23. Televizyonda yayınlanan KYTCTŞ konulu kamu spotlarının izlenme oranı (%)**	RTÜK ve TV kanalları	Bilgi edinme talebinde bulunma	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i -ii ve iii düzeyinde kullanılacak göstergeler

6.2.3. Koruma ve desteklemeye yönelik önerilen göstergeler

Şiddet mağdurlarının şiddetten korunmasında, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının sundukları hizmetler ve bu kuruluşlar arasındaki işbirliği ön plana çıkmaktadır. Bu hizmetlerin hem acil olarak devreye girmesi hem de uzun vadede şiddet mağduru kadınların güçlenmelerine katkıda bulunacak biçimde organize edilmesi gerekmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların çoğu kez çocuklarının da yanlarında olması nedeniyle bu hizmetlerin çocukları da içerecek biçimde tasarlanması önerilmektedir. Bu açıdan öncelik olarak bu hizmetlerin sağlanması, yaygınlaştırılması ve bilinmesi gerekmektedir. İstanbul Sözleşmesi’nde de belirtildiği gibi, yasal, psikolojik danışmanlık, mali destek, konut, eğitim, öğretim, iş bulma gibi hizmetler bu kapsam içinde yer almaktadır. Bu bölümde önerilen göstergeler, şiddet mağdurlarının hizmet sunan kurumlar hakkında bilgi sahibi olmalarının yaygınlığına, sunulan destek hizmetlerin ülke genelinde ve il/ilçe düzeyinde yeterli olmasına yöneliktir (Tablo 38). Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele amacıyla sunulan hizmetlere ilişkin broşür, kitap ve kuruluşlara ilişkin bilginin ulaştırıldığı kurum sayısı (3.1) doğrudan kaç kadının bilgilendiğini bilmeye olanak tanıyorsa da KSGM tarafından yapılan çalışmaları göstermesi açısından önerilen bir göstergedir.

Şiddete maruz kalan kadınların yararlanması gereken hizmetler başlığı altında önerilen göstergeler, Avrupa Konseyi için hazırlanan sığınmaevleri için standartlar çalışması temel alınarak hazırlanmıştır (2008). Liz Kelly tarafından hazırlanan çalışmada, minimum danışma merkezi sayısı her 50.000 kadın nüfusa karşılık bir danışma merkezi olarak belirlenmiştir. Göstergeler, Türkiye için hukuki danışma merkezi sayısı (3.2) ve kadın danışma merkezi sayısı (3.3) ayarında önerilmiştir. Her ikisi için de 50.000 kadına karşılık bir merkez ve her merkezde en az bir uzman olması gerekmektedir. Minimum tecavüz kriz merkezi sayısı (3.4) için kriter, her bölgede en az bir merkez olacak şekilde 200.000 kadın nüfusa karşılık bir merkez biçiminde önerilmektedir. Ayrıca, 400.000 kadın için bir cinsel saldırı ile mücadele merkezi (3.5) olmalıdır.

Şiddet mağduru kadınların güvende olabilmelerinde sığınmaevleri ile barınma imkânı sunan farklı mekânların olması önemlidir. Avrupa Konseyi raporunda sığınma konusuyla ilgili önerilen konu sığınma yeri üzerinden hesaplanmıştır. Kadınların sadece sığınmaevlerinde kalmalarına dayalı olmayan, kiralık daire gibi ara mekanizmaların da bulunduğu hizmet modeli için de sığınma yeri ifadesi kullanılmaktadır. Avrupa Konseyi’nin minimum standartlarında, her 10.000 nüfusa karşılık bir sığınma yeri sağlanması ve bir kadının çocukları ile birlikte bu mekândan yararlanacağı kapasitede kalacak yerin olması söz konusudur. Bir kadın için ortalama çocuk sayısı, ülke genelinde kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı ile hesaplanmaktadır. Bir başka ifadeyle, toplam doğurganlık hızının iki civarında olduğu bir ülkede, 10.000 kişiye karşılık en az üç kişilik (kadın+2 çocuk) sığınma yeri olmalıdır. Türkiye için önerilen göstergeler, kadınlara sunulan hizmetlerde İlk Adım Birimi, Sığınmaevi ve ŞÖNİM olmak üzere farklı göstergeler biçimindedir. Tüm birimlerde çalışan personelin yeterli donanımına sahip olması gerekmektedir. Sığınmaevlerinin kapasitesini de dikkate alarak, sığınmaevi yönetmeliğinde belirtildiği gibi minimum 20 kişilik kapasiteli sığınmaevleri üzerinden yapılacak hesaplama uygun olarak ülke geneli ve il düzeyi için minimum sığınmaevi sayısı gösterge olarak (3.6) önerilmektedir. Ayrıca, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele için hizmet veren İlk Adım Birimleri’nin sayısı (3.7) ile halen tüm illerde yaygınlaşması sağlanamamış olan ŞÖNİM sayısı (3.8)

da göstergeler arasındadır. Ancak, bu kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele açısından sadece minimum sığınmaevi sayısının sağlanmasının ötesinde, sığınmaevi dışında farklı yöntemlerin de uygulanmasını gerektirmektedir. ŞÖNİM’in işleyişine yönelik birçok gösterge üretilebilir, ancak burada sadece bir gösterge tercih edilmiştir. Bunun nedeni, ŞÖNİM için CEİD tarafından oldukça ayrıntılı bir çalışmanın yapılmış olmasıdır (Kurtoğlu, Bayrakçeken, Ülker, 2014).

Burada belirtilen sayıların minimum olmasının altı çizilmelidir. Şiddete maruz kalan kadınların ülkenin her yerinden hizmete ulaşabilmelerini sağlayan ve sadece bu konuda hizmet sunan ulusal düzeyde bir telefon hattı olması (3.9) önerilen göstergeler arasındadır. Şiddet ulusal hattı olarak tanımlanan bu gösterge ile kast edilen, telefon hattının sadece kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna özel hizmet veren bir telefon hattı olmasının yanı sıra farklı gruplardan kadınların özelliklerini de dikkate alacak biçimde tasarlanmasıdır. Bu özellikler arasında engelli kadınları ve göçmen kadınları göz önünde bulundurarak farklı dillerde hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Cinsel şiddet konusuna yönelik ayrı bir telefon hattı olması verilen hizmetlerin farklılaşması açısından önerilmektedir (3.10).

Ülke genelinin dışında, il ve ilçe düzeyinde elde edilebilecek özellikle kamu kurumlarına bağlı olarak faaliyet gösteren, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet özelinde oluşturulmuş merkezlere ilişkin göstergeler de önerilmiştir. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlamış olan il oranının bilinmesi (3.11) hangi illerde bu alanda eksiklik olduğunun ortaya çıkması açısından önemlidir. İl düzeyindeki bir diğer gösterge ise emniyet genel müdürlükleri içinde hizmet veren Aile İçi Şiddet Bürosu (3.12) oranıdır. Yerel Yaşamda Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nın belediyeler tarafından onaylanması (3.13) ve onaylayan belediyeler arasında iki yıl içinde hazırlanması gereken eylem planının hazırlanması (3.14) da önemli yerel göstergeler arasındadır. Belediyelerin Eşitlik Birimi sayısı (3.15) belediye düzeyinde gündeme getirilmiştir.

Ülke genelinde farklı illerde kadınlar ile ilgili konulara ilişkin baro bünyesinde çeşitli komisyonlar bulunmaktadır. Türkiye Barolar Birliği Kadın Komisyonu gibi bu alanda hizmet veren farklı birimlerin desteğiyle oluşturulan Kadın Danışma ve Şiddet Önleme Merkezleri’nin sayısı (3.16) bir diğer göstergedir. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet ile mücadele amacıyla kurulmuş Çocuk ve Kadın Kısmi Amirliği oranı (3.17) da gösterge olarak önerilmektedir.

Kamu kurumları bünyesinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda hizmet sunan birimlerin ve merkezlerin oluşturulması, kamu personeline bu konuda eğitim programlarının sunulmasının sonucunda kamu personelinin bu konudaki yükümlülüklerini öğrenmesi amacıyla önemli çalışmalar yürütülmüştür. Bunun sonucu olarak, şiddete maruz kalan kişilerin profesyoneller tarafından cumhuriyet savcılığına bildirilmesine yönelik sayısının bilinmesi de önemlidir (3.18).

Tablo 38: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Kurum bilgisi	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.4, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.18-19, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.1. KYTCTŞ ile mücadele amacıyla sunulan hizmetlerin yer aldığı broşür, kitap, kitapçıkların ulaştırıldığı kurum sayısı (sayı)*	ASPB-KSGM	Adalet Bakanlığı ASPB-KSGM Adalet Bakanlığı ASPB-KSGM	Yılda 1
Hizmetler (ülke düzeyinde ve il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.2. Minimum hukuki danışma merkezi (evet/hayır)*.i	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayımlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.3. Minimum kadın danışma merkezi (evet/hayır)*.i	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayımlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-25, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.4. Minimum tecavüz kriz merkezi (evet/hayır)*.i	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayımlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

Tablo 38. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Hizmetler (ülke düzeyinde ve il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-25, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.5. Minimum cinsel saldırı merkezi (evet/hayır)*.i	ASP-B-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-23, 2011 #CEDAW 35 GTK,2017	3.6. Minimum sığınma evi (evet/hayır)*.i	ASP-B-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-23, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3 7. İlk Adım Birimi sayısı (sayı)*.i	ASP-B-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-23, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.8. ŞÖNİM sayısı (sayı)*.i	ASP-B-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilir göstergeler

Tablo 38. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Hizmetler (ülke düzeyinde ve il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m. 12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.24, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40, 2017	3.9. Şiddet ulusal hattı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
Hizmetler (ülke düzeyinde ve il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m. 12, 2003 #AvKon 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.24, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40, 2017	3.10. Cinsel şiddet ulusal hattı (evet/hayır)*	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
Hizmetler (il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #HRC/Ertürk, 2008 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m. 12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40, 2017	3.11. KYTCTŞ ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlanmış il oranı (%)**.i	ASPB-KSGM, ASPİM	ASPB-KSGM, ASPİM, kamu il müdürlükleri	Yılda 1
Hizmetler (il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #HRC/Ertürk, 2008 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m. 12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40, 2017	3.12. EGM'lerdeki Aile İç Şiddet Bürosu oranı (%)**.i	İçişleri Bak., EGM	İçişleri Bakanlığı EGM verisi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 38. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Hizmetler (il/ilçe düzeyinde)	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #HRC/Erürk, 2008 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #AvKon-YEŞ, m.6, 2010 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.13. Avrupa Kadın- Erkek Eşitliği Şartı'ni onaylayan belediye oranı (%)**.i	ASPB-KSGM, ASPİM, TBB, belediyeler	TTB, il ve ilçe belediyeleri	Yılda 1
Bildirim	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #AvKon-YEŞ, m.6, 2010 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011, #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.14. Avrupa Kadın- Erkek Eşitliği Şartı Eylem Planı hazırlayan belediye oranı (%)**.i	ASPB-KSGM, ilgili kamu kurumları, belediyeler, STK'lar	KSGM, ASPİM, STK'lar, belediyeler, web sayfaları, yayınlar, görüşme, bilgi talebi	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #AvKon-YEŞ, m.6, 2010 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.15. Belediyelerin Eşitlik Birimi oranı (%)**.i	TBB, il ve ilçe belediyeler	TTB, il ve ilçe belediyeleri	Yılda 1
	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #HRC/Erürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.16. Ülke genelinde baro bünyesinde hizmet veren Kadın Danışma ve Şiddet Önleme Merkezi oranı (%)**.i	TBB, TÜBAKKOM	TBB, TÜBAKKOM bilgi talebi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i il ve ilçe düzeyinde kullanılabilecek göstergeler

Tablo 38. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Koruma ve Desteklemeye Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Bildirim	Yaşama hakkı, kötü muamele ve işkenceden korunma hakkı, insan onuruna saygı, özgürlük ve güvenlik hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, sağlık hakkı, eşit sağlık hakkına erişim hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı #DEVAV m.4, 1993 #Belem do Para m.8, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.20-22, 2011 #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.17. Ülke genelinde Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde hizmet veren Çocuk ve Kadın Kısmi Amirliği oranı (%)**.i	İçişleri Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı'ndan bilgi talebi	Yılda 1
Bildirim	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasası, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #DEVAV m.4, 1993 #HRC/Ertürk, 2008 #Pekin Eylem Platformu D1, D2, 1995 #Maputo Protokolü, m.12, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölümü IV, M.27, 2011, #CEDAW 35 GTK m. 40,2017	3.18. Şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyoneller -polis, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, adli tıp uzmanı, ŞONİM, ASPIM ve aile mahkemesi çalışanları, hakim, savcı gibi şiddet mağdurlarına hizmet sunan profesyonellere göre- tarafdandan yapılan şiddet bildirimi sayısı (sayı)**.i	Belirtilen kamu kurumları	Cumhuriyet Savcılıklarından bilgi talebi	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

6.2.4. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Maddi Hukuka Yönelik Önerilen Göstergeler

Şiddet mağdurlarının haklarının korunmasında yasal mevzuatın varlığı öncelikli ve önemlidir. Uluslararası sözleşmelere taraf devletlerin şiddet ile mücadele konusunda özel bir yasanın olması gerekmektedir. Bu yasanın, mağdurların haklarını korumak için alınması gereken tüm tedbirleri içermesi beklenir. İstanbul Sözleşmesi’nde, bu haklar “tazminat, velayet, ziyaret hakları ve güvenlik, zorla evliliklerin hukuki sonuçları, psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, tecavüz dahil olacak biçimde cinsel şiddet, zorla evlendirme, zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma, kadın sünneti, cinsel taciz, yardım ve yatalık etme girişimi ile sözde ‘namus’ adına işlenen suçlar dahil olmak üzere kabul edilemez gerekçeler, cezai suçların tatbiki, yargı yetkisi, yaptırım ve yetkiler, ağırlaştırıcı sebepler, diğer tarafça verilen hükümler, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm usulleri veya hükümlerinin yasaklanması” başlıkları altında ele alınmıştır (Tablo 39).

Bu bölümde, hukuki açıdan şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik bölgesel ve ülke genelindeki yasaların varlığına dikkat çeken göstergeler önerilmektedir. Bu öneriler, BM şiddet raportörü Yakın Ertürk’ün 2008 yılında yazdığı raporda yer almaktadır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele açısından önemli üç bölgesel sözleşmenin onaylanması iki gösterge ile ölçülmüştür. İstanbul Sözleşmesi’nin onaylanması (4.1) ve Belem do Para ile Maputo sözleşmelerinin onaylanması (4.2) olarak tanımlanmıştır. Bu onaylamaların resmi gazetede yayınlanması yeterli olmakla birlikte, yılda bir kez tüm göstergelerin gözden geçirilmesi sırasında bu sözleşmelerin halen yürürlükte olup olmadığının kontrol edilmesi amacıyla önerilmiştir.

Kanunlar başlığı altında önerilen göstergeler ise, medeni kanun, ceza kanunu gibi kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadeleyle ilgili önemli maddelerin kanunda olması ile ilgilidir. Cinsiyet temelinde ayrımcılık yapmama ve eşitliği uygulama, güçlendirme ve teşvik eden yasal çerçevelerin yürürlükte olması (4.3), ev içi şiddetin suç sayılması (4.4), birçok toplumda daha zor kabul edilen özellikle evlilik içi tecavüzü de içerecek biçimde tecavüzün suç sayılması da (4.5) göstergeler arasındadır. Cinsel sömürü ve ev içi kölelik için kaçırmanın suç sayılması (4.6), cinsel taciz ve ısrarlı takibin suç sayılması (4.7) önerilmektedir. Halen önemli sorunlardan biri olan erken yaştaki evlilikler konusuna ilişkin olarak, cinsiyete göre yasal evlenme yaşının 18’in üstünde olması (4.8) bir diğer gösterge olarak önerilmiştir. Ayrıca, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddeti normalleştiren ve pekiştiren namus kavramı gibi kültürel pratiklerin suç sayılması (4.9) öneriler arasındadır.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele konusunda kanunlarda şiddet faillerine yönelik eğitim programları yer almaktadır. Ancak, erkeklerin kadınlara şiddet uygulamalarının temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yattığını görerek şiddeti bu eşitsizliğin sonuçlarından biri olarak ele alan ve şiddet uygulama ayrımı olmaksızın tüm erkekleri hedefleyen eğitim programlarını destekleyip bu konunun zorunluluğuna dikkat çeken bir kanun maddesinin varlığı (4.10) da önerilen göstergeler arasındadır.

Tablo 39: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Maddi Hukuka Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Bölgesel sözleşmelerin onaylanması	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #HRC/Ertürk, 2008	4.1. İstanbul Sözleşmesi'nin onaylanması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #HRC/Ertürk, 2008	4.2. Belem do Para ve Maputo sözleşmelerinin onaylanması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,33,35,36,37,39,40,2011	4.3. Cinsiyet temelinde ayrımcılık yapmama ve eşitliği uygulama, güçlendirme ve teşvik eden yasal çerçevelerin yürürlükte olması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
Kanunlar	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,2011	4.4. Ev içi şiddetin suç sayılması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,36,2011 #HRC/Ertürk, 2008	4.5. Evlilik içi de dahil olmak üzere tecavüzün suç sayılması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,36,2011	4.6. Cinsel sömürü ve ev içi kölelik için kaçıranın suç sayılması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler

† İl ve ilçe düzeyinde kullanılabilir göstergeler

Tablo 39. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Maddi Hukuka Yönelik Önerilen Göstergeler (devam)

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Kanunlar	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,34,36,2011	4.7. Cinsel taciz ve ısrarlı takibin suç sayılması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,37,2011	4.8. Cinsiyete göre yasal evlenme yaşının 18'in üstünde olması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,42,2011	4.9. KYTCTŞ normalleştirme ve pekiştirme kültürel pratiklerin suç sayılması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1
	Özel yaşama saygı, yaşama hakkı, ayrımcılık yasağı, işkence ve kötü muameleden korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme, şiddetsizlik, insan onuruna saygı normları #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.2, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, Bölüm V, m.7,16,2011	4.10. KYTCTŞ ile mücadele konusunda erkeklerin farkındalığını arttırmaya yönelik eğitimlere ilişkin kanunun olması (evet/hayır)*	Resmi Gazete	Resmi Gazete'de yayınlanması	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılacak göstergeler

6.2.5. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Kovuşturmaya Yönelik Önerilen Göstergeler

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna ilişkin her türlü adli işlemin yapılması süreci için, İstanbul Sözleşmesi, mağdurun haklarının gözetilmesi ve gecikme olmadan her türlü işlemin yürütülmesinin sağlanmasından söz etmektedir. Devletlerin, suçların soruşturulması ve kovuşturulmasının etkili yürütülmesi için gerekli tüm tedbirleri alması gerekmektedir. Bu bölümde, adalete erişim ve müdahale programlarına yönelik göstergeler önerilmektedir (Tablo 40). Önerilen göstergeler daha çok şiddete maruz kalan kadınların dava sonuçlarına ilişkindir. İlk gösterge, 6284 sayılı Kanun kapsamında kadınlara verilen önleyici tedbir kararlarının tüm kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet davaları içindeki oranını (5.1), ikincisi ise koruyucu tedbir kararı alınan davaların tüm kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet davaları içindeki oranı (5.2) olarak önerilmiştir. Bu oranların, alınan kararlar ayırımında verilmesi hangi tedbir kararlarının daha çok alındığına ilişkin bilgi vermesini göstermesi açısından önemlidir.

Kovuşturmaya ilişkin diğer bir gösterge ise, tedbir kararı alınan şiddet faillerinin ASPİM’ler aracılığıyla izlenmesine (5.3) ilişkindir. Bu izlemenin ŞÖNİM bulunan illerde onlar aracılığıyla yapılması, dava dosyası bulunan kadınların eşlerinin yeniden şiddet uygulaması, dava açılması, tedbir kararı alınması konularında bilgi alınması biçiminde yürütülebilir.

Bu alana ilişkin göstergeler, davaların ve dava sonuçlarının izlenmesinin zorluğu göz önünde bulundurularak özellikle daha az sayıda önerilmiştir. Verinin Adalet Bakanlığı dava sonuçlarına ilişkin istatistikleri ile gerekli olduğunda dava dosyalarının incelenmesi yoluyla elde edilmesi gerekmektedir. Göstergenin yıllık olarak hesaplanarak kamuoyu ile paylaşılması ve yıllık değişimlerin izlenmesi, bu alandaki çalışmaların izlenmesine önemli bir katkı sunacaktır.

Tablo 40: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Kovuşturmaya Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Adalet erişim	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli önemi gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #HRC/Ertürk, 2008 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, m.7,45,2011 #CEDAW 35 GTK m. 44,2017	5.1. Şiddet mağduru kadınların açtıkları davalar içinde önleyici tedbir kararı verilen dava oranı -karara göre- (%)**.i	Adalet Bakanlığı, barolar, TÜBAKKOM ve STK'lar	Dava dosyaları incelenmesi, istatistikler ve bilgi talebi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli önemi gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, m.7,45,2011 #CEDAW 35 GTK m. 44,2017	5.2. Şiddet mağduru kadınların açtıkları davalar içinde koruyucu tedbir kararı verilen dava oranı -karara göre- (%)**.i	Adalet Bakanlığı, barolar, TÜBAKKOM ve STK'lar	Dava dosyaları incelenmesi, istatistikler ve bilgi talebi	Yılda 1
	İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, özel yaşama saygı, sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı, kanun karşısında eşit korunma hakkı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, güçlenme ve gerekli önemi gösterme #DEVAW m.4, 1993 #Belem do Para m.7, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.5, 2003 #HRC/Ertürk, 2008 #İstanbul Sözleşmesi, m.7,45,2011 #CEDAW 35 GTK m. 44,2017	5.3. Tedbir kararı alınan şiddet faillerinin ASPİM'ler aracılığıyla izlenmesi oranı (yeniden tedbir kararı alınması, dava açılması gibi) (%)**.i	ASPB-KSGM, ASPİM, ŞÖNİM	ŞÖNİM ve ASPİM aracılığıyla dava dosyaları	Yılda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler
i İl ve ilçe düzeyinde kullanılabilir göstergeler

6.2.6. Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Göç ve Sığınmaya Yönelik Önerilen Göstergeler

Göç sürecinde maruz kalınan şiddetin ortaya çıkarılması daha zor olmakla birlikte, İstanbul Sözleşmesi’nin barış zamanları dışında savaş zamanlarında da geçerli olma özelliği bu konuda destekleyici bir unsurdur. Göç eden tüm bireylerin göçten olumsuz etkilenmelerine ek olarak, kadınlar cinsiyetleri nedeniyle bu süreçte farklı şiddet biçimlerine maruz kalmaktadırlar. İstanbul Sözleşmesi’nde belirtilen maddelere dayanılarak önerilen göstergeler, şiddete maruz kalan göçmen kadınların eşlerinden bağımsız ikametgâh alabilmelerine ve farklı ülkelere sığınma talebinde bulunabilmelerine olanak tanınması nedeniyle oluşturulmuştur (Tablo 41). Bu konuda önerilen üç göstergeden ilki, şiddet mağduru göçmen kadınlardan bağımsız ikametgâh alanların sayısına (6.1) ilişkindir. Şiddet mağduru kadınların bağımsız ikametgâh almak için başvuruda bulunmalarının ötesinde, maruz kaldıkları şiddet nedeniyle destek almak amacıyla kurumsal başvuruda bulunma düzeyleri (6.2) göçmen kadınların yaşadıkları sorunların görünür olmasına katkıda bulunacaktır.

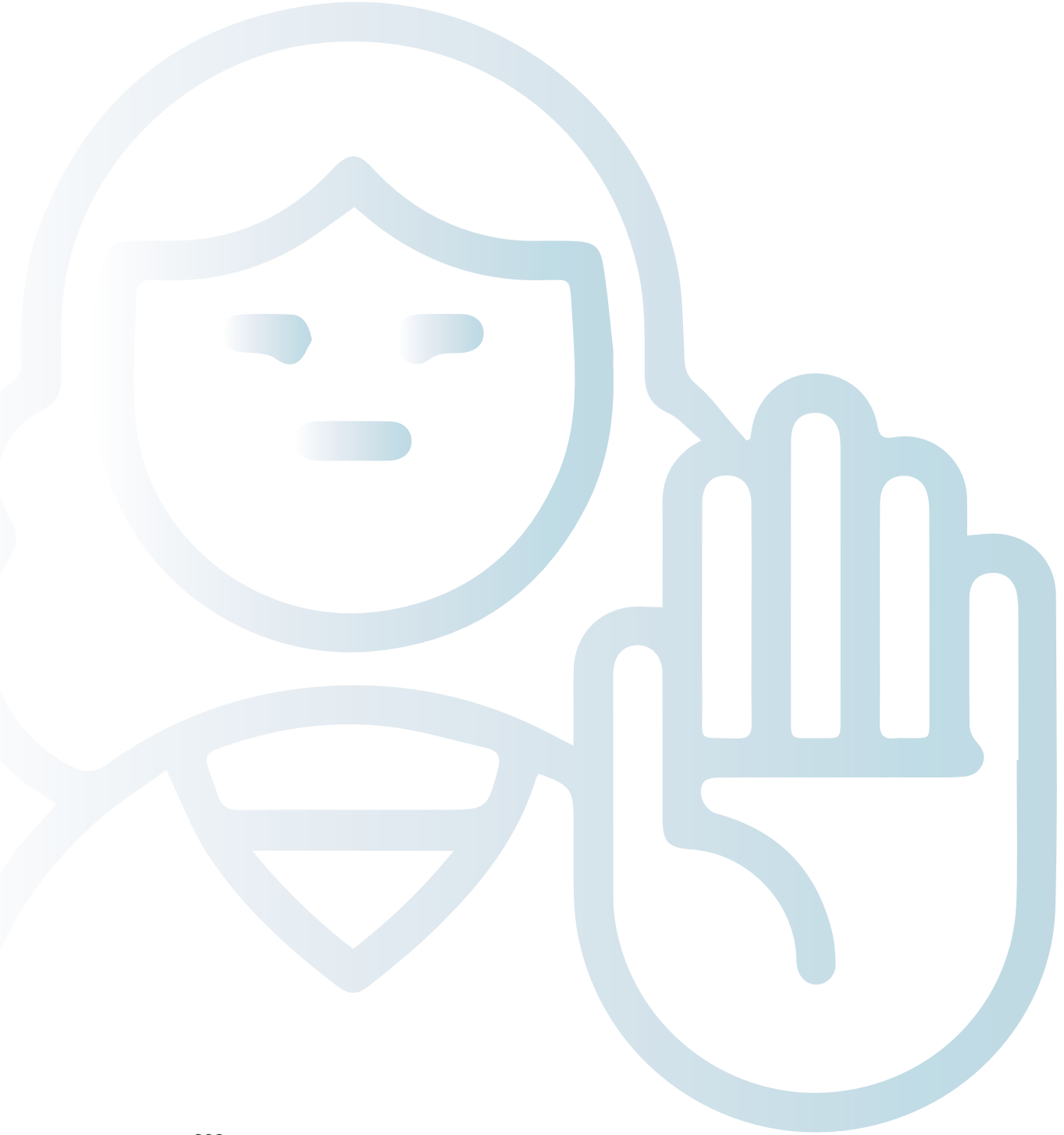
İstanbul Sözleşmesi’nin önemli kazanımlarından biri olan ve göçmen kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaları nedeniyle başka ülkelere sığınma talebinde bulunmaları (6.3) önerilmektedir. Bu gösterge, İstanbul Sözleşmesi’ne taraf olan ülkeler arasında, daha fazla kullanılabilir ve yakın dönemde daha sık gündeme gelebilecek bir gösterge gibi görünmektedir.

Türkiye’de verisi olan ve kullanılmakta olan göstergelerin sunulmasının ardından, Türkiye’de kullanılması için kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede **bütünlüklü politikalar ve veri toplama** başlığı altında 27 (9’u yeni önerilen gösterge), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi başlığı altında 23 (8’i yeni önerilen gösterge), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede **koruma ve destek hizmetleri** başlığı altında 18 (6’sı yeni önerilen gösterge), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede maddi hukuk başlığı altında 10, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile **mücadelede kovuşturma** konusunda 3 (3’ü de yeni önerilen gösterge), kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede **göç ve sığınma** konusunda 3 (3’ü de yeni önerilen gösterge) olmak üzere toplam 84 gösterge önerilmiştir. Bu göstergelerin 29 tanesi bu çalışma kapsamında yoğunluklu olarak ev içi şiddet ile mücadele amacıyla ilk kez üretilen göstergelerdir. Bu göstergelerin 43 tanesi ise il ve ilçe düzeyinde de elde edilebilecek göstergelerdir.

Tablo 41: Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ile Mücadelede Göç ve Sığınmaya Yönelik Önerilen Göstergeler

Konu	İlgili insan hakları/normlar	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
İkamegâh durumu	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #Belem do Para m.9, 1994 #Pekin Eylem Platformu D, 1995 #Maputo Protokolü, m.10, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, m.7,59,2011	6.1. Şiddet mağduru göçmen kadınlardan bağımsız ikamegâh alanların sayısı (İstanbul Sözleşmesi'ne dayanarak) (sayı)**	İçişleri Bakanlığı, GiGM	Kurumdan talep edilmesi	Üç ayda 1
Şiddet nedeniyle kurumsal destek arayışı	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #Belem do Para m.9, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.10, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, m.7, 18,2011	6.2. Şiddet mağduru olması nedeniyle kurumsal destek başvurusunda bulunan göçmen kadınların sayısı (sayı)**	İçişleri Bakanlığı, GiGM, UNHCR, ASAM, STGM, STK'lar,	Belirtilen kurumların verilerinin incelenmesi ve gerekirse görüşme yapılması	Üç ayda 1
Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet nedeniyle sığınma başvurusu	Kanun karşısında eşit korunma hakkı, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı, eşitlik, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı, gerekli özeni gösterme, güçlenme normları #Belem do Para m.9, 1994 #Pekin Eylem Platformu D1, 1995 #Maputo Protokolü, m.10, 2003 #İstanbul Sözleşmesi, M..7,60,61,2011	6.3. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet nedeniyle sığınma başvurusunda bulunan kadın sayısı (sayı)**	Büyükelçilikler	Görüşmeler aracılığıyla	Üç ayda 1

* Uluslararası belgelerde referans verilen ve Türkiye'de kullanılması önerilen göstergeler ** Çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılması önerilen özgün göstergeler

7. Kavramlar ve Teknik Terimler Listesi

Kadınlara yönelik şiddet^{51*}: Kadınlara yönelik şiddet bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyet temelli her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

Ev içi şiddet*: Aile içerisinde veya hanede veya mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da, eski veya şimdiki eşler ya da partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet anlamına gelir.

Toplumsal cinsiyet*: Kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve toplumsal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet*: Kadınlara kadın olmalarından dolayı uygulanan ve onları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

Kadın: Bu raporda, **İstanbul Sözleşmesi**’nde belirtildiği gibi 18 yaşın altındaki kız çocukları da kadın olarak tanımlanmıştır.

Partner: Eş/Birlikte olunan kişi şiddeti: Eş ya da birlikte olunan kişi olarak “partner” ile kastedilen kadınların yakın ilişki içinde oldukları eş, sevgili, nişanlı, erkek arkadaş tarafından maruz kaldıkları şiddettir.

Eş/Birlikte olunan kişi dışındakilerden şiddet: Kadınların yakın ilişki içinde oldukları (partnerleri dışında) kişiler dışında baba, anne, erkek kardeş, amca, dayı, hala, teyze gibi yakın akrabaları, okuldan arkadaşları, işyerinden arkadaşları, polis ya da tanımadıkları kişiler tarafından maruz kaldıkları kişilerden maruz kaldıkları şiddettir.

Fiziksel şiddet*: Dünya Sağlık Örgütü’nün araştırmalarında fiziksel şiddeti ölçmek için kullanılan “tokat atmak, can yakacak bir şey fırlatma, itme, tartaklama, saç çekme, yumruk ya da can yakacak bir şeylerle vurma, tekmeleme, sürüklenme ya da dövme, boğazını sıkma ya da bir yerini yakma, bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma” eylemleri fiziksel şiddeti oluşturan eylemlerdir. Bu eylemlerden en az birine maruz kalan kalınması fiziksel şiddete maruz kalma olarak tanımlanmaktadır.

Orta derecede fiziksel şiddet*: DSÖ’nün fiziksel şiddetin sonuçları itibarıyla yaptığı sınıflamaya göre “tokat atmak, can yakacak bir şey fırlatma, itme, tartaklama, saç çekme” gibi şiddet eylemleri orta derecede fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Ağır derecede fiziksel şiddet*: DSÖ’nün fiziksel şiddetin sonuçları itibarıyla yaptığı sınıflamaya

51 İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan tanımlar kullanılmıştır. * Dünya Sağlık Örgütü Multi-country study on domestic violence and health araştırmalarında kullanılan kavramlar tercih edilmiştir. Bu tercih Türkiye’de üretilen istatistiklerinde benzer bir metodolojiyi kullanmasıdır.

göre “yumruk ya da can yakacak bir şeylerle vurma, tekmeleme, sürüklenme ya da dövme, boğazını sıkma ya da bir yerini yakma, bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma” gibi eylemler ise ağır derecede fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel şiddet: Dünya Sağlık Örgütü’nün araştırmalarında cinsel şiddeti ölçmek için kullanılan “istemediği halde fiziksel güç kullanarak cinsel ilişkiye girilmesi, yapacaklarından korku nedeniyle kadının istemediği halde cinsel ilişkiye girmesi ve sizi cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bulduğu bir şeyi yapmaya zorlama” eylemlerine maruz kalınıp kalınmadığına ilişkin sorular cinsel şiddet eylemlerini oluşturan davranışlardır. Bu eylemlerden en az birine maruz kalınması cinsel şiddete maruz kalma olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal şiddet*: Dünya Sağlık Örgütü’nün araştırmalarında duygusal şiddet kadınlara, “hakaret ya da küfür ederek üzme, başkalarının yanında aşağılama ya da küçük düşürme, korkutma ya da sizi sindirecek biçimde tehditkâr davranma, size ya da yakınlarınıza zarar vermekle tehdit etme” eylemlerine maruz kalınıp kalınmadığına ilişkin sorular aracılığıyla ölçülmektedir. Bu eylemlerden en az birine maruz kalınması duygusal şiddete maruz kalma olarak tanımlanmaktadır.

Ekonomik şiddet*: Dünya Sağlık Örgütü’nün araştırmalarında ekonomik şiddet belirtilmemesine rağmen, ekonomik özerklik başlığı altında yer alan “çalışmak istediğiniz halde, çalışmanıza engel olma ya da işten ayrılmaya neden olma, başka harcamalar için parası olduğu halde, evin ihtiyaçları için para vermeyi reddetme, kadının istemediği halde (geliri olduğu durumda) gelirin elinden alınması” ekonomik/şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Kadın cinayeti: Birleşmiş Milletler Kadın Birimi’nin tanımına göre bir kadının şiddetle ve kasıtlı olarak öldürülmesi kadın cinayetidir. DSÖ, diğer cinayetlerden farklı olarak kadınların daha çok partnerleri / eski partnerleri tarafından, çoğunlukla maruz kaldıkları şiddet, istismar, gözdağı vererek tehdit gibi fiziksel ve cinsel şiddet ile birlikte maruz kalınan eylemlerin sonucu olduğuna dikkat çekmektedir. İngilizce femicide kavramı, kadın katliamı ya da cins kırım olarak da çevrilebilmektedir.

Nefret suçları: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonun (Organization for Security and Cooperation in Europe [OSCE]) tanımına göre “tarafılık motivasyonu ile işlenerek suç teşkil eden eylemlerdir.” Nefret suçlarını diğer suçlardan ayıran bu tarafılık motivasyonudur. Nefret suçları gözdağı verme, tehdit etme, mala zarar verme, saldırma, öldürme ve diğer suç teşkil eden eylemleri içermektedir.

Cinsel taciz: Birleşmiş Milletler cinsel tacizi, “ istenmeyen herhangi bir cinsel istek, cinsel dilek, cinsel nitelikli sözlü veya fiziksel davranış veya jest ile makul bir şekilde başkasına rahatsızlık verebilecek veya başkasını alçaltabileceği düşünülen veya öyle algılanan diğer cinsel nitelikteki davranıştır. (UN WOMEN tanımı).

KAYNAKÇA

International Committee of the Red Cross (ICRC), Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, available at:

<http://www.refworld.org/docid/3ae6b36b4.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1953). *Harb Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokol I.* <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8322.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

Council of Europe, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, ETS 5, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1954). *İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme.* <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8662.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 21 December 1965, United Nations, Treaty Series, vol. 660, p. 195, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3940.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2002). *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Yok Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme.* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/04/20020409.htm#3>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2003). *Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030721.htm#2>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 993, p. 3, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36c0.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2003). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi.* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030811.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, Convention on the Elimination of All Forms of Violence against Women, 1979, available at: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2002). *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi.* <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020918.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020918.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 1984, available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1988). *İşkencenin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.* <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19799.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19799.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, Convention on the Rights of the Child, 1989, available at: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1995). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, 1990, available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2001). Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010509.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010509.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, 2000, available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2002). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/05/20020514.htm#1>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, Optional Protocol to Convention on the Elimination of All Forms of Violence against Women, 1999, available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPCEDAW.aspx> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2002). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Ek İhtiyari Protokolü. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020918.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020918.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

UN General Assembly, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, 20 December 2006, available at: <http://www.refworld.org/docid/47fdfaeb0.html>. Accessed: 6 January 2018

UN General Assembly, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006, available at: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2009). *Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

Council of Europe, Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence Istanbul Convention, 2011, available at: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2012). Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi İstanbul Sözleşmesi. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]

Diğer Uluslararası Belgeler

- **Ertürk, Y., (2006).** *UN Commission on Human Rights, Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences on the Due Diligence Standard as a Tool for the Elimination of Violence against Women*, 20 January 2006, E/CN.4/2006/61, available at: <http://www.refworld.org/docid/45377afb0.html>. Accessed: 6 January 2018
- **United Nations, (1946).** *Resolutions adopted by the council. Journal of the Economic and Social Council, Second Session*, available at: <http://repository.un.org/handle/11176/399068>. Accessed: 06.01.2018
- **United Nations, Universal Declaration of Human Rights, 1949**, available at: http://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1949). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2018]
- **Council of Europe, Statute of the Council of Europe, 1949**, available at: <https://rm.coe.int/1680306052> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (1949). *Avrupa Konseyi Statüsü*. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7382.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7382.pdf>. Erişim tarihi: 06.01.2018]
- **UN General Assembly, Implementation of the Nairobi Forward-looking Strategies for the Advancement of Women : resolution / adopted by the General Assembly, 13 December 1985, A/RES/40/108**, available at: <http://www.refworld.org/docid/3b00f2255c.html>. Accessed: 6 January 2018
- **Türkiye Büyük Millet Meclisi. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013.** [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararları/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararları/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf). Erişim tarihi: 05.01.2018
- **UN General Assembly, Declaration on the Elimination of Violence against Women, 20 December 1993, A/RES/48/104**, available at: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>. Access: 05.01.2018
- **UN General Assembly, Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23**, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b39ec.html>. Access: 05.01.2018
- **UN Population Fund (UNFPA), Report of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994, 1995, A/CONF.171/13/Rev.1**, available at: <http://www.refworld.org/docid/4a54bc080.html>. Access: 05.01.2018

- **United Nations**, *Beijing Declaration and Platform of Action, adopted at the Fourth World Conference on Women, 27 October 1995*, available at: <http://www.refworld.org/docid/3dde04324.html>. Access: 05.01.2018
- **UN General Assembly**, *Implementation of the outcome of the United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II) and strengthening of the United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) : report of the Secretary-General, 6 August 2009, A/64/260*, available at: <http://www.refworld.org/docid/4a54bbf3d.html>. Access: 05.01.2018
- **Council of Europe**, *European Social Charter (Revised), 1996*, available at: <https://rm.coe.int/168007cf93> [accessed 26 January 2018] [Resmi Gazete, (2007). (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070409-1.htm>. Erişim tarihi: 05.01.2018]
- **UN Commission on Human Rights**, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radhika Coomaraswamy, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 2002/52, 14 January 2003, E/CN.4/2003/75/Add.2*, available at: <http://www.refworld.org/docid/403e24a0a.html>. Access: 05.01.2018
- **UN Secretary-General (UNSG)**, *Women, Peace and Security, 2002*, available at: <http://www.refworld.org/docid/4a54bc0f19.html>. Access: 05.01.2018
- **UN General Assembly**, *United Nations Millennium Declaration, Resolution Adopted by the General Assembly, 18 September 2000, A/RES/55/2*, available at: <http://www.refworld.org/docid/3b00f4ea3.html>. Access: 05.01.2018
- **Council of Europe, Committee of Ministers**, (2002). Recommendation (2002)5 on the protection of women against violence. Available at: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2612#_ftn1. Accessed: 06.01.2018.
- **UN General Assembly**, *Rome Statute of the International Criminal Court (last amended 2010), 17 July 1998, ISBN No. 92-9227-227-6*, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a84.html>. Accessed: 06.01.2018.
- **Ayata, G., Dilek, S. E., Oder, B. E., 2010. Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama.** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. UN General Assembly, *Resolution 58/147 Elimination of domestic violence against women, 22 December 2003, A/RES/58/147*, available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/503/40/PDF/N0350340.pdf?OpenElement>. Accessed: 06.01.2018
- **UN Commission on Human Rights**, *Report of the Special Rapporteur on the Human Rights Aspects of the Victims of Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Sigma Huda, 20 February 2006, E/CN.4/2006/62*, available at: <http://www.refworld.org/docid/48abd53dd.html>. Accessed 6 January 2018. Organization for Security and Co-operation

tion in Europe (OSCE), *Decision No. 15/05 Preventing and Combating Violence Against Women*, 6 December 2005, MC.DEC/15/05, available at:
<http://www.osce.org/mc/17451?download=true>. Accessed: 06.01.2018

- **International Commission of Jurists (ICJ)**, *Yogyakarta Principles - Principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity*, March 2007, available at:
<http://www.refworld.org/docid/48244e602.html>. Accessed: 6 January 2018
- **CCRE & CEMR**, *The European Charter for Equality of Women and Men in Local Life*, 2006, available at:
http://www.ccre.org/docs/charte_egalite_en.pdf. Accessed: 06.01.2018
- **UN Human Rights Council**, *Report of the Special Rapporteur on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Manfred Nowak : Addendum*, 5 February 2010, A/HRC/13/39/Add.5, available at:
<http://www.refworld.org/docid/4cf8f3192.html>. Accessed: 6 January 2018
- **UN General Assembly**, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 21 October 2015, A/RES/70/1, available at:
<http://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html>. Accessed: 6 January 2018

Kanunlar

- Resmi Gazete, (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17844.pdf>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (1983). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18059.pdf>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2011). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (1998). *Ailenin Korunmasına Dair Kanun*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23233.pdf>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2008). *Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080301.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080301.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2003). *Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/01/20030118.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/01/20030118.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018

- Resmi Gazete, (2001). *Türk Medeni Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2004). *Türk Ceza Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2005). *Çocuk Koruma Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2005). *Belediye Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm>. Erişim Tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2011). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102M1.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2012). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2012). *Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-2.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Resmi Gazete, (2012). *Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120629.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018

Genelgeler

- Resmi Gazete, (2006). *Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler ile İlgili 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704.htm>. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Adalet Bakanlığı, (2006). *Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında 35 No.lu Genelge*.
http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a9719369dc31550b3ac53/ailenin_korunmasina_dair_kanun_un_uygulanmasi_konulu_2006_ya_35_sayili_adalet_bakanligi_genelgesi.pdf. Erişim tarihi: 06.01.2018

- İçişleri Bakanlığı, (2007). *Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Konulu Genelgesi*.
http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a9719369dc31550b3ac53/tore_ve_namus_cinayetlerinin_onlenmesine_yonelik_tedbirlerin_koordinasyonu_konulu_2007_ye_6_sayilin_icisleri_bakanligi_genelgesi.pdf. Erişim tarihi: 06.01.2018
- Alo 183
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, (2011). *Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması 18 No.lu Genelge*.
https://www.academia.edu/4283957/Aile_%C4%B0%C3%A7i_%C5%9Eiddet_Kn._ile_%C4%B0lgili_HSYK_Genelgesi. Erişim tarihi: 07.01.2018

Yönetmelikler

- Resmi Gazete, (2013). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118.htm>. Erişim tarihi: 07.01.2018
- Resmi Gazete, (2009). *Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090324.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090324.htm>. Erişim tarihi: 07.01.2018
- Resmi Gazete, (2013). *Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105.htm>. Erişim tarihi: 07.01.2018
- Resmi Gazete, (2016). *Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Kanun*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317.htm>. Erişim tarihi: 07.01.2018

Eylem Planları, Stratejik Planlar ve Diğer Planlar

- T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2007). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010*.
<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%202007-2010.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*.
<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296c50369dc32358ee2c4f/Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1n%C4%B1%20g%C3%B6rmek%20i%C3%A7in%20t%C4%B1klay%C4%B1n%C4%B1z.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2012). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*.
[http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20\(2012_2015\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20(2012_2015).pdf). Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020*.
<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/ulusal%20eylem%20plan%C4%B1%202020.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Adalet Bakanlığı, (2015). *Stratejik Planı 2015-2019*.
<http://www.adalet.gov.tr/Bakanlik/StratejikPlan/Stratejik-Plan-2015-2019.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. 58. Hükümet, (2003). *Acil Eylem Planı*.
<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/EylemVeDigerPlanlar/Attachments/13/58.H%C3%BCk-%C3%BCmetAcilEylemPlan%C4%B1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. 60. Hükümet Programı, (2008). *Eylem Planı*.
<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/EylemVeDigerPlanlar/Attachments/4/60.H%C3%BCk-%C3%BCmetProgram%C4%B1EylemPlan%C4%B1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, (2007). *Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı*.
http://eyh.aile.gov.tr/data/544f6b29369dc328a057d006/yaslanma_ulusal_eylem_plani.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (2009). *2009-2013 Stratejik Plan*.
http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/StratejikPlan/Attachments/1/2009_2013StratejikPlan.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2014). *Stratejik Planı 2014-2018*.

<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/StratejikPlan/Attachments/2/2014-2018%20Stratejik%20Plan.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018

- T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, (2014). Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150324M1-1-1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2012). Stratejik Plan 2013-2017.
<http://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/9843,saglik-bakaligi-stratejik-plan--2013-2017pdf.pdf?0>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Adalet Bakanlığı, (2014), İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesi Eylem Planı
- <http://www.inhak.adalet.gov.tr/eylemplan.pdf>
- Adana Büyükşehir Belediyesi, (2007). Stratejik Planı (2007-2011).
<http://www.adana.bel.tr/stratejik-plan/>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Adana Büyükşehir Belediyesi, (2010). Stratejik Planı (2010-2014).
<http://www.adana.bel.tr/stratejik-plan/>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Adana Büyükşehir Belediyesi, (2015). Stratejik Planı (2015-2019).
<http://www.adana.bel.tr/stratejik-plan/>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, (2014). Stratejik Planı 2015-2019.
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/rTUm0+Ankara_stratejik_plan_2015_2019.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, (2015). 2015-2019 Stratejik Planı.
<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/sJKIC+stratejik-plan-2015-2019.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (2015). Stratejik Planı 2015-2019.
http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Birimler/StratejikPlanlamaMd/Documents/2010_2014/stratejikplan15_19.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, (2015). Stratejik Planı 2015-2019.
http://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/file/MALI_HIZMETLER/2015_19StratejikPlan_web.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi, (2015). 2015-2019 Stratejik Planı.
<http://www.trabzon.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=124>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C.TrabzonValiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, (2015). Trabzon İl Planı 2015-2023.
http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/yonetim_0c967.pdf. Erişim tarihi: 26.01.2018

Kalkınma Planları

- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (1963). *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl)*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/9/plan1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (1967). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/8/plan2.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (1972). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/7/plan3.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/6/plan4.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (1984). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/5/plan5.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/4/plan6.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/3/plan7.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/2/plan8.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/1/plan9.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018
- Kalkınma Bakanlığı, (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20KalknC4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018

- Kalkınma Bakanlığı, (2015). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı Eylem Planı*.
<http://www.kalkinma.gov.tr/Documents/OD%C3%96P-08012015-Ailenin%20ve%20Dinamik%20N%C3%BCfus%20Yap%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1n%20Korunmas%C4%B1%20Program%C4%B1%20Eylem%20Plan%C4%B1.pdf>. Erişim tarihi: 26.01.2018

Akademik Yayınlar

Kitaplar

- Acar, F. ve Ertürk, Y., (2010). “Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Kazanımlar, Sorunlar”, Birkaç Arpa Boyu, (der. Serpil Sancar), Birinci cilt, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul: 281:300.
- Aile Araştırma Kurumu (AAK), (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Bizim Büro, Ankara.
- Altınay, A., & Arat, Y., (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. Punto.Istanbul. [http://ka-saum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Ay%C5%9Fe-G%C3%BCI-](http://ka-saum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Ay%C5%9Fe-G%C3%BCI-Alt%C4%B1nay-Ye%C5%9Fim-Arat-turkiyede_kadina_yonelik_siddet_2007.pdf)
- [Alt%C4%B1nay-Ye%C5%9Fim-Arat-turkiyede_kadina_yonelik_siddet_2007.pdf](http://ka-saum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Ay%C5%9Fe-G%C3%BCI-Alt%C4%B1nay-Ye%C5%9Fim-Arat-turkiyede_kadina_yonelik_siddet_2007.pdf)
- Ayata, G., Dilek, S. E., Oder, B. E., (2010). *Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bayrakçeken, G., (2015). *Yöntem ve Teknikler Üzerine*”, içinde (yayına hazırlayan: Ayça Kurtoğlu), *Hak Temelli İzleme ve Değerlendirme ve Toplumsal Cinsiyet Ana akımlaştırması*”. Ankara . CEİD Yayınları No. 2: 169-212.
- Ertürk, Y., (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet: Paradigma, Politika ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kelly, L. (2008). *Combatting VAW: Minimum Standards for Support Services*. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe, Strasbourg.
- Garcia-Moreno, C. , Jansen H. A.F.M, Ellsberg, M, Heise, L. Ve Watts, C. H. On behalf of the WHO Multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence against Women Study Team., (2006). *Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence* <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673606695238#>> (2013, 17 Temmuz)
- Guzman, M., Verstappen B., (2003). *What is Monitoring*. Human Rights Monitoring and Documentation Series, Vol: 1. Huridocs, Switzerland.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2009). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”, Elma Yayıncılık.

- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2015). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”, Elma Yayıncılık
- Kurtoğlu, A. , Bayrakçeken, G., Ülker, G., (2014). “ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli”, CEİD yayınları No. 1, Ankara.
- OSCE & UNODIHR, (2009). “Hate Crime Laws: A Practical Guide”. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR).
- TÜİK, (2014). Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri, 2013. Yayın No.: 4152.
- UNECE, (2015). Indicators of Gender Equality. New York and Geneva.
- UNECE and WB Institute, 2010. Developing Gender Statistics: A Practical Tool
- Yamaner, M.CB. Öktem, E., Kurtdarcan, B., Uzun, M.B., (2009). “12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, International Committee of the Red Cross, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları: 42. İstanbul.
- World Health Organization (WHO), (2001). Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence Against Women WHO/FCH/GWH/01.1, Geneva.

Makaleler

- Acuner, S. İşat, C., (2008). “Avrupa Birliği Kadın-Erkek Eşitliği Politikaları ve Türkiye” içinde Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri”, TÜSİAD & KAGİDER, Yayın No.: TÜSİAD-T/2008-07/468, Yayın No.: KAGİDER-001, İstanbul: 303-383.
- Değirmenci, O., (2010). Uluslararası Suç Olarak Kadına Karşı Cinsel Şiddet Eylemleri, Türk Tabipleri Birliği, sayı:89,
- Kuçuradi İoanna, (1982). İnsan Haklarının Felsefi Temelleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayını, Ankara, Felsefe ve İnsan Hakları, s. 49.
- Sayın, A., (2008). “Avrupa Birliği’nin Kadın-Erkek Eşitliği Politikalarına Feminist Perspektiften Bakış”, Toplum ve Demokrasi, 2 (4): 1-14.
- Uygur, G., (2016). “Bölüm 7: Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler Nelerdir”, Sağlık Çalışanları Klavuzu, GİZ, ASPB, CFCU, Avrupa Birliği Projesi Yayını, Ankara, (sayfa 21).
- Walby, S., Towers, J., (2017). Measuring violence to end violence: mainstreaming gender, *Journal of Gender-Based Violence*, vol 1 No. 1, 11-31, DOI: 10.1332/239868017X14913081639155

Web siteleri

- **Mor Çatı**, (2018). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.morcati.org.tr/tr/>
- **Kadın Emeğini Geliştirme Vakfı**, (2018). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.keig.org/?p=176>
- **Kadın Dayanışma Derneği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://kadindayanismadernegizmir.blogspot.com.tr/>
- **Kadın Dayanışma Vakfı**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>
- **Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu**, (2015). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/>
- **Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.kadinininsanhaklari.org/>
- **Kaos Gl**, (2011). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.kaosgl.org/>
- **Pembe Hayat**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.pembehayat.org/anasayfa.php>
- **Spod**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.spod.org.tr/>
- **Kırmızı Şemşiye**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi: insan Hakları Araştırma
<http://www.kirmizisemsiye.org/>
- **Siyah Pembe Üçgen İzmir**, (2014). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.siyahpembe.org/>
- **İnsan Hakları Derneği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.ihd.org.tr/>
- **Türkiye İnsan Hakları Vakfı**, (1990). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://tihv.org.tr/>
- **Helsinki Yurttaşlar Derneği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://hyd.org.tr/tr/>
- **İnsan Hakları Gündemi Derneği**, (2018). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.rightsagenda.org/>

- **Mazlumder**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.mazlumder.org/>
- **Uluslararası Af Örgütü**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.amnesty.org.tr/>
- **Eşit Haklar İçin İzleme Derneği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.esithaklar.org/>
- **İnsan Hakları Ortak Platformu**, (2005-2015). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.ihop.org.tr/>
- **Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği**, (2013). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.tohad.org/tohad/>
- **Türkiye Belediyeler Birliği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.tbb.gov.tr/>
- **Türkiye Barolar Birliği**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.barobirlik.org.tr/>
- **Türk Tabipler Derneği** (2017). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.ttb.org.tr/>
- **Türkiye İş İnsanları Derneği**, (2018). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://tusiad.org/tr/>
- **Diken Gazetesi**, (2018). TÜSİAD ‘cinsiyet eşitliği’ diyerek isim değiştirdi: ‘İşadamları’ gitti, ‘işinsanları’ geldi. Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.diken.com.tr/tusiad-cinsiyet-esitligi-diyerek-isim-degistirdi-isadamlari-gitti-i-sinsanlari-geldi/>
- **Koç Holding**, (n.d.). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<https://www.koc.com.tr/en-us>
- **Sabancı Vakfı**, (2017). Erişim tarihi (22 Şubat 2018). Erişim adresi:
<http://www.sabancivakfi.org/>

EKLER

EK 1: ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

EK 1A. Uluslararası Sözleşmelerin Listesi (imzalanma ve yürürlük tarihleri ile birlikte)

Sözleşmenin adı	Belgenin			Türkiye’de	
	Kısaltması	İmzalanma tarihi	Yürürlük tarihi	İmza tarihi	Onay/ Yürürlük tarihi
Cenevre Sözleşmeleri	CENEVRE	1949	1950	1951*	
Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokol I	CENEVRE EK PRO I	1949	1950		
İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)	AİHS	1950	1954		
Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme	EVLİLİK	1962	1964		
Her Türlü Irk Ayrımcılığının Yok Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme	AYRIMCILIK**	1965	1969	1972	2002
Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	MEDENİ	1966	1976	2000	2003
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	ESKHS	1966	1976	2000	2003
Cenevre II. Protokolü	CENEVRE PRO II	1977			
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	CEDAW	1979	1981		1985
İşkencenin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	İŞKENCE	1984	1989		
Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	ÇOCUK	1989	1990	1994	1994
Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	GÖÇMEN	1990	2003	1999	2004 onay
Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi - Belem do Para	BELEM DO PARA	1994		İmzalanmadı	
CEDAW Ek İhtiyari Protokolü	CEDAW OPT.	2000		2000	2003
Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol	ÇOCUK EK PROTOKOL	2002		2012	
Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı’na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü (Maputo Protokolü)	MAPUTO	2003		İmzalanmadı	
CENEVRE III. Protokolü	CENEVRE PRO III	2005			

EK 1A. Uluslararası Sözleşmelerin Listesi (imzalanma ve yürürlük tarihleri ile birlikte) (devam)

Kişilerin Zorla Kaybedilmelerine Karşı Korunmalarına Dair Uluslararası Sözleşme	KAYIP	2006	2010	İmzalanmadı	
Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	ENGELLİ	2006	2008	2007	2009
Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, İstanbul Sözleşmesi	İSTANBUL	2011	2014	2011	2014

*Coğrafi çekince konmuştur.

** Türkiye Cumhuriyeti, sözleşme hükümlerinin sadece diplomatik ilişkisi bulunan taraf devletlere karşı uygulanacağı ve T.C. Anayasası’nın ve T.C.’nin yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırlar itibarıyla onayladığını beyan etmiştir. Sözleşmenin 22. maddesine çekince koyarak, “taraf devletler arasında sözleşmenin yorumlanması ya da uygulanması ile ilgili ortaya çıkabilecek ve T.C.’nin taraf olduğu bir uyumsuzluğun Uluslararası Adalet Divanı’na intikal ettirilebilmesinden önce her durumda T.C.’nin açık ve muvafakatının sağlanması gerektiği dile getirilmiştir.

EK 1B. Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi

	Eşitlik	İnsan onuruna saygı	Şiddetsizlik	Ayrımcılık yasağı	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Özen gösterme	Güçlenme
BMKSK	✓						
İHEB	✓	✓	✓	✓			
AKPM							
CENEVRE	✓	✓	✓	✓			
CENEVRE EK 1	✓	✓	✓	✓			
AİHS	✓	✓	✓	✓			
EVLİLİK	✓	✓		✓			
MEDENİ	✓	✓		✓			
ESKHS	✓	✓		✓			
AYRIMCILIK	✓	✓		✓			
CENEVRE II	✓	✓	✓	✓			
CEDAW	✓	✓		✓	✓		✓
İŞKENCE	✓		✓	✓			
NAIROBİDKK	✓		✓	✓	✓		✓
CEDAW-12	✓		✓	✓			✓
ÇHDS	✓	✓	✓	✓			
CEDAW-14	✓		✓	✓			✓
GÖÇMEN	✓	✓	✓	✓			
CEDAW-19	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
VİYANA	✓	✓	✓	✓	✓		✓
DEVAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
CEDAW-21	✓	✓	✓	✓	✓		✓
BELEM DO PARA	✓	✓	✓	✓		✓	
KAHİRE	✓	✓	✓	✓	✓		✓
PEKİN DKK	✓			✓	✓	✓	✓
HABİTAT	✓	✓	✓	✓	✓		✓
COOMARASWAYM	✓	✓	✓	✓		✓	✓
CEDAW-24	✓	✓	✓	✓	✓		✓
MDG	✓		✓	✓	✓		✓
1325-BARIŞ	✓						✓
AVKON-KŞK-TK	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
UCM-ROMA	✓		✓	✓			
ÇOCUK	✓		✓	✓			
KKÇ-TİC.	✓		✓	✓	✓		
NAMUS- 57/179	✓		✓	✓	✓	✓	
MAPUTO	✓	✓	✓	✓	✓		

Ek 1B . Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinin Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi (devam)

	Eşitlik	İnsan Onuruna Saygı	Şiddetsizlik	Ayrımcılık Yasığı	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Özen Gösterme	Güçlenme
RES. 58/147	✓		✓	✓	✓	✓	✓
FURUNDZJIA		✓	✓				
CEDAW-IHTİYARİ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
RAP. HUDA		✓	✓	✓			✓
CEDAW-25	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
RAP. ERTÜRK-06	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
KAYIP		✓	✓				
GGAvSS	✓			✓			
ENGELLİ	✓	✓	✓	✓	✓		✓
OPUZ	✓		✓	✓			
CEDAW-26	✓	✓	✓	✓	✓		✓
AvKon-YEŞ	✓	✓	✓	✓	✓		
RAP. NOWAK	✓	✓	✓	✓			✓
CEDAW-27	✓	✓	✓	✓	✓		✓
CEDAW-28	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Stockholm Programı	✓	✓	✓	✓	✓		
Kadınlar Bildirgesi	✓	✓	✓	✓	✓		
İSTANBUL	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Avrupa Paktı	✓	✓	✓	✓	✓		
CEDAW 29	✓	✓		✓	✓		✓
GREVIO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
SKH	✓	✓	✓	✓	✓		✓
CEDAW-35	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

EK 2. DİĞER ULUSLARARASI BELGELER

EK 2. Diğer Uluslararası Belgelerin Listesi

Belgenin adı	Tarihi	Kaynak
Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu	1946	Birleşmiş Milletler
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	1949	Birleşmiş Milletler
Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi	1949	Avrupa Konseyi
Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi 2263 (XXII)	1967	Birleşmiş Milletler
Nairobi Dünya Kadın Konferansı	1985	Birleşmiş Milletler
CEDAW Komitesi 12 Sayılı Tavsiye Kararı (8. Oturum)	1989	Birleşmiş Milletler
CEDAW 14 Sayılı Tavsiye Kararı (9. Oturum)	1990	Birleşmiş Milletler
CEDAW Komitesi 19 Sayılı Tavsiye Kararı (11. Oturum)	1992	Birleşmiş Milletler
Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge	1993	Birleşmiş Milletler
Viyana Bildirgesi	1993	Birleşmiş Milletler
CEDAW Komitesi 21 Sayılı Tavsiye Kararı (13. Oturum)	1994	Birleşmiş Milletler
Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı	1994	Birleşmiş Milletler
Pekin Dünya Kadın Konferansı	1995	Birleşmiş Milletler
Birleşmiş Milletler Habitat II. İnsan Yerleşimleri Konferansı	1996	Birleşmiş Milletler
Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	1996	Avrupa Konseyi
Ev İçi Şiddete İlişkin Çerçeve Mevzuat Örneği Raporu Radhika Coomaraswaym BM Kadınlara Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raporu	1997	Birleşmiş Milletler
Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü	2002	Birleşmiş Milletler
CEDAW 24 Sayılı Tavsiye Kararı (20. Oturum)	1999	Birleşmiş Milletler
Bin Yıl Kalkınma Hedefleri	2000	Birleşmiş Milletler
1325 BM Güvenlik Konseyi Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik	2000	Birleşmiş Milletler
Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi	2001	Avrupa Birliği
Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı	REC (2002)5	Avrupa Konseyi
BM Genel Kurulu Kadın ve Kız Çocuk Ticaretine İlişkin Kararı	2002	Birleşmiş Milletler
57/179 Namus Adına Kadınlara Karşı İşlenen Suçların Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Çalışma 57-181 Genel Kurulun ‘Kadınlar 2000: 21. yüzyılda cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış’ başlıklı 23. Özel oturumu	2002	Birleşmiş Milletler
Kadına Yönelik Ev İçi Şiddetle Mücadele başlıklı 58/147 Sayılı Karar	2003	Birleşmiş Milletler
Furundzija Kararı	2003	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM Özel Raportörü Sigma Huda’nın raporu	2004	Birleşmiş Milletler

EK 2. Diğer Uluslararası Belgelerin Listesi (devam)

Belgenin adı	Tarihi	Kaynak
CEDAW 4. md. 1. Paragraf: Geçici Özel Önlemlerle İlgili 25 Sayılı Genel Tavsiye Kararı	2004	Birleşmiş Milletler
“Kadına Yönelik Şiddeti Önleme ve onunla mücadele etme” 15/05 Sayılı Karar	2004	Avrupa Konseyi
Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Rapor-törü Yakın Ertürk’ün Özen Gösterilmesi Normuna İlişkin Raporu	2006	Birleşmiş Milletler
Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Rapor-törü Yakın Ertürk’ün Türkiye Ziyareti Raporu	2006	Birleşmiş Milletler
Opuz Kararı	2009	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CEDAW Kadın Göçmen İşçilerle ilgili 26 Sayılı Genel Tavsiye	2009	Birleşmiş Milletler
Avrupa Kadın Şartı	2010	Avrupa Birliği
BM Özel Rapor-törü Manfred Nowak’ın Raporu	2010	Birleşmiş Milletler
CEDAW 27 Sayılı Genel Tavsiye Kararı	2010	Birleşmiş Milletler
CEDAW 28 Sayılı Genel Tavsiye Kararı	2010	Birleşmiş Milletler
STOCKHOLM Programı	2010	Avrupa Birliği
Women’s Charter	2010	Avrupa Konseyi
European Pact	2011	Avrupa Birliği
CEDAW 29 Sayılı Tavsiye Kararı	2013	Birleşmiş Milletler
Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu GREVIO	2014	Avrupa Konseyi
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	2015	Birleşmiş Milletler
CEDAW Komitesi 35 Sayılı Genel Tavsiye Kararı	2017	Birleşmiş Milletler

EK 3. İLGİLİ MEVZUAT

Ek 3A. İlgili Mevzuat Listesi

Kanunlar	Resmi Gazete Tarihi/sayısı
Anayasa	20.10.1982/17844
SHÇEK Kanunu / Sosyal Hizmetler Kanunu (2828)	27.05.1983/18059
KSGM’nin kuruluşu	
4320 Sayılı Kanun	17.01.1998/23233
4320 Sayılı Kanuna ilişkin Yönetmelik	01.03.2008/26803
Aile Mahkemeleri’nin Kuruluş, Görev ve Usullerine Dair Kanun	18.01.2003/24997
Türk Medeni Kanunu	08.12.2001/24607
Türk Ceza Kanunu	12.10.2004/25611
Çocuk Koruma Kanunu	15.07.2005/25876
Belediye Kanunu (5393)	13.07.2005/25874
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kanunu	02.11.2011/28103
6284 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun	20.03.2012/28239
Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu	30.06.2012/28339
Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu	29.06.2012/28338
Genelgeler	
2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi	04.07.2006/26218
Adalet Bakanlığı 35 sayılı Genelge	
2007/6 Sayılı İçişleri Bakanlığı EGM Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Konulu Genelgesi	
Alo 183, Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı 183 Hattı Genelgesi	
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 18 No.’lu Genelgesi 2011	
Yönetmelikler	
Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik md. 13	18.01.2013/28532
Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)	24.03.2009/27179
Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik	05.01.2013/28519
ŞÖNİM Hakkında Yönetmelik, 2016	17.03.2016/29656

Ek 3B. İlgili Mevzuatın Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi

	Eşitlik	İnsan onuruna saygı	Şiddetsizlik	Ayrımcılık yasağı	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Özen gösterme	Güçlenme
Anayasa	Madde 10	Madde 17	Madde 17	Madde 10	Madde 10, EK fıkra (2004)		
Sosyal Hizmetler Kanunu (2828)							
KSGM'nin kuruluşu	Madde 6 (d)				Madde 6 (d)		Madde 5
4320 Sayılı Kanun			Madde 1				
4320 Sayılı Kanuna ilişkin Yönetmelik			Madde 4				
Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Usullerine Dair Kanun							
Türk Medeni Kanunu	Madde 8, 68,69,250, 254, 376, 495, 496, 497, 649, 688, 691, 834	Madde 151, 152, 162, 322	Madde 162		Madde 124, 134, 136		
Türk Ceza Kanunu	Madde 3 (2)	Madde 90 (2) ©,94, 117 (2)	Madde 81, 86, 87, 89, 96,99, 100, 102, 103, 105, 104, 280,287	Madde 3 (2)		Madde 22 (2), 50 (1) ©, 53, 162 (1), 172 (4), 185 (2), 231(2), 233 (3), 289 (3), 294 (8)8,38 (1), 279, 280(1)	
Çocuk Koruma Kanunu				Madde 4 ©		Madde 4 (g)	
Belediye Kanunu (5393)			Madde 14 (a)				

Ek 3B. İlgili Mevzuatın Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi (devam)

	Eşitlik	İnsan onuruna saygı	Şiddetsizlik	Ayrımcılık yasağı	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Özen gösterme	Güçlenme
2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi	B- Tedbirler 1, 6, 10, Hukuk 1, 2		B- Tedbirler 10, 11, 12, 13, 14 Hizmet kurumları 6, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 23 Eğitim 1, 3, 4, 6, Sağlık 1, 2 Hukuk 4 C- Tedbirler 3		B- Tedbirler (1, 6, 10) B- Hukuk 1, 2, 3, C- (8) D- (7 ve 9)		C- Madde 8
Adalet Bakanlığı 35 Sayılı Genelge	Madde 1		Madde 1, 2, 3			Genel amacı özen gösterilmesi	
2007/6 Sayılı İçişleri Bakanlığı EGM Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Konulu Genelgesi			Tüm maddeler				
Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik md. 13			Madde 1, 4 (e, f, h), 7, 8, 12, 16				
Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)	Madde 1, 3 c				Madde 1, 3 ©,		
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Kuruluğu	Madde 2 (ç)		Madde 9 (1) ©	Madde 9 (1) (b) (ç)			
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 18 No.'lu Genelgesi 2011	Madde 1	Giriş	Madde 1, 3			Madde 8	
6284 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun	Madde 1(2) (a)	Madde 1 (2) ©	Madde 1-	Madde 1 (2) (ç)	Madde 1 (2) (b)		

Ek 3B. İlgili Mevzuatın Normlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi devam)

	Eşitlik	İnsan onuruna saygı	Şiddetsizlik	Ayrımcılık yasağı	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Özen gösterme	Güçlenme
Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik 28519 Sayılı ve 5 Ocak 2013 Tarihli	Madde 4-(3) a)	Madde 4-(3) (a) (b)	Madde 1 (n) Madde 4- (3) (g)	Madde 13 (1)	Madde 4-(3) a)		Madde 4-(3) f)
ŞÖNİM Hakkında Yönetmelik, 2016	Madde 4 (a)	Madde 4 c)	Madde 4 (b)	Madde 4 (f)	Madde 4 (a)		
Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu	Madde 1, 3 (1),) 9 (1)-ç	Madde 1 (1), 2 (j)		Madde 2 (ç, d, e), Madde 3 (2, 3, 4), 9 (1) g, ğ, m			

Ek 4: Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

İzleme Yapan Kadın Kuruluşları
Mor Çatı,
VAKAD
İzmir Dayanışma Derneği
Kadın Dayanışma Vakfı
MUKADDER
Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ)
Kadınlarla Dayanışma Vakfı
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
LGBTİ Kuruluşları
KAOS GL
Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği
SpoD
Hak Temelli Çalışan Kuruluşlar
Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Türkiye İnsan Hakları Derneği
Yurttaşlık Derneği
İnsan Hakları Araştırma Gündem Derneği
İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
Uluslararası Af Örgütü
Eşit Haklar İzleme Derneği
İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)
Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD),
Gözetiminde Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu
Önemli Kamusal Aktörler
Türkiye Belediyeler Birliği
Türkiye Barolar Birliği
TÜBAKKOM
Türk Tabipleri Birliği
Özel Sektör
TÜSİAD
KOÇ Holding
Sabancı Vakfı

EK5: PROJE İLLERİNDE KYTCTŞ ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN STK VE DİĞER KAMUSAL AKTÖRLERİN LİSTESİ (BARO, DERNEK, AĞ)

EK 5A: Adana'da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi Derneği (AKDAM) (1998)	Farkındalık eğitimleri, danışmanlık, polis eğitimi, yasaları anlatma, sığınak çalışmaları. Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Değişim Programı. AÇEV -AKDAM Kırsalda Yaşayan Kadınların Güçlendirilmesi Projesi. Doğu Akdeniz Şiddetle Mücadele Ağı Projesi. Kadın Mahpusların Sorunları Projesi. Yerel İşbirlikleri ile Kadının Güçlendirilmesi Projesi.	Hayır	
Queer Adana Oluşumu (2013)	LGBTİ hakları aktivizmi, film gösterimleri, danışma ve fikir imecesi toplantıları, atölye çalışmaları.	Hayır	
Ev Hanımları Dayanışma ve Kalkındırma Derneği (EVKAD)	Kadın ve istihdam, toplumsal cinsiyet eşitliği ve karar alma mekanizmalarında kadın. Yerel yönetimlerde kadın, kadınlar için kreşlerin önemi, kanunlar önünde kadının durumu, yaşamın her alanında denge ve denetlemenin önemi, kadın ve şiddet.	Evet	Evet
Türk Kadınlar Birliği Şubesi	8 Mart / 25 Kasım etkinlikleri, komşu STK'larla ortak seminerler düzenleme, eğitimler verme. Geleceğim Hayat Bulsun Projesi .	Hayır	
Adana Barosu Kadın Hakları Komisyonu	(Herhangi bir bilgiye ulaşılamadı).		
Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği (1988)	5., 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinden oluşan 150 kız öğrenciye aile içi şiddetin önlenmesi ve bilinçlendirme eğitimi verilmesi, 8 Mart kapsamında seminerler düzenlenmesi, terör ile mücadele ile sokak çocukları rehabilite etme projesi, modern ev tekstili konusunda Virginia Gildersleeve International Fund destekli proje.	Hayır	
Adana Büyükşehir Belediyesi	Kadın-Erkek Eşitlik İhtisas Komisyonu. 8 Mart etkinlikleri, panel ve seminer düzenleme, cezaevindeki kadınlara kişisel gelişim eğitimleri verme, İŞKUR-KOSGEB-ABİGEM-ASO işbirliğiyle kadın girişimcilik kursları açma, sportif ve sanatsal faaliyetleri destekleme, STK'larla işbirliği.	Hayır	
Adana Çocuk ve Kadın Hakları Derneği (ÇKHD) (2014)	Seminerler, bilgilendirme toplantıları, eğitim çalışmaları düzenleme, anket ve saha çalışmaları yapma, Adana Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle, Bilinçli Kadınlara, Bilinçli Aileye ve Bilinçli Topluma Geçiş Projesi (2016).	Hayır	

Ek 5A. Adana’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi (devam)

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
Çukurova Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (1994)	<p>Seminer, panel vb. toplum çalışmaları, cezaevlerindeki kadınlara eğitimler, 1. Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi’ni düzenleme ve tebliğleri Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları adlı bir kitapta toplama (2015), Suriyeli Sığınmacı Kadın ve Çocukların Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı’nı gerçekleştirme (2016).</p> <p>Demokrasi, Katılımcılık, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Avrupa ve Göç Çalıştayı’nı düzenleme (2016).</p> <p>Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyette, Kadınlara Yönelen Şiddete, Ayrımcılığa Ve İş Yerinde Psikolojik Şiddete (Mobbing) Karşı Farkındalık Yaratma Ve Cinsiyet Eşitliği Bilgisinin Güçlendirilmesi Eğitimi Projesi (03.02.2011-27.04.2013) BAP Projesi.</p> <p>Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından F7 projesi olan “Cinsiyet Eşitliği ve Kurum Kültürü Yaratma” temalı projeye ortaklığı (F7).</p> <p>Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanları ve İdari Personelin İş Yerinde Maruz Kaldıkları Psikolojik Taciz (Mobbing) Düzeyinin Belirlenmesi ve Kişilerde Farkındalık Yaratılması Projesi (BAP).</p>	Hayır	
Türk Tabipleri Birliği Adana Tabip Odası (1953)	<p>Kadın Hekimlik Komisyonu mevcuttur. Adana Tabip Odası’nın Şiddet Bildirim Hattı (530 569 17 17) bulunmaktadır, buraya online ve/veya yazdırılabilir Şiddet Bildirim Formu aracılığıyla başvuruda bulunulabilir. 14 Mart 2017 tarihinde Tıp Bayramı etkinlikleri çerçevesinde “Şiddetin Toplumsal, Bireysel ve Sosyolojik Boyutu” başlıklı panel düzenlenmişlerdir. “Sağlıkta Şiddet Yasa Tasarısı”nın yasalaşması için çalışmalar yapan Birlik, basın açıklamaları yapmakta ve toplantılar düzenlemektedir.</p>	Hayır	
İnsan Hakları Derneği Adana şubesi	<p>Basın açıklamaları yapmak.</p>	Hayır	

Ek 5B. Ankara’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
Başkent Kadın Platformu Derneği	Özellikle baskı grubu olmaya yönelik çalışmalar yürüten dernek, kendini dindar olarak tanımlayan kadınların dayanışması ve örgütlenmesine yönelik savunuculuk faaliyetleri yürütmek.	Hayır	
Kadın Çalışmaları Derneği	Toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve farkındalığı temelinde çalışmalar yürütmek, kadınları her alanda güçlendirecek yerel, bölgesel ve uluslararası çalışmalar düzenlemek.	Hayır	
Kadın Dayanışma Vakfı	Aile içinde kadınlara yönelik şiddetle mücadele amaçlı savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmek.	Evet	Evet
Kaos GL	LGBTİ’lerin insan hakları ihlallerini izleme ve raporlama faaliyetleri gerçekleştirmek.	Evet	Evet
Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği	Yalnızca kadın ve trans seks işçileri ile ilgili değil, erkek, eşcinsel ve biseksüel erkek seks işçileri ve Suriyeli seks işçilerinin görünürlüğü ve hakları ile ilgili de çoklu ayrımcılık ve kesişen marjinallikler üzerinden çalışmalar yürütmek.	Hayır	
Nüfusbilim Derneği	Nüfusbilim alanında çalışmalar yürütmenin yanı sıra sosyal konulara ilişkin araştırma ve yayın yapmak.	Hayır	
Pembe Hayat Derneği	İnsan hakları ihlallerini izleme, nefret söylemi ve ayrımcılık izlemeleri, interseks ve transların insan hakları konularında gözlem faaliyetleri gerçekleştirmek.	Evet	Evet
Uçan Süpürge	Kadın kuruluşları ve kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı artırmak, onların deneyimlerini genç kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası bağlar kurmak.	Hayır	
Kadın Koalisyonu	Kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşamın her alanına eşit katılımlarını sağlanmaya ve kaynakların dağıtımıyla ilgili karar alma süreçlerinde belirleyiciliklerini güvence altına almaya yönelik çalışmalar düzenlemek.	Evet	Evet
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Kadın cinayetleri duruşmalarına katılım, davaları takip ve izleme, istatistiki veri tutma ve paylaşma faaliyetleri gerçekleştirmek.	Evet	Evet
Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu	Kadın dernekleri arasında iletişim ve koordinasyonu sağlamak ve federasyon bünyesinde güç birliği oluşturmak amaçındadır.		
Türk Kadınlar Birliği	Ülkenin en uzun süredir çalışan kadın derneğidir ve kadın hakları konusunda yaygın şube ağıyla ülke genelinde savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Özellikle CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu’nun organizasyonunda yer almaktadır.	Evet	Evet
Ankara Barosu Kadın Hakları Komisyonu	Kadınların tüm haklardan yararlanabilmesi amacıyla hukuksal destek vermek.	Hayır	
TEPAV	Ekonomik kalkınma alanının yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda da çalışma yürütmek.	Evet	Evet

Ek 5C. Gaziantep’te Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
Sani Konukoğlu Vakfı (1989)	Burs verme, seminerler düzenleme, sağlık ve yardım faaliyetlerinde bulunma (kontroller, giysi, kırtasiye, gıda), 1998-2016 yılları arasında AÇEV ortaklığıyla okuma-yazma eğitimleri düzenlemek.	Hayır	
KAMER Vakfı Gaziantep (2005)	Kadın ve çocuk hakları üzerine faaliyetler, meslek edindirmeye ve farkındalık kazandırmaya yönelik kurslar, şiddet gören kadınlarla dayanışma ağı kurma, Proje: Kadın Hakları İnsan Haklarıdır (2014).	Hayır	
Üvercinka Kadın Derneği (2014)	Kadınlara yönelik kültür-sanat çalışmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları, Proje: Göçmen Kadınlar Kentle Buluşup Barışıyor (Eylül 2014- Mart 2015).	Hayır	
Gaziantep Kent Konseyi Kadın Meclisi (2015)	8 Mart etkinlikleri gerçekleştirme, kadın ve çocuklara yönelik seminerler düzenleme, “Gelin Etmeyin Okula Gönderin” projesi kapsamında 6 okula sunum yapma (2015), “Ailem ve Ben” Projesi (2015).	Hayır	
Türk Kadınlar Birliği Şubesi	Hak ve savunuculuk alanında faaliyet gösterme, okullara giysi yardımı.	Hayır	
Gaziantep Barosu Kadın Hakları Kurulu			
Türk Ünitersiteli Kadınlar Derneği Gaziantep Şubesi (1989)	Burs vermek, seminerler düzenlemek.	Hayır	
Gaziantep Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (GÜKAMER)	Yurtiçinde ve yurtdışında kadın sorunlarıyla ilgili konularda araştırma yapmak ve eğitime yönelik faaliyetlerde bulunmak (Düzenlenmiş faaliyetlerle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamadı).	Hayır	
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü- 8 Mart ve Anneler Günü etkinlikleri düzenleme, sığınmaevi çalışmaları (2 tane), gebe okulu ve gezici meme kanseri tarama faaliyetleri, Hijyen, Süt Mutlu Kadın Projesi (2016), Kadın Çiftçilerle Toplantılar, Suriyeli kadınlara sosyal destek ve dil eğitim hizmetleri, kadınlara yönelik mesleki, kişisel, okuma-yazma eğitimleri ve sanatsal ve kültürel faaliyetler, STK’larla işbirliği.	Hayır	
Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) (2014)	GBB işbirliğiyle “Savaş Mağdurları - Kadın ve Çocuklar” başlıklı panel (2014), Hasan Kalyoncu Üniversitesi işbirliğiyle “Mülteci Kadınlar” araştırması (2015).	Hayır	
Türk Tabipleri Birliği Gaziantep şubesi	Sağlıkta Şiddet Komisyonu mevcut, basın açıklamaları yapıp diğer şube etkinliklerine aktif katılım gerçekleştiriliyor.	Hayır	
İnsan Hakları Derneği Gaziantep şubesi	Basın açıklamaları yapmak.	Hayır	

Ek 5D. İstanbul’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Adı	Faaliyet alanı	İzlemeyapıyor mu?	TCE duyarlı izleme?
AÇEV	Ailelere yönelik çalışmalarını “Daha Güçlü Ve Sağlıklı Bir Toplum, Daha İyi Bir Gelecek” sloganıyla yürüten vakıf, erken yaşlardan itibaren bireylerin bilgi ve eğitim alabilme olanağına kavuşmasına destek vermektedir.	Hayır	
Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı	Kadınlara yönelik şiddet, eğitim, kadınların ekonomik ve yasal hakları, cinsellik ve doğurganlık hakları konularında savunuculuk ve izleme faaliyetleri.	Evet	Evet
Kadınlara Hukuki Destek Merkezi Derneği	Derneğin amacı “kadınların insan haklarının fiilen gerçekleşmesi, geliştirilmesi, araştırılması ve değerlendirilmesi, hak ihlallerinden korunması, ihlalin önlenmesi, ihlallerin tespiti, ihlal gerçekleştiğinde ve gerekli diğer hallerde hukuki destek ve yardımda bulunmak için her türlü faaliyet”in gerçekleştirmesi.	Hayır	
KADER Genel Merkez	Kadınların yaşamın her alanında eşit temsiline yönelik çalışmalar yürütmek.	Hayır	
Lambda İstanbul Dayanışma Derneği	LGBTİ’lerin hak savunuculuğu, cinsel sağlık ve AIDS konularında bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirmek.	Hayır	
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı	Kadınlara yönelik şiddetle mücadele konusunda sığınma, hukuki destek, izleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirmek.	Evet	Evet
Kadınlara Dayanışma Vakfı (KADAV)	Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ve danışmanlık desteği, göçmen kadınlara yönelik ayrımcılıkla mücadele, kadın ve LGBTİ ve mahpuslarla dayanışma, kadın emeği ve istihdam konularında çalışmalar gerçekleştirmek.	Hayır	
SpoD- LGBTİ	LGBTİ, mülteci ve mahpuslara yönelik hak savunuculuğu faaliyetleri gerçekleştirmek.	Hayır	
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Kadın cinayetleri duruşmalarına katılım, davaları takip ve izleme, istatistiki veri tutma ve paylaşma faaliyetleri gerçekleştirmek.	Evet	Evet
BIANET	Bağımsız İletişim Ağı, bağımsız haber veren bir site olarak içinde kadın ve LGBTİ için ayrı bölümler barındırmaktadır.	Evet	Evet
İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi	Kadınların aile içi şiddet de dahil olmak üzere aile hukuku ile ilgili sorunlarına çözüm bulmak amacıyla destek olmak ve bu alandaki uluslararası sözleşmeler çerçevesinde kadınların insan hakları için yasal ve toplumsal çalışmalarda bulunmak amacıyla hizmet vermektedir.	Hayır	

Ek 5D. İstanbul’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi (devam)

Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme?
Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi	İnsan Hakları Hukuku alanında eğitim vermenin yanı sıra özellikle uluslararası insan hakları belgelerinin anlaşılmasına yönelik eğitimler düzenleyerek bu konudaki farkındalığı teşvik etmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir.	Evet	Evet
Sabancı Üniversitesi Gender	Özel üniversiteler arasında toplumsal cinsiyet doktora programı açan ikinci üniversitedir.	Hayır	
İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Bölümü	Yüksek lisans programı yürüten bölüm, akademik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışmalar yürütmektedir.	Hayır	
Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve cinsiyetçilikle mücadele etmek amacıyla kurulmuştur. Bu alana yönelik araştırmalar ve projeler yürütmektedir.	Hayır	
Koç Üniversitesi Toplumsal cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOÇ-KAM)	Toplumsal cinsiyet çalışmaları için bir merkez işlevi gören KOÇ-KAM, nitelikli araştırma projelerini destekleyen bir araştırma ödülleri programı ve Koç Üniversitesi öğrencilerine yönelik Toplumsal Cinsiyet Sertifika Programı yürütülmektedir. KOÇ Üniversitesi toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları doktora programını ilk açan özel üniversitedir.	Hayır	

Ek 5E. İzmir’de Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşunun			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme
Ege Kadın Dayanışma Vakfı EKDAV (1996)	Proje: “Sevgiyle Uzanan El” (Erkeklerle şiddet eğitimi) (2008), 25 Kasım etkinlikleri, tacıcılık kursları.	Hayır	
Çiğli Kadın Emeğini Değerlendirme ve Dayanışma Derneği (ÇEKEV) (2004)	Kadınlara yönelik şiddetle mücadele odaklı kurulmamış olup şiddete uğrayan kadınlara hukuki danışmanlık hizmetleri vererek baro, ŞÖNİM, belediye, kamu kurumlarına yönlendirme çalışmaları yürütmekte, kadınların yasal haklarını bilmeleri ve bu hakları kullanmaları için eğitimler düzenlemektedir.	Hayır	
Eşit Yaşam Derneği (2012)	KEFEK bünyesinde ilçe belediye meclislerinin kadın-erkek komisyonlarıyla Boşanmalar Raporu’nu hazırlama, basın açıklamaları, yürüyüşlere destek.	Hayır	
Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği (SPÜ) (2014)	Feminist Buluşma Etkinlikleri kapsamında söyleşiler düzenleme, Pembe Hayat Derneği ile transfobi atölye çalışması düzenleme, İzmir Onur Haftası kapsamında etkinlikler düzenleme, ruh sağlığı staj birimi toplantıları, İnsan Hakları Savunucuları için Psikososyal Destek ve Güvenlik Eğitimi kapsamında Queer Şifa Kampı düzenleme.	Hayır	
İzmir Kadın Dayanışma Derneği	Mor Çatı, VAKAD ve WAVE (Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı) ortaklığıyla “Kadına Yönelik Şiddeti Önlemek İçin Köprüler Kurmak” başlığıyla, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu finansal destekli proje (2010), “Aile içi şiddet mağdurlarına daha iyi hizmet verebilmek için yenilikçi yaklaşımlar” projesi (2011), sığınmaevi ve danışma merkezi kurultaylarına katılım, ilgili STK’ların eğitim seminerlerine katılım.	Hayır	
İzmir Kent Konseyi/Kent Konseyi Kadın Meclisi	8 Mart, 25 Kasım, 5 Aralık etkinlikleri, Emekçi Kadın Akademisi eğitimleri, Kişisel Gelişim Akademisi eğitimleri.	Hayır	
İzmir Barosu Kadın Komisyonu, İzmir Barosu KHD ve Hukuk Araştırma Merkezi, İzmir Barosu Aile İçi Şiddete Karşı Çalışma Grubu	“Kadına Yönelik Şiddette Fail” paneli (2016), 8 Mart etkinlikleri kapsamında söyleşiler ve seminerler, “Sessiz Salgın: Kadına Yönelik Şiddet” paneli (2016), Kadınlara yönelik şiddete karşı farkındalık toplantıları, TCE eğitici eğitimi seminerleri.	Hayır	
Şiddete Karşı İzmir Kadın Koordinasyonu	İzmir’de hak temelli örgütlerin de desteklediği, kadın örgütlerinin şiddete karşı eylemlerinin organize edilmesi amacıyla yönelik çalışmalar yürütmektedir.	Hayır	
Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (EKAM)	Özel ve kamusal alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin savunuculuğunu yapmak ve bu savunuyu akademik hayata taşımayı hedeflemektedir.	Hayır	
Dokuz Eylül Üniversitesi, Kadın Hakları ve Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi	Kadın haklarına yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla konferanslar ve projeler yürütmek amacıyla kurulmuştur.	Hayır	
İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EKO-KAM)	Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla kurulmuştur.	Hayır	

Ek 5F. Kars'ta Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
KAMER Kars temsilciliği	(Herhangi bir bilgiye ulaşılamadı).		
Kars Barosu Kadın Hakları Komisyonu	(Herhangi bir bilgiye ulaşılamadı).		
Kars Belediyesi	Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu- Uygulamalı girişimcilik eğitimleri, kadınlara yönelik şiddeti önleyici bilgilendirme afişleri basımı ve dağıtımı.	Hayır	

Ek 5G. Trabzon'da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi

Sivil Toplum Kuruluşu			
Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme var mı?
Karadeniz Kadın Dayanışma Derneği (KARKAD-DER) (2008)	Kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık üzerine çalışmalar, "Trabzon'da kadınlar güçleniyor" projesi kapsamında farkındalık atölye çalışmaları, 8 mart kültürel etkinlikleri, eğitim seminerlerine katılım. Yerel eşitlik eylem planları yürütmesinde yer alarak İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi izleme birliği çalışmalarına katılmaya başlamışlar ama devamına dair herhangi bir bilgi yok.	Hayır	
Trabzon Mor Balık LGBTİ Oluşumu (2014)	LGBTİ hak ve savunuculuğu üzerine anketler düzenleme, film ve belgesel gösterimleri, KAOSGL ve Pembe Hayat işbirliğiyle LGBTİ olmak konulu "Açık Etkinlik" gerçekleştirme (2015).	Hayır	
Kadın Yaşam Merkezi Derneği (2009)	Okuma-yazma eğitimleri, mesleki eğitimler, girişimcilik eğitim seminerleri, panel ve konferanslar düzenleme Projeler: *Bilinçli Genç Mutlu Genç (TCE, cinsel şiddet, TCE temelli şiddet, üreme sağlığı vb. konularda eğitim seminerleri vermek). *Kadınlar Öğreniyor Gelecek Şekilleniyor (TCE, şiddet, iletişim farkındalık seminerleri). * Trabzon ve Mardin Kadınlarının Toplumsal Cinsiyet Konularının Geliştirilmesi ve Kadın Haklarının Savunulması. *Şiddete Karşı Duralım Yerel İşbirlikleri Kuralım. *Trabzon'daki Kadınlar Kadın Kooperatiflerini izliyor.	Hayır	

EK 5G. Trabzon’da Faaliyet Gösteren STK ve Diğer Kamusal Aktörlerin Listesi (devam)

Adı	Faaliyet alanı	İzleme yapıyor mu?	TCE duyarlı izleme
Karadeniz İlleri Kadın Platformu Derneği (KİKAP) (2010)	Faaliyet alanları kendi ifadeleriyle “Kadının statüsünün yükseltilmesi, farklı meslek gurupları için toplumsal cinsiyet eğitimi verilmesi ve farkındalık yaratılması, kadınlara şiddetin önlenmesi, şiddet mağduru kadın ve genç kızların topluma kazandırılması, çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi, İnsan ticaretinin önlenmesi, kadın girişimciliği ve kadınların yasal hakları konularında bilinçlendirilmesi ve her türlü şiddete maruz kalmış 18 yaş altı çocuk anneler için genç kız sığınmaevleri, çocuk koruma merkezleri, çocuk izleme merkezleri ve çocuk rehabilitasyon merkezleri açılması” olarak belirlenmiştir. Trabzon Ortahisar Belediyesi işbirliğiyle 8 Mart etkinlikleri kapsamında Kadına Şiddete Hayır paneli (2017) düzenleme, 25 Kasım etkinlikleri kapsamında, Kadın-Erkek Birlikte Sosyal Eşitlik Derneği ortaklığıyla “Güçlü Kadın Şiddetsiz Yaşam” başlıklı panel (2016).	Hayır	
Türk Kadınlar Birliği Trabzon Şubesi (2010)	Trabzon Emniyet Müdürü paydaşlığında “Kadının Sömürüsüne Sonuna Dek Son” isimli insan ticareti konulu proje (2010).	Hayır	
Kadın-Erkek Birlikte Sosyal Eşitlik Derneği (KEBSED) (2012)	25 Kasım etkinlikleri kapsamında, Karadeniz İlleri Kadın Platformu Derneği ortaklığıyla “Güçlü Kadın Şiddetsiz Yaşam” başlıklı panel (2016), TCE konulu toplantı ve eğitim seminerleri düzenleme, 25 Kasım etkinlikleri kapsamında Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası ortaklığıyla panel düzenleme (2016).	Hayır	
Trabzon Barosu Kadın Hakları Komisyonu	Ziraat Müh. Odası işbirliğiyle İstanbul Sözleşmesi’nin kapsamının da tartışıldığı “Kadın hakları ve kadına yönelik şiddet” konulu panel düzenleme (2017), “Toplumsal cinsiyet ve Türkiye’de kadın haklarının gelişimi” konulu panel (2017), 8 Mart, 25 Kasımlarda basın açıklamaları, “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi” konulu sunum (2015). Sürmene ilçe muhtarlarına “kadına şiddeti önleme” eğitimi (2014).	Hayır	
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	2016 yılı Faaliyet Raporu’nda kadınlara yönelik şiddetle ilgili 3 faaliyet yapılması planlanmış ancak 1 tane gerçekleştirilebilmiş (Ail eve Kadın Danışma Masası’nın oluşturulması) ve Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında kadınlara yönelik el işleri, sportif ve sanatsal etkinlikler düzenlenmiş. 2015 yılında şiddet gören kadınlara İSKEP kapsamında girişimcilik kursu başvuruları yapmalarının sağlanması, oryantasyon ve danışmanlık eğitimleri verilmesi, KOBİ açmalarının sağlanması hedefleri belirlenmiş ve gerçekleştirilmiş. 2014 yılında 1 adet Kadınlara Yönelik Şiddet eğitimi verilmesi planlanmış ve gerçekleştirilmiş.	Hayır	
Türk Tabipleri Birliği Trabzon Tabip Odası	Kadın ve şiddet konusunda herhangi bir komisyon bulunmuyor. Sağlıkta şiddete dikkat çekmek amaçlı kamu spotu hazırlayıp yayınlama (“Yaşamak ve yaşatmak istiyoruz”) (2015). Asistan Hekim Komisyonu’nun düzenlediği “Hekime Yönelik Şiddet” konulu toplantı (2016). Sağlıkta şiddet yasası aktivizmi, basın metinleri.	Hayır	
İnsan Hakları Derneği Trabzon Şubesi	Basın açıklamaları.	Hayır	
Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KTUKAM)	Panel, söyleşi, film gösterimleri gibi etkinlikler aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara ve çocuklara yönelik istismar ve şiddet konularında farkındalık geliştirmeyi amaçlamaktadır.	Hayır	

EK 6. ULUSLARARASI BELGELERİN KISALTMA VE ADLARI

Ek 6. Uluslararası Belgelerin Kısaltma ve Adları

Kısaltma	Tam Adı (Türkçe)	Tam adı (İngilizce)
BELEM DO PARA	Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi - Belem do Para	Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women
BEIJING-WCW	Pekin Dünya Kadın Konferansı	Beijing World Conference on Women
CAIRO	Kahire Konferansı	Cairo Conference
CAT	İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Sözleşme	Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CCPR	Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	Covenant of Civil and Political Rights
CCR	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	Convention on Child Rights
CEDAW	CEDAW Sözleşmesi	Convention on the Elimination of All Kinds of Discrimination Against Women
CEDAW-OPT	CEDAW Ek İhtiyari Protokolü	Optional Protocol to CEDAW
CEDAW-14	CEDAW 14 Sayılı Tavsiye Kararı (9. Oturum) (klitoris kesimi)	CEDAW Committee General Recommendation No. 14
CEDAW-19	CEDAW Komitesi 19 Sayılı Tavsiye Kararı (11.Oturum)	CEDAW Committee General Recommendation No. 19
CEDAW-21	CEDAW Komitesi 21 Sayılı Tavsiye Kararı (13. Oturum)	CEDAW Committee General Recommendation No. 21
CEDAW-24	CEDAW 24 Sayılı Tavsiye Kararı (20. Oturum) md. 12: Kadın ve Sağlık	CEDAW Committee General Recommendation No. 24
CEDAW-25	CEDAW 4. md. 1. Paragraf: Geçici Özel Önlemlerle İlgili 25 sayılı Genel Tavsiye	General recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of CEDAW, on temporary special measures
CEDAW-26	CEDAW Kadın Göçmen İşçilerle ilgili 26 sayılı Genel Tavsiye	CEDAW General Recommendation No. 26 on Women Refugee Workers
CEDAW-27	Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, 47. Oturum: Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin 27 sayılı Genel Tavsiye Kararı	CEDAW General Recommendation No. 27 on Protection of Old Women and their Human Rights
CEDAW-28	Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, 47. Oturum: CEDAW’ın 2. md. uyarınca Taraf Devletlerin En Temel Yükümlülüklerine İlişkin 28 sayılı Genel Tavsiye Kararı	CEDAW General Recommendation No. 28 on the Core Obligations of States Parties under Article 2

Ek 6. Uluslararası Belgelerin Kısaltma ve Adları (devam)

Kısaltma	Tam adı (Türkçe)	Tam adı (İngilizce)
CEDAW 29	CEDAW 29 sayılı Tavsiye Kararı	CEDAW General Recommendation No. 29
CEDAW-35	CEDAW Komitesi 35 sayılı Genel Tavsiye Kararı	CEDAW General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19
CENEVRE PRO III	CENEVRE III. Protokolü	Protocol III Cenevre
CESCR	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	Covenant on the Economic Social and Cultural Rights
CoRPD	Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	Convention on the Rights of People with Disabilities
DEVAW	Kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasına dair bildirge	Declaration on the Elimination of Violence against Women
ECLSG	CEDAW Komitesi 12 Sayılı Tavsiye Kararı (8. Oturum)	European Charter of Local Self Government
ECHR	İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)	European Convention on Human Rights
EWC	Avrupa Kadın Şartı	European Women’s Charter
FURUNDZIJA	Furundzija Kararı	Furundzija Case
GENEVA	Cenevre Sözleşmeleri	GENEVA Conventions
GENEVA-PCP	Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokolleri	GENEVA Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War
GREVIO	Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu	Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence
HABITAT	Habitat İstanbul (BM İstanbul Habitat II. İnsan Yerleşimleri Konferansı)	UN Conference on Human Settlements
HABITAT+5	BM İstanbul Habitat+5 Özel Oturumu	Istanbul +5 Special Session
RES. 57/179 HONOR	57/179 Namus Adına Kadınlara Karşı İşlenen Suçların Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Çalışma 57-181 Genel Kurulun ‘Kadınlar 2000: 21. yüzyılda cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış’ başlıklı 23. Özel Oturumu	Working towards the elimination of crimes against women committed in the name of honour
ICC-ROME	Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü	Rome Statute of the International Criminal Court
ISTANBUL	Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi - İstanbul Sözleşmesi	Council of Europe Convention on preventing and combatting vaw and domestic violence
MAPUTO	Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı’na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü (Maputo Protokolü)	Protocol to the African Charter on Human and Peoples’ Rights on the Rights of Women in Africa

Ek 6. Uluslararası Belgelerin Kısaltma ve Adları (devam)

Kısaltma	Tam adı (Türkçe)	Tam adı (İngilizce)
MARRIAGE	Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme	Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages
MDG	Bin Yıl Kalkınma Hedefleri	Millenium Development Goals
MIGRANT	Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families
NAIROBI-WCW	Nairobi Dünya Kadın Konferansı	Nairobi World Conference on Women
OP-CHILD	Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol	Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography
OPUZ	Opuz Kararı	Opuz Case
PACE	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi	Parliamentary Assembly of Council of Europe
RAP. COOMARASWAMY	Ev İçi Şiddete İlişkin Çerçeve Mevzuat Örneği Raporu Radhika Coomaraswamy BM Kadınlara Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü	Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences
RAP.ERTURK	Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk’ün Türkiye Ziyaretine İlişkin Raporu	Special Rapport on VAW, the reasons and consequences of violence- Yakın Ertürk
RAP. ERTÜRK	Yakın Ertürk’ün Kadınlara Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları konulu özel raporu: Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Bir Araç Olarak Özen Gösterme Standartı	The Due Diligence Standard as a Tool for the Elimination of Violence Against Women / Report of the special rapporteur of Violence Against Women, its causes and consequences - Yakın Ertürk
RAP. HUDA	Sigma Huda’nın Kadınlar ve Çocuklar özelinde İnsan Ticareti Özel Raporu	Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children- Sigma Huda
RAP. NOWAK	İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Özel Raportör Manfred Nowak’ın Raporu	Report of Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman and degrading treatment or punishment, Manfred Nowak
PCVAW-15/05	Avrupa Bakanlar Konseyi 15/05 sayılı Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Kararı	Ministerial Council Decision No.:15/05 "Preventing and Combating Violence Against Women"
RACE	Her Türlü Irk Ayrımcılığının Yok Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme	International Covenant on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
REC (2002)5	Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı	Recommendation Rec 5 of the Committee of Ministers on the Protection of Women against Violence

Ek 6. Uluslararası Belgelerin Kısaltma ve Adları (devam)

Kısaltma	Tam adı (Türkçe)	Tam adı (İngilizce)
RES. 1325	1325 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik	Resolution 1325 Adopted by United Nations Security Council: Women and Peace and Security
KKÇ-TİC RES. 57/176 TRAFFICKING	BM Genel Kurulu Kadın ve Kız Çocuk Ticaretine İlişkin Kararı	Report of the Secretary-General Res 57/176: Trafficking in Women and Girls
RESC	Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	Revised European Social Charter
SDG	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	Sustainable Development Goals
TORTURE	Cenevre II. Protokolü	Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
UDHR	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	Universal Declaration of Human Rights
VIENNA	Viyana Bildirgesi	Vienna Convention

EK 7: CEİD Kadına Yönelik Şiddet Masası Katılımcıları Listesi (25 Aralık 2017)

No	Katılımcılar	No	Katılımcılar
1	Berfu Şeker	8	Hatice Urlu Görgeç
2	Burcu Çolak	9	M. Deniz Çakıroğlu
3	Çağrı Çakır	10	Mehmet Can Özkaya
4	Damla Umut Uzun	11	Meral Gülşah Tanrıverdi
5	Deniz Uyanık	12	Pelin Coşkun
6	Funda Eriş	13	Şenay Yılmaz
7	Hatice Karakuş		

Moderatör: *İlknur Yüksel-Kaptanoğlu*

Raportör: *Cansu Dayan*

“Bu yayın Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı’nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

